

Commentarij in epistolam Pauli ad Romanos,

<https://hdl.handle.net/1874/429546>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
  - de kopsnede
  - de frontsnede
  - de staartsnede
  - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

100
100

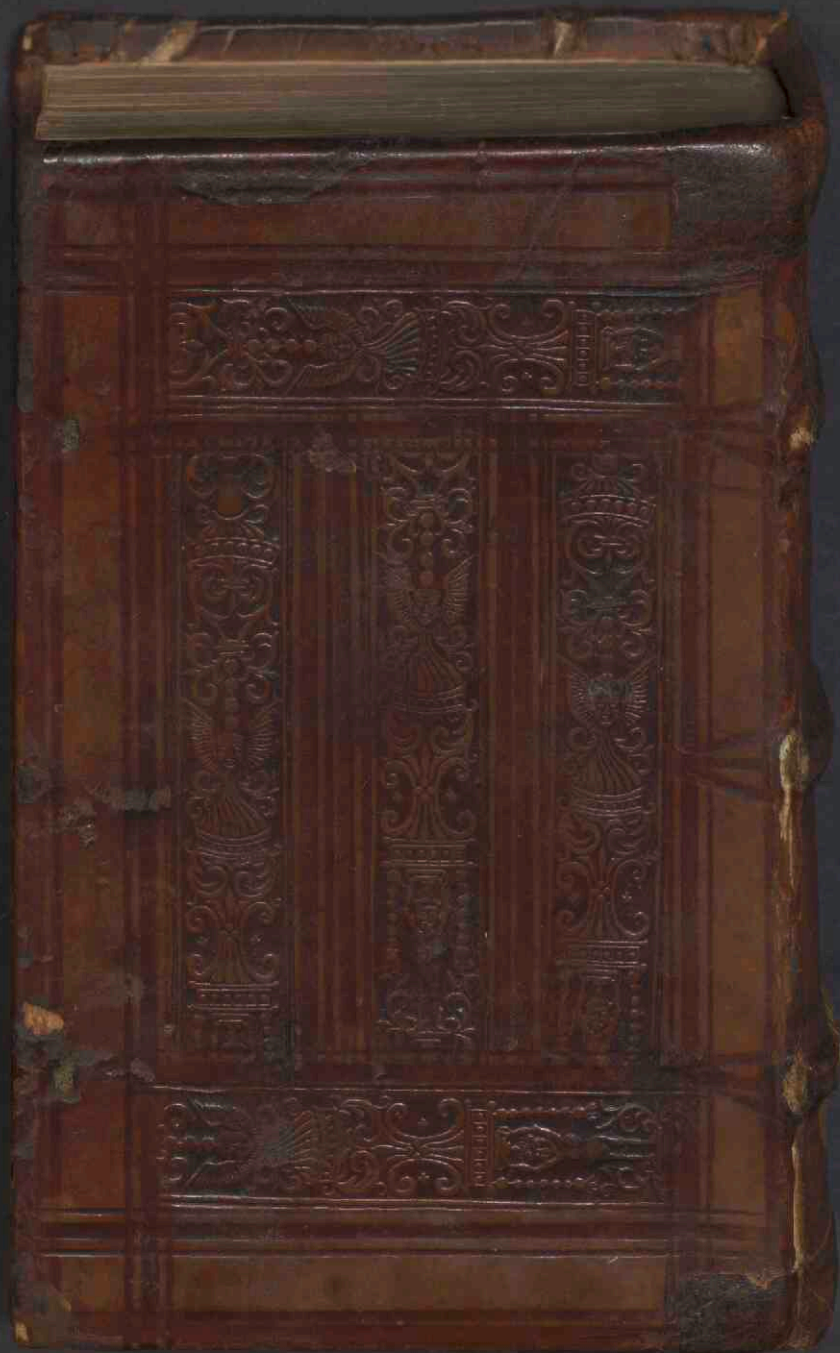
Pl. N. N° 18

50

98

169

Biblia et interpretes

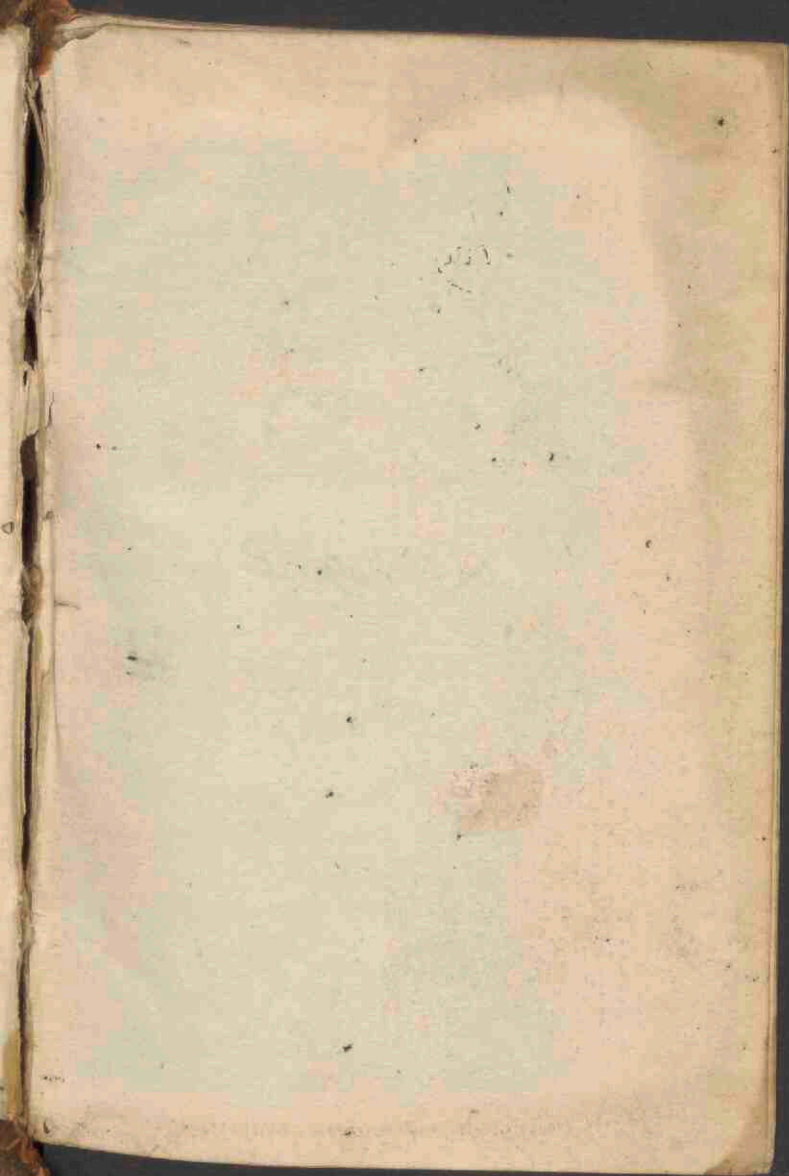
Octavo n°. 169.

Kass 108
pl. N°. 18

7. Level

77 11

Cap 3

N. 29. B.

COM

MENTARII INE,
PISTOLAMPAV
LI AD ROMA=
NOS, RE=
cens scripti à

PHILIPPO MELAN.

Ex dno Bughola

ANNO.

M. D. XXXII.

COM

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM
OF
COM

REVERENDISSIMO ET ILLV
strissimo Principi ac Domino, D. Alberto Ec
clesiæ Romanæ Cardinali, Principi Electori,
Archiepiscopo Moguntino ac Madeburgensi,
præsulū germaniæ primati, Admini
stratori Halberstatensi, Marchi
oni Brandenburgensi, Burg
grauio Noribera
genſi &c.
S. D.

VM NON SO
lū propter summā ge
neris tui nobilitatē,
sed etiam propter ex
cellentē sapiētiam tu
am, statuerem te sum
ma humanitate atq;
clementia præditū es
se. Nam et in genero
sis naturis, vel præcipue solet lucere bonitas,
& nunquam à vera sapientia diuelli huma
nitas potest. Speraui te, Princeps Clarissime,
boni consulturum esse, si hunc meum com
mentarium tibi offerrem, præsertim cum
mos vetus ac publicus, tibi non sit ignotus,
quo scripta etiam iſſimarū artiū dedicari sum
mis principibus solent. Semper em̄ hic hono
ris

habitus est literis, vel quòd precipue videretur
indigere præsidio sumorum ordinū, vel
quòd hæc cura ad principes etiam pertinere existi-
maretur, vt cognoscerent qualia scripta les-
gerent homines, propterea quòd opiniones
hominum ac mores imitant scripta, quæ ver-
santur in manibus populī. Atq; ob hanc caus-
sam maxime prodest exhibere principib; scri-
pta de Religione. Porrò me hoc tempore mul-
tæ necessariæ causæ hortantur hunc commē-
tariū ædere. Nam ante aliquot annos ædita
est sylvula quædam comentariorum in Ro-
manos & Corinthios meo nomine, quam es-
go planè non agnosco, Hanc vt opprimerē,
parauī enarrationē locupletiorē i Romanos.
Nec verò ignoro multos esse, q; totū hoc stu-
dij genus damnant, quod collocatur in illu-
strandas sacras literas, quorū iudicia scio tibi
sapiētissimo principi nullo mō probari, Nā
si religiones, non tantū utilitatis, sed veritatis
caussa colendæ sunt, vt ego quidē statuo, pro-
fecto necesse est, nos verè cognoscere ea quæ
diuinitus de eis tradita sunt. Quod cū ita sit
multū illud etiā sentiendū erit, nullū deo gratio-
rem cultū exhiberi posse, quàm studium co-
gnoscendæ cœlestis doctrinæ. Hæc est verè λογικὴ
δαρσινα, verbū Dei cognoscere, amare, ample-
cti

eti, illustrare, seq, adhibere in consiliū de om-
nibus vitæ casib. ac negocijs. Quare et David
initio suorum carminum pronunciat beatū
esse eum, qui legē dei meditatur die ac nocte.
Itaq; magis adiuuandi, quàm deterrendi aut
reprehendēdi sunt, si qui conferunt studiū ad
explicandos sacros libros, si tamē id pie ac re-
ligiose faciūt. Ego pro virili germanā ac sim-
plicem sententiam & secum consentientem, ac
consentaneam reliquis scripturis, ac dogmati-
bus Ecclesiæ, inquisiui, ac patefacere conatus
sum. Nō enim delector illo interpretandi ge-
nere, in quo singula dicta transformantur in
infinitas sententias. Quid enim haberet certi.
Religio? Quam possent habere piæ mentes fir-
mam de Dei voluntate sententiā, si hic lud^o
permisus esset ingenijs. Nihil enim tam sim-
pliciter, tam planè dictum est, vnde acuti ho-
mines non possint velut ex eadem cera mille
formas ducere. Quid quòd mediocris cuius-
dā diligentia est, si quis amat hanc varietatē,
centones excerptis veterum interpretationib^o
cōsuere, quæ dissimilimæ sunt, et de reb^o ma-
ximis dissentiunt. Sed magis hoc agebam, vt
quantum possem explicarem è dubitatione
animos, quàm vt plus quæstionum sererem
Nec interim non consideravi, quid mihi cū

alijs cōueniat, quam quisq; habeat iudicij sui
causam, Quod eo dico, vt si quid offenderit
aliquis, qđ discrepat ab alijs non obscuri no
minis autorib. sciat me eos adhibuisse in con
siliū. Ego verò et si hæc nō sunt perpolitā, Vi
deo em pleracq; tenuius tractata esse, quā pos
scebat rerū magnitudo, tamē de sumā nego
cij hoc verē affirmare possū, me magna cura
fecisse id, qđ scribentib. Plato grauissime præ
cipit *ἐν τῷ μὲν κατὰ τὴν φύσιν ἢ κατὰ τὴν ἡθροῦ*, Diu multūq;
re agitata, & cōmunicata cū peritioribus, ex
plicare Pauli causam q̄planissime conatus
sum, Et cōplexus sum res vtiles et de spiritua
li et de corporali vita. Christi beneficiū illu
strauī quantū potui, quod nisi recte cognosca
tur, verus Dei cultus existere nullus potest.
Deinde ciuilia officia honestissimis laudibus
ornaui, vt aduersus fanaticas opiniones noui
cuiusdā generis Monachorū, quod nūc exo
rit, iuuentutem præmunirem. Mitto autē ad
te Clarissime Princeps potissimū, non solum
quia autoritate præstas omnibus alijs Germa
niæ pontificibus, & in hoc imperio quod in
terris sumū est, principem locū in dicenda sen
tentia tenes, sed multo magis propter excellē
tē sapiētiam tuam, vt de nostra voluntate, de
q̄ genere doctrine poti⁹ ex his nostris scriptis
iudā

iudiciū facias, quam ex iniustissimis calūnijs
quas vbiq; terrarum spargunt cōtra nos quī
dā sycophantæ, homines indocti & imperiti
rerū Christianarum, qui tot iam annis princi-
pum iracundiā inflammare contra nos, & ac-
cendere in Germania ciuile & infinitū bellū co-
nant, tanta præditi impietate, vt vaticinia scri-
pturæ rideant, quæ prædicunt postremis tem-
poribus fore vt horribilem sæuitiā hypocri-
tæ in Ecclesia in pios exercent, Deinde tanta
amentia, tantus furor est, vt nec periculo Ec-
clesiæ, deterreant, quæ, si res ad arma deducit̃
ita dissipabitur, vt nunquam ad omnem pos-
teritatē iterū coitura videat̃. Postremo tanta
barbaries est et naturæ crudelitas, nihil vt exi-
tio patriæ moueantur. Ab his violentis cōsi-
lijs vidimus te abhorrere. Quare in te boni
omnes intuent, nō solū in Germania, sed etiā
apud exterarum nationes, In te omnium oculi con-
iecti sunt, qui Ecclesiæ Christi ad omnē poste-
ritatē bene cōsultū volūt. Omnes honestæ ar-
tes omnes res bonæ tuam fidē ac sapientiā im-
plorant, vt consiliū atq; autoritatem tuam
conferas ad faciendam medicinam dissidentis-
bus Ecclesijs mitiorem, & ad prohibendam
dissipationem atq; vastitatem Ecclesiarum.
Christus pronunciat pacificos, & beatos,

A iij & filios

& filios Dei esse Quid autem poterat polliceri amplius atq; honorificentius, quàm ut si bi eos æquaret, ac suum cum eis honorem cōmunicaret? Tāta præmia pacificatori propostita sūt Sed nihil opusest apud te longi⁹ de hac re disputare. Vides em̄ quātū pace op⁹ sit, ut postq; vet⁹ doctrinæ forma, quā in Ecclesiā Monachi inuexerunt, suo quodam fato nunc fenescit, ratio ineat, ut ad posteritatem certa quædā forma doctrinæ Christianæ transmittatur. Quod nisi fiet, existent infinitæ *ἑσπεύεται* Ac profecto curam huius rei acuerē tempora debent, significat enim scriptura plurimum periculi habituram Ecclesiā postremis temporibus. Neq; verò constitui de doctrina inter arma poterit. Et bellū cōcedet licētīā ingenijs ferocibus & turbulentis serendi perniciosas controuersias. O ferreos animos, si quos hæc pericula nihil mouent, de quib⁹ nihil apud te dixissem, cuius sapientiam et studiū erga religionem Christianā et norūt et prædicāt omnes boni viri, nisi summa doloris acerbitas, hanc mihi quærelam expressisset. Nūc te oro ut hanc lucubrationē clementer accipias, quā quidem spero nō inutilem paci futuram esse. Non pudet me Euangelij, inquit Paulus, quare nec nos pudeat diligenter audire concios

ARGVMENTVM.

tionantem Paulum, & Euangelium planissime tradentem. Et quia passim obstrepunt interpretes varij, germanam & simplicem sententiam quæramus ex ipso autore. Nam sine Pauli doctrina, nec beneficia Christi satis intelligere, nec certam aut firmam consolationem tenere humanæ mentes possunt, nec cultus Deo gratus ac verus existere potest, quod cur ita dicam, in ipso commentario ostendam. Deus seruet te Princeps Clarissime, et gubernet tuam mentem ad illustrandam & amplificandam gloriam Christi, et ad salutem Ecclesiæ Christianæ. Amen. Anno, M. D. XXXII.

Philippus Melanthon.

ARGVMENTVM EPISTOLAE

Pauli ad Romanos.

Duas partes habet hæc Epistola præcipuas. In priore disputatio est. In posteriore sunt præcepta de moribus. Ac multi tantum illam postremam pagellam de moribus nunc censerent lectu dignam esse, superiora nihil arbitrantur ad nos pertinere, quia videntur tantum rixas continere de Iudaicis caeremonijs, de quibus hoc tempore nemo litigat. Sed longe aliter sciendum est. Prior pars habet disputationem maxime necessariam omnibus sæculis, & vniuersæ Ecclesiæ. Cõtinet enim præcipuos &

ARGVMENTVM.

& proprios locos doctrine Christianæ, docet
 nos de proprio Christi officio, de remissione
 peccatorum, de iustificatione coram Deo. Hi
 loci sunt Euangelij proprij, & discernunt Eu-
 uangelium à philosophia, à lege, à decalogo.
 Quod autem, de rebus tantis disputet ac non
 rixetur de solis cæremonijs, series ipsa dispu-
 tationis ostendit. quam nos diligenter mon-
 strabimus lectori. Et Paulus diserte ponit hæc
 propositionem pronuciari homines iustos
 propter Christum. Et hanc propositionem po-
 stea confirmat. Et in confirmatione præcipue
 hoc agit quod caput est in certamine conscien-
 tiæ luctantis cum iudicio Dei, Docet, nō ap-
 præhendi misericordiam Dei dubitante con-
 scientia. Et vt dubitationem conscientijs exis-
 mat, contendit non pēdere reconciliationem
 & iustificationem ex conditione nostræ di-
 gnitatis. Nam tota res fieret incerta, si ex nos-
 trorum operum dignitate penderet, vel mo-
 raliū vel cæremoniarum. Nouum quiddā
 vult docere, quōd non potest in lege tradi quō-
 modo certi reddamur Deum nobis propitiū
 esse. Lex etiam concionatur de miseri-
 cordia, sed addit conditionem, si impleatur.
 Euangelium pollicetur remissionē peccatorū
 & iustificationē gratis. Vt enim accepti sim⁹,
non

IN EPISTOLAM PAULI AD ROM.

non est causa legis impletio, sed promissio Christi, propter quam placemus Deo, etiam si sumus indigni. Item hoc consilio opponit inter se Paulus fidem & opera. Vocat enim fidem fiduciam misericordiae gratuita. Opponitur autem misericordia debito ac dignitati non tantum caeremoniarum, sed etiam moralium operum. Cum itaque de rebus tantis, de remissione peccatorum, de iustificatione, de certitudine conscientiae disputet, facile intelligi potest, non hoc praecipue aut solum agi, ut liberemur iudaicis ritibus. Sed hoc sefellit Origenem. Non discernebat inter civilem iustitiam, & iustitiam quam lex Dei requirit. Putabat homines civili iustitia, id est, moribus civilibus legi Dei satisfacere ac iustos esse coram Deo. Item non animaduertit, misericordiam Dei non posse apprehendi dubitante conscientia. Haeret autem dubitatio, si iudicandum est nobis ignosci propter nostrorum benefactorum dignitatem, aut nos pronunciarum iustos propter impletionem legis videlicet decalogi. Ideo Paulus hoc ipsum agit, primum eximit errorem de lege, negat nos legi satisfacere, sed docet omnes homines verum reos esse irae Dei ac mortis aeternae, quia a natura est viciosa, et pugnat cum lege Dei. Ignoratio, contemptus, dubitatio
odium

ARGVMENTVM.

odiu[m] Dei, & alia vitia hærent in ipsa natura. Ideo non sumus iusti propter legis impletionem. Etsi enim externa & ciuilia officia facere possumus, tamen ipsa natura est vitiosa. Quare proponitur alia res propter quam reconciliemur Deo, Et vt sit certa reconciliatio ac iustificatio, contendit Paulus eam non pendere ex conditione nostræ dignitatis, hoc est ex impletione legis, sed tantum ex promissione Dei, qui propter Christum pollicitus est se nobis velle ignoscere, ac nos pronunciare iustos. Hic docet non apprehendi misericordiam dubitante conscientia, sed oportere credi, quod certo propter Christum Deus ignoscat nobis et pronunciet nos iustos. Et vt hæc sint certa, docet hæc contingere gratis non propter legem. Hæc est noua & ignota mundo doctrina, sed necessaria ad pacandas conscientias, & ad eximendam dubitationem de voluntate Dei, et ad verum cultum Dei, vt paulo post dicam. Hanc causam tractat Paulus. Voluit vniuerso orbi terrarum exponere quid proprie doceat Euangelium, quod sit Christi officium, quæ beneficia attulerit, quomodo coram Deo iusti pronunciemur, quomodo certi efficiamur de voluntate Dei erga nos, quomodo liberemur a peccato, ab ira Dei, a morte æterna.

na.

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROMA.

na. Has tantas res à Paulo requiramus, nō putemus eum rixari tantum de cæremonijs. Et vt iuuenes facilius dispositionem orationis intelligere possint, & vt Plato appellat, ἀνάγκην λογογραφικήν hoc est, perpetuam seriem omnium partium, vtrum apte & necessario cohererēt atq; consentiant, hoc ascribendum est. Genus causæ est διδασκαλικόν, finis enim & consilium Pauli est, vt doceat nos præcipue de beneficijs Christi, de remissione peccatorū de iustificatione, & donatione vitæ æternæ. Status negotij est finitiuus. Definit enim quæ res sit iustitia hominum coram Deo, videlicet quòd nostra benefacta, et virtutes nostræ non sint iustitia, propter quam Deo simus accepti, quia sunt in natura viciosa, ac legi Dei non satisfaciunt. Sed quòd homines reconcilientur Deo, & reputentur iusti, hoc est accepti Deo, ac filij Dei, propter Christum per misericordiam. Et quòd hæc misericordia certa sit, Quòdq; fide statuendum sit nos certò propter Christum acceptos esse. Hic status est totius controuersię ac principalis propositio, quam ferè ijdem verbis ponit in Cap. Tertio, ad quam velut ad caput, referri omnia disputationis membra debent. Quomodo autē ad hęc propositionē paulatim accedat, quæ sit

IN EPISTOLAN PAULI A D ROM.

sic œconomia singularum partium Epistolæ commentarius ostendit. Nam id præcipue facere interpretem decet, vt ordinem orationis & illam quam sic Plato vocat ἀνάγκη λογισγραφική. Nā hæc diligentia plurimum affert momenti ad sententiam percipiendam ac iudicandam. Postrema Epistolæ pars tradit præcepta de bonis moribus. Euangeliū enim prædicat poenitentiam, quare bene operari necesse est, etsi benefacta non efficiunt, vt personæ consequantur remissionem peccatorum, et reputentur iustæ, hoc est, sint acceptæ, sicut et si Saul habebat multa præclara facta, tamē persona propterea nō erat iusta. Sed personæ cōsequuntur remissionē peccatorū & reputantur iustæ certò per misericordiam propter Christū, modo vt id credant. Verū quomodo et quō ordine tradant, præcepta, suo loco ac sæpe dicentur.

προλεγόμενα, DE IVSTIFICATIONE.

ET VT PRAEPAREMVS lectorem ad intelligendā causam quā agit Paulus, negocij sumam, quasi in methodum contrahemus, tametsi ipsa Epistola Pauli iusto ordine rem exponit

ARGVMENTVM.

ponit planeq; methodice Et quia principalē & proprium locum doctrinæ Christianæ tradit, quasi quædam methodus in vniuersam scripturam existimanda est.

Non mouemus inanem *λογομαχίαν* de iustificatione. Nectantū genere sermonis dissidem^a vulgari^o opini. aduersariorū nostrorū. Rerū cōtrouersia est, et qdē maximarū. De remissione peccatorū, de cōsolatiōe cōsciētiarū, de vero cultu, de vera inuocatiōe Dei litigam^o. Etenī sine hac doctrina de fide quā tradidit Paulus ac nos defendimus, non solum de remissione peccatorum & consolatione consciētiarum certi nihil tenere potest. sed in vniuersum cult^o atq; inuocatio Dei vera existere nulla potest. Hoc admonere lectorem necesse est, vt quid agatur, & quis sit scopus harum controuersiarum, quis finis, diligenter consideret Neq; hoc agitur, vtrum bona opera facere necesse sit. Nā id conuenit. Neq; illa Augustiniana hic disputatur. Ea demū opera bona quæ excitat Spiritus sanctus in hominib^o iustitiam esse. Alia res agitur. videlicet quomodo consciētia possint reddi certæ, qd habeamus remissionē peccatorū, quod Deus

7

ARGVMENTVM.

fit nobis propitijs, quòd simus accepti Deo. Item vtrum possit Deus coli atq; inuocari si dubitent conscientia, vtrum placeamus Deo vtrum exaudiamur à Deo. Item an Deo placeant bona opera, ac virtutes etiam diuinis nobis donata, si hæreat in nobis dubitatio illa.

Quum autem in methodo informanda initio certæ definitiones ac hypotheses tradi solent, hanc consuetudinem nos quoq; sequemur. Prima igitur hypothesis sit, quæ nota est omnibus, duas esse præcipuas partes vniuersæ scripturæ, Legem & promissionem reconciliationis. Lex est doctrina requirens à nobis perfectam obedientiam erga Deum, seu præcipiens quales nos esse, quæ facere, quæ omittere oporteat, & condemnans hos, qui non sunt tales, quales ipsa esse præcipit. vt Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde. Item, Maledictus qui non permanet in omnibus quæ scripta sunt in lege. Loquimur autem nunc de decalogo, qui requirit perfectam obedientiam erga Deum. Vocari autem lex debet, vbicumq; præcepta leguntur vel in libris veteris testamenti, vel in libris Apostolorum.

Promissio remissionis peccatorum et iustificationis

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM.

ficationis et vitæ æternæ est, quæ pollicetur remissionem peccatorum, & iustificationem propter Christum per misericordiam, non propter legem aut nostram impletionem legis. Atque hæc promissio est propria Evangelij, & recte Evangelium dicitur. Est enim distincta à lege, ne habet conditionem legis tanquam causam. Alioquin enim fieret incerta promissio si penderet ex conditione legis. Si enim haberet conditionem legis, non remitterentur peccata, nisi tunc cum legi satisfaceremus, ac perfecte obediremus. Item cum nunquam legi perfecte obediamus, semper dubitandum esset, vtrum Deo placeremus. Hæc sunt clarissima & extant apud Paulum cap. iij. Item. Nichil differrent lex & Evangelium, si promissio misericordiae penderet ex conditione legis. Nam lex etiam docet de misericordia, testatur Deum misericordem esse, sed addit conditionem legis. Cum autem nemo satisfaciat legi necesse est dubitare vtrum misericordiam consequuturi simus, imò potius iudicamus Deum nobis irasci. Neque aliter iudicat conscientia vllius hominis. At Evangelium hoc præcipue agit, vt hanc dubitationem nobis extirpat. Affert remissionem peccatorum gratis, pronuntiat nos iustos, hoc est, acceptos esse Deo

B

etiam si

ARGVMENTVM.

etiamsi non satisfacimus legi. Ita fit certa conscientia, nos habere remissionem peccatorum & placere Deo. Atq; hæc gratuita promissio dirimit ac discernit legem ab Euangelio.

Ad hunc modum interest inter doctrinam aduersariorum nostrorum et hoc doctrinæ genus quod hic Paulus tradit. Fitemur aduersarios docere de remissione peccatorum, de misericordia, de reconciliatione. Sed ita docent, assunt conditionem legis, hoc est nostræ dignitatis, docent tunc consequi homines remissionem peccatorum, si contritio sit sufficiens. Cum hæc conditio additur, dubitare necesse est an si mus consecuti remissionem peccatorum, an placeamus Deo. Et quidem præcipiunt dubitare. Detorquent huc dictum Salomonis male intellectum. Nescit homo utrum amore, an odio dignus sit. Hoc simpliciter est totum Euangelium euertere ac delere, & Christum prorsus sepelire atq; obruere, ac tollere omnem verum Dei cultum, quia Deus non potest cum dubitatione coli aut inuocari. Sed sic iudicat ratio humana, sine intellectu Euangelij, de promissione reconciliationis. Hæc opinio, omnium gentium ac temporum idolatria est, Nam amissa vera noticia promissionum gentes etiam

IN EPISTOLAM PAULI AD ROM.

etiam retinuerunt hanc persuasionem de misericordia pendente ex conditione legis, atque ita cum dubitatione colebant & inuocabant Deum. Hæc persuasio occupauit etiam magnam partem Ecclesiæ, postquam Euangelium non est pure traditum. Porro plena impietatis sunt doctrina, cultus, & inuocatio apud dubitatores istos. Ac profecto quantum habeat mali illa dubitationis doctrina, peritæ & piæ mentes iudicare possunt. Nos verbis explicare non possumus. Econtra Paulus hoc præcipue agit ut illam dubitationem eximat conscientijs, contendit statuendum esse, quod certo contingant remissio peccatorum, & iustificatio, hoc est acceptatio, Et ut hæc sint certa iubet sentire quod propter Christum contingant, non propter impletionem legis, seu quod certitudo illa pendeat ex sola promissione misericordiæ quâ pollicetur Deus propter Christum, non pendeat ex dignitate nostrorum operum. Itaque aduersarij transformant Euangelium in legem, & utcumque legem docent, sicut Hæsiodus aut Phocylides, non tradunt Euangelium, cum iubent dubitare.

II Præterea cum de lege Dei dicitur, necesse est scire quod natura humana non verè obediat

B ij leg

ARGVMENTVM.

legi dei sicut Paulus ait. Caro non potest sub
 di legi Dei. Sicut autem ratio iudicat de re
 bus sensui subiectis, de corporali & ciuili vi
 ra, ita manet etiam facultas efficiendi honesta
 officia ciuilia. Sed interim corda sunt natura
 liter viciosa, nec verè timent Deum nec verè
 credunt Deo, nec verè diligunt Deū. Amant
 fugiunt, corporalia contra mandatum Dei,
 Confidunt corporalib. rebus, dubitant aliàs
 de ira Dei, aliàs de misericordia, sicut testatur
 Paulus cum ait sensus carnis inimicitia est ad
 uersus deum. Ideo certissimum est homines
 non verè obedire legi Dei. Nec rectè docent
 aduersarij nostri, qui somniant homines per
 se, viribus naturalibus posse legi Dei satisfac
 cere, quòd ad substantiam actuum attinet, gra
 tiæ tamen interim tribuunt, quod addat respe
 ctū meritorij. Nos fatemur homines aliquos
 modo viribus naturalibus posse honesta of
 ficia ciuilia facere, vt dixi, Sed hæc non satisfa
 ciunt legi dei, quæ requirit perfectam obediē
 tiam cordis erga Deum, scilicet timorē fidu
 tiam, dilectionem Dei perpetuam ex toto cor
 de, deniq; requirit naturam ita consentientē
 legi Dei, sicut nunc concupiscentia repugnat
 legi Dei.

III Peccatum intelligi debet nō tantū opus,
 cogita

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM.

cogitatum, dictum aut factum contra legem,
Sed etiam ipsa naturæ corruptio quæ nobis
cum nascitur. hæc enim verè pugnat cum mā
datis Dei. Est enim ignoratio Dei, vacare me
tu, fiducia, amore Dei & similibus motib⁹,
quos lex præcipit. Et hæc naturalis corruptio
vocatur peccatum originis de quo in cōmen
tario dicam prolixius. Proinde etiam cū ciuī
lia officia præstamus, tamen hærent illa mala
in cordib⁹, quare non prestant homines obe
dientiam legi, quam debent, Igitur opus est
hominibus remissione peccatorū, misericor
dia. vt pronuncientur iusti, aliter quam pro
pter legis impletionem. De hac misericordia
concionatur Euangelium.

Aduersarij docent homines coram Deo re
missionem peccatorum consequi, pronuncia
ri iustos & consequi vitam æternam propter
benefacta sua, propter qualitates, ac virtutes
proprias. In hac sententiā multæ falsæ persua
siones hæret, sed hæc est præcipua, quod Chris
to detrahunt honorem mediatoris, & fingūt
hominem iustum esse proprijs virtutib⁹, nec
docent vti Christo mediatore, ac quid sit,
Christum esse mediatorem nō intelligunt, De
inde iubent tamen dubitare, an contingat no
B iij bis

ARGVMENTVM.

bis remissio peccatorum, & an simus accepti, an simus consecuturi vitam æternam. Hi errores necessario repræhédendi sunt, primum vt Christi officium intelligatur. Deinde quia doctrina illa dubitationis parit desperationē, & impietatem in omni vita, ac planè gentilitatem. Quomodo enim possunt inuocare Deum in vlllo negotio, in vlllo periculo, homines qui dubitant vtrum habeant Deum propiciū.

Sic igitur docet Paulus de iustificatione. Euangelium prædicat pœnitentiam, & arguit peccata, & offert remissionem peccatorum et iustificationem, et vitam æternam omnibus, non propter nostram dignitatem, aut nostra opera aut habitus, aut virtutes, sed per misericordiam, propter Christum, modo vt hoc credant, videlicet Deum certò sibi propiciū esse propter Christum. Hoc docet cum ait. Arbitramur hominem iustificari ex fide, sine operibus. Item corde creditur ad iustitiam. Et id alijs verbis dicunt. Sola fide homo iustificatur. In huiusmodi dictis prudenter intelligi genus sermonis debet.

Iustificari proprie significat iustum reputari

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM.

tari, hoc est acceptum reputari, sic intelligatur
relatiue, sicut in foro vlturpatur Hæbraica cō
suetudine, iustificari pro eo quod est iustum
pronunciari. vt si quis dicat populus Roma
nus iustificauit Scipionem accusatum à tribu
no plæbis. hoc est iustum pronūciauit, absol
uit, approbauit. Quanquàm autem novos
motus existere in his qui reconciliantur, nec
esse est, tamen iustificari, non significat pro
prie habere nouas virtutes, Sed relatiue intel
ligatur de voluntate Dei, pro eo quod est ap
probari seu acceptari à Deo.

Iustus relatiue significat acceptum Deo. Iu
stitia legis est obedientia voluntatis nostræ er
ga legem Dei, videlicet virtutes & actiones
nostræ, sicut philosophi iustitiam vniuersalē
appellant. At imputatio iustitiæ. Item iustitia
Dei in his Pauli disputationibus, & sæpe ali
às in scripturis, relatiue significant acceptio
nem, qua nos Deo accepti sumus etiam gra
tis, non propter virtutes nostras, quæ nō sūt
dignæ propter quas iusti pronunciemur, nec
possunt opponi iudicio Dei.

Fides significat fidutiam misericordiæ. Nec
est tantum notitia hystoriæ, sed proprie
significat assentiri promissionib⁹ diuinis, seu

ARGVMENTVM.

velle & accipere promissam misericordiam.
 Et sic concipitur fides, cum corda perterrefa
 cta agnito peccato, audiunt Euangelium in
 quo offertur reconciliatio, et huic promissio
 ni assentiuntur, volunt et accipiunt oblatam
 misericordiam, & certò statuunt se iam habere
 Deum propitium. Est igitur fidei seu fidu
 tiae obiectum promissio misericordiae, seu p
 missa reconciliatio, seu promissa iustificatio.
 Nam haec vocabula re ipsa idem significant.
 Cum igitur dicitur fide iustificamur, non in
 telligas *κατὰ οὐρανὸν ὀχίρ*. Fides est principium
 seu causa asserens alias virtutes, propter quas
 iusti pronūciemur. Fide enim nouas virtutes
 effici in nobis oportet, tamē interim illas vel
 Augustinianas vel aliorum speculationes se
 pone, & cum audis fide iustificamur, non co
 gites ideo nos fide iustificari quia sit virtus in
 nobis digna quam approbet Deus, aut quia
 alias virtutes pariat, sed memineris obiectū
 ostendi extra nos, cum audis vocabulum fi
 dei, fides enim significat fidutiam alienae rei,
 scilicet misericordiae promissae propter Chris
 tum. Et tamen haec misericordia nō potest ap
 prehendi nisi fide seu fidutia. Haec est simplex
 & germana sententia Pauli. Memineris regu
 lae puerilis quae docet relatiua mutue se defia
 nire,

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM.

nire, & interpretari, sicut vulgo in scholis dicitur *πάσι τὰ πρὸς τὴν πρὸς ἁγίους φωνὰ λέγεται* fides relative obiectum monstrat. Cum igitur audis fidei vocabulum, mox requiras obiectū, scilicet promissam misericordiam seu promissam acceptationem, Et transforma dictum fidem iustificamur, in hanc sententiā correlatiuam. Per misericordiā iusti reputamur. Item sola fide iustificamur, interpretare hoc modo, solius misericordiæ fidutiā iusti pronūciamur. Et cum quæritur vtrum fide an operibus iustificemur, scias hoc quæri, vtrum per misericordiam certò propter Christum, an propter nostra opera Deo placeamus. Si quis bonus vir hoc animaduertet quæri, facile viceris, quia enim sanæ menti non respondeat, pium hoc esse, & plænum cōsolationis, misericordiam certam esse propter Christum, nō propter nostram dignitatem. Et sicut misericordia & debitum opponuntur. Ita Paulus opponit fidem & opera. quare etiam si interdum non addit exclusiuas particulas, tamen ipsum vocabulum fidei excludit fidutiā omnium operū ac debiti, cum significet verè fidutiā misericordiæ. Paulus facile intelligi posset, genere sermonis intellecto. Sed sic est. Postquam omnia occupauit barbaries, sermonē

ARGVMENTVM.

facrarum literarum homines inepti non assequerentur. Ideo et simul & nouum sermone genus, & res nouas commenti sunt.

Tria autem membra posui in sententia de iustificatione, quod remissio peccatorum, iustificatio, & donatio vitæ æternæ certò contingant nobis per misericordiam propter Christum, non propter nostram dignitatem. Et si autem nihil opus erat hæc tria discernere, Nā in remissione peccatorum cætera verè insunt, Est enim remissio peccatorum, liberatio ab ira Dei & morte æterna, tamen docendi causa, discernere volui vt vulgarem persuasionem emendarem, qua somniat nonnulli homines, et si consequantur remissionem peccatorum per misericordiam &c. tamen postea suis virtutibus & habitibus, iustos pronuciari. Primum membrum est, remissionem peccatorum consequimur non propter nostram dignitatem, virtutes, contritionem &c. sed certò per misericordiam propter Christum, modo vt fide apprehendamus illam misericordiam. Ratio in promptu est, quia nostra opera non possunt opposiri iræ & iudicio Dei, Nō possunt vinci terrores mortis, nisi apprehendamus promissionem misericordiae. Nec possumus vincere

cere

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM

cere dubitante conscientia, sed necesse est conscientiam certò statuere de misericordia. Nam dubitatio parit desperationem. Ideo non consequimur remissionem peccatorum, nisi fiducia misericordiae propter Christum promissae. Atq; haec infra prolixius tractantur. Et scriptura plena est testimonijs, quae docent remissionem peccatorum contingere fiducia Christi.

Sed aduersarij nunc expectati velut ex quodam veterino, incipiunt nominare fidem, dicunt se quoq; hoc docere, quod fide consequamur remissionem peccatorum, Sed non sola fide. Particula exclusiua, Sola, offendit. Haec est *intraois* certaminis. De hac exclusiua respondeo, Conscientia perterrefacta tantum de hac exclusiua dimicat, Non disputat vtrum Deus remittat peccata, sed hoc disputat, vtrum indignis remittat, vtrum gratis remittat. Nullum. n. inuenit opus quod possit opponere irae Dei, q; possit placare iram Dei, agnoscit indignitatem suam. Agnoscit se ream esse, & dignam ira Dei. Hoc igitur quaerit vtrum gratis possit consequi remissionem peccatorum. Id q; docet Euangeliu, gratis remitti peccata. Alioqui nihil interesset inter legem & Euangelium

Proins

ARGVMENTVM.

Proinde hæc exclusiua discernit legem & Euangelium, & ostendit proprium Euangelij locum. Necessè est igitur defendi exclusiuam. Sicut Paulus vbique inculcat particulam gratis, & dicit ideo gratis vt sit firma promissio, quia conscientiaæ perpetuo dubitarent de remissione peccatorum, si penderet ex conditione dignitatis nostræ. Ergo necessè est scire, quòd certò consequamur remissionem peccatorum fiducia solius misericordiaæ. Hæc sunt plana & perspicua, Nec sunt ex illo genere de quo tantum in scholis ociosi homines rixantur, Sed versantur in acie et experientia piarum mentium, quæ testatur hanc doctrinam necessariam esse.

De reliquis duob. membris idem iudicandum est. Non est fingendum quòd consecuti remissionem, postea iusti pronunciemur propter nouitatem, virtutes, & opera nostra. Nam conscientiaæ iterum redderentur incertæ, vtrum haberemus Deum propicium, quia ne illæ quidem virtutes legi satisfaciunt, aut opponi iudicio Dei possunt. Et cum natura sit viciosa, semper plurimum indignitatis, deprehendimus. Ideo necessè est statuere, quòd propter Christum, per misericordiam certò simus iusti, hoc est accepti, non propter legem aut legis imple

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM.

impletionem, aut virtutes & dignitatem nostram, Id confirmat Paulus cum ait Iustificati fide pacem habemus. Ac iustificatio re ipsa significat continuam remissionem peccatorum seu acceptationem indignorum. Sicut docet Paulus ex hoc versiculo. Beati quorum remissæ sunt iniquitates. Ergo omnes habent opus remissionem peccatorum, Nec iusti sumus propter nostras virtutes, sed iusti reputamur. Deo remittente peccata.

De donatione vitæ æternæ iudicari facile potest, quia iustificati iam sunt filij Dei & coheredes Christi. Ideo ita consequimur vitam æternam, sicut consequimur iustificationem. Præterea si donatio vitæ æternæ penderet ex implerione legis & dignitate nostra, perpetuo conscientia dubitarêt, Spes vitæ æternæ simpliciter excuteretur conscientijs. Nunquã enim magis apparet immûdicias naturæ nostræ quàm cum luctamur cum morte. Necessè est igitur docere quòd conscientia statuere debeat, quòd propter Christum per misericordiã certò cõsecuturi sim⁹ vitam æternã. Cõtume lia in Christũ est, liberari velle à morte æterna poti⁹ propter nostras virtutes, quã propter Christũ, De his infra copiosius dicetur. Nunc

n. tan

ARGVMENTVM.

n. tantum summas rerum contrahere volui.
Testimonia & probationes extant in ipsa Epi-
stola Pauli.

Nunc de operib. Quanquàm autem iusti-
pronunciemur propter Christũ, tamen id fie-
ri non potest nisi fide apprehendam⁹ misericor-
diam. Et tamen vt sit certa res, pendet ex pro-
missione Dei, nõ ex nostrarum virtutum di-
gnitate. Ideo supra dixi iustificationem intel-
ligi debere de volũtate Dei acceptante nos, nõ
de infusione habituũ. Et tamen interim oportet
in nobis existere virtutes, quia Euangelĩũ
prædicat pœnitentiam. Et fides non potest exi-
stere nisi in pœnitentia. Ideo vt crescat & con-
firmetur, crescere oportet pœnitentiam, oportet
adesse timorem Dei, fidutiam, dilectio-
nem, deniq; obedientiam erga legem Dei no-
bis propositam. Sed vt conscientia certæ sint
de voluntate Dei, iudicandum est de ea nõ ex
nostris virtutib. sed ex promissione Dei, ac to-
ta res eo spectat, vt dubitatio conscientia exi-
matur. Et opera ac virtutes illæ sunt merito-
riæ, sed ita si personæ prius placeant Deo. Id
facile intelligi potest. Nam in impijs & hypo-
critis sunt multæ præclaræ virtutes. Quantũ
n. fuit in C. Cæsare pulcherrimarum atq;
optimarum virtutum, neq; tamen propterea
perso

IN EPISTOLAM PAULI AD ROM

persona placebat, cum haberet etiam sua vicia. Discerni igitur debent persona & opus. Persona reconciliata fiducia misericordiae, quae ut sit certa, non potest pendere ex conditione nostrae dignitatis ac virtutum. Ideo sola fide, id est fiducia solius misericordiae propter Christum promissae, consequimur iustificationem. Nec potest recte operari aut inuocare Deum persona dubitans, iuxta illud. Omne quod non est ex fide peccatum est. Item, Quomodo inuocabunt, si non credant. Itaque primum oportet personae dubitationem eximi. Id fit solius misericordiae fiducia. Postea, cum necesse sit bene operari, placeant opera, quia persona placet reconciliata, & liberata à dubitatione. Et quanquam opera sunt indigna, Natura enim hominum viciosa est & procul abest à perfectione legis, tamen placet & reputantur esse quaedam legis impletio. Ideo habent multa ingentia praemia, et sunt verè meritoria, non remissionis peccatorum aut iustificationis seu acceptationis, aut vitae aeternae. Sed aliorum praemiorum spiritualium & corporalium. Nam illa non pendent ex conditione legis, sed donantur propter Christum ut sint certa, Sed merentur praemia corporalia et spiritualia quae sequuntur iustificationem

& acc

ARGVMENTVM.

& acceptationem seu quæ his qui iam sunt facti filij Dei, proposita sunt, Vt si quis dicat filium familias non mereri officijs suis, vt sit filius. Sed cum natus sit filius, postea meretur officia ipsius alia præmia. Hæc nihil habent perplexum & intricatum, si quis dextrè velit accipere. Neq; hic opus est Augustini more detrahere nobis merita, quia bona opera non efficiantur virib. nostris. sed diuinitus excitentur in nobis. Quod etsi verum est, tamen scriptura proponit mercedem, tanquam opera sint nostra. Et manifestum est in afflictionib. & externis functionibus aliquas esse nostras partes, quanquam non possumus bene operari, nisi spiritus sanctus moueat et gubernet corda per verbum. Neq; huc opus est accedere disputationes de prædestinatione. Nos à predicatione verbi ordimur. Sicut Paulus ait, Fides est ex auditu. Auditus per verbum Dei. Qui verbum Dei apprehendunt eiq; obtemperant, hos haud dubie mouet spiritus sanctus, Nam spiritus sanctus mouet per verbu Dei.

Præterea ipsa fides cū tanquam opus ac virtus in nobis intelligit, præcipuū op^o est, maximeq; meritoriū, quia tribuit Deo verū honorē, statuit Deum misericordem & veracē esse

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM.

esse. Aduersarij cum de bonis operibus vociferantur, tantum politica opera requirunt, & opprimunt interim verè Christiana opera, scilicet fidei exercitia, ad quæ præcipue excitari & assuesceri Christianos oportebat. In his enim exercitijs crescit vera noticiã Dei, & omnes virtutes spirituales. Quare etiam si gloriantur aduersarij se de operibus docere, tamen præcipua opera, dum inculcant tantum ciuiliã officia, obruunt, vt paulo post dicam.

Hæc de operibus dixi. Nam hæc vna responsione, omnia quæ de operibus obijciuntur, explicari possunt. Euangelium prædicat poenitentiam, & reconciliationem, quæ affert nouam & æternã vitam. Ideo certe requirit bona opera, et obedientiam erga Deum. Nam æterna vita, est vita spiritalis & obedientia erga Deũ. Imò fiducia illa misericordiæ, quæ erigit perterrefactam mentem, est vera agnitio Dei, quæ parit veram dilectionem & veram obedientiam erga Deum. Et Spiritus sanctus ad hoc datur, vt cum nos per verbum erigit & consolatur, hanc nouam & cœlestem vitam & obedientiam in nobis efficiat. Cũ igitur obedientia erga legem sit necessaria, aliæ sententiæ promissiones, aliæ legem quia obedientiã

ARGVMENTVM.

diencia erga legem, sequi debet reconciliatio
nem. Sed hic sciendum est legem sine Christo
non placere, nemo enim legi satisfacit. Quoti
es igitur laudantur opera, concedendum est
quod bene operari necesse sit. Sed discerni de-
bent opera & personæ. Placent Deo benefa-
cta, non quia legi satisfiat, sed quia persona re-
conciliata est. Hic addendum est. Et reconcilia-
tio illa non pendet ex conditione nostræ di-
gnitatis, ne fiat incerta. Sed pendet tantum ex
promissione Christi.

Sed omnia quæ diximus videntur euerdi
per hanc vnã sententiam. Si vis in vitam
ingredi serua mandata. pendet igitur donatio
vitæ æternæ ex conditione legis, Facilis et
plana responsio est. Quod reconciliatio non
pendeat ex conditione implendæ legis tan-
quam causa, hinc apparet, quia cõsequimur
remissionem peccatorum et reconciliamur, et
iamsi verè ad huc natura sit viciosa. Non igitur
reconciliamur ideo, quia legi satisfaciamus.
sed propter Christum per misericordiã.
Porrò reconciliati sunt filij Dei, et cohæredes
Christi. Quare igitur Christus iubet legem fa-
cere? quia etsi lex non est causa & precium
reconciliationis, tamen obedientia erga legẽ
necessario

IN EPISTOLAM PAULI AD ROM.

necessario sequi debet recōciliationē. Et tamē
quia illa obedientia imperfecta est, Ideo inter
rim pronunciamur iusti & filij Dei, non pro
pter illam obedientiam, sed propter Chris
tum per misericordiam. Præterea lex
proponitur, vt accuset nos, vt discamus no
bis opus esse mediatore & alia quadam iusti
ficatione. Nemo em̄ potest verē gloriari se ta
lem esse, qualem lex requirit. Ideo Euangeliū
testatur Christum esse finem legis, ita vt qui
credunt Christo, reputentur iusti ac si legem
implessent. Et fiducia misericordiæ Christi im
putatiue legis impletio & iustitia est.

De sententia Pauli ad Corinthios idem re
spondeo, si dilectionem non habeam nihil
sum. Quis negat? Fatemur enim necessariam
esse dilectionem, seu obediētiam erga legem.
Quis est autem tam impudens vt dicere ausit
peccata remitti propter nostram dilectionem?
Non enim possunt iræ Dei opponi nostra o
pera. Item quomodo potest conscientia dilige
re Deum, nisi prius appræhēdat misericordi
am? Item quis potest affirmare se legi satisfac
ere. Quamquā aduersarij nostri dis
cunt hic verē pugnantia, affirmant hominem
iustum propter dilectionem, Et tamen

ARGVMENTVM.

iubent dubitare conscientiam, vtrum simus iusti. At dubitatio est impia, & affert desperationē & odium Dei. Sic igitur dicimus. Paulus non dicit nos iustos pronunciarī propter dilectionem nostram, sed dicit dilectionem necessariam esse; recenset virtutes quæ in nobis adesse debent. At sepe iam dictū est, nos non pronunciarī iustos propter nostrarū virtutum dignitatē, sed propter aliud extra nos, scilicet per misericordiam propter Christum. Et tamen interim nō sola fides, sed etiam obedientia erga legem adesse debet. Et hæc virtutes placēt, non quia legi satisfaciunt, sed quia persona placet reconciliata, & liberata à dubitatione, postquam apprehendit fide misericordiam.

Dilectio est maxima. Igitur propter eam pronunciamur iusti. Non valet argumentum. Nam etsi dilectio est maxima virtus, tamen quia reputamur iusti, nō propter virtutes nostras, sed propter aliud extra nos, scilicet per misericordiam propter Christum, nihil possumus ratiocinari ex virtutum magnitudine. Imò in iustificatione ac certamine conscientia res ostendit ipsa virtutes omnes exiguas, indignas & procul à perfectione le-

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM.

gis abesse, Illud tantum quæritur, qua virtute accipi misericordia debeat. Accipitur autem misericordia fide, seu fiducia promissionis. Postea cum personæ placent, virtutum inter se collatio fieri potest, quas in reconciliatis diximus meritorias esse.

Jacobus ait. Videtis igitur quòd ex operibus iustificatur homo & non ex fide solum. Iacobus videtur hanc sententiam hoc consilio posuisse, vt Pauli dictis adderet *ελεα* *υση* eamq; mitigaret. Nec aliud habent aduersarij quod maiore tumultu nobis opponant, quam hanc sententiam. Sed his vicissim hæc opponimus. Non dicit Iacobus remitti peccata propter nostra opera, aut remissionem peccatorum pendere ex dignitate operum nostrorum. Non dicit benefacta nostra opponi posse iræ & iudicio Dei. Non dicit benefacta nostra satisfacere legi Dei. Imò cum loquatur de operibus post fidem, vt constat, non vult euertere fidem, non docet dubitare. Necessè est igitur sic accipi eius dictum, ne fidem euertat, ne coniciat conscientias in dubitationem. Id fieret si sic interpretaremur. Tunc habebis remissionem peccatorum, cum opera digna tanto beneficio

C in neficio

ARGVMENTVM.

neficio habebis. Sic interpretantur aduersarij
 Quantum autem mali habeat talis interpreta-
 tio facile est intellectu Totū Euāgeliū abro-
 gat, & reddit cōscientias incertas de remissione
 peccatorum. Verū sententiā Iacobi simpli-
 citer intellecta nihil habet incommodi. Hoc
 dicit. Non solum iustitia fidei, sed etiam iusti-
 tia operum requiritur, Hoc verissimum est.
 Nam bona opera sunt necessaria, & sunt ius-
 titiæ legis. Neq; tamen placent Deo, nisi post-
 quā personæ placent. Iustificatur, id est pro-
 nunciatur habere iustitiam, debet autem ho-
 mo habere iustitiam fidei & iustitiam operū,
 Sed hæc posterior iustitia operum, cum non
 satisfaciat legi, non iudicatur esse iustitia, nisi
 quia persona iam accepta est fiducia misericor-
 diæ. Hæc simplex enarratio hominī pruden-
 ti satisfacit, qui ipsos causæ fontes considerat
 Nam hoc certissimum est, hac Iacobi senten-
 tiā, nihil absurdi futurum esse, si quis sic ve-
 lit interpretari. Neminem consequi remissio-
 nem peccatorū, nisi propter opera digna tan-
 to beneficio. Hanc interpretationē si quis mor-
 dicus tenet, nō intelligit quid sit remissio pec-
 catorum, quomodo conscientia debeat erigi,
 cum videt se nulla opera ad Deū afferre, quæ
 sufficiant ad eum placandum. Et pugnat hæc
Interpres

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM.

interpretatio palàm cum alijs manifestis di-
ctis scripturæ, quæ docent remissionem pecca-
torum gratis contingere. Sicut ait Psalmus.
Dixi confitebor aduersus me iniustitiam me-
am domino. Et tu remittis impietatem cordis
mei. Item Rom. iij. Nō operanti, credenti au-
tem in eum qui iustificat impiū. Quid po-
test dici clarius, quàm remitti peccata impio,
non operanti, id est nō propter ulla opera, sed
gratis. Postremo si Euangelium non remittit
peccata nisi propter nostra benefacta & digni-
tatem nostram, nihil à lege differt, nihilo ma-
gis saluat quàm lex. Hæc si quis cōsiderabit,
facile poterit de Iacobi dicto iudicare. Nihil
enim dubium est, quin iustitia operum requi-
ratur, sed ita, ne promissionē gratuitam euer-
tat. Hoc, vt spero, satisfaciet prudentibus, &
bonis. Nam hi qui ad hanc caussam nihil ad-
ferunt nisi calumniã diuoluntatem, nunquã
satisfieri sibi patientur, Et tamen si numero
suffragiorum certandum est, Vnum hoc Ia-
cobi dictum obruitur multis Pauli testimo-
nijs.

Remitte et remittetur vobis. Concio est
pœnitentiæ, cuius altera pars præcipit quales
fieri nos oporteat, altera continet promiss-
ionem.

ARGVMENTVM.

Nonem. Nec dicit Christus, remittetur vobis propter vestram condonationem. Sed tantum præcipit vt remittamus, deinde admonet de promissione, quæ pendet aliunde, non ex dignitate nostri operis. Ac sententiæ quæ de remissione peccatorum loquuntur, facile possunt explicari, quia constat remissionem peccatorum futuram incertissimam, si penderet ex dignitate operum nostrorum. Idem iudicandum erit de alijs multis sententijs quæ sunt cõditiones Pœnitentiæ, qualis est, Redime peccata tua iustitia & beneficijs erga pauperes. Er̄ erit sanatio delictorum tuorum, sic enim Hæbraice legitur. Altera pars præcipit de pœnitentiâ. Redime peccata tua iustitia & beneficijs erga pauperes. Hoc est fias iustus, hoc est creditus, deinde etiam regnum tuum ita administrato, vt ad benefaciendum conferas potentiam, non ad nocendum. Ita redimes peccata, id est impetrabis vt tollatur reatus, tum culpa, tum pœna. quia cõuersis promittitur venia, non propter conuersionis dignitatem, sed per misericordiam, si eam fide apprehendant. Altera pars, promissio est. Er̄ erit sanatio & c. quæ certe debet fide accipi, & vt sit certa, non debet pendere ex conditione nostræ dignitatis.

Obijciunt & de mercede. Vita æterna appellatur

IN EPISTOLAM PAULI AD ROM

pellatur merces. Igitur debetur pro operibus
 Et opera sunt digna, vita æterna, tanquam de
 bita mercede. Facilis respōsio est. Insignis im-
 pudentiã esset affirmare, quòd aut vita ætera
 na debeat pro nostris benefactis, aut quòd
 nostra benefacta sint digna vita æterna. cum
 Psalmus dicat. Non intrabis in iudiciũ cū
 seruo tuo, quia non iustificabitur in cōspectu
 tuo omnis viuens. Præterea oportet spem vi-
 tæ æternæ certam esse. Certo statuere debet cō-
 scientia morituri, quòd habiturus sit vitam
 æternam. Quid hic faciat moriturus. Nū col-
 ligit benefacta, metietur dignitatem suam? At
 in illo certamine maxime apparet naturæ no-
 stræ imbecillitas atq; immundicia, & ad des-
 peratiõem horratur. Quare excuteretur spes
 omnino, conscientia prorsus fieret incerta, si
 ex conditione nostræ dignitatis res penderet.
 Ideo ut cōscientia fiat certa, transferre oportet
 fidutiam ac spem in promissionē Christi, non
 in nostram dignitatem. Dicitur autem merces
 vita æterna, quia etiam si contingit ob aliam
 causam, tamen interim compensat afflictio-
 nes & benefacta nostra, sicut hæreditas etsi fis-
 lio familias ob aliam causam contingit, ta-
 men simul est merces & compensat officia fis-
 lij. Appellatur igitur merces, quia compēsar-

ARGVMENTVM.

non quia sit compensatio proprie debita propter illam causam. Iam si quis obijciat, si nō est debita vita æterna, sit res incerta, quia debitum certum est. misericordia incerta. Ad hæc respondeo. In foro apud homines ius certum est, misericordia incerta. At in Euangelio misericordia certa est, habet enim promissionem Dei. Imò hoc vnum agit Euangelium, vt doceat misericordiam certam esse. Et ob hanc causam gratis offert reconciliationem & salutē, misericordia fiat certa, sicut Paulus ait, gratis saluati estis.

○ Augustinus hoc nomine repræhendit meritum, quia virtutes sūt dona Dei, quod et si nos concedimus vt supra dixi, tamen aliter repræhendimus meritum. Negamus nostras virtutes & benefacta digna esse vita æterna, sicut constat ex hoc dicto. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Cæterum cū lex præmia reddat pro meritis, Et virtutes ac benefacta nostra sint quædam legis impletio, merita sunt, et merentur sua præmia tum corporalia, tum Spiritualia, in reconciliatis.

Addam & quædam scholastica argumēta nō tam vt aduersarijs respondeā, quàm vt his cauillatio

IN EPISTOLAM PAVLI AD ROM.

cauillationibus agitatis quæ interdum nobis ipsis obstrepunt, res fiat illustrior.

Opera contra legem Dei sunt peccata.
Igitur bona opera sunt iustitia.

Consequentia valet ex natura cōtrariorū.
Iustificant igitur bona opera. Respondeo. Bona opa essent iustitia & verè iustificarēt, Si legi Dei satisfaceremus. Constat autem homines non satisfacere legi Dei. Ideo necesse est quærere aliud, ppter quod iusti reputemur.

Aliud. Iustitia est obedientia erga totam legem.

Bona opera sunt obedientia erga legē.
Igitur bona opera iustificant.

Primum neganda est minor. Nam bona opera non sunt perfecta obedientia erga legē. quia natura humana repugnat legi Dei. Deinde ad maiorem respondendum est, Iustitiā legis esse obedientiam erga legem. Sed quia hanc non præstamus, Ideo Euangelinum offert gratuitam iustificationem. significat igitur

igitur iustitia in Euangelio relatiue imputa-
tionem iustitiæ, qua per misericordiam ac-
cepti sumus, non propter dignitatem nostra-
rum virtutum, sicut sæpe in Psalmis vsurpat
iustitia. Et iustitia tua exultabunt, id est, qua
polliceris te per misericordiam nos approba-
re, ac recipere

Aliud. Peccatum est odium Dei.

Igitur dilectio est iustitia.

Respondeo verum est dilectionem esse iu-
stitiam legis, sed quia homines non satisfaci-
unt legi, ideo nec verè diligunt, nec sunt iusti
propter dilectionem. Sed quærenda est miseri-
cordia.

Aliud. Iustitia est in voluntate, Fides autè
in intellectu est. Igitur non iustificamur fide.
Ad hoc proprie sic respondendum est. Iustitia
legis significat nostram obedientiam, nostras
virtutes & qualitates in voluntate nostra.
Sed hic iustitia significat relatiue imputatio-
nem iustitiæ. Docemus .n. homines reputari
iustos hoc est acceptos, nō propter propriam
qualitatem, sed propter aliud extra nos, scilicet
propter Christum, per misericordiam. Et
tamem hanc misericordiam fide accipi oportet

Es

IN EPISTOLAM PAULI AD ROM.

Et est fides non solum noticia, sed in voluntate velle & accipere promissionem. Et concipitur cum assentimur promissioni Dei, qua cum erigimur, spiritus sanctus simul per verbum mouet corda ad credendum. Neque tamē iustificat fides propter suam dignitatem, sed ideo reputamur iusti, cum credimus, quia misericordiam apprehendimus.

Postremo & hoc monendi sunt lectores, cum fidem ornamus, vera & proprie Christiana opera predicari. Nam Christiani præcipue debent in omni vita, in omnibus afflictionibus, negocijs, in omni inuocatione, fidem exercere & experiri. Hæc summa opera obruunt aduersarij nostri, quia tantum docent externa officia.

Item non potest cultus & inuocatio Dei existere cum dubitatione, iuxta illud. Quomodo inuocabunt, si non credant. Cum igitur aduersarij non recte doceant de fide, relinquunt conscientias in dubitatione. Ita in totum tollunt verum cultum & inuocationem Dei. Quod autem vociferatur se quoque de fide docere, falsum est. Nam & dubitare iubent, & vt non iubeant, tamen illud doctrinæ genus

ARGVMENTVM:

nus in quo negant gratis ignosci hominib. ne
cessario parit dubitationem.

Hanc Methodum spero & ad Pauli causa
sam, & ad cognoscendam iustificationis & fi
dei naturam profuturam esse. Depræhendet
autem lector eadem me sæpe in toto commẽ
rario, pleraq; etiam iisdem verbis repetiuisse.
Has ταυτολογίας condonari mihi peto in tanta
caussa, Retinui n. eandem sermonis figuram
quodam seu probabili seu immodico studio
proprietas, quæ maxime videtur afferre lu
cem tã difficili cõtrouersia Nam valde opus
est proprie intelligere hanc caussam, cum res
maximas complectatur, de quibus necesse est
conscientias aliquid certi tenere, neq; intelligi
regnũ Christi nisi hac caussa cõstituta potest,
Neq; verè coli, neq; verè inuocari Deus pos
test, nisi hoc doctrinæ genere liberentur ani
mã dubitatione. Quoties scriptura prædicat
regnũ Christi ac iubet nos letari, cõfidere, spe
rare, omnes illæ sententiæ excutiuntur nobis, si
cogitemus eas pendere ex conditione dignita
tis nostræ. Psalmus inquit, Letentur & ex
ultent gentes, quia recte iudicas populos, &
gentes in terra dirigis. Hæc si cogitem⁹, tunc
nos letari debere tunc nos regi ac defendi à
Christo cum digni erimus, Cum habebimus
virtu

IN EPISTOLAM PAULI AD ROM.

virtutes & habitus, quos sic vocant, nunquam statuemus illas sententias ad nos pertinere, nunquam statuemus nobis regnum Christi fore praesidio. Semper exercebunt conscientias dubitatio, diffidentia & desperatio, nisi sciamus hoc esse regnum Christi, quod gratis recipimur per misericordiam à Deo, non propter nostra opera, aut habitus, aut nouitatem, modo ut confidamus Christo. Hoc beneficium commendant Psalmi, propter hanc gratuitam misericordiam iubent nos agere gratias Deo, letari, laudare Deum. Ad hanc Pauli doctrinam respicias quoties illa se offerunt in scripturis de spe, de laudando Deo, quod adfit, quod tueatur nos.

Porro contra totam hanc causam afferri nihil speciosius potest, quam si quis dispuceat hanc non esse sententiam Pauli, quam nos interpretamur. Neque enim ignoro varie enarrari Paulum. Nec mihi difficile esset, homini neque copioso neque astuto, totum Paulum transformare in varias sententias. Sed si volumus verè & simpliciter iudicare, ex perpetua Pauli oratione, comperiemus hanc verè summam disputationum eius esse, quae recitauimus. Ad haec ex alijs scripturis certò constat, gratis remitti peccata.

In hoc insunt certa quae Paulus

ARGVMENTVM.

Ius docet. Quare si quis nostram interpretati-
nem reprehendet, is primum hoc planum fa-
ciat, non remitti gratis peccata propter Chris-
stum, quod si quis senserit, faciet incerta omnia
& totum Euangelium abrogabit. Postre-
mo neminem puto tam aut hebetem, aut im-
pudentem esse, vt aut nō videat aut dissimu-
let hoc verè tradi à Paulo, quòd peccata gra-
tis remittantur. Hoc autē caput est negotij, &

constituto, certa quæ dixim⁹ sequi ne-

cesse est. Nunc accipe lector Paul-

lum, quem ita tibi familiarē

facito, vt eius sententiā

semper tecum ani-

mo circum fe-

ras, sem-

per

in eam intuearis in om-

nibus nego-

cijs ac pes-

riculis.

Caput Pri-

IN I. CAP. AD ROMA.

Paulus seruus.

Pigrapha, quæadmo-
dum fit in Epistolis, p̄
fixa est. Paulus Roma-
nis optat gratiã & pa-
cem. Sed inserta est lōa
giuscula descriptio ofi-
cij Pauli, Item descri-
ptio Euangelij, Porro
necessaria causa est cur

officij mentionē faciat, vt Ecclesia sciat doctri-
næ Pauli credendum esse, tanq̄ voci Dei de
cælo sonanti, sicut Moses allegat autoritatē
Dei. Locutus est Dominus Deus cunctos ser-
mones hos, &c. Quare & Paulus cum affe-
rat nouam doctrinā de voluntate dei necessa-
rio præfatur, se authore Deo docere, nec affer-
re suum inuentum, sed afferre alienum ver-
bum, videlicet verbum dei, vt sciamus, tuto
ipsi credi. Hæc igit̄ vocabula omnia, Seruus
Iesu Christi, Apostolus, & quidem peculiariter
vocatus à Deo, & ad Euangelium dele-
ctus, de ministerio seu officio Pauli intelligā-
tur. Origenes hic intempestiue rhetoricatur,
de seruitute et libertate conscientia, cum Pau-
lus hic non loquatur de priuata seruitute aut
libertate conscientia, Sed de officio, vocat se
D seruū

COMMENT. PHILIP. MEL.

seruum, quia gerit officium pertinens ad regnum Christi. Quòd ait vocatus, testatur se non autoritate humana electum esse, sed diuinitus vocatum esse, sicut in Galatis exponit copiosius.

Porrò hi loci qui de autoritate Pauli loquuntur, Primum conscientias nostras cõfirmant, vt doctrinæ eius certo credamus & sciamus vere verbum dei esse. Deinde opponendi sunt furiosis hominibus, qui vociferantur Paulum hominem fuisse, nec magis ipsi erendum esse quàm neotericis doctoribus & Episcopis. Aduersus huius calumniam debent opponi testimonia vocationis, quòd profiteatur se non suum inuentum, sed alienum verbum afferre, se accepisse Euangelium non ab hominibus, sed per reuelationem, sicut ait in Galatis.

Deinde describit genus negocij, vocat se Apostolum, & quidem delectum, ad prædicandum Euangelium, hoc loco meminisse lectorem oportet, aliud Legem, aliud Euangelium esse, de qua re supra dictum est. Testatur igitur se missum esse, ad nouum quoddam doctrinæ genus prædicandum, non ad philosophiam, aut legem docendam. Subijcit igitur quandam descriptionem Euangelij, vt

expo

IN I. CAP. AD ROMA.

exponat quid noui doceat. Euangelium, inquit, est sermo de filio Dei Iesu Christo. &c.

Quod autem Paulus inquit Euangelium promissum esse per Prophetas, admonet quod in illo genere doctrinae afferatur, vtz, quod non tantum historiam quandam de Christo afferat, sed afferat ingentia illa beneficia, quae propter Christum humano generi promissa sunt, quasi dicat, Euangelium est sermo in quo docemus homines propter illum filium Dei gratis liberari à peccatis, ab ira Dei, & à morte aeterna. Nam iudaei audito nomine Messiae seu Christi, omnino intelligebant proponi redemptionem & saluationem.

Est & tacita occupatio in hac allegatione Prophetarum. Si quis obijciat, Quomodo Paulus promittit salutem ex hoc nouo genere doctrinae, An alij antea non sunt saluati? Item, cum antea quoque fuerit populus Dei, non est recipienda doctrina ignota populo Dei, qui antea extitit. Has obiectiones anteuertit cum allegat Prophetas. Significat hoc verbum iam antea etiam reuelatum esse, et habere testimonia populi Dei, & Prophetarum. Hoc ipso verbo Patriarchae & Prophetae facti sunt populus Dei & saluati sunt. Est & exemplum obseruandum, quod Paulus doctrinam suam au-

COMMENT. PHIL. MEL.

toritate scripturæ probat, ne quid doceamus
in Ecclesia sine autoritate scripturæ.

Addit hoc & propter promissiones, vt res-
fretur eas impletas esse, Quòd ait Christū na-
tum esse ex semine Dauid secundum carnē,
significat autem duas naturas esse in Christo
cum diserte addit, secundum carnem, quòd
videlicet Christus acceperit humanam natu-
ram ex semine Dauid.

Qui declaratus est esse filius dei

Deinde addit, qui declaratus est esse filius
Dei. Vetus translatio incommode vertit, qui
prædestinatus est, & id vocabulum peperit
multas ineptas disputationes, quomodo Ch-
ristus fuerit prædestinatus. His disputationi-
bus hoc loco nihil opus est. Nam græce lea-
gitur *ὁρισθῆναι*, quod haud dubie significat
promulgatum, seu renunciatum, seu decla-
ratum, seu demonstratum esse per resurre-
ctionem. Nam resurrectio testatur Christum
esse filium Dei, & victorem mortis. Verbum
ὁρισθῆναι sonat græcis ferè idem, quod nos
de magistratibus dicimus designatos, pro-
mulgatos & renunciatos esse. Intelligimus
igitur de testimonio erga nos, quòd resurre-
ctio Christi, donatio spiritus sancti, et alia mi-
racula ostendant eum esse potentem, & natu-
ræ filiū

IN I. CAP. AD ROMA:

ræ filium dei, atq; illum ipsum Messiam qui promissus est. Hæc interpretatio de testimonio erga nos satis plana est. Nam per hæc testimonia declaratur seu promulgatur Christus non solum esse filius David, sed vere filius dei saluator & omnipotens, &c.

In potentia.

Id est, declaratus est esse filius Dei potens, significat autem hæc particula eum esse Deū potentem & efficacem, & non tantum hominem imbecillum subiectum morti, sed potentem, qui viuificet & liberet à morte, et aduersus potestatem diaboli & mundi tegat ac defendat nos. Cæterum sciendum est, qd appellatio filij Dei non debet tantum diuinæ naturæ in Christo tribui, sed toti personæ. Ideo qd hic valde apte loquitur Paulus, filij Dei appellationem ipsi personæ tribuens. De filio suo inquit, Qui natus est secundum carnem ex semine David, & declaratus est esse filius Dei, &c. Hæc de persona dicuntur.

Postea addit de altera natura, Potens, & quidem describit potentiam, cum addit, secundum spiritum sanctificantem. i. quia dat spiritum, quo sanctificat, hoc est, quo liberat homines à peccato, & à morte, & viuificat, & hoc proprium dei opus est, dare spiritum san-

COMMENT. PHIL. M^{FL}.

est, quod cum tribuit scriptura Christo, clarè testatur eum natura Deum esse. Ita inserta est brevis quidem, sed magna descriptio Christi, in qua & personam, & proprium officium Christi descripsit.

Est quæ hæc summa epigraphes. Paulus missus ad docendum Euangelium, quod prædicat Iesum Christum esse filium Dei & viuificantem, hoc est, per quem liberentur homines à peccato, & morte, Romanis salutem operatur. Hæc planè mundo noua doctrina erat & inaudita. Non ait se afferre philosophiam de moribus aut legem, Sed ait se afferre beneficium mirum & ignotum mundo, quod promittit liberationem à peccato, & à morte. Quem admodum igitur hic descripsit Paulus Christum. Ita discamus eum nosse, quod sit potens victor mortis & diaboli, quod viuificet & liberet à peccato & à morte. Quod si huius epigraphæ partes pro magnitudine rerum, quas continent, explicandæ essent, longa enarratione opus esset. Latissime enim patent hæc particulae, quod Christus sit potens, quod sanctificet & viuificet, &c. Sed quia eadem alibi repetuntur, hic breuiores erimus. Interim apud se expendat pius lector, quas res, et quæ magnas epigrapha breuiter & velut in transcurso ostenderit.

Per

IN I. CAP. AD ROMA

Per quem accepimus

Iterum admonet de suo officio, vt ipsius verbo, tanq̃ Dei verbo, credamus, sicut supra dictum est.

Ad obedientiam fidei.

Id est, vt fide obediant Euagelio homines vbiq̃ apud omnes gentes, GRATIA significat fauorem dei relatiue, seu misericordiam PAX significat hebraico more generaliter feliciteratem, seu vt nos dicimus, salutem. Complectitur igitur pax, pacem conscientiaē, & reliqua dona, quibus opus est.

A Deo patre & domino Iesu

Coniungit patrem & Christum, primum vt testetur patrem propter Christū nobis placatum esse & dona dare, Item vt admoneat, quomodo certo consequi gratiam & pacem possimus, scz, si apprehendamus Christum, propter quem illa certo promissa sunt. Significat etiam Christum natura Deum esse, quia illa dona simul à patre & Christo dentur.

Exordium

Hactenus Epigraphæ tractata est, nunc sequitur exordium. Priusq̃ enim instituit disputationem, præparat lectorem. sicut solet fieri, & quid em vsus est iisdem locis quibus

COMMENT. PHIL. MEL.

vtūtur omnes eruditi in proœmijs. Inſitio caſ-
 ptat beneuolentiam, cum gratulatur eis con-
 tigiffe cognitionē Euangelij, & offert eis ſua
 officia. Poſtea reddit attentos, cum admonet
 de dignitate doctrinæ, quam proficitur. Eſt
 c̄p̄ ſatis apta œconomia exordij. Inchoatur ab
 affectu, à gratulatione, amant enim eiſmo-
 di affectus exordia. Gratulor vobis contigifſe
 ſe cognitionem Euangelij, & opto vt cogni-
 tio illa crefcat apud vos, Deinde addit de ſuo
 officio. Cupio vos coram docere. Hæc eſt ex
 ordij p̄poſitio. Deinde aduerſatiua, ſed hæc
 nus ita me detinent harum regionū Eccleſiæ,
 vt ad vos proficiſci non potuerim. Tertio ſe-
 quitur ratio primæ propoſitionis, quare op-
 tet & Romæ docere, eſt c̄p̄ ſumpta ex officio
 Apoſtoli, Quia inquit, debeo docere ſapien-
 tes & inſipientes. Secunda ratio ſumpta eſt à
 dignitate Euangelij, & hic locus eſt attentio-
 nis, Non pudet me Euangelij, Quia non eſt
 inanjs fabula, vt iudicant homines impij, ſed
 eſt vera, diuina, & efficax doctrina. Prope
 modum in his quatuor ſententijs cōſumitur
 exordium.

Non dum autem diſputat ſed hæc quæ hæc
 c̄tenus dixit, prodeſſe nobis, tanq̄ exempla,
 poſſunt, quomodo Doctores debent eſſe ſo-
 liciti

IN I. CAP. AD ROMA.

liciti pro Ecclesijs. Item quomodo debeant meminisse se habere firmos & infirmos auditores, seque attemperare captui discentium, sicut hic Paulus inquit se esse debitorem sapientium & insipientium. Cæterum in his verbis, Non pudet me Euangelij, est grauissima occupatio, quasi dicat, non ignoro mundi et impiorum iudicia de Euangelio. Sapientissimi & summi homines iudicant nos simpliciter insanire qui hanc tam absurdam doctrinam amplectimur. Quid enim videtur absurdius, quam filium Dei crucifigi? Item homines coram Deo pronunciari iustos, non propter benefacta, sed si credant se propter illum crucifixum Deo placere. Hæc videtur alijs extreme ridicula & stulta persuasio, alijs videtur etiam blasphemia esse in deum, Quia cultus dei & bona opera videntur extenuari. In genere autem omnes accusant eam seditionis, & acerbissime oderrunt, & stomachantur indignissimum esse, respublicas pulcherrime constitutas, & illam optimam & vtilissimam harmoniam societatis humanæ perturbari per hanc, vt ipsi iudicant, stultam, commenticiam, & phanaticam persuasionem. Et profecto difficile est aduersus hæc scandala, & hæc iudicia sapientum retinere fidem. Sed Paulus opponit his iudicijs

D v homis

COMMENT. PHIL. MEL.

hominum egregias voces, vt nos testimonio
 & exemplo suo erigat. Ad hæc cōfirmat nos
 etiam magnis argumentis, Non pudet me. in
 quit, Euangeliū, Quasi dicat, non perturbent
 vos impiorum iudicia, sed constanter retinea-
 te hoc doctrinæ genus, scio enim non esse ina-
 nem fabulam, sed doctrinam veram, diuinā,
 & efficacem esse. Iam exaggerandæ erant hæ
 particulæ, Est potentia Dei, non hominum.
 Item, Potentia Dei ad salutem, hoc est afferens
 æterna bona. At artes hominum & leges res-
 rum publicarum tantum afferūt corporalia
 bona, sez tranquillitatem qualemcunq; præ-
 sentis vitæ. Est & hoc obseruandum de mi-
 nisterio verbi, quòd cum inquit, Euangeliū
 est potētia Dei ad salutem. &c. testatur quòd
 Deus vere per verbum efficax sit, & det spiri-
 tum sanctum per verbum. Quare fugiendi
 sunt anabaptistæ & alij quidam philophastrī
 qui nouas illuminationes sine verbo Dei &
 extra verbum Dei querunt, Euangelium est
 potentia dei ad salutem, id est, est instrumentum,
 per quod deus potenter agit, seu efficax
 est, &c.

Omni credenti, Iudæo &c.

Testatur Euangelium pertinere ad Iudæos
 & Gentes. Item testatur salutem offerri nō
 pro

IN I. CAP. AD ROMA.

propter opera, sed credentibus, Nam cum dicitur credenti, fiducia intelligitur solius misericordiae, non nostrarum virtutum. Sed de hac re infra prolixius dicendum erit.

Iustitia enim Dei

Ratio est proximae particulae. Confirmat enim Euangelium esse doctrinam, quae salutem affert. Confirmat autem ex materia Euangelij, quia recitat quid in summa doceat Euangelium, quia, inquit, patefacit iustitiam Dei, ex fide in fidem, hoc est, affert nouum quoddam doctrinae genus, quod praedicat iustitiam Dei ex fide, hoc est, quod deus velit homines pronuntiare iustos gratis, & per misericordiam, si tamen id credant. Nam Lex antea tradita, praedicauit iram Dei, non praedicauit iustitiam Dei ex fide, hoc est, non praedicauit, quod deus velit homines per misericordiam gratis reputare iustos. Nam quod ait ex fide, opponit misericordiam iustitiae legis, Quasi dicat, illa iustitia patet, quae fide accipitur, non quae redit deo nostram perfectionem. Nam iustitia legis est, non accipere à deo reconciliationem & acceptationem, Sed potius Deo exhibere nostras virtutes, & legi satisfacere. At iustitia fidei accipit à Deo misericordiam, videlicet, remissionem peccatorum & reputationem iustitiae,

COMMENT. PHIL. MEL.

stitiæ, & accipit hæc misericordiã gratis. Aliam igitur iustitiam prædicat Euangelium q̄ lex, hoc est, alio modo docet Euangeliũ nos reputari iustos, q̄ lex. Lex docet nos reputari iustos, si legem fecerimus. Euangelium cõtra affert remissionem peccatorum, & pronũciat nos iustos, non propter impletionem legis, aut virtutes nostras, sed propter Christũ, per misericordiã gratis. Et hæc misericordia non potest accipi nisi fide. Ideo inquit illa iustitia patet, quæ fide accipitur, Nam fides assentitur promissioni Dei, & est fiducia promissæ misericordiæ Dei, Ita promissa misericordia & fides habent se correlatiue.

Cum igitur dicitur homines fide iustificari, statim mens requirere debet correlatiuum & intelligere, q̄ iusti pronunciemur per misericordiam gratis, ita demum intelligi poterit, quòd sola fide iusti pronunciemur, quia non aliter potest apprehendi misericordia, nisi fide. Nec est somniandum q̄ fide iusti sumus ideo, quia sit quædam in nobis noua qualitas & virtus. Si enim propter nostras virtutes, & nostram mundiciem, iusti essemus, nõ pronunciarerur iusti, per misericordiam. Videndum est autem vt genus sermõis recte intelligatur, Iustitia Dei significat acceptationẽ diuinam,

IN I. CAP. AD ROMA.

diuinam, seu imputationem iustitiæ, qua deus
us reputat & pronunciat nos iustos. Ex fide
in fidem significat, sicut ex ijs, quæ iam dixi-
mus, intelligi potest, ex imperfecta fide in fide-
dem perfectam, quia debet in nobis crescere
fides, vt q̄ certissime statuat cor, Deum vere
nobis velle ignoscere, velle propitium esse.
Hæc certitudo non sine magna dimicatione,
comparatur. Postremo & hoc meminerit le-
ctor, q̄ in locis attentionis solet propositio et
summa causæ tradi. Ideo Paulus hic obiter
simul tradit totius Epistolæ propositionem.

Iustus ex fide viuit,

In fine addit testimonium ex scriptura. Ius-
tus ex fide viuet. Grauiissima sententia est, &
naturam fidei præclare describit. Duo enim
tribuit fidei, videlicet, Iustificationem & vi-
uificationem. Fide iusti pronunciamur, & fi-
de viuificamur. Quia fides dum consolatur
corda, & erigit conscientias, dum credit pecca-
ta remitti, & Deum esse placatū prop̄ Chris-
tum, affert pacem, gaudium, & vitam ani-
mis, sicut infra dicitur, Iustificati ex fide, pacē
habemus. Sed quidam astuti varie cauillan-
tur hoc testimonium, Paulum aiunt detor-
quere ad fidem in Christo, cū in Abacuc non
fiat mentio de fide in Christum, sed in genere
de pas

COMMENT. PHIL. MEL.

de patientia dicatur. Iustus ex fide viuet, Sic interpretantur, si cōstanter manserit in bonis operibus, nec defecerit à Deo. Ad has cauillationes facile est respondere. Primum Abacuc loquitur de expectādo Christo, id quod textus clare ostendit. Deinde omnis fides erga Deum, hoc est, fiducia misericordiae Dei complectitur fidem remissionis peccatorum & reconciliationis propter Christum, Etiam cum accedunt alia atq; alia obiecta externa. Norāt enim patres se per misericordiam consequi remissionem peccatorum, propter futurum semen. Sciebant promissam esse remissionē peccatorum, ideo quacuncq; de re agebant cum Deo, prius apprehendebant illam promissionem misericordiae & remissionis peccatorū. Dauid expectans victoriam, credit se habere deum propitium per misericordiā iuxta promissionem, &c. Quare dicta de fide in genere, tamen significant fiduciā misericordiae. Nec significat in scripturis fides simpliciter cōstantiam, sed significat fiduciā misericordiae Dei, Et hæc fiducia misericordiae affert gaudium & pacem, & vitam animis, ideo inquit, Viuet fide. Quare facile est refutare calumniam de constantia operum, & similes cauillationes. Hæc de exordio, in quo etsi nondum disputat. Tamen hi loci magnam doctrinam

IN I. CAP. AD ROMA.

continent, quod Euangelium sit potentia Dei,
 Vbi docet nos de ministerio verbi & efficacia
 eius, Item, quod ait iustitiam ex fide in Euangeli-
 o reuelari, & citat hanc sententiam, Iustus
 ex fide viuet. Hi loci sunt ponendi inter testimo-
 nia, quae confirmant quod fide iusti pronun-
 ciamur, hoc est, quod per misericordiam
 propter Christum gratis pronunciamur iusti
 non propter nostras virtutes.

Est & supra hic locus obseruandus, quod
 ait, Cui seruo in spiritu meo, in Euangelio fi-
 lij Dei. Dicit enim hoc officium docendi esse
 verum & spiritualem cultum Dei, & oppo-
 nit eum Leuiticis ceremonijs, Quasi dicat, ha-
 bemus & nos in Nouo Testamento cultum
 Dei externum, non quidem maestationes pec-
 cudum, & similes ceremonias, sed alios cultus
 longe superiores scz praedicationem Euangeli-
 ij, cognitionem Euangeliij, confessionem,
 inuocationem. De his cultibus passim loquitur
 Psalmi, vt Tibi sacrificabo iustitiam laus-
 dis, Et haec sunt opera secundi praeccepti decalogi,
 Dicit autem, seruo in spiritu meo. i. ser-
 uio cum timore & fide. Non enim valent cultus
 ex opere operato sine timore & fide. Atque
 hic locus consolatur Doctores Euangeliij, &
 hortatur vt pergant hunc cultum deo praesta-
 re, etiam

COMMENT. PHIL. MEL.

re, etiam si non respondent hominum studia. Hortatur & auditores, vt discant Euangelium ac sciant hoc officio Deum velle coli, & hunc cultum Deo gratissimum esse. Sed de hac re infra dicitur, vbi exponitur tota natura sacrificij.

PROPOSITIONES.

Reuelatur enim ira Dei de caelo super omnem impietatem & iniustitiam hominum.

Absolute exordio nunc inchoatur disputatio. Necessè est autè initio proponere de qua re agatur, & quid agatur, & constituere causæ summam. Hunc morem & Paulus sequitur, Ponit autem duas propositiones, propterea quòd per alteram fit gradus ad alteram, nec sine priore posterior intelligi potest, & in his propositionibus exaggerandis & repetendis, propemodum tria capita consumit. Est autè prima propositio, Quòd Euangelium arguat omnes homines, quòd sint sub peccato, hoc est, rei peccati & æternæ mortis, nec possint liberari à peccato & à morte per propriam iustitiam. Altera est, quòd homines consequantur remissionem peccatorum, & reputentur iusti, & liberentur ab æterna morte, non propter

IN I. CAP. AD ROMA:

pter propriam iustitiam. Sed per misericordi-
 am, propter Christum gratis. Et hoc fit fide,
 Quasi dicat, fiducia illius misericordiæ, si ve-
 re statuamus, & credamus nobis Deum pro-
 pter Christum remittere peccata, & propicia-
 um esse. Hæc propositio principalis est, et sta-
 tus causæ, ad quam postea perueniet. Ac fa-
 cile intelligi potest, quo consilio Paulus præ-
 posuerit illam priorē, In qua accusat omnes
 homines, Quia non potest prædicari miseri-
 cordia, nisi prius ostendatur ira Dei, aduersus
 peccata nostra. Ita sæpe aliàs dictum est, hanc
 esse propriam Euangelij doctrinam, & sum-
 mam Euangelij, Prædicare poenitentiam, ac
 remissionem peccatorum, arguere peccata, et
 offerre certam misericordiam. Et hoc modo
 summam suæ doctrinæ aptissime complexus
 est Christus ipse, cum inquit, Lucæ ultimo.
 Ire prædicantes poenitentiam, in nomine meo
 & remissionem peccatorum. Ideo & hic Pau-
 lus orditur à poenitentia prædicatione, & po-
 nit propositionem primā, Quod omnes ho-
 mines sint sub peccato, Hoc est, Rei iræ Dei,
 nec possint liberari ab ira Dei, per propriam
 iustitiam.

Porrò Euangelium non tantum arguit ex
 æterna delicta, quæ etiam ratio arguit, sed arguit

COMMENT. PHIL. MEL.

guit immunditiem cordis, in omnibus ho-
minibus. Ideo dicit. Reuelatur ira Dei de celo, hoc est prædicatur in Euangelio super omnem impietatem, & iniustitiam hominũ. Hebræismus est, transposita particula, oẽm, Quasi dicat, super impietatem & iniustitiam omnium hominum. Postea enim clare dicit se accusare omnes. Impietas, significat vitia, quæ proprie cum prima tabula pugnãt, hoc est, contemptum & odium Dei, & significat non tantum externa delicta, sed immunditiem naturalem in cordibus, quæ vacant naturaliter timore Dei, fiducia dei, dilectione dei, &c. Iniustitia generale est complectens peccata contra deum, & homines.

Qui veritatem in iniustitia detinent,
Veritatem in iniustitia detinent, Veritatem vocat notitiam dei, hanc dicit detineri in iniustitia, Quia corda hominum non assentiuntur illi notitiæ, nec obtemperant ei, homines sciunt deum esse, deum irasci peccatibus, Deo obediendum esse, & tamen huic notitiæ neque assentiuntur, neque obtemperant. Itaque non timent eum, sed furenter contemnunt iudicium dei, & sequuntur suas cupiditates. Proinde, quod ait, veritatem in iniustitia detineri, interpretatur quid prius vocatur
veris

IN I. CAP. AD ROMA.

uerit impietatem. Quia veritatem in iniustitia detinere, simpliciter hoc loco significat habere aliquam notitiam de deo, & tamen non credere illi notitiæ, neq; obedire, sed contemnere Deum, non timere Deum, non credere, non inuocare.

Quatenus enim Deus cognosci potest, notus est eis.

Paulus addit expositionem & rationem, allegat enim legem naturæ, videlicet naturalem notitiam de Deo. Ita cum Euangelium arguit peccata, allegat legem, & testimonio legis nos conuincit, Quia lex ostendit peccata, sicut Paulus inquit, Per legem cognitio peccati. Distribuit autem propositionem vniuersalem, in accusationem Gentium & Iudæorum. Ac primum arguit Gentes, allegans eis legem naturæ. Gentes, inquit, norunt deum, Neq; tamen timent eum, neq; credunt ei, neq; obediunt ei. Igitur sunt rei æternæ iræ, peccati, & mortis. Hæc est argumenti summa, & hanc sententiam his verbis dicit, Deus notus est eis, quatenus cognosci potest, videlicet, quòd sit deus, quòd sit bonus, quòd sit iustus, quòd requirat iusta, quòd puniat impios, & exaudiat & seruet legi obediētes.

COMMENT. PHIL. MEL.

Nam hanc notitiam de deo, naturaliter habent homines, quæ quidem est notitia quædam legis, non Euangelij. Non enim possunt homines, per solam rationem naturalem statuere, quod Deus velit remittere peccata, quod velit indignis, & immundis esse placatus, quod gratis reputet iustos, quàmuis immundos. Hæc non est naturalis notitia, Sed reuelatur in Euangelio. Lex autem requirit conditionem nostræ iustitiæ, & docet, quod deus iustificet iustos, hoc est, vere obediens legi, quod deus exaudiat iustos, hoc est, satisficientes legi. Nec docet Lex peccata gratis remitti, nec docet homines reputari iustos, etsi sint indigni, & immundi, & Legi non satisfaciant. Hinc intelligi potest, qualem de deo notitiã, ratio naturalis habeat. Habet enim quandam Legis notitiã, non Euangelij, Sicut in ipso conscientiæ certamine experimur, Vbi cum notitiã naturali, & notitiã legis, acerrime pugnat Euangelium. Notitiã naturalis requirit conditionem nostræ dignitatis, Non potest statuere, quod deus velit exaudire, nisi mundos, & qui legi vere satisfaciant. Et postquã videt mens, naturalem immundiciem, non potest statuere, quod deus velit peccata remittere, quod velit nos iustos reputare, etiam si simus immundi

IN I. CAP. AD ROMA.

mundi, & indigni, sicut & lex iudicat. Quare valde obseruandum est, naturalem notitiam de deo, quandam legis notitiam esse, non Euangelij. Nam Euangelium docet peccata gratis remitti, & homines pronunciarī iustos, per misericordiam gratis, etsi sint imi mundi & indigni.

Quancūq; autem naturæ hominis, quædam legis notitia de deo insita est, tamen hæc ipsa notitia, peccato originis, aliqua ex parte obscurata est, & nunc obruitur in impijs, per alias rationes. Vt cum vident impij, bonis male esse, sceleratis bene esse, discedunt à naturali notitia, propter has offensiones, & iudicant Deum non curare, non respicere humana. Ita delabitur mens humana, in Epicureas opiniones.

Prudentissime autem addit particulam, Deus manifestauit eis, significat enim has notitias deus est, Deus est bonus, deus est iustus, Deus punit iniustos, Deus seruat iustos, diuinitus insitas esse mentibus humanis. Quancūq; enim, vt postea dicit, mens ratiocinat aliquid de deo, ex consideratione mirabilium eius operum, in vniuersa natura rerum, tamen hunc syllogismum ratio non haberet, nisi etiam Deus quandam notitiam καὶ προλήψιν
E iij ind

COMMENT. PHIL. MEL.

indidisset mentibus nostris, & illa mirabilia
spectacula rerum, in natura sunt signa, quæ
commonefaciunt mentes, vt de deo cogitent,
ac illam *πρόληψιν* excitent.

Inuisibilia enim eius a conditi-
one mundi.

Commoratur in descriptione notitiæ nas-
turalis de Deo, ex quibus signis & testimo-
nijs cognoscatur Deus, videlicet, ex mirabilia-
libus operibus, in tota natura rerum, Cum
enim videmus istas certas vices motuū, tem-
porum, rerum nascentium mirabiles vires,
humanæ mentis perspicaciam, & intelligenti-
di præstantiam. Item respublicas, imperiorū
conseruationes, in tantis tumultibus, rerum
humanarum, pœnas sceleratorum, terrores
conscientiæ. Hæc omnia sunt testimonia, quod
sit Deus, quod sit bonus, quod sit iustus, quod aliquan-
do iudicaturus sit, &c. Hæc & similia vocat
hoc loco Paulus, opera, in quibus conspicit
& intelligit Deus, Neque vero notitia Dei
intelligi debet, de speculatiōibus, in quibus
quæritur de essentia Dei, Sed notitia Dei est,
notitia voluntatis Dei erga nos, & notitia le-
gis Dei, hoc est, quod vere irascatur peccanti-
bus, quod vere requirat iusta, quod iniustos
puniat

IN I. CAP. AD RONAN.

punit, quòd exandiat, & seruet iustos.

Hæc est syntaxis verborum Pauli, Inuisibilia Dei scilicet Potentia & diuinitas eius cõspiciuntur animaduersa in operibus, à conditione mundi .i. in tota vniuersitate rerum, Potentia significat, non ociosam potentiam, quemadmodum Epicurus fingit Deum otiosum, Sed significat potentiam creatorem, cõseruantem, & gubernantem res. Diuinitas significat, non arcanam essentiam, hæc enim non conspicitur, Sed significat illa, quæ sunt Dei propria, sapientiam, bonitatem, iusticiam, seu Deum gubernantem res, curantem humanam, exaudientem, & seruantem iustos, & punientem iniustos. Hæc enim ratio naturaliter aliquo modo intelligit, & habet signa, & argumenta, collecta ex operibus Dei, in tota rerum natura, videlicet, quia intelligimus hanc vniuersitatem rerum, & corruptibilem naturam, habere aliq̃ perpetuam causam, & quidem non brutam, quia alioquin mens humana perfectior esset, q̃ illa ipsa causa. Hinc ratiocinamur, Deum esse, à quo sita condita rerum natura, & cum intelligimus Deum potentem, conditorem, & cõseruatorem rerum, intelligimus Deum esse bonum & iustum, nec ociosum esse erga homines. In

COMMENT. PHIL. MEL:

telligimus igitur, Deo obediendum esse. Et cum sit iustus, Deum aliquando iudicaturū esse. Item cum consideramus mentes nostras & intelligimus non per sese existere, cogitamus esse causam aliquam, à qua conditæ sint. Cum autem mens intelligat, necesse est, & authorem intelligere. Item cum videmus homicidas non posse euadere. Cum videmus horribiles cruciatus conscientiaë, etiam in his qui non timent publica supplicia, ratiocinamur Deum incutere tales terrores, sequitur igitur aliquando puniturū esse iniustos. Et hæc ratio ostendit magna imperia in mundo constitui, ac conseruari, ad arcenda & punienda homicidia. Ac nisi Deus magna imperia conseruaret, videmus ea in tanta imbecillitate eorum, qui præfunt, & in tanta malitia hominum, nullo modo teneri posse. Item, recte iudicat ratio, quòd impossibile sit, præstantissimam mundi partem, scilicet, homines bonos simpliciter ad perniciem conditos esse. Cum autem in hac vita, boni crudeliter vexentur, & perdantur, necesse est restare iudicium, in quo bonis melius erit. Ita Paulus hic non de vno genere operum diuinorum loquitur, sed de varijs signis in tota rerum natura, in rebus, in imperijs, in moribus hominū. Porro hæc natura

IN I. CAP. AD ROMA.

naturalis notitia, aliqua ex parte obscurata est, à peccato originis. Nunc enim tanta est imbecillitas naturæ, vt non constanter assentiamur huic notitiæ, sed patiatur eam nobis excusari. Nec affectus obediunt isti legi æternæ, in animis scriptæ, non timent Deum, non confidunt Deo.

Vt sint inexcusabiles

Postq̄ recensuit legem, applicat ad accusationem, vt sint inexcusabiles, quicum norint Deum, non vt Deum glorificauerunt, id est, hanc legem habent homines, quæ arguit, accusat, & cōuincit eos, quòd peccauerint, sint rei contemptus Dei.

Glorificare Deum, est Deo tribuere gloriam creatoris, & gubernatoris, hoc est, sentire Deum non esse ociosum, sed vere curare homines. Ideoq; glorificare deum, est vere timere Deum iudicem, & vere credere Deo, qd exaudiat, & seruet, & expectare, & petere ab eo bona.

Gratias agere, est statuere vere, qd Deo curæ simus, quòd vitam & alia bona, ab ipso accipiamus, est auxilium & defensionem expectare, & petere à Deo. Videmus itaq; quælia peccata primum accuset, Scilicet, impietatem, & contemptum Dei in corde. Nam hu-

COMMENT. PHIL. MEL.

manus animus, propter peccatum originis, non obedit notitiæ de Deo, Sed vacat naturaliter timore dei, & fiducia Dei. Non vere statuit nos Deo curæ esse, non expectat, nec petit à deo auxilium, & cum hac impietate sanctis etiam luctandū est, qui se contra eam verbo Dei erigunt & confirmant.

Vani facti sunt.

Sequuntur poenæ impietatis, alia peccata, sæpe enim & poenæ peccatorum sunt peccata. Ac præcipui effectus impiæ mentis, sunt manifesta & externa blasphemia, & idolatria. Sicut enim impletionem primi præcepti videlicet, timorem & fidem, sequitur vera inuocatio, quæ est cultus externus, & impletio secundi præcepti. Ita violationem primi præcepti, videlicet, contemptum Dei, sequitur blasphemia, violatio secundi præcepti. Ita amplificat Paulus accusationem, coaceruans peccata, & effectus peccatorum. Complectitur autem duo genera blasphemiarum, videlicet philosophos, & idolatras. Disputationes Epicureorum, & similibus præcipua sunt idola. Nam alia idola omnia, non prius facta sunt, quàm corda habuerunt falsas persuasio- nes. Quòd igitur hic dicit, vani facti sūt, per cogitationes suas, ad vtrosq; referatur, ad philosophos

IN I. CAP. AD ROMA.

losophos, & idolatras, quod habuerint vana
nas, falsas, & nihili opiniones, de deo, & has
falsas opiniones amplexi sint, tanq̄ veritatē,
sicut Epicurei mira securitate irrident omnes
alios, & se solos sapere gloriantur, hoc nomi
ne, quòd ausint contemnere Deum. Porro,
mendacium amplecti pro veritate, mera cæ
citas est. Ideo sequitur. Obscuratum est insi
piens cor eorum, & quia error parit errorē,
Ideo impietatem infinita alia peccata, infiniti
errores sequuntur. Ideo inquit, cum gloria
rentur se esse sapientes, stulti facti sunt, hoc est
ruerunt in omnia genera amentia, contra de
um & homines. Stulti facti sunt, hoc est, stul
ti deprehensi sunt, manifeste prodiderunt stul
titiā suam, vult enim Paulus stultitiā eo
rum convincere, & allegat manifesta signa in
sanit̄, videlicet, quòd coluerint idola, quòd
in horribilia vicia inciderint. &c.

Mutauerunt gloriam Dei,

Concionatur aduersus duo genera, quos
rum primi sunt *adros* videlicet philosophi, &
alij impij, qui tollunt prouidentiam. Alterū
genus est, idolatrarum. Dominatur aut̄ vna
principalis persuasio in omnibus idolatris,
Duo habent vicia, Securi habent fidutiā pro
pria iustitiā, Postea cum aguntur, versantur
in per

COMMENT. PHIL. MEL.

in perpetua dubitatione. Ita colunt Deum, aut fiducia propriæ iustitiæ, aut cum dubitatione, sine cognitione misericordiæ promissæ, & Christi. Et in hac dubitatione cumulat cultus, vt mereantur remissionem peccatorū. Deinde ruunt homines magis magisque, vt quisq; affectus est, ita fingit sibi cultum et idolum. Mulieres metuentes pericula partus, fingunt Lucinam. Rustici metuentes pericula tempestatum, fingunt Iouem tonantem. Sed verum idolum in corde, est illa falsa persuasio. Postea singuli ex suis affectibus affinxerunt plures errores, tribuerunt ipsis idolis, præsentiam Dei, sicut etiam in cultu Sanctorum accidit. Cum curretur passim ad certitas statuas Beatæ Virginis, Annæ, & similium. Nam blasphemæ & idolatricæ opiniones in animis hominum similes existunt, omnibus temporibus, etiamsi tituli, & vocabula mutantur. Considerandum est igitur, idolatriam præcipue esse impiam opinionem de Deo, quæ deum fingit alium, quã re ipsa sit. Epicurei fingunt Deum non curare humana. Ita sculpsit animus idolū, ociosi ac surdi Dei. Idolatræ fingunt Deum pro tali cultu ad hæc statuã dare remissionem peccatorum, ita fingunt apud animum imaginem de deo falsam.

Quas

IN I. CAP. AD ROMA.

Quapropter tradidit eos Deus,

Supra arguit impietatem, nunc amplificans subiicit alia peccata, contra secundam tabulam, quæ admonet esse pœnas impietatis. Id diligenter considerandum est, vt discamus timere iram & iudicium Dei, Hæc est enim horrenda ira, cum peccata peccatis punit, videlicet, vt cœci & indurati ruant homines in omne genus scelerum, palàm contemnentes, & irridentes iudicium Dei. In secunda Epistola Petri describitur talis status fuisse Sodomorum, & prædicit similem statum futurum esse, nouissimis temporibus, Proprie autem talis furor sequitur impietatem, Hoc est, Episcureas opiniones, & idolatriam, Sicut scriptum est, Glorificantes me, glorificabo, & contemnentes me, reddam contemptos. Has horribiles minas diligenter consideremus, & timere discamus. Ad hunc modum hic dicit. Ideo tradidit eos Deus in desideria cordium suorum, id est, impios & blasphemos puniuit, hoc modo videlicet, Quòd passus est eos ruere in omne genus flagacij, & postea inquit, tradidit eos in reprobam mentem, id est, corruptam, excecata, & indurata, quæ non iudicat ampliùs, quid rectum sit, aut secus. Sicut ad Ephesios describit impios, cum inquit
Qui de

COMMENT. PHIL. MEL.

Qui dedoluerunt. Quòd autem inquit, tradidit, hebraica phrasis est, quæ significat permissionem, nec est absurde exponendū, quasi positivè Deus sit author illius furoris, & impellat homines ad peccandum. Peccatum enim oritur non à deo, sed à nobis ipsis, cum natura nostra deserta à deo, non obtemperat deo, Sic autem punit Deus, non quia impellit ad peccandum, sed quia deserit nos, nec adjuvat nos, nec defendit aduersus potestatem diaboli, sed relinquit nos nostræ imbecillitati. Admonet igitur hoc quoque hic locus, quanta sit imbecillitas humanæ naturæ, postquam à deo deseritur, sicut Christus inquit, Sine me nihil potestis facere.

Qui mutarunt veritatem Dei,

Id est, verum Deum mutauerunt in idolum, vt Epicurei finxerunt idolum, Hoc est, talem esse Deum, qui non curet humana, non exaudiat, &c. Mutauerunt igitur verum deum, in suam imaginationem, hoc est, omisso vero deo, amplexi sunt suam imaginationem, pro Deo. Sic Idolatræ fingunt Deum talem esse, qui approbet fidutiam nostrorum cultum, aut qui cum dubitatione coli possit. Itaque omisso vero Deo, suam illam imaginationem amplectunt, & colunt tanquam Deum.
Plenos

IN I. CAP. AD ROMA.

Plenos omni iniustitia.

Cum arguat gentes, & initio accusauerit impietatem, postea amplificans de effectibus dicat, addit nunc enumerationem effectuum & rhetorica congerie multas species viciorum coaceruat. Iniustitia, genus est. Significat enim vniuersalem iniustitiam, complectentem in genere omnem inobedientiam aduersus omnes leges, aduersus Deum & homines.

πονηρία est studium nocendi. *κακία* latius patet, quod *πονηρία*, significat enim non solum studium nocendi, sed etiam praetermissionem officij, & affectatam negligentiam. Nam qui laedunt alios, aut certo genere iniuriae nocent, aut tantum per negligentiam nocent, horum alterum est *πονηρία*, alterum *κακία*.

κακοψυχία est malignitas, seu maleuolentia, qualis est aliena recte facta calumniari, extenuare, deformare.

θεοσυβίς Et si videtur passiuè sonare, inuisos Deo, tamen & graeci exponunt actiuè, osoros dei. Significat autem blasphemos, & palam contumeliosos in Deum. Qualis est Sennacherib in historia Esaiæ, aut qualis est Mezentius, apud Virgilium.

αοονητοί sunt furiosi, vel beluini, qui neque quid deceat, neque quid profit amplius vident

aut eius

COMMENT. PHILIP. MEL.

aut curant. Sed ruunt præcipites in omnia scelerata, & in omne genus calamitatū. Sicut Cætilina, sicut Thomas Monetarius, & similes sæditiosi, qui cæci somniabant, se futuros Reges orbis terrarum, nec videbant se ruere in manifestum & certum exitium. Breuiter significat illum furorem & amentiam, qua accersunt sibi exitium, isti, quos Deus puniaturus est. Complectitur autem duo, videlicet, deesse moderatū consilium, & deesse conscientiam.

ἀσυνθετοὶ Non seruantes pacta. *ἀσὸφτοι* qui naturales affectus erga cognatos, & benemeritos exuerunt, quales sunt, qui coniuges, qui parentes, qui fratres, qui liberos occidunt. Item, qui sunt ingrati, sunt enim quidam in homine naturales affectus, cum ratione consentientes, quos præcipit et requirit Deus, Hi vocantur *σοφταὶ φυσικαὶ*. vt amor erga sobolem mutua coniugum beneuolentia, gratitudo erga benemeritos. Hi motus naturales boni sunt, etsi in hoc corrupto statu humanæ naturæ, aliquo modo contaminati sint, per concupiscentiam.

ἀστανθετοὶ implacabiles, qui oclia ac sæuitiam nō remittunt, qualis erat Saul, quem Dauid nullo officij genere placare poterat.

Si quis

IN I. CAP. AD ROMA

Si quis cupit ordine enumerare hæc vicia distribuatur in decalogum. Nulla enim infor-
 mari methodus virtutum cōpendiosior po-
 test, q̄ decalogus. At ordine virtutum an-
 maduerso, facile est & vicio ordine recensere
 Virtutes enim quæ exercentur erga Deum
 pertinent ad primam tabulam. Vt timor
 Dei, fiducia erga Deum, Inuocatio Dei. Hæc
 enim significat pietas. Cum his pugnant con-
 temptus Dei, desperatio, blasphemia, idola-
 tria. Virtutes quæ exercentur erga homines,
 ad secundam tabulam pertinent, vt obediens
 tia erga parentes & magistratus. Non occide-
 re, non furari, non mœchari, nō mentiri. Hic
 sunt virtutes, iustitia, gratitudo, mansuetus
 do, castitas, beneficētia, veritas. Cum his pu-
 gnant, seditio, prætermisio officij, ingratus
 do, odia, cædes, libidines, auaricia, furta, rap-
 pinæ, calumniæ, arrogantia, perfidia, &c.

Qui cum sciunt ius Dei

In fine obseruandum est, quòd ait, Gentes
 nosse ius Dei. Significat igitur illam notitiã
 naturalem, quam vocant ius naturæ, esse ius
 diuinum. Accusat autem vtrosq̄, videlicet
 hos, qui externa delicta, habuerunt, & illos
 qui etsi non habuerunt externa delicta, tamē
 habent immunda corda, & consentientia ido-
 latriæ, aut alijs peccatis. Ita in prædicatione

COMMENT. PHIL. MEL.

pœnitentiæ, legem interpretamur, vt intelligatur non solum argui externa delicta, sed præcipue immundiciem & impietatem cordium, Quare etsi fuerunt aliqui apud gentes honesti et præstantes viri, quales fuerunt Aristides, Fabius, Scipio, Pomponius Atticus, & similes, qui etsi excelluerunt in omnigenere virtutum ciuiliū, ramen habuerūt impia corda, nec recte senserunt de Deo, Sed cōsenserunt impijs opinionibus de Deo, & idolatriæ. Et ne quis existimet Paulum excipere tales præditos illis virtutibus,

quasi Euangelium non

accuset eos, mox in sequenti

capite incipit

huic generi præ-

dicere cō-

uincere.

CAPVT II.

Nondum

IN I. CAP. AD ROMA!

Mondum peruenit ad principalem
 Propositionem, Sed adhuc versa
 tur in declaranda & amplifican-
 da obiurgatione seu accusatione,
 & hic in secundo capite proprie facit apostro-
 phen, ad illos qui habent bonos mores, & ta-
 men habent impia corda. Occurrit autem, ve-
 lut taciti obiectioni, poterat enim obiici mul-
 tos fuisse inter gentes, magnos & præstantes
 viros, præditos excellentibus virtutibus,
 Quales fuerunt, Aristides, Pomponius Attia-
 cus, Fabius, et alij magni atq; honesti viri. Ac
 quæri poterat, quid de his sentiret, num hos
 quoq; pronuntiaret reos esse peccati, & iræ
 Dei. Incipit igitur Paulus proprie huic gene-
 ri concionari. Debent autem intelligi genera-
 liter omnes omnium temporum, qui habent
 fiduciam propriæ iustitiæ, & securi iudicant
 se non esse reos peccati, & iræ Dei.

Ideo inexcusabilis

Iudicare significat, vt sæpe aliàs, damna-
 re alios, & sibi arrogare iustitiam. Quisquis
 iudicas, id est, quisquis securus arrogas tibi
 iustitiam, pronuncias alios quidem reos esse
 iræ Dei, te vero non esse reum. Orditur autē
 à particula rationali, velut conclusione po-
 nens, quia adtexit hanc apostrophen, vltimæ

COMMENT. PHILIP. MEL.

particulæ primi capitis, vbi citauit legem, quod rei sint mortis, & qui mala faciunt, & qui cõsentiunt. Deinde hic ponit minorem, In quo iudicas alium, te ipsum condemnas, eadem enim facis, Estq; hic syllogismus integer.

Lex damnat facientes & consentientes,
Vos Hypocritæ eadẽ facitis, scz cõsensu,
Igitur & vos estis rei.

Debet autem intelligi minor, non de exter-
nis operibus, sed de immunditia cordis, vt,
etsi in Attici moribus nihil potest reprehendi,
tamen corde Deo male sentit, Non vere timet
Deum, nõ vere credit, Deo curæ esse res
humanas, nos à Deo respici, & exaudiri. &c.
Et hæc immundities cordis, trahit secum alia
as pestes multas, fidutiam propriarum viri-
um, & propriæ sapientiæ, &c. Ita eadem fas-
cit Atticus, quod attinet ad immunditiam cor-
dis, quæ palam faciunt alij idolatræ & blas-
phemi, &c.

Scimus

Addit Paulus, Scimus quod iudicium
Dei, secundum veritatem est, id est, iudicat cor-
da, non tantum externa facta.

Cogitas autem.

Deinde addit grauissimam concionem, in
qua

IN II. CAP. AD ROMA:

qua adhortatur omnes ad pœnitentiam, hoc est, vt agnoscant omnes se esse reos peccatorũ et iræ dei, ac præcipue opus est, hac adhortatione, aduersus hypocritas illos, qui fidutiã habent propriæ iustitiæ, Et hic Pauli, locus non tantum ad vnam ætatem, sed ad omnia tempora referendus est, semper enim in mundo præstantissima pars hominum versatur in tali hypocrisi, & fidutiã propriæ sapientiæ, & iustitiæ.

Quod bonitas Dei ad pœnitentiam te inuitat.

Insignis commendatio bonitatis Dei, est in hoc loco, quòd differat iudicium & pœnam, vt nobis cõcedat spacium pœnitentiæ. Idem docet parabola de ficu, in Luca. xiiij.

Redditurus est.

Hic locus, Reddet vnicuiq; iuxta opera, citatur à multis contra doctrinam de fide. Sed breuiter respondendum est, Paulum complecti & fidem, iuxta illud, Omne qd non est ex fide peccatum est. Sed hic addere oportet, Cũ fides requiritur, hoc ipsum requiri, vt sentiamus nobis gratis, per misericordiam, Deum placatum esse. Nam fides est fidutiã misericordie solius, esset enim incerta fidutiã, si penderet

COMMENT. PHIL. MEL.

deret ex conditione nostræ dignitatis. Igitur Paulus non tribuit iustificationem operibus, sed describit iustos à posteriori, hoc est, à fructibus, quales sint. Dabit unicuique iuxta opera sua, id est, iustis vitam, iniustis pœnam, interim hic non disputat, quid intersit inter fidem & opera, quomodo fides iustificet. Cum autem in hac tota Epistola, hic locus præcipue tractetur, Quòd certo per misericordiã iusti pronüciemur, gratis propter Christũ, non est vna aliqua particula obiter dicta, detorquenda, contra totam reliquam disputationem. Meo iudicio breuissime sic posset res expediri, Paulum loqui more legis, vbi iustitiã tantã quã nostris meritis proponitur merces. At interim Euangelium docet, gratis per misericordiam accipi ea, quæ fides consequitur.

Non enim qui audiunt

Est & hoc generaliter dictum, non audires legis, sed factores legis iustificabuntur, id est, iusti pronüciabuntur, sicut in foro loquimur. Est enim collatio, quæ in genere docet, qualis sit iustitia legis, scz facere legem, non tantum audire, aut externa specie, & ceremonijs profiteri. Neque hoc dicit Paulus, homines legi satisfacere, aut homines non aliter pronüciari iustos, nisi propter legis implementationem

IN II. CAP. AD ROMA.

tionem. Sed in genere describit iustitiã legis. Verum est enim, q̄ iustitia legis, est facere legem, non tantum audire, aut externis ritibus profiteri, sicut iustitia legum, in qualibet re publica, aut in philosophia, est facere leges, non tantum audire. Et hæc generalis sententia hic sufficit Paulo, qui arguit Iudæos, q̄d sint rei, quia etsi legem audiant, non tamen faciant. Quomodo autem fiat lex. Item, quomodo placeat, hic non dicit.

Quando enim Gentes, quæ Legem non habent

Dixit impios perituros esse, tum Iudæos, tum Gentes, quæ non habuerunt legem, hæc particulam nũc corrigit, & addit, Gentes etiã habere legem. Habent em̄ legem, quam vocant legem naturæ, hoc est, notitiam naturalem, diuinitus insitam animis hominũ, quæ iudicat, quæ sint recta & honesta, & quæ sint turpia. Probat autem cruditissime, q̄ Gentes habeant legem, quia, inquit, habent conscientiam accusantem aut approbantem facta. Habent igitur iudicium quoddam, de recte aut secus factis. Porrò iudicium de rectis, aut secus factis, lex est. Est autem hic locus obseruandus, vt habeamus ex scripturis testimoniũ

COMMENT. PHIL. MEL:

um de lege naturæ, q̄ sit lex diuina. Cum em̄
 inquit Paulus, natura faciunt ea, quæ sunt le-
 gis, testatur hanc legem naturã esse, sicut ocu-
 lorum lumen natura est. Cum autem natura
 vere sit opus Dei, constat & has naturales no-
 titias, de recti & secus factis, vere esse opus
 Dei, quales sunt hæ notitiæ, neminẽ lædas,
 serues pacta, pareto magistratibus, contrabe
 coniugium, ale ac defende sobolem, magis
 stratus vim vi depellant, & prohibeant, & si-
 miles leges. Et quia hæ notitiæ diuinitus nos-
 tris inditæ sunt, & cum decalogo consentiunt,
 recte dicunt Iurisperiti, Ius naturæ ius di-
 uinum esse. Item peccare mortaliter hos, qui
 violant ius naturæ, sicut peccant mortaliter,
 qui violant ius diuinum.

Natura faciunt

Exercuit Augustinum & hic locus, quos
 modo Gentes natura legem faciunt, cum na-
 turalibus viribus, sine spiritu sancto lex non
 vere fiat. Hæ disputationes Augustini pro-
 fus hoc loco intempestiæ sunt, Paulus em̄
 intelligit naturam de notitiã & disciplina na-
 turali, & quòd ait, faciunt legem, recte dicit,
 quia certe homines viribus naturalibus, &
 intelligunt & faciunt externa opera legis seu
 ciuilia opera. Inde enim probat Gentes habere
 re legē,

IN II. CAP. AD ROMA.

re legem, quia intelligant certa opera facienda esse, & certam quandam disciplinam obseruent. Confert enim Paulus hic Iudæos & Gentes, quòd ad legem attinet, dicit virosq; habuisse legem, & tantum profecisse Gentes sua disciplina, videlicet lege naturæ, quantum Iudæi profecerunt lege Mosis. Interim non dicit eos lege iustos fuisse coram Deo, sed vtriusq; tantum externam disciplinam, & ciuilia officia per legem habuerunt. Cõstat autem multos honestos ac præstantes viros inter Gentes extitisse, quorum mores non fuerunt deteriores moribus honestorum virorum, apud Iudæos.

Eccc autem tu

Supra accusauit Gentes, hic accusat proprie Iudæos, q; & ipsi sint rei peccati & mortis, & coaceruat quædam eius gentis peccata. Cum autem Iudæi legem habentes tamẽ sint rei peccati, Sequitur q; lex non aboleat peccatum & mortem. Est igitur alia quadam doctrina opus ad abolendum peccatum & mortem, Huc spectat Paulus in hac obiurgatiõẽ, Iudæorum videlicet, cum adhuc fuerint rei peccati, etsi Legem haberent, satis apparere, quòd Lex non sustulerit peccatum & mortem.

Circuncisio prodest:

Occupatio est, in qua respondet obiectio-
 ni de meritis externorum cultuum, obijcie-
 bant enim Iudæi, At nos habemus certos cul-
 tus, quibus deus fit nobis placatus. Neq; em̄
 frustra nobis tradidit hos cultus. Paulus res-
 pōdet hos cultus prodesse, hoc est, placere
 Deo, quando legem facimus, hoc est, quādo
 corda sunt pia, quando vere timent Deum,
 ac vere credunt Deo. Neq; vero tantum ad
 iudaicas ceremonias, seu cultus externos Iu-
 dæorum refertur hic locus, sed valet omnib;
 temporibus, semper enim hæret hic error in
 mundo, q̄ Deus remittat peccata, propter cer-
 ta opera, & certos cultus, Sicut nunc Monas-
 chi docent, Deum remittere peccata, propter
 obseruationes monasticas. Item, docent Missa-
 sam ex opere operato mereri remissionē pece-
 catorum, &c. Aduersus istos errores oppo-
 ni debet hic locus, Cultus externos non placere
 Deo ex opere operato, Sed si legem facia-
 mus, hoc est, si persona prius sit fidelis, & pla-
 ceat Deo. Et obseruandum est, facere legem,
 aliās intelligi de externa simulatiōe operum
 legis. Sicut certe faciunt legem, qui externos
 cultus obseruāt. Sed vere facere legem, est ha-
 bere cor timens Deum, & credens Deo.

Quòd

IN II. CAP. AD ROMA.

Quod si transgressor legis

Conclusio est, q̄ cultus externi non mereantur remissionem peccatorum, Iudæis impijs circuncisio fit præputiũ, id est, cultus externi nihil profunt impijs. Deinde, q̄ sequitur planè rhetoricum Antistrephon est. Ratio cinatur enim ex cõtrario, si impijs Iudæis circuncisio fit præputium. Igitur econtra pijs gentibus præputium fit circuncisio. Hoc adiecit vt omnino Gentes æquaret Iudæis, & doceret Iudæos non esse meritos remissionem peccatorum per suos cultus. Item, vt doceret aliam quandam iustitiam, nunc in Euangelio prædicari, postq̄ externi cultus non sunt iustitia.

DE SPIRITU ET LITERA

Et circuncisio cordis in spiritu non litera.

Spiritus significat proprie spirituales motus, quos spiritus sanctus in cordibus excitat scilicet verum timorem, veram fidutiam misericordiae Dei, sicut Christus ait, Quod natũ est ex carne caro est, quod natum est ex spiritu spiritus est. Discernit enim Christus, carnẽ & spiritum, Carnem vocat, quicquid natura humana sine spiritu sancto efficit, Spiritũ vocat

COMMENT. PHIL. MEL.

vocat motus, quos Spiritus sanctus excitat, ita Paulus infra inquit, Legem esse spiritua- lem, hoc est, requirere non tantum externam & politicam disciplinam, sed in corde motus spirituales. Neq; vero intelligendum est, qd particula spiritualiter excludat, & prohibeat ceremonias, sed ceremoniæ ipsæ sunt res spiri- rituales, sicut verbum dei, cum recte vtimur eis, hoc est, cum accedunt ad eas timor Dei & fiducia promissionum, quarum signa sunt ce- remoniæ. Abraham, David, & similes sancti obseruabant ceremonias spiritualiter, hoc est & ceremonias seruabant & addebant fidem, quæ requirebatur cum ceremonijs. Apud nos obseruant Baptismum & cænam Domi- ni spiritualiter, qui & ipsas ceremonias obser- uant, & addunt fiduciam misericordiæ, quæ ostenditur in ceremonijs. Cum igitur iubet scriptura spiritualiter fieri præcepta, non pro- hibet externas ceremonias, quæ obseruandæ sunt tantisper, dum requirit eas Deus. Dauid suæ legis ceremoniæ seruandæ erant, & ta- men has seruabat spiritualiter, vt dictum est, Nam particula spiritualiter, requirit addi in corde timorem Dei, & fiduciam.

Litera est omnis cogitatio & observatio, qua verbum Dei conatur humana ratio per
se

IN II. CAP. AD ROMA.

se facere sine Spiritu Sancto. Nec tantum est
 Ceremoniarum obseruatio, sed etiam cona-
 tus rationis sine Spiritu sancto, ad Decalogū
 & ad ipsum Euangelium imitandum, Ideo
 Paulus inquit ad Corinthios, Litera occidit
 spiritus uiuificat, Hoc est, Spiritus sanctus cū
 fide erigit corda, uiuos motus, & uitam æa-
 ternam parit. Litera uero est cognitio, uel
 cogitatio, quæ non uiuificat, ideoq; opponi-
 tur uocabulum litera, uiuis ac ueris motib;
 cordis. Et quidem litera dicitur, quia est do-
 ctrina quædam, hoc est, imitatio præscripta
 ad quam doctrina & disciplina assuefacti su-
 mus. Quare tota illa iustitia carnalis, qua
 reguntur & assuefiunt homines qui nō uere
 timent Deum, nec uere credunt Deo, uidelicet
 et opera moralia, cultus, meditationes, &
 orationes, sine uera fiducia, sunt litera. Ac ad
 carnalem iustitiam et disciplinam proprie per-
 tinent illi conatus, quos uocant actus elicia-
 tos, cum ratio ociosa sine ueris terroribus co-
 gitat se timere Deum, aut cum cogitat se uel
 le credere Euangelio, neq; tamen aut terrores
 ueros, aut consolationem ueram experitur.
 Quanc; autem tales cogitationes sunt simul-
 lationes & hypocrites tamen disciplina ipsa
 necessaria est.

COMMENT. PHIL. MEL.

Fallit autem Origenes, qui fingit literam
 apud Paulum significare sensum grammatis
 cum, & spiritum allegorias seu metaphoras.
 Nam etiam allegoriæ ac metaphoræ, & sim-
 pliciter omnis doctrina legis & Euangelij, li-
 tera est, cum eam ratio cogitat, aut imitatur si-
 ne Spiritu sancto, sine vero timore, et sine ve-
 ra fiducia, & facile intelligi potest errasse Ori-
 genem, Cum enim dicitur, Lex est spiritualis
 absurdissimum esset, si quis interpretaretur,
 non esse facienda ea, quæ lex in sensum gram-
 maticum præcipit. Sed tantum metaphoras, &
 allegorias quærendas esse. Id certe Paulus nõ
 voluit, Nam priusq̃ abrogatæ essent ceremo-
 niæ Mosaicæ, seruandæ erant, & tamen à san-
 ctis spiritualiter fiebant. Nec nobis licet omit-
 tere decalogum, aut nostras ceremonias in Eu-
 uangelio traditas. Quare aliud quiddam si-
 gnificat spiritus, q̃ allegorias aut metapho-
 ras. Ex his facile intelligi potest, quòd hic cir-
 cuncisio iuxta literam significet ipsum opus,
 sine timore Dei, & sine fiducia, quæ cum cere-
 monia requirit, & hæc habet laudẽ, inquit,
 coram hominibus, id est, est iusticia humana,
 quæ etsi ad disciplinam prodest, tamen pro-
 pter eam Deus non reputat homines iustos.
 Circuncisio in spiritu significat fidutiam mi-
 sericordie

IN III CAP. AD ROMA.

fericordiae, cuius promissio addita fuit illi signo, videlicet, Circumcisioni. Porrò non excludit literam circumcisio in spiritu. Patres enim & signum & fidem habebant, Alij qui ex Gentibus crediderunt, fidem eandem habent, etiam si signum mutatum sit. Et hæc circumcisio spiritus, id est fiducia, habet laudem à Deo, id est, placet Deo, seu pronuntiatur à Deo esse iustitia.

C A P. III.

Quid igitur præstat Iudæus?

Ingreditur aliquanto longius ab instituta propositione, Magna enim & difficilis quæstio oritur ex illa Iudæorum & Gentium exæquatione, in qua dixit Iudæos non esse iustos, propter suos cultus & opera legis, nec posse à peccato, & æterna morte liberari, per cultus suos, & opera legis. Iure enim quæri potest, Si non iustificat Lex, Quare data est? Quare præcipit eam Deus? Quare ita vult coli, si non appro

COMMENT. PHIL. MEL.

approbat? Si non pronunciat iustos qui legi
 obediunt, cum omnes legum latores sic sens
 riant, obedientiam erga leges, iustitiam esse.
 Item quare Iudæi dicuntur populus Dei, si
 non sunt iusti, si nihil interest inter Iudæos &
 Gentes.

Paulus bifariam respondet, Primum affir
 matiue, deinde negatiue. Primum ait Iudæ
 os præstare Gentibus, & hanc habere præro
 gatiuam, quòd habent promissiones. Et hic
 locus de multis magnis rebus nos docet, scz
 de fine cultuum, & totius politicæ Iudaicæ,
 quare sint institutæ ceremoniæ, latæ certæ les
 ges in isto populo. Quia oportuit certum po
 pulum existere in quo promissiones de Chri
 sto reuelarētur certo & claro testimonio dei.
 Hunc populum oportuit discerni legibus &
 ritibus, ab alijs omnibus Gentibus. Data est
 igitur lex, instituti sunt cultus & ritus, non
 vt iustificarent coram Deo, Sed propter hunc
 politicum finem, vt discerneret hanc nationē
 ab alijs Gentibus. Præstant igitur Iudæi Gen
 tibus, non quòd per cultus, & alia opera legis
 meriti sint iustificationem, Sed quia inter ipsos
 fuerunt reuelatæ promissiones, norant igitur
 aliqui apprehenderūt, & saluati sunt. Magna
 enim

IN III. CAP. AD ROMA.

enim prærogatiua est, quòd habuerunt verbum, quòd dicebant certo in illo populo extare verbum Dei, & promissionem de Christo. Et quidem promissiones ita sunt æditæ, vt pertineant ad ipsos posteros Abrahamæ, quòd ex ipsis voluerit Deus sibi populum & Ecclesiam sumere. Itaque aliqui ex Iudæis haud dubie seruabantur,

Quid enim quòd quidam non crediderunt.

Rursum hic obiter alias quæstiones inserit. Vtrum ideo amiserint Iudæi promissiones, vtrum ideo tota gens à Deo damnata & reiecta sit, postquam quidam increduli fuerunt, postquam occiderunt Christum. Respondet, Dei promissiones non fieri irritas, sed manere ratas omnibus, quicumque crediderint, etiam si pluri aspernentur. Et hæc est egregia consolatio, quæ in tanta multitudine impiorum erigere nos debet, ne suspicemur promissiones factas Ecclesiæ irritas esse. Non abolet Deus promissionem de remissione peccatorum, de exaudiendis & seruandis qui inuocant eum. Ideo non absterreat nos multitudo impiorum, quo minus cõfugiamus ad eum, & expectemus certo præfuturum esse, quæ promisit.

G

Omnia

COMMENT. PHILIP. MEL.

Omnis homo mendax.

Addit antithesin, Omnis homo mendax. Quasi dicat, Deus adeo tenax est promissi, ut præstet, etiam si omnes homines sint indigni, iuxta illud, Omnis homo mendax, hoc est, non recte iudicans de Deo, non vere timens Deum, non vere credens Deo. Non igitur peccent promissiones ex nostra dignitate, sed ex eo, quod Deus verax est.

Vt iustificeris in sermonibus tuis.

Addit in eandem sententiam, & dictum Psalmi, Vt iustificeris in sermonibus tuis, id est, Dei veritas & bonitas sit illustrior, cum seruat pacta etiam indignis. Sed recitemus integrum versum Psalmi, apte enim citatus est & habet egregiam doctrinam & consolationem. Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, ut iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. Prima pars docet, quod Deus ad Deum afferamus, nisi peccatum. Sic enim legatur, Tibi soli pecco, & malum coram te facio, Particula solum, referatur ad primam personam, ad verbum pecco. Quasi dicat, Ego nihil sum nisi peccator, Venio ad te non free
mea

IN III. CAP. AD ROMA:

mea iustitia, meis benefactis, nihil affero, nisi confessionem peccati.

Deinde sequitur, vt iustificeris in sermonibus tuis, id est, agnosco me esse peccatorē & te solum prædico iustum esse, nos nō esse iustos, sed indigere misericordia. Sequitur, Vt vincas cum iudicaris. i. agnosco me esse peccatorem, & dignum ira & pœna, vt cum hypocritæ negant se iure abs te dānari, ego prædicem te vincere, hoc est, iure irasci, iure damnare, Quia nos vere sumus peccatores, & digni damnatione. Hæc primum de confessione nostra sic intelligantur.

Sed rursus addēdum est de misericordia quod mutuū est. Ego nihil afferō ad te nisi confessionem peccati, & oro vt miserearis, vt iustificeris in sermonibus tuis, hoc est, misericordiā imploro, & imploro, non fretus meā dignitate, sed tantum promissionibus tuis. Itaq; hanc concedes, vt testatum fiat te esse iustum & seruātem promissi. Item, vt vincas cum iudicaris. Impij & Hypocritæ accusant Deum, quōd non respiciat, non curet humana, aut certe q̄ nō seruet promissa. Tu igitur exaudies & misereberis, vt vincas, & exemplum ostendas, te vere exaudire confugientes ad te, ac vere præstare promissa.

G ij   Habe

COMMENT. PHIL. MEL.

Habemus igitur hic insigne testimonium
 contra fiduciam propriæ iustitiæ seu dignitas
 tis, ac maximam consolationem afferet, si ad
 vsum transferatur, cum eî sentimus nos nis
 hil ad Deum afferre posse nisi peccata, intues
 amur in hoc exemplum, & meminerimus
 hic doceri nos, quòd gratis offeratur miseris
 cordia, &c.

Si autem iniustitia nostra

Ex hoc versiculo oriuntur rursus aliæ quæ
 stiones, Si gloria dei sit illustrior propter no
 stra peccata, quare irascitur Deus peccantib⁹,
 Siquidem nostra peccata augent gloriã Dei,
 cum videlicet, ita pronunciat nos iustos, non
 propter nostras virtutes, sed quia agnoscim⁹
 nos habere peccata, & quaerimus misericors
 diam. Item, si non sumus iusti propt⁹ nostras
 virtutes, quorsum opus erit benefacere? Item
 videtur sequi, quòd profit peccare, Vt quo
 Deus plura ac maiora peccata remiserit, eo
 maior fiat misericordix gloria. Ad hæc ab
 surda nunc non respondet, sed abrumpit ea,
 interim obiurgans hos, qui carnali iudicio
 hæc absurda ratiocinantur ex promissionib⁹
 diuinis male intellectis. Nam cum iustificat
 Deus, ita iustificat, vt nouam vitam, nouam
 sapientiam ac iustitiam afferat, & debemus
 obediẽ

IN III. CAP. AD ROMA.

obedientiam Deo, etiamsi aliud quiddam proposuit, propter quod iustos pronunciet, cum hæc nostra obedientia longissime absit à perfectione.

Quid igitur præcellit

Redit ad primam quæstionem, quid intersit inter Iudæos & Gentes, Et cum supra responderit affirmatiue, Iudæos habere quosdam prærogatiuas, hic negatiue respondet Iudæos & Gentes pariter sub peccato esse, hoc est, Iudæos non esse iustos propter opera legis. Itaque nihil excellunt Iudæi, quod attinet ad iustificationem, sed excellunt hoc nomine, quod norant & habebant promissiones, quas qui apprehendebant, iusti pronunciabantur, non pronunciabantur iusti, propter opera legis.

Prius enim contendimus omnes sub peccato esse, Gentes & Iudeos.

Atque ita redit ad propositionem initio institutam, eamque repetit & clare iam dicit, quod scriptura condemnet omnes homines, hoc est quod ait omnes sub peccato esse, hoc est, reos esse peccati & mortis æternæ. Id enim significat hæc figura, sub peccato esse, videlicet reum ac capti-

COMMENT. PHIL. MEL.

uum peccati ac mortis esse. Loquitur autem de omnibus hominibus præter Christum, ac de sanctis etiam, quatenus sine misericordia considerantur. Porro exemplum de Iudæis, accommodandum est ad omnes, omnibus temporibus, qui versantur in bonis operibus moralibus. Cum tamen negat Iudæos iustos fuisse propter opera legis, sciamus idem iudicandum esse de nobis. Nec valet cauillatio istorum, qui interpretantur tantum ceremonijs detrahi iustificationem, non operibus moralibus. Quia si ceremoniæ Iudæos non iustificabant, nec moralia opera iustificabant. Nam ceremoniæ apud illos non minus habebant mandatum Dei quam moralia.

Non est qui intelligat, non est qui requirat deum.

Paulus citat testimonia quædam ex Psalmis, quibus propositionem repetitam confirmat, quod omnes sint rei peccati & mortis. Sunt autem variæ figuræ in illis versiculis, quas omnes prolixè enarrare, non est huius loci. Illud obseruetur quod accusat non tantum civilia delicta, sed peccata contra primam tabulam, non intelligens nec requirens Deum, id est omnes contemnunt Deum, hoc est nemo tantum timet, quantum oportuit, Nemo tantum confitetur

IN III. CAP. AD ROMA:

confidit Deo quantum oportuit. Hanc impie-
 tatem sequitur falsa & hypocritica doctrina,
 & odium veræ doctrinæ, quòd hypocritas
 armat ad persequendos & occidendos pios.
 Ideo sequitur, Sepulchrum patens est guttur
 eorum, Linguis suis dolose agebāt, id est fal-
 sa docent, & vt tueantur impias opiniones,
 & impios cultus, miris dolis oppugnant pi-
 os. Nam guttur significat doctrinam & con-
 silia, Sepulchrum patens significat exitium,
 estq; sententia doctrinam & consilia impiorū
 ad nocendum destinata esse, Nam & impias
 opiniones habent, ac docent quæ sunt exitio
 his, qui eas amplectūtur. Ad hæc perdere co-
 nantur alios qui recte sentiūt. Estq; sepulchri
 metaphora sumpta in genere à foueis in quas
 præcipitati aut lapsi pereunt. Pedes veloces
 ad effundendum sanguinem, hoc est, hypo-
 critæ acerbe & crudeliter oderunt, & studēt
 perdere pios.

Contritio & calamitas in viis eo-
 rum.

Hoc etsi aliq̄ actiue exponunt de studio no-
 cendi, tamen rectius secundum hebraicam cō-
 suetudinem, passiuè de pœna intelligitur, q̄
 ipsi impij sint infœlices, sicut Saul infœlix est
 omnia eius consilia, ipsi & reip. secus eueni-
 unt,

COMMENT. PHIL. MEL.

unt, & propterea irascitur Deo, ac desperare.
Ira non norunt viam pacis impij, hoc est sunt
infœlices in omnibus consilijs & negocijs, ac
propterea fremunt aduersus Deum.

Scimus autem,

Addit conclusionem vniuersalem. Vt om-
ne os obturetur, & omnis mundus iudicetur
reus esse. Et quia solemus detorquere obiur-
gationes ad alios, Paulus diserte admonet,
quod Psalmi concionentur ipsi populo legis,
qui versatur in bonis operibus.

Sed quidam qui defendunt homines ius-
tos esse coram deo, propter bona opera, astu-
te eludunt hanc vniuersalem propositionem
Pauli, Dicunt esse Synechdochen, quia vides
licet omnium ordinum homines, & plurimi
peccent, Paulum vsu esse vniuersali, per sy-
nechdochen, & accusare omnes, etsi interim
paucissimi quidam boni sint, quos conueni-
at excipere ab hac generali sententia, Quia in
alijs locis scripturæ, pronuncientur homines
iusti propter opera. Vt cum Paulus concio-
natur Iudæis, etsi malos, quorū maxima est
multitudo, in genere acculat, tamen non vis-
detur accusare paucos quosdam bonos. Pet-
rum, Iohannem & similes. Sed sciendum
est, hanc accusatiōem vniuersalem esse, & de
omnis

IN III. CAP. AD ROMA.

omnibus hominibus secundum naturam accipi debere, quia nemo satisfacit legi Dei. Et Paulus satis cauit in textu ne illa exceptio astringi posset, Addit enim, Eo quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram Deo. Hic diserte non solum personis, sed ipsius bonis operibus detrahit iustificationem, ut esset clarior oratio. Est autem plana & clara sententia, quod bona opera non possint opponi iudicio, & iræ Dei, non possint pacare conscientiam. Sicut & Psalmus inquit, Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur. &c. Et sicut hic Psalmi versus generaliter omnia bona opera, Ceremonias, & mores accusat. Ita hic intelligamus accusari ceremonias & mores, quia nec moralia opera possunt pacare conscientias, ut constat. Et loquitur Paulus de iudicio Dei, non de humano iudicio. Ideo addit, coram eo. Quare sic intelligatur, quod cum conscientia agit cum Deo, & certam pacem quaerit, non possit reddi pacata per vlla opera, nec per ceremonias, nec per moralia opera, sed confugiendum esse ad promissam misericordiam. Atque hinc apparet, quid de exceptione illa iudicandum sit, Nam cum illi, qui in bonis operibus versantur, etiam indigeant misericordia, facile intel-

COMMENT. PHIL. MEL.

ligi potest, quòd non sint excipiendi, sed pariter accusentur, & vniuersali particula comprehendi debeant.

Per legem enim agnitio peccati. Alia occupatio est, de qua tamen infra copiosius dicit. Poterat enim obijci, Si propter legem non pronuntiamur iusti, quare igitur lex lata est? Certe legislatores omnes pronuntiant obedientiam erga legem iustitiam esse. Ad hæc respondet, & nouam quandam & inauditam mundo sententiã affert, quòd lex data sit, non quòd tollat peccata, sed vt ostendat peccata, ostendit autem cum accusat & terret conscientiam.

DE DVPLICI VSV LEGIS.

Hic autem sciendum est, duplicem vsum esse leges. Alter est carnalis, hoc est, civilis & rationalis, Hic legis officium est, coercere impios, rudes & carnales. Intellego autem legem non solum Mosaicam, sed etiam legem naturæ, & omnes honestas leges, & disciplinam magistratuum, Item doctrinam philosophorum. De hoc politico vsum legis, nihil hic dicit Paulus. Non enim pertinet ad hanc dissertationem

IN III. CAP. AD ROMA

rationē, sed alibi interdum de eo admonet, vt cum inquit, Lex est iniustis posita, videlicet, ad coercendos eos. Item, Lex est Pædagogus. Requirit enim Deus hanc pædagogiam & si non vere satisfacit legi Dei, sed tantum externa opera vtcunq; præstat, sine quib⁹ nō potest tranquillitas, in hac societate ciuili, hominum existere. Quare nec natura hominū sine legibus, & tali pædagogia & disciplina conseruari potest.

Alter vsus legis est non politicus, sed pertinens ad conscientia cum Deo agentem. Hic lex tantum accusat conscientias, nunq; enim legi satisfacit, Ideo ait infra, Lex iram operat. Item, Peccatum abundat per legem, videlicet conscientia accusata & perterrefacta, fugit irā & iudicium Dei, desperat & irascitur Deo, Ita hic, cum ait, Per legem cognitio peccati, intelligatur cognitio, non de ociosa cogitatione, sed de terroribus illis conscientia. Tunc enim vere lex intelligitur cum accusat, & peccatum tunc cognoscimus, cum perterrefacti, agnoscimus Deum offensum esse. Quia peccatum est quo Deus offenditur, Donec igitur cœca mortalium mens non vere stetit Deum offensum esse, nondum vere notuit peccatum. Sed de hac re infra copiosius dicendū

COMMENT. PHIL. MEL.

cendum erit. Nūc satis est Paulo breuiter ad-
monuisse, quòd cum lex semper accuset, se-
quatur, conscientiam non posse lege & ope-
ribus reddi pacatam & iustificatam.

PROPOSITIO PRIN-
CIPALIS.

Nunc iustitia Dei sine lege &c.

Principalis propositio ac status præcipue
disputationis, in hac Epistola, hic instituitur.
Nunc sine lege iustitia patet, iustitia videli-
cet Dei per fidem I E S V Christi, &c. Est
summa propositio, quod certo per miseri-
cordiam propter Christum iusti reputemur
coram Deo, nō propter nostra opera, aut nos-
tras virtutes, sed tamen hanc misericordiam
fide apprehendi oportet, hoc est, oportet con-
cipere fiduciam misericordiæ, quod sit certa
propter Christum.

Multa autem hic monendi sunt Lectores.
Primum de sermone, quid significet iustus,
quid iustitia Dei.

Iustus intelligatur relatiue, pro eo quòd
est acceptus Deo.

Iustitia in hac disputatione Pauli, non intel-
ligatur

IN III CAP. AD ROMA.

ligatur de nostra qualitate, etsi verum est, quod
nouas quasdam qualitates in nobis effici oportet,
sed tamen propter aliud extra nos scilicet, per
misericordiam propter Christum sumus iusti,
hoc est, accepti.

Iustitia Dei significat acceptationem, qua
Deus nos acceptat.

Iustificari simpliciter & proprie significat
iustum, id est acceptum reputari seu pronun-
tari.

De fide constat quod significet non notitiam
historiae, sed fiduciam certae misericordiae.

Varie autem haec sententia deprauata est,
Fide iustificamur. Scholastici addunt, fide scilicet
formata, hoc est, fide iustificamur propter dilectionem.
Haec interpretatio simpliciter evertit totam
Pauli disputationem. Quia Paulus hoc ipsum agit,
Fidem non pendere ex conditione nostrae dilectionis.
Si enim ideo fide iustificaremur, quia diligimus,
nuncquid esset certa iustificatio, quia nuncquid satis diligimus.
Ergo omnino repudianda est interpretatio Scholasticorum,
quia detrahit iustificationem fidei, & transfert in
dilectionem & iustificationem reddit incertam,
quia addit fidei conditionem nostrae dilectionis.
Et vide quod sit absurda interpretatio.
Non potest mens perterrita, fugiens

COMMENT. PHIL. MEL.

giens iram & iudicium Dei, diligere Deum, nisi prius fiduciam misericordiae concipiat, et statuatur peccata remissa esse. Quare non potest fiduciam propriae dilectionis opponere irae & iudicio Dei.

Repudianda est & imaginatio aliorum, qui ideo putant nos fide iustificari, quia fides sit initium renouationis. Hi fingunt nos iustos esse propter nostram nouitatem & qualitatem. Ac propemodum ex Augustino hanc persuasionem hauriunt. Sed aliud vult Paulus. Haec verba, Fide iustificamur, ita recte & germane intelligentur, si in correlatiuam sententiam transformentur, videlicet in hanc. Certo propter misericordiam iusti seu accepti reputamur propter Christum. Ita cum dicimus, fide iustificamur, mens statim quaerat extra nos illud, propter quod iusti reputamur, videlicet intueatur misericordiam, & statuatur hanc certam esse propter Christum, Quia nihil aliud est fide iustificari quam per misericordiam iustificari, & quidem statuendum est, quod haec misericordia certa sit. Itaque etsi fides est quaedam qualitas in nobis, tamen non iustificat, quatenus est nostra qualitas, aut nouitas, sed quatenus apprehendit misericordiam. Ac formaliter iusti sumus, non nostra qualitate, sed imputatione diuina
quae

IN III. CAP. AD ROMA.

quæ fit per misericordiam, cum tamen nos statuimus hanc misericordiã certam esse propter Christum. Ergo fide iustificari significat, fiducia alieni beneficij, non ullius propriæ qualitatis, sed misericordiæ reconciliari & acceptari.

Hæc diligenter obseruanda sunt, quia nisi hanc sententiam teneamus, conscientia nullã habebunt certam & firmam consolationem, si iudicabunt se Deo non placere, nisi cū propriam mundiciem senserint, & econtra in se curis alitur impia fiducia propriæ iustitiæ. In summa, obruitur germana & vera cognitio Christi & misericordiæ, si fingamus homines iustos reputari, propter proprias qualitates. Actora doctrina iustificatiõis, apud Paulum eo spectat, vt conscientia possit certo stare de beneuolentia Dei, quia dubitatio est impia, & parit desperationem. Hæc certitudo non potest teneri, nisi hanc sententiam teneamus, quam dixi, videlicet, quòd certo reputemur iusti per misericordiam, modo vt credamus misericordiam illam certam esse propter Christum. Et Scholastici, quia non animaduertunt hanc certitudinem cõscientiæ necessariam esse, ideo non quæsiuerunt hanc doctrinam de fide, hoc est, de certa fiducia misericordiæ

COMMENT. PHIL. MEL.

cordiæ, sed tantum ociosas quasdam virtutes in homine finxerunt, nec considerauerunt quomodo conscientia agat cum Deo. cum quærit remissionem peccatorum, ac iustificationem.

Secundo, sciendum est hoc quoque, Cum dicimus fide iusti reputamur, tria nos complecti, videlicet, quod remissionem peccatorum accipiamus per misericordiam gratis, nec peccata deat remissio peccatorum ex conditione nostræ dignitatis aut operum. Præterea quod renati reputemur iusti, deinceps etiam per misericordiam propter Christum, non propter nostram nouitatem. Tertium est, quod simul cum remissione peccatorum, & imputatione iustitiæ, gratis offeratur vita æterna, certo per misericordiam propter Christum. Hæc tria diligenter meminerimus coniungenda esse, remissionem peccatorum, imputationem iustitiæ, & donationem vitæ æternæ. Ac tota res eo spectat, vt conscientia reddatur certa, nisi enim reddatur certa, ruit in desperationem, nec credit se exaudiri à Deo, Sed semper fugit, & odit Deum. Tantum mali habet dubitatio. Clarissimum autem est, quod si remissio peccatorum penderet ex dignitate nostri operis, futura esset incerta. Ideo necessaria

IN III. CAP. AD ROMA.

rio statuendum est, quòd gratis per misericor-
 diam remittantur peccata propter Christum,
 modo vt credamus nobis remitti. Et hæc rati-
 o de certitudine simpliciter est *αποδεδειγτο*, quã
 nemo vnq̃ labefactare aut euertere poterit.
 Ideoq̃ Paulus eam toties inculcat. Deinde, si
 sentiendum esset renatos iustos esse, propter
 sequentem nouitatem, & suas qualitates aut
 virtutes, iterum fieret incerta conscientia. Cũ
 enim nunq̃ legi satisfaciamus, semper dubi-
 taret conscientia, vtrum Deo placeret. Tertio
 si sentiendum esset, vitam æternam dari, non
 gratis per misericordiam propter Christum,
 sed propter nostram dignitatem, seu qualita-
 tes, seu virtutes, seu opera nostra, iterum tota
 res fieret incerta. Sed conscientia debet se eri-
 gere, & statuere, quòd vitam æternam certo
 per misericordiam propter Christum accipia-
 at. Inter homines ius seu debitum est certũ,
 misericordia incerta. Sed in Euangelio mise-
 ricordia est certa, &, vt ita dicam, credenti fit
 ius ac debitum, propter promissionem, sicut
 in donatione. Hæc valde prodest tenere &
 habere bene meditata, & cũ in omni vita, om-
 nibus pijs, tum etiam morituris inculcare, ne
 sibi hanc certitudinem excuti patiantur. Item
 si sentiendum esset renatos, iustos esse, prop-

COMMENT. PHIL. MEL.

sequentia opera, & deberi eis vitam æternā propter illa opera, detraheretur Christo honor mediatoris, Quia fingeretur renatos iustos & saluos esse, propter suam nouitatem, Itaq; propter has duas causas hæc tria conuincamus remissionem peccatorum, imputationem iustitiæ, & donationem vitæ æternæ, videlicet vt conscientie certitudo teneatur, & ne Christo detrahatur honor mediatoris,

Sine lege.

Sine lege. Mira & ignota mundo sententia est, Christum apparuisse sine lege, seu iustitiam Dei reuelatam esse sine lege. At mundus nihil aliud de Christo cogitat, si quid ei tribuit, quam quod sit nouus Legislator, pro modo qualis Moses fuit. Et fingunt eum legem tulisse aliquanto commodiorem legem Moysi, videlicet de dilectione abrogatis ceremonijs, Quia non conueniebant omnibus Gentibus. Deinde colligunt quas leges addiderit Christus Mosaicis, fingunt additam legem de non iudicando, de communionere rum, & similia fanatica & seditiosa. Postea interpretatur Christum sine lege apparuisse, scilicet ceremoniali. Ita corrumpunt Pauli sententiam.

IN III. CAP. AD RŌ

Nos intelligimus simpliciter de tota lege, Christū afferre remissionem peccatorū, imputationem iustitiæ, & vitam æternam, nō propter vllā legem, neq; ceremoniarū, neq; morū, sicut alibi cū legem nominat, de tota lege loquitur. Et hoc dictū sciamus nihil ad res politicas pertinere, sed tantū ad conscientiā cum Deo agentē. Estq; hæc sententia, Iustitia Dei sine lege patet in Euangelio, hoc est, Euangelium affert remissionem peccatorū, imputationem iustitiæ, & vitam æternā sine conditione legis, quæ etsi tanq; effectus sequitur reconciliationem, tamen non est causa, propter quā iusti reputemur, Sed propter Christum, per misericordiam gratis offeruntur illa, quæ dixi, Quia si ex conditione operum nostrorū, & nostræ dignitatis penderent, simpliciter essent incerta. In eandem sententiam ait Ioannes, Lex per Moſen data est, Gratia & veritas per IESVM Christum adest, id est, Christus non venit vt leges ferret, nec Moſes, nec Solon est, sed habet aliud officium, gratis donat remissionem peccatorum, & imputationem iustitiæ. Gratia em̄ significat remissionem peccatorum, & reconciliationem, seu imputationem iustitiæ, quæ fit gratis, nec pendet ex conditione Legis, tanquā ex causa.

H ij Veris

COMMENT. PHILIP. MEL.

Veritas opponitur hypocrisis, videlicet vn̄s
 uersæ iustitiæ legis & operum, quæ cum ex
 istimet esse cultus dei, tamen dubitat de deo,
 nec vere de Deo sentit. Et propter hanc dubi
 tationem, totus ille cultus est hypocrisis, im
 pietas, & desperatio. Nam conscientia dubi
 tans non vere statuit se exaudiri à Deo, nõ ve
 re expectat bona à Deo. Econtra quando Chri
 stus apprehenditur fide, tunc demum con
 scientia statuit misericordiam certam esse pro
 pter Christum, vere statuit nos exaudiri. Ita
 adijcitur gratis veritas correlatiue, quia veritas
 est proprie fides, qua accipimus reconcilia
 tionem, qua vere statuisimus misericordiam
 illam propter Christum certam esse.

Hinc intelligi potest, quid intersit inter legem
 & Euangelium. Etiam si lex dicatur habere
 promissionem vitæ æternæ, tamen lex
 requirit conditionem nostrorum operum, et
 nostræ perfectionis. Euangeliũ offert remissi
 onem peccatorum, & imputationem iustitiæ
 gratis, ita ne pendeant hæc ex conditione legis,
 & nostrorum operum, nihil interset inter legem
 & Euangelium, & Christus nihilo pius
 beneficij attulisset, q̄ Moles, & tota promissa
 sio esset incerta & irrita. Quia si esset sentien
 dum

IN III. CAP. AD ROMA:

dum, tunc nos habituros esse remissionē peccatorum, postq̄ legi satisfaceremus, ac deum diligeremus ex toto corde, nuncq̄ consequemur remissionem peccatorum, quia nunquā legi satisficit. Ideo necesse est Euangelium & promissionem gratiæ, non pendere ex conditione legis, & operum nostrorum. Sic accipi debet, q̄ hic Paulus ait, Iustitia Dei patet sine lege, id est, alia quædam iustitia reuelatur q̄ impletio legis. Nam Euāgelium offert iustitiam, hoc est, imputationem iustitiæ, quæ non pendet ex conditione legis & nostrorum operum, sed gratis pronunciat iustos, per misericordiam, propter Christum, modo vt credamus, seu confidamus misericordiā in Christo oblatam.

Quæ habet testimonium in lege & prophetis.

Occupatio est, quæ occurrit illi quæstioni, de qua supra dixi. Si nunc primum in Euangelio patet iustitia Dei, quomodo Patres, q̄ tot millibus annorum ante fuerunt, saluati sunt. An ignorauerunt hanc iustitiam: An vero alia quadam iustitia saluati sūt. An nullus extitit vnq̄ populus Dei ante Euangelium: Aut si extitit aliquis populus dei, necesse erit hoc genus doctrinæ de iustitia dei tunc

COMMENT. PHIL. MEL.

quoque extitisse. His quaestionibus cum alibi res
 spōdet, tum hic quoque. Nam alibi docet Abraham
 accepisse promissionem de Christo, quae vere
 erat ipsum Euāgeliū, ac docet eum saluatum
 esse fiducia misericordiae. Et haec promissio saepe
 repetita est, & à Prophetis diligent illustra
 ra, qui passim in cōcionib⁹ suis damnāt in ho
 minibus fidutiā iustitiæ propriae, & docent
 Christū fore victimā pro nostris peccatis, &
 Deum fore hominibus propitiū prop̄ illam
 hostiam, pontificem, & regem Christum. Ita
 norant Euāgeliū de Christo Patres, & similes.
 Si fiducia misericordiae in Christo promissa,
 p̄ omnes saluati sunt, ante mortem & resur
 rectionem Christi, sicut postea saluatur Eccle
 sia. Et sicut semper aliquis est populus Dei,
 ita necesse est semper extitisse certam promissa
 tionem gratuita misericordiae. Hæc promissa
 tio gratuita misericordiae, non est doctrina le
 gis Mosaicæ, Imo ante legem Mosaicam re
 uelata est, vt in Galatis disputat. Cæterum in
 Hystorijs legis obiter repetitur. Nam obser
 uatio legis erat politica & externa disciplina,
 sicut apud nos politica & corporalia sunt, le
 ges, mores, & instituta ciuilia, nec efficiebant
 iustos coram Deo, nec auferabant peccatum,
 & mortem, Sed in illo ipso populo legis, salu
 uabantur

IN III CAP. AD ROMA.

uabantur homines, sola illa promissione, in qua cognoscebant misericordiam, ut credere possent, ac statuere certo se habere remissionem peccatorum, & salutem. Quare in Hystorijs legis, & apud Prophetas repeti, tractari, & illustrari hanc promissionem, necesse fuit. Ideo hic dicit Paulus, extare in lege & Prophetis testimonia de hac iustitia. Euangelium iam testatur Christum exhibitum esse, & clare prædicat & offert remissionem peccatorum. Hæc testabantur euentura esse, promissiones illæ priores factæ Patribus. Quare idem fuit Euangelium de misericordia. Idem igitur populus Dei est, qui misericordiam illam quocumque tempore apprehendit.

Iustitia Dei per fidem.

Multas particulas coaceruat, donec colligit totam definitionem iustificationis, hoc est donec diserte & proprie exponit, quomodo pronunciemur iusti. Primum inquit, patet iustitia Dei per fidem IESV Christi. id est, docemus homines reputari iustos, non propter legis impletionem, sed propter IESVM Christum, si tamen credant se habere Deum propiciū propter ipsum. Appellatur autem iustitia Dei, qua Deus nos reputat iustos. Et sic sæpe

COMMENT. PHIL. MEL.

Scriptura loquitur de iustitia Dei, Opponit enim eam iustitiæ hominum, id est, quam ap-
 probant homines, quam homines pronunciant esse iustitiam. Estque dissimilis phrasis latinorum consuetudini, qui iudicis aut magistratus iustitiam de possessione intelligunt, qua magistratus ipse iustus est, & qua punit improbos. Hic iustitia Dei intelligitur, non possessiue, sed pro iustificatione, quam forensi consuetudine sic vocant, pro eo quod est pronunciarum iustum.

Quod addit, Per fidem Iesu Christi, sæpe iam dixi, non pronunciarum homines iustos, propter fidem, quia fides sit quædam nouitas ac dignitas in nobis, sed quia aliter apprehendi misericordia non potest. Significatur igitur fides correlatiue fidutiam misericordiarum. Estque sententia, quod iusti pronunciemur non propter nostras virtutes, aut nouitatem, non propter opera præcedentia, aut sequentia, sed propter Christum per misericordiam, & si hæc misericordia non potest accipi nisi per fidem seu fidutiam.

Particula erga omnes, plæna consolatiõis est, omnibus enim offert remissionem peccatorum, quare omnes qui ad eam confugiunt eamque fide apprehendunt, saluantur. Et opo-
 poni

IN III. CAP. AD ROMA

poni debent huiusmodi particulæ vniuersales, periculosis cogitationibus de prædestinatione. Clare Deus offert omnibus remissionem peccatorum, omnes igitur audiamus hoc Euangelium, Sciamus hoc Euangeliū ad oēs pertinere, omnes amplectamur, & erigamus conicientias his testimonijs.

Omnes peccauerunt,

Obiter reperit Antithelin ex superiori propositione, quare non simus iusti propter nostras virtutes, Quia, inquit, omnes peccauerunt, & carent gloria Dei. Hebraismus est verbum, peccauerunt, pro habitu positū est, Omnes sunt rei peccati, seu omnes sunt peccatores, & carent gloria Dei. Id est, sapientia & iustitia, qua deus glorificat, hoc est, qua agnoscitur, timetur, diligitur Deus. Breuiter idem est quasi dicat, Non implent legem. Nam natura carnalis non facit hoc præceptum, Diligas dominum Deum tuum ex toto corde, non vere timet Deum, non vere credit ei, non vere statuit nos respici & exaudiri, non obediens deo punienti, & conicienti nos in mortem, &c. Sic intelligatur gloria Dei passivæ, pro sapientia & iustitia, qua Deus agnoscitur, colitur, timetur, inuocatur, diligitur, &c. Sicut infra dicit Cap. viij. Sensus carnis

H v inimis

COMMENT. PHIL. MEL.

inimicitia est aduersus Deum. Si quis ma-
iult actiue interpretari, erit eadem sententia,
Carent gloria Dei, id est iustitia, quam Deus
approbat. Nam quòd ad ipsam naturam at-
tinet, est immerfa peccato, & non implet legem
Dei. Hæc interpretatio prorsus congrua
est cū altera. Deinde redit ab Antithesi ad præ-
sentem propositionem, & pergit addere defini-
tionem reliquas particulas, seu circumstantias,
as, vt intelligi possit, qualem iustitiam prædi-
cet Euangelium.

Justificati gratis ipsius gratia.

Clarius erit, & iustificantur gratis ipsius
gratia, id est, misericordia. Videmus autem
hic clare positam esse exclusiuam particulam,
gratis, quæ iterum docet, quòd hæc promissa
sio remissionis peccatorum, & reconciliatio-
nis non pendeat ex conditione legis, & no-
strorum operum, Et valet idem quòd alias
dicere solemus, Sola fide homines iustificari.
Quæ sententia etiam melius intelligi poterit
mutata in correlatiuam. Sola misericordia
homines iustificari, & hanc misericordiam
certam esse. Neque enim significat in renatis so-
lam fidem esse, imo aliæ virtutes, timor Dei,
inuocatio, gratiarum actio, dilectio, patiens-
tia, & similes virtutes, simul concipiuntur,
cui

IN III. CAP. AD ROMA.

cum eriguntur fide mentes perterrefactæ. Sed particula sola, excludit fidutiã nostrarũ virtutum & operũ, & transfert fidutiã extra nos ad misericordiam. Excludit nostras virtutes à causa, propter quam iusti pronunciamur. Sola fide, id est, solius misericordiæ fidutiã, iusti pronunciamur. In summa, excludit nostras virtutes, & opera, non ne adsint, sed à conditione iustificationis, seu excludit conditionem meriti, seu excludit conditionem legis à promissione reconciliationis.

Et cum dicitur, Fide iustificamur, vt maxime non addatur particula sola, tamen sententia simpliciter exclusiua est. Sicut enim misericordia opponitur operibus & debito, ita cum dicitur, Fide iustificamur, excluditur cõditio operum, tanq̃ causa. Significatur enim quòd per misericordiam iusti pronũciemur, nõ quia hoc debeat nostris virtutib⁹, aut operibus, & tamen hanc misericordiam certam esse. Et Paulus hoc modo opponit inter se misericordiam, & opera, ac debitum. Quare idem valent hæ duæ orationes, Fide iustificamur, &, Sola fide iustificamur. Et tamen Paulus etiam expresse addit exclusiuas gratis, sine lege, sine operibus, donum est, & similes. Hæ particulæ obseruandæ sunt.

Idem

COMMENT. PHIL. MEL.

Idem enim efficiunt, quòd aliij dicunt, sola fide de iustificamur. Et quidem conscientia in sumo agone præcipue disputat, de illa exclusiua, virum Deus velit gratis misereri, & male meritis gratis ignoscere. In eo certamine vtendum est his testimonijs Pauli.

Propitiatorem per fidem,

Deinde addit causam, propter quam iustificamur, scz meritum Christi, oportuit enim esse aliquod precium, aliquam hostiam, pro peccatis mundi, qua hostia Deus placatus, reconciliaretur hominibus, Hæc hostia Christus est. Valde autem obseruandum est, quòd dixit, quem proposuit deus propitiatorem per fidem. Quare addit per fidem? Hæc particula valet contra aduersarios, qui fingunt Christum sic esse propitiatorem, vt tamen non doceant nunc eo vti, sed doceant nos iustos pronunciari, propter nostra opera, & nostras virtutes, ac doceant non fidutiã mediatoris Christi, sed nostrorum operum & nostrarum virtutum. Vt si quis paterfamilias iratus seruo, rursus placetur ab amico aliquo, hic amicus impetrat seruo aditum ad dominum, & occasionem bene seruiendi, postea seruus placet domini

IN III. CAP. AD ROMA.

domino propter propria officia, amicus ille nihil habet iam negocij. Aut sicut dicimus C. Cæsarem Carolo meruisse imperiū, quia C. Cæsar primum hanc monarchiam constituit, verum nunc nihil agit, sed qui nunc sūt Cæsares, sūt propria virtute. Ita fingunt Christum esse quidem propitiatorem, quod ad principium & occasionem merendi attinet, nunc vero nos nostris virtutibus iustos esse, & Deo placere. Ita sepeliunt Christum, nec docent eum uti mediatore. Nam de fiducia illa in Christum nulla syllaba, nulla litera est in omnibus sententijs, nusquam docent opponere fiduciam Christi iræ ac iudicio Dei, nusquam docent uti mediatore Christo, Imo iubent etiam dubitare, utrum habeamus Deum propitium. Et cum plurimum tribuunt Christo, dicunt eum meritum esse primam gratiam, hoc est, occasionem merendi. Quare hunc locum Pauli, diligenter meminerimus, quod diserte ait propitiatorem esse per fidem. Id est, Utendum est Christo mediatore, & sic utendum est, sentiendum est, quod certo habeamus remissionem peccatorum, & imputationem iustitiæ, & vitam æternam fiducia ipsius. Non opponi debent iræ ac iudicio Dei, nostræ virtutes, aut nostra benefacta. Sic & infra fere totidem verbis

COMMENT. PHIL. MEL.

his dicitur. Per quem accessum habemus fidem in gratiam hanc, quasi dicat, accedimus ad Deum, ita si utamur Christo, si apprehendimus mediatorem Christum.

Ad ostensionem iustitiæ suæ, Epitasis est in particula suæ, dicit enim Deum in Euāgelio patefacere iustitiam fidei, per Christum, ut declaret suam iustitiam, hoc est, ut declaret nos non esse iustos, ne quidem cum habemus legis opera, sed quod ipse sit iustificaturus, quemadmodum in promissionē pollicitus est, se nouam quandam iustitiam reuelaturum esse, quæ aboleat peccatum & mortem. Si mutetur hæc oratio in verba, erit planior, ut declaret iustitiam suam, Hoc est, ut declaret, quod ipse sit iustificaturus. Nam iustitia hic significat iustificationem, sicut supra, videlicet iustitiam, qua nos reputat iustos. Interim & Antithesis tenenda est, scilicet ut simul declaret nos non esse iustos, nostra mundicie aut operibus. Item, subinde dicat promissiones cum ait, ut declaret, quasi dicat, nunc exhiberi iustitiā illā olim promissā.

Per remissionem peccatorum
quæ prius extiterunt.

Definitio est præcedentis particulæ, interpretatur enim, quid dixerit iustitiam. Quæ

IN III. CAP. AD ROMA.

si transferas in verba, erit planius, hoc modo, vt declarat, qd iustificet, scz per remissionem peccatorum. Ponit enim ipsam definitionem, & formale, vt ita dicam, iustificationis. Proprie enim iustificatio est remissio peccatorum propter Christum, ita relative intelligatur iustificatio de reconciliatione & acceptance. Et remissio peccatorum intelligatur non tantum de externis delictis, Sed de ipsa naturali immundicie, Est itaq; iustificatio, iustos reputari, non propter nostras virtutes, aut opera, sed Deo remittente peccata, & immundos & indignos per misericordiam acceptante propter Christum. Ad eundem modum & paulo post definit iustificationem, in Capite. iij. in hoc versu. Beati quorum remissæ sunt iniquitates, Quod scilicet iustificatio sit remissio peccatorum propter Christum. Quare non sumus iusti propter nostras virtutes aut opera, sed sumus accepti propter Christum deo remittente peccata. Hæc est magna consolatio pijs mentibus, intelligere, qd iustificatio proprie sit remissio peccatorum. Igitur etsi sentimus nos immundos esse, tamē sciamus nos iustos pronūciari, non propter nostram iustitiam, sed propter Christum, ac sciamus iustificationem vere esse perpetuam remissionem peccatorum.

Imq;

COMMENT. PHIL. MEL.

Imo si qui non sentiunt se afferre peccata ad Deum, non quaerunt iustificationem, cum hæc proprie sit remissio peccatorum.

Sed quare addidit in textu, præcedentium seu ut nos vertimus, quæ prius extiterunt. Simplex & germana sententia est, Peccatum prius extitisse, hoc est, hæcenus mansisse in natura hominum, nec lege aut operibus nostris peccatum & mortem aboleri potuisse, ac loquitur Paulus non solum de actualibus delictis, sed de naturali immundicie, de radice, & de fructibus. Et ad eundem modum infra dicit, Vsq; ad legem peccatum erat in mundo, id est, Ne lex quidem aboleuit peccatum & mortem, Sed Euangelium per remissionem peccatorum abolet peccatum & mortem. Novaciani ex particula præcedentium ratiocinati sunt, tantum remitti peccata præcedentia Baptismum, post Baptismum non remitti peccata. Sed satis apparet Paulum in genere loqui, quodcumq; sit remissio peccatorum aboleri præcedentia peccata, Non igitur debet detorqueri tantum ad Baptismum. Quare hic locus prorsus nihil pronūciatur Nouato. Semper enim aboletur præsens peccatum, cum si de apprehenditur remissio. Mors aboletur, cum fide erigitur mens & consolationem & vitam

COMMENT. PHIL. MEL.

vitam concipit. Et particula προτερον signi-
 ficat, quæ prius extiterunt, quæ prius adsunt.
 Describit proprie statum ante remissionem.
 Non est exclusiua, quasi postea nemo relabi,
 aut non iterum remitti peccata possint.

Alij magis inepti sunt, qui ex hoc loco dis-
 sputant Christum satisfecisse pro originali pec-
 cato, Item pro peccatis commissis ante eius pas-
 sionem. Sed hæc facile reuelli possunt. Con-
 stat enim Christum esse mediatorem omnia-
bus temporibus, & pro omnibus omnium
ætatum peccatis satisfecisse, vt Ioanes ait. Nō
solum pro nostris, sed pro totius mundi pec-
catis. Et Paulus non dicit Christum tantum
pro præcedentibus mortuum esse. Sed de fru-
ctu mortis Christi loquitur, scz de remissioe
peccatorum, ac describit non quo tempore fu-
erint homines, qui consequuntur remissionē
peccatorū, sed quales sint omnes omniū æta-
tum, omnium temporum homines, qui con-
sequuntur remissionem. Tales enim sūt, qui
habeant προτεροντα αμαρτιατα præsens vitium
in natura. Verum quid opus est longa enar-
ratione? Tota res planissima est intelligenti,
quomodo fiat remissio peccatorum, & quid
sit remissio peccatorum. Pertinet enim parti-
cula, præcedentium ad omnes omnibus tem-
 poribus

COMMENT. PHIL. MEL³

poribus. Semper enim cum apprehendimus remissionem peccatorum, presens peccatum *ἐστὶν ἡμεῖς ἀπολεῖται* aboletur. Sic & particula quæ sequitur, quæ tolerat Deus vt declaret suam Iustitiam non tantum referatur ad tempus ante Christū natum, sed ad omnia tempora. Omnibus temporibus tolerat Deus peccata, nec statim interficit homines, etsi sint rei mortis æternæ, iuxta illud. Nolo mortem peccatoris, ideo vero tolerat quia promissis hanc reconciliationem, & novam iustitiam, quam frustra pollicitus esset, si mox deleteret omnes peccatores. Quare dissimulat interim peccata nostra, & vult nos quærere atq; apprehendere remissionem peccatorum & reconciliationem, sicut eadem sententia Ezechielis testatur, Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat.

Vt sit ipse iustus.

Subindicat Antithesin vt sit ipse iustus, quasi dicat, ne sentiamus nos iustos esse propter nostram munditiem, nostras virtutes, nostra opera, sed vt statuamus nos indigere Deo iustificante per misericordiam. Ideo q; repetiuit particulam ex fide Iesu, vt clare doceat nos iustificari per misericordiam. Quia fides significat fiduciam misericordiæ Dei, & excludit fidu

IN III. CAP. AD ROMAN.

fidutiam nostrarum virtutum. Et quidem
addidit mediatorem Iesum, vt clare ostendat
non fiducia nostrarum virtutum, sed fiducia
Christi nos pronunciarum iustos

Vbi est igitur gloriatio.

Gloriari de operibus est sentire quòd De-
us sit nobis debitor propter nostras virtutes
& opera, hoc est, quod debeat pronunciarum
nostras virtutes et opera esse iustitiam coram
ipso, & debeat pro eis vitam æternam. Breui-
ter gloriatio proprie est, quod nunc vocant
meritum de condigno. Meriti autem correla-
tuum est debitum. Paulus igitur addit nunc
has quæstiones velut amplificationem, vt
rursus admoneat remissionem peccatorum
& iustificationem non pendere ex conditio-
ne nostrorum operum. Gloriatio cessat, in-
quit non per legem operum, id est requiren-
tem opera, quia si legem doceremus, si doce-
remus remissionem peccatorum & iustifica-
tionem pendere ex conditione legis, seu ope-
rum nostrorum, seu deberi pro nostris operi-
bus, certe non cessaret gloriatio, iure conten-
derent iudei & omnes qui versantur in bo-
nis operibus, sua opera & suas virtutes esse
iustitiam, & sine eis non contingere promissa-
tionem Euangelij, vere possemus gloriari, &

COMMENT. PHIL. MEL.

confidere proprijs uirtutibus, easq; opponere iudicio Dei. & petere uitam æternam tamquam debitum pro nostris operibus. sed cessat ait gloriatio per legem fidei. id est per doctrinam misericordiæ. Quia docemus quòd fiducia misericordiæ saluemur, nemo potest gloriari hoc est confidere proprijs uirtutibus & operibus, & tanquam debitum petere reconciliationem, aut uitam æternam pro peccatorum et iustificationem gratis propter Christum, et hi qui habent opera legis, & alij qui non habent opera legis, si tamen confidant misericordiæ in Christo promissæ, quia remissio peccatorum & iustificatio non pendent ex conditione legis. Et hanc ipsam sententiam his uerbis addit, arbitramur fide hominem iustificari sine operibus legis, id est decernimus ac pronunciamus gratis iustificari homines non propter opera seu impletionem legis. Videmus igitur hanc amplificationem additam esse tantum ut repetatur illa circumstantia de excludenda conditione legis, ut intelligatur promissio esse gratuita.

Atq; hic uides aperte Paulum improbare meritum condigni quod scholastici tradiderunt, qui sinxerunt propter opera deberi remissio

IN III. CAP. AD ROMA

missionem peccatorum, iustificatiōem & vitam æternam. Hic contra Paulus detrahit nobis gloriatiōem, hoc est negat nobis deberi propter nostras virtutes remissionem peccatorum, iustificatiōem, ac vitam æternam, sed gratis exhiberi testatur modo vt confidamus promissioni Christi. Nam ideo dicit gloriatiōem excludi per fidem. quia qui confidit misericordiæ, non gloriatur suis meritis deberi premia, sed gratis accipit propter promissionem ea quæ offeruntur. Sed obijciat alii quis. Si remissio peccatorum iustificatio & vita æterna non sunt debitum, erunt incerta, quia quæ non sunt debita sunt incerta. Et scolastici quæruni meritum & debitum ut efficiant hæc certa. Respondeo. Dixi supra misericordiam i humano iudicio incertam esse, ius seu debitum certum. Sed hic aliter sentiendū est. Nam hic misericordia est certa propter promissionem, quæ quidem gratis offert remissionem peccatorum iustificatiōem. et vitam æternam. Et si quis volet vocare debitū propter promissionem, non repugno, si modo sic sentit, res illas certas esse credenti propter veritatem Dei, & promissionem in qua gratis offeruntur, non propter nostras virtutes, sicut in humanis contractibus de donatione lo-

COMMENT. PHIL. MEL.

quimur, quæ est certa etsi non sit merces,
 Præterea etsi apparet scolasticos ideo debi-
 tum & meritum docuisse vt efficerent res illas
 certas, tamen hanc certitudinem non pos-
 test conscientia consequi si sentiat sicut isti doc-
 cuerunt, res illas deberi propter nostra opera,
 Nunquam enim legi satis facim⁹, quare sem-
 per dubitandum esset vtrum digni simus. Itē
 vt maxime assequeremur illam certitudinē,
 tamen ea certitudo quam ipsi docent est sine
 dutia priorum operum, quæ est impia.
 non est fiducia misericordiæ Dei.

Sine operibus legis,

Diluendæ sunt hic & aliæ cauillationes;
 Quidam interpretantur Paulum hic de parte
 legis, scilicet de cæremonijs, & sic accipiunt
 Arbitramur hominem iustificari sine operibus
 legis, scilicet cæremonialibus, & negant
 opera moralia excludi, quia ad Galatas dictum
 est. In Christo valet fides quæ per dilec-
 tionem efficax est. Hæc cauillatio inde oritur
 quòd quid sit fides non intelligunt. Si enim
 intelligerent fidem esse fidutiam misericordiæ,
 æ, facile iudicare possent, opponi eam fidutiam
 am ex diametro fidutiam nostrorum operum,
 & excludere nō solū cæremonias, sed etiā alia
 opera. Opponit hæc inter se Paulus fidem et
 opera

IN III. CAP. AD ROMA

opera, hoc est fidutiam misericordiae & fidu-
 tiam operum nostrorum et virtutum nostra-
 rum. Itaque cum vni tribuit iustificationem de-
 trahit alteri in vniuersum. Præterea isti qui
 affingunt illam interpretationem de cæmo-
 nijs, non intelligunt quid sit iustificatio
 apud Paulum. Intelligunt enim iustificationem
 idem esse, quod nouas qualitates effici in ho-
 mine renato. Atqui debebant intelligere iusti-
 ficationem relatiue pro acceptatione, sumus
 enim accepti ac iusti non propter nostram il-
 lam nouitatem. sed per misericordiam, Sed hæc
 misericordia non potest accipi nisi fide. Et qui-
 dem sola fide accipitur, quia si penderet ex
 conditione nostrorum operum, fieret incerta.
 Nos igitur intelligamus Paulum loqui de to-
 ta lege in hac tota disputatione, sicut ex vij.
 capite clare apparet, vbi citat præceptum ex de-
 calogo. Item argumenta quæ sequuntur in
 iij capite ostendent detrahi etiã moralibus o-
 peribus iustificationem. In summa cum
 promissio remissionis peccatorum & iusti-
 ficationis non sit condicionalis, facile intelli-
 gi potest sola fide, id est solius misericordiae
 fiducia homines iustificari. quia cum dici-
 mus, Sola fide, excludimus fidutiam nostro-
 rum operum, & nostrarum virtutum, &

COMMENT. PHIL. MEL.

transferimus fidutiam ad solā misericordiā.
 Sic igitur excludimus bona opera à iustifi-
 catione, quòd ad causam adinet ne fiat incer-
 ta iustificatio. non excludimus ab effectu, des-
 bent enim sequi bona opera in renatis, etsi o-
 pera illa non sunt eiusmodi ut pro eis debeas-
 tur remissio peccatorum aut vita æterna vt
 supra satis dictum est.

Illud est ridiculum quòd quidam hic inter-
 pretantur legem operum legem Moisi, legē
 fidei legem naturæ. At Paulus legem hic do-
 ctrinā vocat, legem operum doctrinam quæ
 requirit opera, legem fidei doctrinam quæ
 de fidutia misericordiæ concionatur. Et fides
 significat non legem naturæ & rationis, sed
 fidutiam misericordiæ Christi de qua natura-
 lis ratio nihil nouit, nec est lex aliqua, sed ad
 promissionem Dei pertinet, quam constat lō-
 ge aliam esse quàm legem. Imo lex naturæ
 est illa ipsa lex operum, quam vocat Paulus
 legē operum, quia est notitia quædam natu-
 ralis cum decalogo consentiens quæ est lex o-
 perum, hoc est doctrina requirens nostra ope-
 ra, & nostram perfectionē seu mundiciem.
 Sed sic est ἀρχὴ ἡμῶν πικρῶς, Postquàm initio in
 aliqua causā leuiter erratum est. postea exi-
 stunt infinita errata. Nonnulli scriptores post
 quàm quid sit fides, & quid sit iustificatio nō

IN III. CAP. AD ROMA.

animaduertunt initio, postea omnes Pauli sententias corrumpunt.

Num iudeorum Deus tantum.

Detrahit iudeis impiam & inanem fiduti-
am propriæ iustitiæ, & utrosq; uidelicet gen-
tes & iudeos erigit cognitione & fiducia mi-
sericordiæ. Vtriq; indigēt misericordia.
Quare non plus debet Deus iudeis. quàm
gentibus. Igitur cum gentes pares sint Iudeis
pariter vtriq; offertur misericordia. Non
est enim *προσωποληψια* apud Deum. Ideo ait,
Non iudeorum Deus tantum. Hæc exæ-
quatio magnam consolationem affert genti-
bus cū audiunt neminem aliter pronunciar-
i iustum, nisi per misericordiam, & hanc mise-
ricordiã pariter offerri omnibus. & Deum
velle coli precipue hoc officio, ut hanc miseri-
cordiam accipiamus. Hec consolatio magni-
fice erigit hos qui non habent bona opera, &
hortatur ad accipiendam atq; amplectendam
misericordiam. Quòd si iustificatio tantum
est misericordia, seu remissio peccatorū, nos
quoq; qui non habemus iustitiam legis, con-
fugiamus ad hanc misericordiam, nec dubite-
mus quin nos quoq; pronunciaturus sit ius-
tos. Sciamus vere ad Deum afferri peccata, si
quidem iustificatio vere est remissio peccato-

COMMENT. PHIL. MEL.

rum. Quoties autem fit collatio Iudæorū & Gentium in hac disputatione, transferatur exemplū ad nos. Hi qui habent bona opera, sciunt se non esse iustos propter propriam iustitiam. Et quia aliquādo experientur se non satisfacere legi, gaudeant iustificationem misericordiam esse, & certo sciant, ita se iustos reputari, si ad misericordiam confugeant, si certo statuāt se propter Christum per misericordiam iustos reputari. Rursus alij qui non habent bona opera, erigant se fiducia misericordiae Dei, & certo sciant se quoque iustos reputari, si credant se propter Christum certo habere Deum propitium.

Num igitur legem abolemus?

Breuis & necessaria occupatio est, cum enim audiunt homines, quod per misericordiam iusti pronunciemur, non propter proprias virtutes, & opera, statim obijciunt, Quorsum igitur opus est lege? Quorsum opus est bene facere? Ad hanc quaestionem infra copiose respondet. Prius enim hic confirmanda fuit, propositio, quam instituit, Postea explicanda illa, quae obesse videntur. Breuiter tamen hic respondet, Fide non aboleri legem, sed magis confirmari legem, Hæc responsio subobscura

IN III. CAP. AD ROMA.

secura est, propter breuitatem. Sed cum Paulus
clare dicat confirmari legem fide, apparet eum
de impletione legis loqui. Nam confirmari
legem, est conseruari eam, & fieri. Quare hæc
duo tenenda sunt, Legem sine fide non posse
fieri, & fide legem fieri.

Quòd autem lex sine fide non possit fieri,
proprie sic intelligi debet. Quando corda du-
bitant, vtrum Deus sit propitijs, Tunc non
credunt se exaudiri, & vel contemnant Deum
securi, vel oderunt & fugiunt iudicium eius.
Quare ad inuocationem & ad similia opera
legis erga Deum, ante omnia necessaria est
hæc fiducia misericordiae, quæ sentit nos cer-
to acceptos esse per misericordiam propter Chri-
stum. Sicut infra dicit. Omne quod non est
ex fide peccatum est.

Item cum nunquam legi satis faciemus, sci-
endum est, quòd propter Christum accepti si-
mus fiducia misericordiae eius, non propter
legis impletionem. Condonatur igitur nos-
bis quòd legi non satisfacimus. Porro
nisi hanc condonationem sciremus, semper
odissemus legem ac desperare mus. Quare opus
est hac fiducia misericordiae, quæ pendet non
ex nostra impletionem legis, sed tantum ex pro-
missiõne diuina seu misericordia, alioqui enim
non

COMMENT. PHILIP. MEL.

nōn posset eximere dubitationem, & desperationem si penderet ex conditiōe nostræ dignitatis & nostrarum virtutum. Ex his duabus causis clare apparet legem non posse fieri sine fide, quæ quidem diligenter obseruandæ sunt. Quia his causis animaduersis, facile intelligi potest cum laudantur bona opera, fidem ad illa opera accessisse. quæ quidem est fiducia misericordiæ. Deinde addendum est, si hæc fiducia misericordiæ requiritur in operibus, necessario excludi opinionem quæ iudicat nos pronunciarī iustos propter opera, nō per gratuitam misericordiam, quia si penderet misericordia ex dignitate operis, fieret incerta.

Secundo quòd lex etiam fide fiat, intelligendū est, primum imputatiue. Sed de ea re hic non dicemus, deinde effectiue. Cum enim corda fiduciam misericordiæ concipiunt & uincunt mortē, iam certo agnoscunt bonitatem Dei, certo statuūt se exaudiri, vere inuocāt vere diligūt Deū etc. Augustin⁹ tenuiter tractat hanc particulam, tantū dicit q̄ fide accipiamus spiritum sanctum, & quòd fide orantes impetremus auxiliū Dei ad legem faciendam. Sed multo magis prodest admonere lectorē de proprio fidei officio, de tollenda dubitatione, &

IN III. CAP. AD ROMA:

one, & quòd dubitante conscientia lex non
possit fieri. Hunc locum diligenter intuea-
mur, & accurate nobis inculcemus. Tota eni
disputatio apud Paulum de fide, in vniuersa
sum spectat eò, vt doceat nos de illa dubitatio-
ne eximenda cōscientijs. Et hæc est propria
Euangelij doctrina, conscientias reddere cer-
tas, quòd Deus certo sit propicius per misera-
ricordiam, quia lex simpliciter affert dubitatio-
nem & desperationem, non enim satisfacimus
legi. Cæterum illud verum est quòd di-
cit Augustinus, fide accipi spiritum sanctū,
nam cum conscientia eriguntur fiducia
misericordiae, quæ vincit terrores
peccati & mortis, concipiunt
nouam vitam & spiritu-
ales motus, vt vere
agnoscant deum, ve-
re statuunt se
exaudiri, & vere
re inuocent
Deum.

CAP. III:

CON:

COMMENT. PHILIP. MEL.
CONFIRMATIO.

Hæcenus proposita est principalis
Propositio, & status præcipuæ
disputationis, in hac Epistola, vis
delicet, quòd remissionem peccato-
rum, imputationem iustitiæ, & vitam æ-
ternam propter Christum, gratis & certo cõ-
sequamur, non propter nostra benefacta præ-
cedentia aut sequentia renouationẽ, non pro-
pter nostras virtutes, modo vt credam⁹ hæc
nobis vere & certo exhiberi propter Christũ.
Ad hanc propositionem, velut ad caput vni-
uersæ disputationis, prudenter referri debent
omnes aliæ partes Epistolæ, ac præcipue con-
firmatio, quæ nunc sequitur. Cum enim con-
tineat probationem propositionis, intelligi
argumenta non poterunt nisi ad propositio-
nem in conclusione accommodentur, Quia
in omni disputatione in argumentando, con-
clusio repetit principalem propositionem.

Hæc eò dico, vt meminerint Lectores, con-
firmationem, cum statu controuersie contes-
tendam esse. Atq; argumenta propterea etiã
tenere necesse est, Quia in omni controuersia
status est infirmus sine probatione. Et cum de
magna re, & de summo negotio conscientie
agatur,

IN III. CAP. AD ROMA:

agatur, videndum est in tanta causa, ut foras
res negotij penitus perspiciamus, & conscien-
tiam firmis rationibus muniamus, contra ima-
ginationes rationales, quæ cum iudicent nos
non pronunciarī iustos, nisi propter nostras
virtutes, efficiunt ut semper dubitent animi,
vtrum Deus sit propitius. Porro, illa dubita-
tio perpetua quædam impietas est, & ad ex-
tremū affert desperationem. Sed cognitis ar-
gumentis, quæ hoc loco recensentur, egregie
poterit muniri animus, contra illam dubita-
tionem & desperationem. Nam Paulus ap-
tissime argumentat̄, & sumit rationes ex ipsis
negotij fontibus, ut lectorem perfecte de tan-
tare doceat.

Quid igitur dicemus Abraham
patrem nostrum inuenisse?

Cum ex hystoria Abrahamæ citaturus sit tes-
timonium de iustificatione, præfatur inia-
tio, de exemplo Abrahamæ. Nam cum Abra-
ham sit pater populi Dei, propositum est in
eo exemplum iustificationis, Quare non alia-
ter cæteri pronunciantur iusti, quā eo modo
quo scriptura testatur Abraham pronunciarī
iustum. Hic autem Paulus præcise negat Ab-
raham prop̄ opera, aut virtutes suas, iustū
pronunciarī,

Habeo

IN III. CAP. AD ROMA.

Habet laudem, inquit, ex operibus, sed nō coram Deo. Hæc profecto mira vox est, Nō enim solum detrahit iustificationē vni cæremonia circumcissionis, Sed pariter omnibus benefactis & virtutibus Abrahæ. Si enim oæbedientia in cæteris virtutib⁹ iustificasset, certe etiam obedientia in cæremonia iustificasset. Quia si lex iustificat, pariter iustificat legis partes, tantisper dum habent mandatū Dei. Complectitur igitur Paulus mores & cæremonias, omnia opera, & virtutes Abrahæ, de harum dignitate disputat, an possint opponi iræ & iudicio Dei, an oporteat Deum eas ex debito iustificare, id est approbare, an De⁹ debeat pro eis remissionem peccatorū, & vitam æternam, an possint in iudicio Dei perterrefactam conscientiam erigere, & à morte liberare, an possint in illis terroribus conscientia pacem, & vitam afferre. Hic status est huius disputationis. Ideo facile intelligi potest, loqui Paulum, de omnibus virtutib⁹ Abrahæ. Nam in omnes competit, quòd iræ ac iudicio Dei opponi nō possint, iuxta illud. Nō iustificabitur coram te omnis viuens. Ac iustus est impudenter & absurdissime iudicare, cum negat tot honestissima & sanctissima facta, tan

IN III. CAP. AD ROMA.

ta, tantas virtutes, & quidem vere heroicas, iustitiã esse corã Deo. Sed Paulus norat immundiciem humani cordis, sciebat neminem legi Dei satisfacere, sciebat quare Euangeliũ concionetur de alia quadam iustitia, quæ est reconciliatio seu acceptatio per misericordiã, non est nostrarum virtutum dignitas, Norat iudicio Dei non posse opponi nostras virtutes, non posse reddi pacatas conscientias, aut mortem vinci dignitate nostrarum virtutũ, norat tantum fiducia misericordiæ propter Christũ promissæ, iram Dei placari, & mortem vinci. Harum maximarum rerum scientiam tenebat Apostolus, ideo longe aliter iudicat, q̃ homines philosophi de humanis operibus suspicantur. Ac diligenter hoc exemplum meminerimus, diligenter nobis inculcemus, diligenter infigamus animis.

Quod si Abraham tantis præditus virtutibus, non est iustus coram Deo, propter suas virtutes, facile intelligi potest, nec nos pronunciari iustos, propter nostra benefacta. Est & hoc observandum, q̃ Paulus diserte addit particulam, Coram Deo. Non enim impropera facere, Necesse est virtutes habere, timorem Dei, dilectionem, patientiam, temperan-

COMMENT. PHIL. MEL.

tiam, & similes. Sed Paulus de iudicio Dei disputat. Negat has virtutes opponi iræ & iudicio Dei, negat homines liberari à morte & ira Dei harum virtutū dignitate. Ideo addit particulam, Coram deo, Alij qui Paulū de solis cæremonijs interpretantur, nō satis attendunt particulam coram Deo, sed somniant Paulum loqui i civiliter de externis moribus qui profecto sunt necessarii, subiicit enim Deus omnes legi morali. Ideo interpretantur Paulum nihil agere aliud, nisi vt liberet nos à iudaicis cæremonijs in externa vitæ consuetudine. Ille vero docet quomodo ira dei placanda sit & superanda mors. Ideo diserte addit, coram Deo. Quare abducendi sunt animi ab illis imaginationib⁹ civilib⁹ et scop⁹ disputationis Paulinæ querendus, quòd scilicet hic agatur de ira Dei placanda. Hunc scopum si quis tenebit, facile intelliget detrahi iustificati onem non solum cæremonijs, sed etiam moralibus virtutibus atq; operibus, etiam si moralia opera facere oportet, qua de re infra dicendum erit. Atq; hæc de exemplo Abraham, in ipso vestibulo confirmationis breuiter admonere lectores volui. Magnam enim vim habet hoc exemplum recte intellectum. Et satis apparet magno consilio Paulū ab hoc loco argu

IN III. CAP. AD ROMA.

to argumentationem inchoasse. Ac reliquæ
tota confirmatio nascitur ex hoc loco. Citatur
dictum in Genesi, & enarratur, colliguntur
circumstantiæ exempli, quia presens causa sa-
tis patefacta est, si constat Abraham non pro-
nunciari iustū ppter virtutes pprias sed per
misericordiam, propter promissionē. Nam in
vno exemplo formam iustificationis conspi-
cere satis est, præsertim in exemplo talis viri
præditi summis & heroicis virtutibus. Quis
est enim qui auit virtutes suas anteferre vir-
tutibus Abrahæ? Quanquàm igitur sequens
sententiæ ad exemplum institutum perti-
nent, idq; declarant et amplificant, tamen ego
docēdi causa institui paucis per singula mem-
bra, quasi seiuncta tractare, gignūt enim mul-
tas probationes, & pias conscientias præclare
docent, consolantur ac muniunt. Et inter ar-
gumenta hoc primum numeramus, Abra-
ham fiducia misericordiæ iustificatus est non
propter opera. Igitur & nos fiducia misericor-
diæ non propter nostras virtutes aut bona o-
pera iusti pronunciamur.

Credidit Abraham & imputatum
est.

EX DEFINITIONE.

K ij

Secunda

COMMENT. PHIL. MEL.

Secundum argumentum sumptum est ex testimonio genesis, vbi textus clare definit iustificationem, dicit Abraham reputari iustū, quia credidit, igitur iustificatio contigit non propter nostras uirtutes, aut qualitates, aut opera, sed fide, hoc est fiducia misericordiae. Hæc est argumēti summa, Sed ut plane intelligi possit, initio sciendum est quid significet credidit, significat enim sentire quòd Deus certo sit propicius per misericordiam propter suam promissionem, etiam si nos simus immundi & indigni. De hac fide loquitur hic Paulus qua Abraham credidit se habere deū propiciū per misericordiam propter ipsius promissionem, nec patiebatur se à promissione abstrahi, etiam si videret se immundum & indignū esse. Opponebat iræ & iudicio Dei non proprias uirtutes, aut qualitates aut opera, sed acquiescebat in promissione, postquam ei dictum erat. Noli timere. Ego sum protector tuus. Hac promissione erigebat perterritam conscientiam, apprehendebat misericordiam, & fiducia misericordiae vincebat terrores mortis & peccati, & consequebatur pacem conscientiae, cum statueret certe se iam habere Deum propiciū, quàmuis ipse esset indignus. Sic intelligenda est particula credidit de fiducia misericordiae promissæ.

Sed

IN III. CAP. AD RONA.

Sed vt hic locus rectius intelligatur di-
 luenda sūt duo argumenta, quibus nonnul-
 li cauillantur Paulum. Prima cauillatio est
 quod Paulus citet locum de re corporali di-
 ctum, scilicet de promissione posteritatis, ac
 detorqueat ad fidem in Christum, quare
 videatur abuti hoc testimonio, vt etiam
 fictis & immodicis laudibus fidem reddat
 commendatiorem, & hoc consilio plures ad
 Christum inuitet. Hæc calumnia facillime
 dilui potest, si sciamus, quid sit fides. Fides est
 fiducia misericordiæ promissæ, & hæc fidu-
 tia reddit pacatam conscientiam, & vincit ter-
 rores peccati & mortis. Itaq; proprium obie-
 ctum fidei est misericordia promissa. Hoc ob-
 iectum semper in fide existit etiam si postea
 aliæ res externæ accedunt. Nam fides versa-
 tur alias circa alia externa obiecta, & tamen
 interim proprium obiectum est promissa mi-
 sericordia, ita fides Abrahæ foris versabatur
 circa posteritatis expectationem. Fides Iacob
 in Cap, xxviii. Genesis circa expectationem
 redit⁹ ac victus Fides Dauid circa expectatio-
 nem victoriæ & tamen idem obiectum fidei
 proprium est apud omnes credentes, scilicet
 misericordia promissa. Non potest Abra-
 ham statuere quod Deus sit ei bene facturus,

COMMENT. PHIL. MEL.

nisi prius statuatur se habere Deum propitium, David non statuit Deum sibi donaturum esse se victoriam, nisi prius statuatur se habere Deum propitium. Proinde etiam si variant externa negotia, tamen fides semper complectitur fiduciam misericordiae. Et haec fiducia non posset existere, nisi misericordia certo promissa esset. Nam fiducia non est rei incertae. Ideo promissio misericordiae est obiectum proprium fidei. Omnis autem promissio misericordiae pertinet ad promissionem Christi. Quia patres sciebant promissum esse semen, propter quod Deus reconciliari vellet humano generi, & abolere peccatum & mortem. Igitur Paulus recte citat locum de fide, Nam fides in Genesi significat prorsus idem quod apud Paulum significat, scilicet fiduciam promissae misericordiae.

Altera cauillatio subtilior, est. Nam illam priorem nemo abiicit, si intelligat quid significet fides, sed altera valde speciosa est *καὶ τὸ πρῶτον λόγος τῆς πίστεως*. Potest enim obijci, nec Genesin, nec Paulum in hoc testimonio excludere alia opera, sed simpliciter tribuere fidei iustificationem, tanquam bono operi per synedochem, quod requiratur ad iustificationem cum alijs bonis operibus, sicut alia loca scripturae alijs operibus tribuunt iustificationem.

IN III. CAP. AD ROMA.

buunt iustificationem per Synecdochen, ita ut
 cetera non excludant Psalmus inquit, Beatus
 vir qui timet Dominum. Hic tribuitur iusti-
 ficatio timori, Redime peccata elemosynis.
 Hic tribuitur iustificatio elemosinæ. Beati-
 tudinis misericordes, beati pacifici. Hic tribuitur iusti-
 ficatio alijs officijs dilectionis Et sic de alijs lo-
 cis qui omnes sic accipiuntur per Synecdo-
 chen, ne excludant alia bona opera quæ lex
 præcipit Quia iustitia est obedientia totius le-
 gis. Quorsum igitur opus est Genesin & pau-
 lum sic interpretari, quasi excludant alia ope-
 ra. Concedamus sanè fidem laudari, quæ cere-
 te requiritur & initium est bonorum operum,
 sed quorsum opus est excludere alia bona ope-
 ra, cum repugnet etiam communis sensus.
 Quàm multæ controuersiæ, quàm multa ab-
 surda tollerentur, si ciuilitèr intelligeremus,
 scripturam, & diuersa loca coniungeremus,
 quorum alia tribuunt fidei, alia operibus iu-
 stificationem. Ac Genesim quidem non minus
 prædicat opus quàm fidem, Genesim xxij. quia
 fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo, be-
 nedicam tibi &c. Cur dissimulatis locis de
 operibus alij loci de fide hyperbolice amplifi-
 catur. Proinde Iacobus videtur addidisse ne-
 cessariam correctionem, non ex fide solum.

COMMENT. PHIL. MEL.

Huiusmodi multa dici possunt, valde verisimiliter, contra exclusiuam illam, Sola fide, vel sine operibus.

Ad hæc respondeo, Paulus aperte ponit exclusiuam gratis, sine operibus, sine lege, et addit argumentum. Promissio fieret incerta, si penderet ex conditione nostræ dignitatis, & nostrorum operum. Ideo nos non affingimus exclusiuam, sed ipse Paulus addit.

Secundo, facile intelligi exclusiuam illam potest, si non ociose cogitemus de iustificatione, sed de ipso certamine conscientiæ in iudicio Dei. Certissimum est conscientias non reddi pacatas, non vinci terrores peccati & mortis, nisi fiducia solius misericordiæ. Et in hac controversia semper huc respici debet, quod conscientiæ non possint reddi pacatæ operibus, sed tantum fide misericordiæ erigant. Sicut Psalmus ait, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens, &c. In summa, fiducia nostræ iustitiæ simpliciter est inanis. Ergo facile intelligi potest exclusiuam, Quod sola fides iustificet, id est, fiducia solius misericordiæ reddat pacatam conscientiam. Cum enim opera non possint opponi iudicio atque iræ Dei, necessario sequitur conscientias reddi pacatas sola misericordia, modo ut apprehendant eam.

Tertio,

IN IIII. CAP. AD RO

Tertio, Non est imaginandum, quod fides tanquam bonum opus & virtus quaedam nostra, aut nostra nouitas iustificet, tunc enim affert secum alias virtutes. Verum non ideo iustificamur fide, quia fides sit quaedam nouitas in nobis, sed per misericordiam iusti, hoc est. Deo accepti sumus, non propter nostram nouitatem. Neque tamen misericordia accipi aliter potest, nisi fide seu fiducia.

Quarto, Cum bonum opus non possit fieri, nisi fide prius sit pacata conscientia, & exempta dubitatio, sequitur necessario bona opera non valere, non laudari, nisi propter fidem. Iam cum fides accedit, statim detrahitur operi ipsi iustificatio, Quia sola fides reddit pacatam conscientiam, & eximit dubitationem. Nam si penderet ex conditione nostri operis, fieret res incerta. Ideo non pendet fides ex conditione nostri operis, Sed certo statuit nos acceptos esse Deo, per misericordiam propter Christum. Proinde sciendum est, quod non satis sit dicere, Opera placent Deo per fidem, Sed illud etiam scire necesse est, cum fit mentio fidei, statim detrahi operibus iustificationem, Quia fides est fiducia solius misericordiae. Et sicut misericordia opponitur debito, ita fides simpliciter opponitur operibus, &

COMMENT. PHIL. MEL.

excludit opera, & dignitatem nostram, etiã
 non addantur particulæ exclusiue. Ergo cũ
 ait Genesis, Qui fecisti hoc, intelligi debet, in
 fide, qua Abraham accepit remissionem pec-
 catorum, & fuit acceptus tantum fiducia mis-
 ericordiæ, anteq̃ operaretur. Beati misericor-
 se habere Deum propitium per misericordiã
 & sic de alijs. Quia, omne q̃ non est ex fide,
 peccatum est. Et dubitatio conscientiaẽ est im-
 pia. Ergo etiã si laudatur opus, tamen per-
 sona placet propter fidem.

Quare autem Genesis addit promissiõem
 operis. Item, quare Iacobus addit correctionẽ
 Paulo. Respondeo, Textus in Genesi satiffa-
 cit nobis, Nam antea dixit de fide. Credidit,
 & imputatum est ei ad iustitiam. Hic clare
 loquitur de vnius Abrahamæ persona, & de
 ipsius personæ iustificatione, Nam sua quisa
 q̃ fide iustus est. At in altero loco non solũ
 loquitur de vnius Abrahamæ persona, Sed de
 bonis totius posteritatis. Itaq̃ non loquitur
 diserte de iustificatione, sed de alijs præmijs.
 Nos autem concedimus, bona opera in ijs,
 qui fide, hoc est, fiducia misericordiæ, sunt ac-
 cepti Deo placere, & meritoria esse præmio-
 rum, corporalium & spiritualium. Nam
 bona

IN III. CAP. AD ROMA.

bona opera sunt quædam legis impletio, in his qui fide iusti sunt, & propter Christum reputantur legem impleisse. In hoc loco promittitur Abrahæ posteritas, & regnum corporale. Semen tuum possidebit portas inimicorum tuorum. Interim rursus tamen, & promissio, de venturo Christo, ideo hic repetitur, ut ubi, & in quo populo Christus expectandus esset, sciri posset. Hæc est simplex solutio. Si cui non satisfacit hæc responsio, is sciat, opus propter fidem laudari. Nec placere Deo opus, nisi in his, qui fiducia misericordiae sunt accepti, At fiducia misericordiae sentit nos non propter opus, sed per misericordiam acceptos esse. Certe enim Abraham sentiens immunditiam suam, non potuit statueret, quod propter opus illud haberet Deum propitium, & placatum. Sed necesse fuit eum commovere ad misericordiam.

Quod autem Iacobus addit correctionem, Iustificamur ex operibus non ex fide solum, satis apparet eum voluisse ostendere, qualis fides requiratur, scilicet efficax non ociosa, & quod dicit, iustificamur ex operibus, non hoc voluit, quod remissionem peccatorum consequamur propter opera, Sed simpliciter sentit requiri, etiam iustitiam operum, id verum est, Nam obedientia erga legem

COMMENT. PHIL. MEL.

legem sequi debet in iustificatis, iusti enim debent habere iusta opera. Hæc enim quatenus obediunt legi Dei, sunt iustitia legis. Neque tamen obedientia illa aut causa est, aut conditio propter quam simus accepti coram Deo, sicut supra dictum est, iustificationem non perdere ex conditione nostri operis, aut nostræ dignitatis, quia res fieret incerta. Et iustitia operum non placet Deo, nisi in his qui fiducia solius misericordiæ sunt accepti. Non enim placent opera tantisper, donec dubitant conscientia, Prius igitur fide dubitationem eximi oportet. Neque vero posset eximi dubitatio, si fides penderet ex conditione nostrorum operum, & nostræ dignitatis.

Non operanti autem, sed credenti in eum qui iustificat impium, imputatur fides.

Deinde Paulus enarrat & agit verbum imputandi, & dialectice definit iustificationem quod videlicet iustificatio significet, non qualitatem, aut virtutem in nobis, aut infusionem habitus, Sed relative acceptationem, qua gratis per misericordiam à Deo reputamur iusti. Et opponit inter se meritum & imputationem.

Si nos

IN III. CAP. AD ROMA.

Si nostræ virtutes & qualitates & opera essent iustitia coram Deo, Deus deberet mercedem, hoc est, ex debito cogeretur nos pronunciare iustos. At Deus imputat iustitiã per misericordiam, Igitur nostræ virtutes non sunt iustitia coram Deo. Sic argumentatur Paulus ex verbo imputandi, & clare ratiocinatur, quod nostræ virtutes non sint dignæ, quas approbet Deus, aut pronunciet esse iustitiam, Sed quod iusti pronunciemur imputatione diuina, per misericordiam, nõ propter qualitates nostras. Est autem genus sermonis hic obseruandum, quomodo in scholis Theologorum recentium conueniat, Sicut recentiores meritum appellant. Ita Paulus hic correlatiue nominat aliã debitum, aliã mercedem. Nam qui defendunt meritum, hoc sentiunt, Deum debitorem esse, propter ipsorum operum dignitatem, & promissionem remissionis peccatorum & iustificationis, faciunt conditionalem, adduntque ei conditionem legis, seu nostræ dignitatis. Postea fingunt nostram impletionem legis, iustitiam esse dignam, quam Deus approbet, quæ compenset peccata, quæ possit opponi iudicio & iræ Dei, quæ in terroribus illis liberet conscientiam à morte. Ita in hac persuasionem, multi magni & perniciosi errores hærent

COMMENT. PHIL. MEL.

hærent. Ideo meminerim⁹ hic Paulum, cum negat nos ex debito pronunciarî iustos, Sed imputatione gratuita, improbare. illam persuasionem scholasticam de merito, si promissio remissionis peccatorum, & iustificationis haberet conditionem legis, cum nuncq; legisatisfaciamus, semper ambigendum esset, de remissione peccatorum, de iustificatione, & de vita æterna. Et constat quòd dignitas operum non vincat terrores mortis, & peccati, Quare statuendum est, quòd nostra beneficia non mereantur remissionem peccatorum nec sint digna, quæ Deus pronunciet esse iustitiam, nec sint digna vita æterna, Sed quòd hæc tertò per misericordiam gratis contingant, modo vt ad misericordiam confugiamus, eamq; fide apprehendamus.

Est autem ad muniendas, & consolandas conscientias, in primis hic locus obseruand⁹, *Credenti in eum qui iustificat impium, &c.* Vbi planè docet nos consequi iustificatiõem non afferentes ad deum merita nostra, sed im pietatem, modo vt confugiamus ad misericordiam, & apprehendamus eam iuxta promissionem.

Sicut & David describit beatitudinem

IN III. CAP. AD RO

dinem hominis, cui Deus imputat iustitiam sine operibus.

Transit ad Psalmum ex illa emphasi verbi imputandi, Quia ibi in Psalmo eadem sententia extrat, Estq; hæc argumēti tertij sūma. Iustificatio est remissio peccatorum.

Igitur sumus iusti, non propter nostras virtutes, seu qualitates, Sed diuina acceptatione, qua remittit nobis Deus peccata. Hic clare videmus, & quid sit iustificatio, & quomodo pronunciemur iusti. Debet autem intelligi remissio peccatorum, non tantum de factis præteritis, sed de continua remissione, præsentis imbecillitatis. Sic enim sentit nos pronunciarī iustos, quia Deus per misericordiam acceptat nos, etsi simus indigni, & impii mundi. Et hæc acceptatio est perpetua quædam remissio peccati, hoc est immūditæ præsentis.

Si quis autem cauilletur, & hoc testimonium eodem modo, quo superius reprehendi posse dictum est. Cur Paulus non allegat locos de operibus? Beatus vir qui timeat Dominum, Aut cur nos excludimus opera, quum sancta Scriptura habeat locos de operibus similes? Quanto ciuilius esset, hos locos coniungere in definienda iustificatione

COMMENT. PHIL. MEL.

iustificatione, et docere quòd simul fide & o-
 peribus sanus iusti coram Deo. Ad hanc cas-
 uillationem respondendum est ad eundem
 modum vt supra dictum est, In omnibus lo-
 cis de operibus oportere fidem addi, iuxta il-
 lud, Omne quod nō est ex fide peccatum est,
 quia dubitatio est impia. Sed vt dixi, non scia-
 tis est hoc scire, Sed cum audis addi fidem, sci-
 endum est detrahi operibus iustificationem,
 quia si penderet fides ex conditione nostræ di-
 gnitatis, & operum, fieret incerta. Tantum
 igitur propter promissam misericordiam su-
 mus accepti sine conditione nostræ dignita-
 tis. Quando igitur Psalmus inquit, Beatus
 vir qui timet Dominum &c. adde ex alio lo-
 co Beati quorum remissæ sunt iniquitates,
 quod cum addideris, statim à remissione pecc-
 atorum, seu reconciliatione, seu iustificatione
 exclusa sunt opera. Nam remissio peccato-
 rum non pendet ex conditione nostræ digni-
 tatis, sed sola fide apprehenditur. Porrò dein-
 de sequi debent bona opera, quæ sunt effectus
 iustificationis neq; tamen placerent Deo, nisi
 persona prius apprehenderet reconciliatio-
 nem, & remissionem peccatorum.

Cæterum hæc omnia idem significant. Ius-
 tificatio est remissio peccatorum, est non im-
 putatio,

IN IIII. CAP. AD ROMA:

putatio peccati, est reconciliatio seu acceptatio qua Deo per misericordiam non propter nostras virtutes accepti sumus. Est etiam obseruandum hic in textu Pauli rursus exclusiuam repeti. Ait enim sine operibus. Iterum igitur testatur nos iustos pronunciarı gratis per misericordiam non propter nostras virtutes aut opera.

Preterea egregiam consolationem ac doctrinam continet hic locus. Clare testatur nos consequi iustificationem, afferentes ad Deum non vlla merita, sed peccata. Cum enim desinit iustificationem esse remissionem peccatorum, vere peccata afferri ad Deum ostendit. Itaque etsi sentimus nos immundos, indignos & oppressos mole peccatorum esse, tamen erigamus nos his suauissimis testimonijs, credamus Deum vere velle nos recipere in gratiam, etsi nihil afferimus nisi peccata, modo vt fiduciam Christi afferamus. Imo cum iustificatio sit remissio peccatorum, hi qui non sentiunt se afferre peccata, non consequuntur iustificationem, non enim querunt remissionem, vllorum peccatorum Sed existimant se afferre ad Deum ingentia merita, quæ Deum oporteat ex debito approbare. Sed nos discamus ex hoc ipso Psalmo, qui hic citatur, quo

L modo

COMMENT. PHIL. MEL.

modo accedendum sit ad Deum. Dixi confitebor aduersus me iniustitiam meam, & tu remittis iniquitatem peccati mei. Id est ego nihil affero ad te nisi confessionem peccati, scio te velle gratis ignoscere, scio te velle peccatorum misereri, et ad hanc misericordiam confugio. Et tu verè remittis peccata his, qui ita ad misericordiam confugiunt, vt verè statuunt te ignoscere, & nos iustos pronunciarum propter tuam misericordiam, etiam si indigni & immundi simus, sicut docet initium Psalmi. Quæ potest consolatio magis necessaria aut magis grata pijs mentibus proponitur.

Beatitudo illa in circumcissione tantum, an & in preputio?

EX ORDINE CAUSARUM ET EFFECTIVUM.

Quartum argumentum sumptum est ex ordine causarum & effectuum. Abraham pronunciat iustus ante circumcissionem, igitur circumcissio non iustificat. Cum autem Paulus hic faciat mentionem cæremoniarum, cõtendunt nonnulli totam disputationem tantum ad abolendas iudaicas cæremonias pertinere, non hoc agi vt tribuatur iustificatio fidei, & detrahatur operibus moralibus. Sed hi priusmum de statu disputationis admonendi sunt, hoc

IN III. CAP. AD ROMA.

hoc quæri quomodo ira Dei placanda sit, an
 opera nostra opponi possint iudicio & iræ
 Dei. Cum autem conscientia in iudicio Dei
 nec moralibus nec cæremonialibus operibus
 reddi pacata possit, pariter vtriusq; generi detra
 henda erit iustificatio. Deinde hoc quoq; cogi
 tent. Quòd si vlla opera iustificat necesse est
 omnia opera diuinitus præcepta iustificare,
 quia iustitia legis est obedientia totius legis
 Et apud patres sicut hoc erat mandatum Dei,
 Non occides, ita mandatū Dei erat ut circūcis
 derentur, vt obseruarent cultus Itaq; eadem
 est ratio operū omniū totius legis. Si Abra
 ham & David pronunciantur iusti propter
 alia opera legis, necessario sequitur eos pro
 nūciari iustos etiam propter cæremonias &
 cultus, nam hæc quoq; habent mandatum
 Dei, et ecōtra si detrahitur cæremonijs & cul
 tibus iustificatio, simul detrahitur vniuersæ
 legi. Constat autem clare quòd Abrahā pro
 nunciatur iustus ante circumcisionem. Item
 David sæpe testatur se non iustificari cæremo
 nijs, vt Holocaustis non delectaberis. Item sa
 crificium & oblationem noluiisti &c. Proin
 de idem iudicandum erit de vniuersa lege.
 Deinde constat Paulum de tota lege loqui
 infra cum ait, lex iram operatur, idq; pro
 prie ad decalogum pertinet cui nunquam

COMMENT. PHIL. MEL.

fatiffacimus, ideoq; semper arguit & terret
conscientias, sicut ipse copiose disputat infra,
Cap. vii. citans ex decalogo legem, Non con-
cupisces. Item necesse est Paulum complecti
totam legem, cum disputat postea promissio-
nem reconciliationis non pendere ex conditio-
ne legis, Quia si penderet ex conditione mo-
ralium operum, multo magis fieret incerta
promissio, q̄ si penderet ex caeremonijs.

DE VSV SACRAMENTORVM

Signum accepit circumcisionis,
sigillum iustitiæ fidei.

Addit Paulus vtile præceptum de vsu cæ-
remoniarum & sacramentorum, q̄d cæremo-
niæ seu Sacramenta sint signa promissionū,
proposita, vt nos admoneant ad credendum.
Non igitur merentur remissionem peccato-
rum, non iustificant, Sed sūt notæ quæ incur-
runt in oculos ad commonefaciendos nos ad
credendum, sicut verbum incurrit in aures,
vt moueat cor ad credendum. Idem igit vsus
est verbi & Sacramentorum, nec cæremonia
aliud est, q̄ pictura quædam verbi. Et in hac
sententiam dixit eleganter Augustinus Sacra-
mentū.

IN III. CAP. AD ROMA

mentum esse verbum visibile, id est picturā, quæ incurrit in oculos, idem significantem quòd verbum. Abraham habebat verbum, scz promissionem. Habebat & signum, scz, Circūcisionem, Hæc nota, quasi scripta in ei⁹ corpore admonebat eum promissionis, vt in omnibus tentationibus in hanc notam intus ens commonesceret, & erigeret se fide. Ita Sacramenta sunt iusfrumenta per quæ fides excitatur, erigitur & confirmatur.

Sic etiam sentiendum est de vsu Sacramentorum Noui Testamenti. Et repudianda est horribilis illa & pharisaica opinio Scholasticorum, qui fingunt Sacramenta ex opere operato, sine bono motu vtentis iustificare homines, & mereri remissionem peccatorū. Sed sciendum est, quòd sicut verbum sine fide nō prodest, ita nec Sacramenta profunt, nisi fidē addamus. Ideo & Paulus hic diserte dixit circūcisionem esse sigillum iustitiæ fidei. Requirit igitur Circūcisio, & exercet fidem.

Repudianda est & Cinglij opinio, & similia, qui tantum civili more iudicant de signis, scilicet signa & Sacramenta tantum notas esse professionis inter homines. Hæc imaginatio videtur esse bella, quia sumpta est à

COM MENT. PHIL. MEL.

ciuilibus exemplis, sicut enim singulæ gentes & sectæ habent certas notas, sicut Romanos ab alijs discernebat toga, Sicut monachos discernit forma cuculli, ita imaginantur hæc signa tantum proposita esse vt coram hominibus discernant Christianos ab alijs sectis. sed hic non est proprius & principalis finis sacramentorum, Nam sacramenta sunt signa nõ tantum hominum inter ipsos, sed voluntatis Dei erga nos, & sunt signa per quæ Deus testatur, tanquam nouo miraculo de cælo, se velle misereri &c. Itaq; per ea cum Deo agim⁹. & fidem erigimus, sicut per verbum, & sic vsurpanda sunt, vt voluntatem Dei erga nos in ipsis queramus & apprehendamus sicut in uerbo.

Repudianda est & Anabaptistarum opinio, qui fingunt sacramenta non esse signa misericordiæ & fidei, sed tantum nostrorum operum symbola, &, vt ita dicam, allegoriarum quædam præceptorum de operibus. Vt circumcisio tantum significat eis, cupiditates carnis coercendas esse, Baptismus patientiam in afflictionibus, cæna Domini mutuam beneuolentiam & officia mutua inter Christianos. Et sic ferè interpretantur sacramenta Origenes. & plerique alijs. vel sequentes Origenem

IN III. CAP. AD ROMA:

nem, vel assuefacti in enarratione poematum
vt mythologias ad mores transferant. Sed
hoc est transferre signa tantum ad opera, non
ad fidem. Nos autem sciamus præcipue hæc
signa ad exercendam fidem instituta esse. hoc
est esse signa voluntatis Dei erga nos, & mi-
sericordiæ promissæ, nec prodesse signa nisi
ita, cum per ea commonefacti concipimus fi-
dutiã misericordiæ. Hic est præcipuus usus
ac finis sacramentorum maxime tradendus
& illustrandus in ecclesia, Nam hæc ratio si-
gnorũ consolatur ac iuuat conscientias. Ideo
Paulus de hoc præcipuo vsu signi hic loqui-
tur. Postea vbi hic præcipuus finis patefac-
tus est, licet etiam in signis allegorias quære-
re, quæ admoneant nos de operib. & de con-
fessione. Nihil enim verat multos fines eius
rei esse, quorum tamen vnus aliquis præci-
puus ac principalis est.

EX CAUSA PROMISSIONIS.

Non enim per legem promissio
Abrahæ.

Quintum argumentum sumptum est ex
causa promissionis.

Promissio pendens ex conditione legis est
incerta.

COMMENT. PHILIP. MEL.

Promissionem reconciliationis oportet esse ratam & certam.

Ergo promissio reconciliationis non pendet ex conditione legis, sed accipitur sola fide non propter legem, aut operum dignitatem.

Hæc est postremi argumenti summa, Nam etsi multa membra hic leguntur quæ uidentur alia atq; alia argumenta gignere, tamen hæc mēbra uerius sunt probationes partium huius syllogismi quàm diuersa argumenta. Estq; hæc ratio *συνηχον* totius huius controversiæ. Hic enim quaeritur de causa promissionis, & quomodo promissio sit certa & firma, hoc est, quomodo conscientia certo consequantur promissam reconciliationem. Ac propterea cōtenditur quòd Sola fide, id est, sola misericordia iusti pronunciemur, ut conscientia reddantur certæ de voluntate Dei, hæc certitudo nullo modo teneri potest nisi cognito & perspecto hoc argumento. Quare non solum ad hanc controversiam cognoscendam plurimum prodest cum ex ipsis fontibus causæ oriatur, sed etiam affert maximam & firmissimam consolationem conscientis, & in omni uita munit nos contra dubitationem, ne corda uersentur in dubitatione perpetua. Dicitur est autem supra dubitationem
ima

IN III. CAP. AD ROMA.

impiam esse & desperationem esse.

ENARRATIO
MAIORIS.

Maiores argumenti est. Si promissio reconciliationis penderet ex conditione legis, fieret incerta. Hanc Paulus ipse probat his verbis, quia Lex iram efficit, id est, quia lex semper accusat et condemnat nos cum nunquam ei satis facimus, Nam legi satis facere non est tantum externa ac civilia opera facere. Sed lex requirit dilectionem Dei summam, fiduciam Dei summam &c. iuxta illud. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde &c. Nemo est autem praeter unum Christum, quem haec lex non accuset, quia nemo ei satis facit, sicut testatur Paulus infra, cum inquit sensus carnis inimicitia est aduersus Deum. Cum igitur lex semper nos accuset ac condēnet, certe non iustificat. Et maiorem nostris syllogismi posuit Paulus his verbis, Si hi qui sunt ex lege haeredes essent, fides esset abolita, & promissio irrita, id est si penderet promissio ex conditione legis, tunc fieret irrita atque inutilis, Nam si non contingeret nobis promissum, promissio inutilis esset.

COMMENT. PHILIP. MEL.

Non posset autem contingere, si haberet conditionem impossibilem.

Porro valde multa docet hic locus, primum clare ostendit, quid Paulus appellet fidem, scz, non tantum hystoriæ notitiam, sed fidutiam promissæ misericordiæ. Connectit enim inter se correlatiue fidem & promissionem, & testatur promissionem, fidei obiectum esse. Itaq; vbiq; traduntur promissiones sciamus requiri fidem, & fidei nomen sciamus in scripturis accipi pro fidutia misericordiæ promissæ. Est igitur fides non tantum notitia quædam, sed est velle & accipere id quod offert promissio.

Præterea ostendit hic locus discrimen legis & Euangelij, Lex etiam habet promissiones, sed conditionales, vt. Qui fecerit hæc viuet in eis. Ideo promissiones legis sunt irritæ, quia nemo legi satisfacit. Ergo necesse est promissionem remissionis peccatorum, & reconciliationis, seu iustificationis, non pendere ex conditione legis, si enim propter legem essemus accepti, semper dubitaret conscientia vestrum Deus esset propicius, imò cum lex manifesta condemnaret nos, necesse esset desperare de reconciliatione. Et tamen vulgò imaginatur homines, Euangelium esse promissionem conditionis

IN III. CAP. AD ROMA.

ditionalem. At ab hac imaginatione abducendi sunt animi, & sciendum eam promissionem, quæ est propria Euangelij, scilicet remissionis peccatorum, & reconciliatiõis, seu reputationis iustitiæ, & donandæ vitæ æternæ, non pendere ex conditione implendæ legis.

Sed dicat aliquis, imò certè Euāgelium est conditionale, requirit enim nouitatem vitæ, peccata non remittuntur, si nõ incipias etiam benefacere. Item Christus dicit. Si uis in vitam ingredi, serua mandata. Ad hæc respondeo. Primum hinc facile intelligi potest, non pendere remissionem peccatorum, & reconciliatiõnem, ex conditione legis, quòd peccata nõ remittuntur, & quòd reconciliamur, etiã si verè adhuc adsit peccatũ, hæres in natura nõ sitra, videlicet cõcupiscentia. Neq; em̄ extenuari concupiscentia debet, quasi non sit natura res viciosa, sed quædã leuis imbecillitas. Hæret em̄ in natura horribilis ignoratio Dei, dubitatio de voluntate Dei, diffidentia. Nec est ociosa concupiscentia. Gignit em̄ assidue viciosos affectus. Cum aut̄ Deo recõciliemur per fidutiam misericordiæ, propter Christum, et si talis in natura nostra hæreat immundities, constat remissionem peccatorum nõ pendere
 ex con

COMMENT. PHIL. MEL.

ex conditione legis. Nam si ex conditione legis penderet reconciliatio, non pronunciamur iusti, hoc est accepti, nisi postquā exuissetur vniuersam immunditiam naturalem. At constat in hac vita non omnino exui immunditiam naturalem, & tamen hos, qui misericordiam apprehendunt, pronunciarī iustos.

Deinde etsi non pendet reconciliatio ex conditione legis, tamen vt fiducia illa misericordiae concipiatur, poenitentiam existere oportet. Perterrefieri mentes oportet agnitione peccatorum. Iuxta illud. Vbi habitabit Dominus in spiritu contrito, &c. Nam cum fiducia misericordiae consolatio quaedam sit & noua vita, liberans à morte, in illis efficax est, in quibus peccatum prius arguitur, & animi perterrefacti sunt. Nam certe Euangelium ita fidem praedicat, vt prius arguat peccatum. Sed illi terrores non merentur remissionem peccatorum, aut reconciliationem, vt Scholastici somniant, imo nisi fiducia gratuita misericordiae erigerentur animi, in illis ipsis paenitentibus perirent. Nec aliud sunt illi terrores priusquam fide erigimur, quam ipsa mors, atque inferi. Quare non pendet reconciliatio ex dignitate poenitentiae, seu contritionis, velut ex causa, qua

IN III. CAP. AD ROMA.

fa, quasi propter dignitatem contritionis contingat remissio. Sed pendet tantum ex promissione, & veritate Dei. Et terrores illi reconciliationem ita præcedunt, velut terminus à quo, sicut morbus præcedit curationem. Nā terrores illi sunt sensus iræ Dei, aduersus peccatum, à qua ira liberamur per promissionē misericordiæ.

Postea sequi debet & obedientia erga legem, non vt causa & precium reconciliationis, seu acceptationis, sed vt effectus, sicut solis ortum sequitur aeris calefactio, quæ certe non est causa, cur sol oriatur, sed effectus necessario sequens. Et tamen hæc ipsa obedientia nō satisfacit legi, nec placeret Deo, nisi per sonæ acceptæ essent reconciliatæ fiducia misericordiæ. Ac de hac quæstione, quòd sequi reconciliationem obedientia erga legē debeat. infra Cap. vi. copiose dicit. Hic satis est Lectorem monuisse, quòd obedientia illa non sit causa remissionis peccatorum, nec digna, propter quam sumus accepti, etsi debemus eam obedientiam præstare.

Potest & hoc obijci. Si promissiones quæ habent conditionem operum sunt inutiles, atq; irritæ. Igitur omnes promissiones legales erunt inutiles, quales sunt. Date & dabitur vobis

tur vobis. Frange esurienti panem, & Deus minus exaudiet te. Respondeo. Discerni debet promissio remissionis peccatorum, & reconciliatiōis, ac vitæ æternæ, quæ est propria Euangelij à promissionibus legalibus. Legales enim habent conditionem operum, Sed promissio remissionis peccatorum, & reconciliationis, non habet conditionem legis. Præterea legales illæ promissiones, verè sunt inutiles sine promissione Euangelij. Nam opus ipsum non satisfacit legi, nec iustificat, & in eo qui nō est reconciliatus fide, peccatum est, nec est opus ita meritorium, vt simul etiam Deo placeat. Sed in his qui sunt accepti gratias per fidutiam misericordiæ, placet obedientia erga legem, non quòd propter eam iusti sint, sed quia personæ aliunde reputantur iustæ. Itaq; opera illa placent, nō propter suam dignitatem, non em̄ satisfaciunt legi, sed quia persona habet finem legis, hoc est, pronuntiat iusta, postq; apprehēdit misericordiā, per Christū promissam. Quia cum illa opera fiūt dubitante cōscientia, nō placēt deo, & sunt verè peccata. Quare pri^o oportet psonā semp̄ stare, q̄ Deus certò sit propitius, prop̄ Christum, ita demum placent hæc opera, & merentur p̄s præmia spiritualia & corporalia.

IN III. CAP. AD ROMA
ENARRATIO MAG
NORIS.

Minor in Sylogismo est. Promissio reconciliationis debet esse certa ac rata. Hæc propositio facilis est intellectu. Primum enim hoc certum est, promissionem reconciliationis ac vitæ æternæ oportere ratam esse. Quia Deus est verax. Iam si addita esset conditio impossibilis, tota promissio fieret irrita & inanis. Deinde & nobis oportet certum esse, quod promissa consequamur, hoc est, quod consequamur remissionem peccatorum, & imputationem iustitiæ, & donationem vitæ æternæ, Quia donec manet in nobis dubitatio, manent terror & mors, donec enim lex ostendit nobis iram Dei, terror & mors non possunt vinci. Necessè est igitur apprehendi contrarium verbum, quo certò statuamus Deum non irasci. Ideo necessè est, nos quoque oportere certos esse, quod consequamur promissam reconciliationem. Dubitatio autem repudiat illud verbum, in quo promittitur reconciliatio. Igitur fit & ob hanc causam irrita & inutilis promissio, cum repudeat eam dubitatio nostra. Ideo contendit hic Paulus, promissionem oportere fide accipi.

Et ex

COMMENT. PHIL. MEL.

Et ex hoc loco iterum apparet quid iudicandum sit de peruulgatissima opinione manachorum, quæ iubet dubitare conscientiam an habeat Deum placatum. Hæc impia opinio tollit vniuersam consolationem conscientiarum, tollit & totum cultum Dei & inuocationem. Denique simpliciter abolet totum Euangelium. Nam conscientia non possunt reddi pacatae donec dubitant an habeant placatum Deum. Ideo Paulus infra dicit. Iustificati ex fide pacem habemus. Præterea quando dubitat conscientia an habeat Deum propitium non sentit se a auxiliari à Deo, sed fugit & odit iudicium Dei, quare nec vere inuocat Deum. Facile igitur intelligi potest vniuersum cultum Dei & vniuersum Euangelium aboleri hac impia persuasione quæ dubitare iubet. Quare aduersus hanc dubitationem diligenter munire nos debemus. Homines securi non vident hanc dubitationem, & cum aliquo modo sentiunt eam, tamen non intelligunt, quantum peccatum sit, aut quid habeat mali, propterea quòd naturaliter in omnium hominum animis talis dubitatio hæreat. Et ob eandem causam scholastici iudicauerunt esse se naturalem opinionem, quæ non esset viciosa. Sed nos sciamus Euangelium proprie hoc ipsum

IN III. CAP. AD ROMA.

ipsum agere ut hanc dubitationem nobis eximat, sciamus nos debere luctari cum hac peste, & erigere nos Evangelio aduersus hanc dubitationem. Nam Euangelium iubet credere, hoc est vere statuere quod certo nobis sint remissa peccata, quod certo reputemur iusti, quod certo Deus daturus sit vitam æternam per misericordiam propter Christum. Dubitationem improbat Paulus, cum ait, Omne quod non est ex fide peccatum est. Improbatur dubitationem & hic locus, Ideo ex fide, ut sit firma promissio. Item quomodo inuocabunt in quem non credunt? Improbatur dubitationem & Ioannes cum ait, Qui non credit Deo, mendacem facit eum, qui non credit testimonio quod testificatus est Deus, de filio suo. Et tantum de Minore huius syllogismi, videlicet quod oporteat promissionem reconciliationis & vitæ æternæ ratam esse, seu quod promissam reconciliationem consequamur.

Cum autem maior & minor firmæ sint, necesse est sequi firmam conclusionem, hoc modo.

Si promissio penderet ex conditione legis, esset irrita.

Sed necesse est promissionem reconciliatiouis ratam & certam esse.

COMMENT. PHIL. MEL.

Igitur necesse est homines reputari iustos non propter legem, sed solius misericordiae fiducia.

Ethic syllogismus est ἀποδείξις quo perspeto hæc tota controuersia rectius intelligi & iudicari potest. Ad hæc affert firmissimam consolationem conscientijs & docet nos in omni vita verum cultum & veram inuocationem, cum munit nos contra dubitationem de his tribus, scilicet de remissione peccatorum, de continua reputatione iustitiæ, de donatione vitæ eternæ, Nam de remissione peccatorum tota res incerta esset, si penderet ex nostra impletionem legis. Item renati perpetuo incerti essent, an haberent Deum placatum, an exaudirentur, si iudicarent renatos debere acceptos esse propter propriam perfectionem seu impletionem legis. Nam neq; hi satisfaciunt legi. Item morituri desperarent vitam æternam, si sentirent se vitam æternam expectare debere propter impletionem legis, tum enim vel maxime sentiunt se procul abesse ab impletione legis. Aduersus has dubitationes perpe- tuas munit nos hæc ἀποδείξις Pauli, quare eam diligenter meminerimus.

Et vt de dispositione orationis admoneamus lectorem, sciendum est inchoari argu-
mentis

IN III. CAP. AD ROMA.

mentum à conclusione. Non per legem promissio Abrahamæ sed per iustitiam fidei,

Deinde sequitur maior Si enim ex lege esset hæreditas abolita esset fides & irrita promissio.

Ratio maioris, quia lex iram efficit, ubi enim non est lex ibi non est transgressio.

Sequitur rursus conclusio, cui minor est implicita et illigata ut sæpe fieri solet. Ideo ex fide & gratis, ut sit firma promissio. Nam hæc verba proprie efficiunt minorem ut sit firma promissio. Cætera apte reddunt conclusionem, Ergo necesse est gratis fide continere promissum sine conditione legis

De hoc syllogismo Pauli alicubi disputavi, ubi hæc totam causam diligenter completi conatus sum. Adscribã igitur eius disputationis propositiones, si quid fortassis in hac re lucis afferent

DISPUTATIO DE DIS
CRIMINE LEGIS ET
EVANGELII.

I Promissiones legis habent conditionem legis, ut, Qui fecerit ea, viuet in eis.

II Promissio noui testamenti non habet conditionem legis tanquam causã aut meritũ.

COMMENT. PHIL. MEL.

sed propter Christum gratis, non propter legem, offert remissionem peccatorum, reputationem iustitiæ, & vitam æternam. Et hæc est propria noui testamenti seu Euangelij promissio.

III Si promissio noui testamenti penderet ex conditione legis, nihil esset nisi lex, nec magis iuuaret perterritas conscientias quàm lex.

III Ad hæc prorsus irrita & inutilis esset promissio, habens conditionem impossibilẽ.

V Nemo enim satisfacit legi Dei, sicut Dauid clare testatur cum ait, Non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

VI Vt igitur promissio sit firma, hoc est, vt certò consequamur promissam reconciliationem, necesse est in ea sine conditione legis, & non propter legem offerri, reconciliationem.

VII Ac oportet conscientiam certam esse de remissione peccatorum, & reputatione iustitiæ, & donatione vitæ æternæ.

VIII Nam conscientia dubitans an Deo placeat, odit & fugit iudicium Dei, & ruit in desperationem.

IX Opinio sophistarum quæ tubet dubitare conscientiam, an Deo placeat, prorsus est impia

IN III. CAP. AD ROMA.

impia, & tollit vniuersum verū cultū Dei,
& inuocationem. Quomodo enim inuocabunt nisi crediderint, inquit Paulus.

X Tollit & vniuersam consolationem conscientiarum. Deniq; abolet vniuersum Evangelium.

XI Hic locus, quòd promissio debeat esse certa, hoc est, quòd conscientia debeat certò statuere, quòd consequatur remissionem peccatorum, et reputationem iustitiæ, item quòd promissio non habeat conditionem legis, totius controuersia de iustificatione συνεχρον est.

XII In hunc igitur locum, quòd promissio debeat esse certa. Item quòd non habeat conditionem legis, semper intueri nos oportet, & vt hinc firmam & certam consolationem ac doctrinam de vero cultu Dei sumamus, et ut fontes sententiæ Pauli cognoscamus.

XIII Nam hinc intelligi potest quare docet Paulus, quòd sola fide iusti reputemur, scilicet quia iusti reputamur, non propter legē, sed certò per misericordiam propter Christum.

XIII Si enim non propter legem, sed gratis pronunciamur iusti, sequitur nos fiducia solius misericordiæ iustos reputari.

COMMENT. PHIL. MEL.

XV Quamquam autem promissio noui testamenti, non habet conditionem legis, tanquam causam, tamen obediētia erga legem sequitur promissionem, tanquam effectus, seu debitum. Sicut ortū solis sequitur acris calefactio, et tamē calefactio acris non est causa cur sol oriatur. Item connubium sequitur soboles. Et tamen soboles non est causa connubi.

XVI Quamquam sequitur obediētia illa promissionem, tamen non est causa remissionis peccatorum, cum peccata remitti constet, etiam si adhuc plena sit natura peccatis.

XVII Præter promissionem propriam noui testamenti, sunt & legales promissiones, quia enim obediētia legis sequi debet, habet & opera suas promissiones.

XVIII Tales sunt, Date & dabitur vobis. Frange esurienti panem, & Dominus exaudivit te.

XIX Cum nemo legi satisfaciat, hæ quoque promissiones inutiles & irritæ essent sine promissione Evangelij.

XX Sicut igitur lex impletur imputative per Evangelium, ita promissiones legis sunt utiles & ratæ per Evangelium.

XXI Postquam enim fide habemus id quod lex

IN III. CAP. AD ROMO

lex requirit imputatiue, hoc est, postquam iusti pronunciamur, opera iam merentur mercedem, ac si legi satisfactum esset.

XXII Et quidem legi satisfecimus, imputatiue, pronunciamur enim iusti propter Christum, perinde ac si legi satisfecimus,

XXIII Placent igitur illa opera, non propter suam dignitatem. non quia legi satisfaciunt, sed quia persona est accepta, quæ apprehendit misericordiam.

XXIII Non igitur iustificat illa opera. Nam & persona est accepta propter aliud, & opera ipsa per sese legi non satisfaciunt.

XXV Quare semper statuendum est nos indigere misericordia, quia cum natura sit immunda, opera sunt immunda. Et sentiendum est nos reputari iustos propter Christum per misericordiam.

XXVI Et hæc fides ad personam referatur, quod persona placeat per misericordiam.

XXVII Quod Paulus dixit omne quod non est ex fide, peccatum est, fidem vocat fiduciam misericordiae sicut alias, non uocat fidem tantum notitiam legis, aut obedientiam erga legem.

COMMENT. PHIL. MEL.

XXVIII. Notitia legis est timor, Fides autem est fiducia misericordiae.

XXIX. Ideo autem peccatum est, quod non fit ex fide, Quia dubitatio conscientiae est peccatum, & desperatio.

XXX. Quod facile potest intelligi, si ad personam referatur, persona dubitans an placeat Deo, non sentit se exaudiri, ideo non vere inuocat Deum, imo irascitur Deo, fugit & odit iudicium Dei. Iam si persona est immunda, opus etiam immundum est.

XXXI. E contra, cum persona habet fiduciam misericordiae, credit se exaudiri, vere inuocat Deum, non irascitur Deo. Postquam igitur persona placet, placent & opera. Ita si fides ad personam referatur, facilius intelligi potest, quomodo ex fide fieri bona opera debeant.

XXXII. Haec doctrina de dubitatione eximenda, necessaria est. Et quia hoc peccatum, videlicet, perpetuam dubitationem de misericordia, non ferè intelligunt homines, diligerenter hac de re admonendi sunt, ut luctantur cum impietate naturali discant, & dubitationem fide superare.

XXXIII. Ita discant vere inuocare Deum, & vere colere.

XXXIII. Hoc interest inter Euangelij doctrinam,

IN III. CAP. AD RO

trinam, & doctrinam hypocriticam, Hypocritica docet & cumulat cultus, cum hac dubitatione. Euangelium contra docet hanc dubitationem impiam esse.

XXXV. Ex his facile iudicari potest, quatenus valeant promissiones legales, & quomodo bona opera mereantur præmia. Et quomodo conditio legis, quæ re ipsa est impossibilis, per Euangelium suppleatur, imputatiue.

Vt esset hæres mundi.

Antea totâ argumentationem de promissione simul complexus sum, Nunc quasdam particulas, quæ videntur subobscuræ, breuiter explicabo. Paulus appellat promissionem hæreditatis mundi ipsam promissionem, in qua promittit Christus, & benedictionem omnium Gentium per Christum, iuxta illud. In semine tuo benedicentur omnes gentes. Intelligit ergo hæreditas mundi, de regno Christi, qui est proprie hæres .i. dominus mundi, iuxta Psalmum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Item, Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. Item, Et adorabunt eum omnes gentes, omnes Reges seruient ei. Vocatur autem hæreditas mundi, & quia Euangelium

COMMENT. PHIL. MEL.

lium spargitur in totum mundum, & quia
 regnum erit potentius vniuerso mundo &
 omnibus regnis mundi, destruet igitur reg-
 num diaboli peccatum & mortem. Et cum
 alia regna interire soleant omnia, hoc regnum
 perpetuum erit, & hæredes Christi mundo
 potentur. Omnia enim propter Christum
 & electos condita sunt. Ita in breui periphra-
 si regni Christi multa significat Paulus. Sed
 hoc nos præcipue consideremus appellari hæ-
 reditatem mundi, quia regnum Christi potes-
 tius sit vniuersa mundi potentia, iuxta verbum
 eum. Omnia subiecisti sub pedibus
 eius. Verum priusquam glorificentur hære-
 des huius regni, longe alia species est. Nihil
 enim videtur imbecillius esse. Vexamur à
 peccato & morte, Diabolus vniuersam munda-
 di potentiam contra Euangelium incitat. Cui
 autem regnum Christi sit regnum Dei, Necesse
 est hic fide experiri potentiam huius regni,
 Sed homines sine fide cogitant Christum reg-
 nare ociosum, tantum somniant eum quædam
 bona præcepta nobis reliquisse de patientia
 qualia sunt epicteti aut Socratis, & fingunt
 nos oportere sine auxilio Christi perpeti mor-
 tem & vniuersam diaboli potentiam. Qui
 sic sentiunt non intelligunt regnum Christi
 et

IN III. CAP. AD RO

& ad extremum ruunt in desperationem. At diuersum sentiendum est. Cum enim fide potentiam Christi experiemur, sentiemus Christum non regnare ociosum, sed verè efficacè esse in suo populo, & quidem victorem esse diaboli & vniuersæ potentiaë diaboli. Fide consolatio aduersus peccatum et mortem apprehendi debet. Fide apprehendi debet defensio aduersus furorem mundi. Sicut alia regna suam habent militiam qua se defendunt, ita regnum Christi pugnat velut armis hac fiducia misericordiaë & auxiliij Christi, sicut Christus inquit Confidite ego vici mundũ.

Lex iram efficit

Hæc sententia infra copiose tractabitur, intelligit autem totam legem, ac præcipue decalogum, Nam decalogus præcipue accusat & agit reos omnes homines, quia hæc tota natura hominum immersa est peccato, plena est contemptu Dei, diffidentia, odio Dei & alijs pestibus. Ideo lex non plus efficit quàm vt perterrefaciat conscientias & ad desperationem adigat. Hos terrores conscientiaë vocat iram, in quibus videlicet, conscientia irascitur iudicio Dei fugit & odit iudicium Dei.

Dixi autem supra, Paulum hac sententia probare quòd promissio irrita esset, si pende

COMMENT. PHIL. MEL.

ret ex conditione legis, sequeretur enim promissionem inutilem fore cum legi nunquam satisfacimus, si quidem promissio non contingeret nobis nisi obseruata lege. Sed Paulus multo significantius hæc dicit hoc modo, Lex simpliciter habet effectum contrarium iustificationi, parit iram aduersus Deum, et os dium Dei, Ideo non iustificat. Afferit desperationem et mortem, igitur non viuificat. Cum igitur lex habeat contrarium effectum promissioni, non potest promissio pendere ex conditione legis. Ideo inquit, si ex lege esset hæreditas, fides abolita esset, et irrita promissio, quæ afferat desperationem, quomodo posset existere fides, desperatio enim fidei contraria est. Item promissio esset irrita si penderet ex conditione legis, quia lex semper accusat semper arguit nos reos. Paulus addit breuem rationem huius dicti, vbi non est lex ibi nec transgressio, Docet enim quomodo lex augeat peccatum, videlicet, quod id fiat non vicio legis sed nostro. Ideo enim accusat nos lex, quia natura non obtemperat legi, Sed hic totus locus de legis effectu infra reputeretur & copiose illustrabitur, vnde sumi debet explicatio huius argumenti, Ideo enim repetit, vt hoc argumētum

IN III. CAP. AD ROMA.

tum de effectu legis, quod in hac causa inter præcipua est, reddat illustrius. Nam si lex tantum auget peccatum, clare sequitur, quod nobis opus sit gratuita promissione & misericordia.

Qui est pater omnium nostrum.

Postquam absoluit argumenta, addit in fine amplificationem fidei Abrahamæ, in qua pingit naturam fidei. Primum quod fidei obiectum sit promissio Dei, cui assentitur fides, etiamsi contrarium apparet rationi. Hoc est, quod ait, Præter spem credidit in spem, quia Deus mortuis reddit vitam, & ea quæ non sunt, vocat, id est efficit ut sint. Ita Moyses credidit se euasurum esse, etiamsi undique inclusus esset. Ita nos credamus nobis ignoscere, credamus nos exaudiri etiamsi nihil nisi peccatum in nobis sentimus.

Docet item quod fides sit certitudo quædam, non dubitatio. Ideo inquit, non dubitauit discedere. Item certus fuit. Has particulas meminisse debemus aduersus impiam & perniciosam doctrinam Scholasticorum, quæ iubet dubitare de remissione peccatorum, quæ iubet dubitare utrum habeamus Deum propitium. Dicitur est autem supra necessario se qui dubitationem, si pendat

COMMENT. PHIL. MEL.

deat res ex conditione legis. Ideo necesse est statuere, quod sola fide, id est fiducia solius misericordiae certò reputemur iusti.

Deinde admonet de fide, quod fides sit summus cultus, et summum opus bonum, quia tribuit Deo gloriam misericordiae & veritatis, sentit Deum misericordem esse, veracem & seruantem promissi. Sed ut saepe dixi, sciendum est homines pronuncari iustos, non propter nostrorum cultum, aut virtutum dignitatē, sed propter aliud extra nos, scilicet propter misericordiam in Christo promissam, quae tamen accipi aliter non potest, nisi fide seu fiducia. Sicut autem non pronunciamur iusti propter aliorum operum aut virtutum dignitatem, ita nec propter fidei illius aut fiduciae dignitatem. Sed ideo quia fiducia illa apprehendit misericordiam. Et tamen interim sicut, inuocatio, gratiarum actio, patientia, dilectio proximi, sunt cultus Dei, ita fiducia misericordiae praecipuum cultus est. Sicut docet Psalm, iij. Sacrificate sacrificium iusticiae, & sperate in Domino, quasi dicat hoc est iustum Sacrificium, & Deo placens, sperare in eum. Et quanquam plurimorum scriptorum libri consumuntur in encomiis externorum cultuum, & civilium virtutum.

IN. III. CAP AD ROM A.

tum. Alius Prædicat eleemosynas, Alius tor-
 lerantiam afflictionū, Alius castitatem, quæ
 sunt sanè virtutes magnæ & laude dignæ. ta-
 men nos sciamus hunc arcanum cultum dei,
 longe præstantiorem esse, scilicet, fidutiam
 misericordiæ in inuocatione, et in tentationi-
 bus omnis generis. Hūc cultū exercere Chri-
 stiani præcipue debent. Ita enim crescet in eis
 notitia Dei. Quidam hypocritæ calumnian-
 tur nos, quòd fidem magis laudemus quàm
 cætera bona opera. Et ut videantur valde rea-
 ligiosi, diligenter colligunt vndiq; bono-
 rum operum præcepta & encomia. Hi fortas-
 sishoc proficiunt, vt moribus vulgi melius
 consulant. Sed interim obruunt fidei cognitio-
 nem, dum immodice amplificam externam
 illam hypocrisin operū. Porrò in Ecclesia ex-
 tare oportet fidei notitiam vt conscientia hæ-
 beat firmam consolationem, & Deum verè
 agnoscant. Ideoq; diligenter assuefaciendi sūt
 pñ, vt hanc fidutiam misericordiæ exercere
 discant.

Non scriptum est autem propter ip-
 sum tantum.

Accomodat exemplum Abrahæ ad nos.
 quia Abrahā proposu^t est tanquàm pater &
 forma

COMMENT. PHIL. MEL.

forma populi Dei. Ideo sicut ille pronuncia-
tur iustus, ita pronunciantur iusti & reliqui.
Deinde iterum clare testatur nos fide cōsequi
remissioem peccatorum, & imputationem
iustitiæ, & diserte addit, mediatorem, ne cogi-
temus aliq̄s ignaros promissionis, & me-
diatoris Christi, tamen fiducia misericordie
saluos fieri. Quia sine promissioe, & sine me-
diatore, non potest certò statui de voluntate
Dei, & de misericordia. Ideo in hac fiducia ne-
cesse est simul apprehendi promissionem, &
mediatorem Christū. Quomodo em̄ possit
voluntas Dei erga nos cognosci, nisi ipse pas-
refaciat eam? Sicut Ioannes ait. Deum nemo
vidit vnq̄. Filius autem qui est in sinu patris
ipse enarrauit nobis. Præterea etiam hostia
& placatore opus est, quare Christum oportet
nosse.

Quòd ait, traditū esse propter delicta nos-
tra, & resurrexisse propter iustitiam, etiā in-
dicat, qualis debeat esse fides, scz, non notitia
hystoriæ, sed fiducia beneficiorū istorū, quæ
Christus attulit, scz fiducia remissionis pecca-
torum, & imputationis iustitiæ. Porro res-
missionem peccatorum refert ad mortē Chris-
ti, quia mors fuit hostia pro nostro peccato,
& est precium propter quod remittitur pecca-
tum

IN V. CAP. AD ROMA.

tum nostrum. Resurrectio vero est glorificatio, qua Christus reuiuiscens uiuificat nos quoq; & inseruit suo regno, ut simus coheredes, hoc est accepti Deo & salui.

CAPVT V.

Iustificati igitur ex fide, pacem habemus erga Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum.

E Pilogus est confirmationis, qui repetit propositionem, & addit amplificationem de fidei effectu, Nam fiducia certa misericordiae liberat conscientiam a pauore, & terroribus, & reddit eam tranquillam & certam. Hic est propriissimus & primus effectus fidei in hominibus. Atq; ita
N viuifi

COMMENT. PHIL. MEL.

viuificat fides, quia hoc modo consolatur, et
 perterrefactam conscientiam erigit. Quare ad
 didit Paulus amplificationem de hoc effectu
 fidei, vt natura fidei melius conspici possit.
 Estq; propositio epilogi. Iustificati fide pacem
 habemus erga Deum per Dominum nostrum
 Iesum Christum. Primum repetit principas
 lem propositionem causæ, quod fide iustifi-
 cemur. Deinde addit de effectu, Pacem habe-
 mus erga Deum. & c. Quid Pacem appel-
 let clare describit cum adiecit erga Deum. Sic
 significat igitur pax hoc locum, vt sæpe aliàs, con-
 solationem & gaudium conscientie erga De-
 um. Origenes corruptit lectionem et transfor-
 mauit Euangelij doctrinam in legem hoc mo-
 do. Iustificati fide pacem habeamus. Et hic pas-
 cem interpretatus est de officijs dilectionis er-
 ga homines, quasi nihil hic agat aliud Paulus,
 nisi vt præcepta de moribus tradat. Sed com-
 stat Paulum adhuc de fide concionari, & de
 conscientia agente cum Deo. Ideo enim adie-
 cit hanc particulam, Pacem erga Deum, Item
 Accessum in gratiam & c.

Et hic locus rursus suppeditat nobis fir-
 missimum argumentum de iustitia fidei via
 delicti sumptum ab effectu.

Tantum illud iustificat, quod reddit con-
 scientie

IN V . CAP. AD ROMA.

scientias pacatas erga Deum .

Sola fide redduntur conscientiaē pacatae .

Igitur sola fide iustificamur .

Maior est plana quia donec conscientiaē ira
scuntur iudicio Dei, fugiunt ac oderunt De-
um ac desperāt. Minor est Pauli in hoc loco,
Iustificati fide pacē habemus. Et constat quod
opera non possint reddere pacatas consci-
entias, iuxta illud. Non iustificabitur in conspe-
ctuo omnis viuens. Et hoc argumentū me-
minerimus, ac in promptu habeamus, vt op-
ponamus omnibus cauillationibus quæ ex-
cogitantur de operibus, Cum enim constet
non reddi pacatas conscientias operibus, ne-
cesse est alibi quærere iustificationem. Itaq̃
quantumcunq̃ efferant alij opera, nos huc re-
spiciamus, sola fide reddi pacatas consci-
entias, vnde facile poterit intelligi iustificatio-
nem fidei tribuendam esse non operibus.

Docet hic locus etiam alia multa Pacem
habemus erga Deum. Primum taxat falsam
doctrinam quæ iubet dubitare de remissione
peccatorum & c. Nam conscientia dubitans
non habet pacem, igitur fide contra dubitati-
onem muniri mentes oportet, vt pacem con-
sequantur. Taxat etiam falsas imaginationes
de satisfactionibus, de monachatu & alijs o-
peribus

COMMENT. PHIL. MEL.

bus per quæ conabantur homines ignaris doctrinæ de fide, conscientias pacatas reddere. Nam hic clare docet conscientias non posse reddi pacatas vlllo alio modo, nisi si fiducia misericordiæ Christi &c. Item cum in scholis disputant de remissione peccati, discernunt remissionem culpæ & remissionem pœnæ, quod interdum prodest, cum sit mentio pœnarum & afflictionum communium in hac vita. Sed illud non recte fingitur in iustificatione remitti culpam, & mortem æternam commutari in pœnas purgatorij aut satisfactiones. Nam hic locus docet nos in remissione peccati consequi gaudium & pacem erga Deum. Quare non restant aliq̄ terrores purgatorij. Sed fides cum accipit remissionem culpæ, simul erigit & viuificat perterrefactas mentes, iuxta illud Iust' ex fide viuet. Quòd enim ait viuet, testatur mentes liberari à morte æterna. Et ridiculū est fingere mortem æternam, aboleri satisfactionibus nostris, non victoria Christi, cum scriptum sit, Ero mors tua, ò mors. Itaq; fiducia Christi vincitur mors æterna, non nostris satisfactionibus. Præterea si conscientia non deberent esse quietæ nisi post satisfactiones, fides in terram nō esset fides, quia fides naturaliter affert secum gaudium & pacem conscientia. Care

IN .V. CAP. AD ROMA:

rum etiam si interdum Deus addit certas poen-
 nas, sicut Dauidē eiecit è regno propter adul-
 terium, & quotidie nos subiicit afflictionibus
 communibus, tamen sciendum est inter
 hos qui credunt verè iustos esse, hoc est
 acceptos Deo, & habere vitam æternam. Et
 afflictiones illas nec imponit ecclesia, nec re-
 mittit, sed sunt tantum in arbitrio Dei. & mi-
 tigantur à Deo propter totam, poenitentiam
 nostram, sine autoritate aliqua ecclesiastica,
 vel relaxatione ecclesiastica.

Per quem habemus accessum.

Habere accessum ad Deum significat Deo
 reconciliatum esse, seu non fugere deum. Sed
 iam habere propiciū. Diligenter autem ob-
 serues quòd de fide addidit, Fide habemus ac-
 cessum. Scholastici somniant ad remissionem
 peccatorum cōsequendam satis esse contritio-
 nem & dilectionem. De his operibus tan-
 tum docent, de fide nihil dicunt, nusquam do-
 cent in remissione peccatorum oportere acce-
 dere fidutiam, quæ erigat nos in contritione.
 Aduersus istā impiam & perniciosam ima-
 ginationem opponamus hunc locum Pauli,
 vt sciamus in remissione peccatorum semper
 opus esse actuali fide, hoc est fidutia apprehen-
 dente misericordiam & mediatorem. Et

COMMENT. PHILIP MEL.

quidem contingit remissio peccatorum, & reconciliatio, seu imputatio iustitiæ nō propter contritionē, aut dilectionem, sed per misericordiam propter Christum, fiducia illa apprehendente promissionem &c.

In gratiam.

Gratia significat nō qualitates aut dona inuisa hominibus sed relative fauorē Dei, videlicet remissionē peccatorū et imputationē iustitiæ. Et si necesse est effici in nobis nouas virtutes.

Gloriamur in spe.

Gloriamur, id est ducimus nos esse gloriosos seu habere gloriam. Sententia ex Antioche si intelligi potest. Christus pollicetur æternam vitam nouam et perfectam iustitiam. Sed longe aliud apparet in his qui credunt. Non solum mortem & alias calamitates sustinent, sed etiam hæret in eis peccatum. Itaque & Porphyrius irrisit hoc nomine Christianam doctrinam, quod cum promittat nouam quamdam naturam, tamen, relinquat Christianos perinde obnoxios viciosis affectibus ut ceteri sunt. Sed Paulus egregie docet & consolatur nos. Supra dixit nos iam esse iustos, sed intelligit iustos, non de qualitate in nobis, sed relative

IN .V. CAP. AD ROMA:

relative pro acceptis, sic enim declarat cum inquit, habere nos accessum ad Deum, nunc ad dit quid sentiendum sit de nostra qualitate, gloriamur inquit in spe hoc est, etsi nondum habemus in nobis perfectam nouitatem, & vitam æternam, tamen habemus has dotes in spe gloriæ Dei, id est sperantes quòd Deus sit nos glorificaturus, certò scimus nos consecuturos esse vitam æternam, & nouam naturam in qua non sit peccatum, etsi interim naturam circumferimus peccato & morti obnoxiam. Idem dicit ad Galatas. Nos spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus, quasi dicat, fide quidem accepti sumus Deo, sed tamè adhuc immundi sumus & expectamus perfectam nouitatem. Quanquam autem nouitas in hac vita incipit, tamen cum semper in nobis hæreat peccatum, sic in nobis instituenta est conscientia vt intelligat nos iustos esse, non propter nouitatem, seu qualitatem in nobis, sed per misericordiam. Quare ad misericordiam respiciat, & fiducia misericordiae se sustentet, qualis qualis sit nouitas. Imò tantum habemus nouitatis & vitæ, quantum habemus fidei. Quare hanc fiduciam misericordiae teneamus & exerceamus Ita simul etiam crescet nouitas. Sed tamen in illis maximis, & horribilibus terroribus

COMMENT. PHILIP MEL.

cum conscientia sentit peccati magnitudinem
& iram Dei. opus est hac consolatione quod
videlicet iusti, hoc est accepti sumus non prop-
ter nostram nouitatem, sed propter Christum.

Non solum autem, sed etiam glori-
amur in afflictionibus

Addit amplificationem quod afflictiones
quas mundus iudicat non esse gloriam, sed
ignominiam & miseriam, sint nobis gloriosae.
Ita instituit iam egregiam consolationem
de omni genere afflictionum, Nam cum prius
admonuisset nos adhuc sperare & expectare
gloriam, hoc est, perfectam vitam, perfectam
nouitatem, sapientiam & iustitiam & c. apte
nunc adiicit quid sentiendum sit de aere
omnis corporalibus & spiritualibus quas in-
terim sustinemus. Poneit itaque propositionem
de afflictionibus, in qua sententia est omnino
contraria iudicio rationis humanae, mortem
& alias calamitates ait nobis gloriosas esse,
hoc est, esse res bonas, non destinatas ad perni-
ciem nostram, sed ad salutem. Haec est summa
huius propositionis, Gloriamur in afflictio-
nibus, id est dicimus afflictiones esse res glo-
riosas & bonas.

Sed Paulus gradatione adtexit, in qua pul-
chre

IN V. CAP. AD ROMA

dire pingit vsum & finem afflictionum. Et
 vt hæc gradatio facilius intelligi possit, nos
 prius dicemus quid in genere de afflictionibus
 sentiendum sit.

Primum igitur statuendum est afflictiones
 non accidere casu sine consilio aut voluntate
 Dei, sicut plerunq; homines iudicant. Et
 contra hanc Epicuream cogitationem egregie
 munit nos Ieremias in Threnis cum ait. Quis
 est iste qui dixit fieri hæc domino non iubente?
 Ex ore altissimi nec bona nec mala veniunt
 & c. Item Paulus inquit à Domino corripimur.
 Hic testatur consilio & voluntate Dei
 accidere calamitates. Item ipse fecit nos & nõ
 ipsi nos.

Secundo non fatis est scire Deum auctore
 esse, nam in summis afflictionibus experimur
 nobis Deum ipsũ irasci, à Deo nos abiectos
 esse. Sed sciendum est etiam quòd Deus affligat
 hoc consilio, hoc fine, non vt perdat, sed
 vt saluet, vocat enim per afflictiones ad poenitentiam,
 & admonet vt fide erigamur & ipsum
 inuocemus. De hoc fine testimonia nobis
 promptu & in conspectu esse debent,
 vt Cum iudicamur, a Domino corripimur,
 ne cum hoc mundo damnemur. Item. Quẽ
 diligit Dominus castigat. *Esaiæ, xxv i ij.*
 Irasce

COMMENT. PHIL. MEL.

Irascetur vt faciat opus suum, Alienum op^o
 facit, vt faciat opus suum, id est, effligit & ter
 ret, vt saluet ac seruet. Nā hæc vocat propria
 Dei opera, saluare & viuificare. Alienum op^o
 pus vocat, affligere & perdere. Idem docet
 hæc ip̄a sententia Pauli, Conclisit Deus oēs
 sub peccatum, vt omnium misereatur, non
 enim ait, vt perdat, sed vt misereatur. Et cons
 cludi sub peccatum, est subijci iræ Dei, morti
 & omnibus calamitatibus. Et quo tristius di
 ctum est, cōcludit sub peccatum, eò habet hic
 locus consolationem vberiore, quòd vide
 licet misericordiam promittit, non solum his
 qui vexantur communibus calamitatibus,
 sed his qui iacent horribiliter oppressi, peccat
 o & morte. Quare habet hic locus grauissi
 mam consolationem. Est & hoc obseruandū,
 quòd sententia est vniuersalis. Vt omniū mi
 sereat. Ideo cō opponenda est periculosis ima
 ginationibus, de prædestinatione, ne dispute
 mus alijs promitti misericordiam, nobis nō
 promitti. Tales imaginationes falsæ sunt, &
 impie, quia calumniantur & corrumpūt has
 promissiones, quæ omnib⁹ pollicent^r miseri
 cordiam, & requirunt vt credant omnes. In
 eiusmodi vniuersales sententias, nos quoq;
 includamus. Ac prodest similia testimonia
 vniuer

IN V. CAP. AD ROMA

uniuersalia habere in conspectu. Extant autem de hoc usu afflictionum passim, & in Psalmis egregia testimonia, vt Bonum mihi quòd humiliasti me, vt discerem iustificationes tuas. Item, Castigans castigauit me Dominus, & morti non tradidit me. Huc pertinet & hæc sententia, Viuo ego, nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Cum igitur credimus hunc finem afflictionum esse, non vt pereamus, sed vt misericordiam quæramus, iam afflictio fit bona, & grata, & signum non iræ, sed gratiæ. Tantisper autem conscientia fugit Deum, & irascitur iudicio eius, cum iudicat afflictionem si gnum esse iræ & exitij, Quare necesse est, in afflictione intelligere bonam voluntatem Dei, vt Deus fiat obiectum bonum & amabile.

Tertio, Postquàm iam scimus nos affligi à deo non vt pereamus, accedere debent inuocatio & fides, seu spes auxiliij, & salutis, iuxta illud, Inuoca me in die tribulationis. Item, Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Habemus autem de inuocatione præcepta, & promissiones. Promissiones erigunt fidem, vt statuam⁹ verè nos exaudiri à deo, & futurum vt iuuemur, etiãsi modum & tempus ignorem⁹ Fide em̄ expectare auxiliū debem⁹

Itaq;

COMMENT. PHIL. MEL.

Itaq; in afflictione ad promissiones confugi-
endum est. Considerandum est autem etiam
mandatum de inuocatione, vt discamus hūc
cultum præcipue requiri à deo, vt inuocem⁹
in afflictione. Iam cum hunc cultum præcipue
requirat Deus, certè non vult in afflictio-
ne perdere, sed misereri & seruare. Vtrumq;
igitur nobis proponamus, mandatum & pro-
missiones, & meminerimus Deum sic velle
coli, & exerceamus fidem, nec dubitemus,
quin Deus velit exaudire. Atq; in his certas-
simè crescit fides. Et hic solus cultus dis-
cernit pios ab impijs, q̄ pij statuunt se habere
Deum non surdum, non ociosum, sed exaus-
dientem, & respicientem nos. Impij vero ha-
bent cultus, habent opera, interim vero dubi-
tant, vttrum exaudiantur, an respiciantur. Ideo
sic pingit Psalmus Deum impiorum. Aures
habent & non audient, oculos habent, &c.
Describit enim Idolum cordis, qualem vide-
licet impij Deum esse iudicent, Cum tali du-
bitatione atq; impietate luctandum est, & à
dubitatione reuocandus animus, & fiducia
certa concipienda, q̄d verè Deus exaudiat, re-
spiciat, & miseriatur. Sicut Paulus inquit,
Orate sine ira, & sine hæsitacione, id est, orate
non irascentes Deo, quasi non curet nos, aut
pro-

IN V. CAP. AD ROMA.

proiecerit nos. Item, Orate non dubitantes,
quin Deus exauditurus sit.

Hanc doctrinam de afflictionibus comple
ctitur Paulus in hac gradatione. Tribulatio
patientiam parit. At afflictio naturaliter parit
impatientiã, cū sentiūt homines aut casu se af
fligi, aut affligi à Deo vt pereãt. Sicut in Sau
le calamitas pariebat iram & impatientiã. Er
go cum inquit Paulus afflictionem asserre de
bere patientiam. Item spem, iudicat nos affli
gi neq; casu, neq; hoc cōsilio vt pereamus, sed
potius vt seruemur.

Patientia probationem.

Gradatio connectit ea, quæ ordine aliquo
inter se cohærent, Patientia existere non potest
nisi fide statuamus nos Deo placere, & futu
rum esse vt seruemur. Nam philosophica pa
tientia tantum est obedientia, qualiscunq; era
ga rationem sine spe aut fiducia misericordiæ
& auxiliij Dei. At Christiana patientia hæc
duo complectitur, obedientiam & fidem seu
fiduciam misericordiæ & auxiliij Dei. Itaq;
quando sustinemus afflictionem, simul expe
rimur fidem. Ita patientia parit probatiõem,
Exercemus enim & experimur fidem, dum
patienter toleramus afflictiones. Et significat
probatio, vt ita dicam, explorationem, & ex
perien

COMMENT. PHIL. MEL.

perientiam fidei nostræ, quam cum exerces
mus, experimur etiam præsentiam & bonita
tatem Dei. Ideo sequitur. Probario spem effi
cit, id est, cum fide experimur bonitatem dei,
cum fidē exercemus, crescit spes, quæ est quæ
dam perpetua fiducia, & expectatio euentus.
Nam fides accipit in præsentia reconciliatio
nem & promissionem de euentu. Spes vero
expectat futurum euentum. Quanq̄ em̄ sint
cognati & coniuncti motus & affectus, fi
des & spes, tamen hoc modo discerni possūt.

Spes non confundit;

Postrem⁹ grad⁹ est, spes nō cōfundit, sentē
tia eadē est, quæ est in illo dicto Elaiæ, Omnis
qui crediderit in eū, nō cōfundeit. Aut in isto
dicto & similibus. Vt oīs qui credit in eū, nō
pereat. Nam hæc testimonia reddunt cōscienti
as certas, q̄d haud dubie consequamur fide sa
lutem, & vitam æternā. Et in his sententijs de
spe & fide, admonendī sunt hoīes iterū, de ex
clusiua, de qua supra dictum est. Quòd fides
& spes nō pendeāt ex dignitate operū nostro
rum, aut patientiæ nostræ, sed ex sola promis
sione misericordiæ. Si enim penderet res ex
nostra dignitate, conscientia fieret incerta.
Quare

IN V. CAP. AD ROMA.

Quare ut sit certa conscientia, fidem & spem
 intelligamus nō habere causam in nostra di-
 gnitate, Sed tantum niti promissione diuina-
 Illa spes non confundit, id est, non est inanis,
 quæ nititur tantum promissione misericor-
 diæ. Sed spes quæ nititur dignitate nostræ pa-
 tientia, aut operum nostrorum, incerta atq;
 inanis est. Sic iudicandum est & de illa sen-
 tentia. Omnis qui crediderit in eum, non cō-
 fundetur, videlicet, qui confidit, non propter
 propria merita, aut propriam dignitatem,
 sed tantum propter promissionem misericor-
 diæ, hic seruabitur. Hebraica phrasis est, con-
 fundi, pro frustrari, Non confundi, non frus-
 trari, Sic & in Psalmis accipi debent senten-
 tia, quæ passim occurrunt de fide, & spe, vi-
 delicet, ne iudicemus fidem aut spem pende-
 re ex nostris meritis, aut nostra dignitate, sed
 ut certō statuamus, eam tantum pendere ex
 promissione misericordiae. Et qui hanc exclu-
 siuam in hoc negocio improbant, simpliciter
 non vident quid dicant. Quia conscientia tan-
 tum de illa exclusiua dimicat, Cum enim sen-
 tiat nostra opera indigna esse, hoc vnū quæ-
 rit, vtrum Deus velit nobis gratis ignoscere,
 Nec potest acquiescere, nisi certō sciat deū vela-
 re nobis propiciū esse, & nos seruare p. mise-
 ricors

COMMENT. PHIL. MEL.

ricordiam, etsi sumus indigni & immundi.
 Proinde hunc Pauli locum de spe deprauant
 Scholastici, qui hic docent, spem pendere ex
 dignitate patientiæ, propterea quod Paulus dixit.
 Tribulatio patientiam parit, Patientia proba-
 tionem, Probatio spem. At apud Paulum af-
 flictio materia est circa quam versatur spes, si-
 cut curatio circa morbum. Et sicut in curatio-
 ni vulneris, patientia vulnerati, qua se curatio-
 ni accomodat, non est remedium, nec preci-
 um propter quod contingat sanitas, ita hoc lo-
 co patientia in calamitate non est precium aut
 remedium propter quod seruemur, sed in-
 strumentum, quo præbemus nos spe curan-
 dos, sed non est opus accurata confutatione.
 Facile enim intelligi potest, spem non posse
 certam esse si pendeat ex dignitate nostræ pa-
 tientiæ.

Postquam autem hunc gradum posuit, proba-
 uit institutam propositionem. Afflictiones
 nobis gloriosas, hoc est, bonas esse, quia affli-
 ctiones sunt exercitia spei. Spes est gloriosa.
 Igitur afflictiones sunt gloriosæ. Sicut au-
 tem nos diximus oportere in afflictionibus ac-
 cedere fidem & inuocationem, ita hic Paulus
 spem requirit, spes autem coniuncta est cum
 fide & inuocatione.

Dilectio

IN V. CA. P. AD ROMA.

Dilectio Dei effusa est in cordibus nostris.

Idem hic dicit, quod spe concipiamus consolationem, sicut supra dixit, quod fides pacem & gaudium conscientiae pariat. Est enim sententia, cum speramus erigimur, & concipimus consolationem, in qua bonitatem Dei agnoscimus, & statuimus nos diligere, defendi, & seruari a Deo. Nam dilectio Dei significat dilectionem, qua Deus nos diligit, haec effunditur in corda nostra, hoc est, in consolatione agnoscitur & sentitur. Nec est somniandum, quod causa spei sit nostra qualitas & dilectio, qua nos Deum diligimus, sicut hunc locum Scholastici interpretantur, neque enim hoc dicit Paulus, Ac plane desperandum esset, si nostra dilectio esset causa spei, cum diligere non possimus, nisi prius fide apprehenderimus misericordiam. Et constat quod sit immunda, & exigua dilectio, &c. Quare tenendum est obiecta fidei & spei, esse non nostras qualitates, non nostras virtutes, sed dilectionem Dei erga nos ostensam in promissione certa & infallibili. Sicut igitur supra dixit, Fide reddi pacaras conscientias, Ita hic dicit spe erigi & confirmari mentes, Quia fides & spes apprehendunt dilectionem.

COMMENT. PHIL. MEL.

lectionem Dei erga nos. Dilectio dei effusa est
in cordibus nostris, scilicet in ipso actu spei
aut fidei.

Et discimus ex his locis
quos motus pariat spiritus sanctus in pijs scia-
licet fidem & spem, & in his ipsis motibus co-
cipitur gaudium & pax conscientiae, cum ae-
gnoscur bonitas & misericordia.

Nam Christus cum nos adhuc in-
firmi essemus secundum tempus, pro
impijs mortuus est.

Supra in fine gradationis posuit sententiam
de certitudine spei, spes non confundit. Nam
hoc cultu verè & proprie differunt pijs ab im-
pijs, videlicet hac certitudine, quòd pijs certò
confidunt se habere Deum propiciam, certò
sperant & expectant auxilia. Nunc subiicit ar-
gumentum quo spem confirmat, sumptum
ex signis & testimonijs misericordiae seu bo-
nitatis, cuius cognitio spem erigit. Est et hæc
enthymematis summa, Deus ita diligit nos
vt Christum voluerit pro nobis mori, & im-
iustos & reconciliatos seruabit. In antecedens
te amplificat magnitudinem amoris Dei erga
nos, Nam in omnibus tentationibus illa
ei

IN .V. CAP. AD ROMA.

est præcipua quæstio conscientia de volunta-
te Dei, an Deus diligat nos, an vero irascatur
Ideo diligenter colligit signa & testimonia
dilectionis infra in capite octauo, vbi ad eun-
dem modum consolatur nos, signa & testi-
monia Dei erga nos colligens, Vt qui dedit
filium suum pro nobis omnibus. quomodo
non omnia cum eo nobis donabit

Vix enim pro iusto aliquis moritur.
Nam pro bono fortassis aliquis ausit
mori

Amplificat argumentum hoc modo, Chri-
stus mortuus est necq; ex debito necq; propter
aliquam suam vtilitatem. Illa autem ingens
vis est amoris redimere aliquem à morte cui
nihil debeas, et à quo nullam capias vtilitatē,
Imò talem qui male meritus est. Hæc est sentē-
tia horum verborum. Vix pro iusto aliquis
moritur, id est inuiti in causa iusta mortē op-
perimus vbi mori debemus. Vt fur inuitus
moritur etiam si debet mortem legibus. Mil-
ites inuiti mortem oppetunt, etiam si mori de-
bent pro repub.. Intelligatur igitur in verbis
Pauli pro iusto, de re seu causa iusta seu debi-
to.

Sic deinde, sed pro bono fortassis
ausit aliquis mori, intelligatur etiam de re
bona,

COMMENT. PHIL. MEL.

bona, iucunda, aut vtili, Nam facilius suscipimus pericula, incitati cupiditate, aut opinione utilitatis, quã coacti debito. Sicut multi mortem oppetunt ad retinendas res caras, vt coniunges aut gloriam &c. Hæc est sententia harum particularum, quæ amplificat beneficium Christi, ex causis moriendi. Christi nec debuit nobis, eramus enim hostes & impij, nec utilitatem aliquam suam secutus est. Igitur necesse est, maximam vim amoris esse, quæ sola mortis eius causa est. Et profecto si mortem Christi consideremus, fateri necesse erit, quod verè diligit nos Deus, magis quã vlla mens humana existimare potest. Ideo nulla ratio efficacius erigit, aut cõfirmat fidem, aut spem, quã si illam vim amoris æstimemus ex morte Christi. Quia fides verè est fiducia amoris Dei erga nos. Huc enititur fides, vt ista tuat nos à Deo diligi, hoc est præcipuum obiectum in quo versatur fides. Proponamus igitur nobis certa testimonia dilectionis dei, promissiones, & Christū ipsum, qui est quasi vox ipsa promissionum & misericordix.

FINIS DISPUTATIONIS.
SEQVITVR ANALYSIS.

Prop

IN .V. CAP. AD ROMA.

Propter quod, sicut per vnum
hominem peccatum in mundū
intrauit.

Absoluta est supra præcipua Epistolæ hu-
ius disputatio. Sicut autem Dialectici docēt
^{ἀναλύειν} facere, hoc est, membra propositionū
dissoluere, & singula reuocare ad methodū,
^{ἀναλύειν} membra propositionum, de quibus
hactenus disputauit, methodice explicantur.
Disputatur de vi peccati, & de vsu legis, &
de gratia. Atq; hi tres loci, qui quidem sunt
in doctrina Christiana præcipui, hic tractantur.
Peccatum, Lex, Gratia. Itaq; meminerimus,
hic quasi nouum librum inchoari, Sed qui ta-
men continet locos quosdam, quorum expli-
catio necessaria est, ad superiorem disputatio-
nem.

Hæc præfanda esse duxi hoc loco, vt pru-
denter hanc sequentem partem à superiori dis-
uellam⁹, & sciamus quid hic agatur. Nā su-
perior epistolæ pars est contentio, tractat em̄
controuersiam, vt solet fieri in contentione.
Hæc sequens pars non est argumentatio, sed
est, ^{ἀναλύειν} & methodus, qualis esse solet, cū
simplicia themata examinantur. Primum
autem hic de peccato dicitur, de causa, & ef-
fectu,

COMMENT. PHIL. MEL.

fectu, scz vnde ortum sit peccatum, quomodo in natura hæreat & mortem pareat. Loquitur autem Paulus de peccato originali, Sed non discernit appellationes peccati originalis & peccati actualis, quia simul complectitur radicem & fructus, videlicet totum peccatum, naturæ corruptionem, & fructus corruptæ naturæ. Postea Augustini tempore, cum quidam nimium philosophantes, peccatum interpretarentur contra sententiam Pauli, tantum de actualibus delictis, Hic necesse fuit geminas appellationes facere. Sed Paulus complectens totam naturæ corruptionem, cum fructibus, aptissime loquitur. Nos tamen docendi causa vtemur etiam appellatione originalis peccati. Et cum Paulus hic principaliter de originali loquatur, recitabimus definitiones peccati originalis, & alia quædam, quæ in hoc loco monere lectorem prodest.

QVID SIT ORIGINIS PECCATVM.

Quòd de peccato originis variæ opiniones extiterunt, ideo accidit, Quia humana ratio non cernit immundiciem in natura hominis hærentem, nec intelligit illa horribilia vitia, hærentia penitus in natura, ignoratiõem, con

IN V CA.P. AD RONA.

contemptum, odium Dei, & similes pestes. Itaque peccatum homines ignari doctrinae Christianae intelligunt tantum de actualibus delictis. Et affingunt huc ex philosophia naturam hominum non esse viciatam. Nam in philosophia absurdum est accusare naturam. Accersunt huc & illas sententias tantum dictas, de civili iudicio hominum inter sese, Peccatum non est peccatum, nisi sit voluntarium. Quare alij extenuant peccatum originis, alij prorsus tollunt, & scripturas astute corrumpunt. Ego primum simpliciter dicam Pauli sententiam, quam & Augustinus defendit contra Pelagium, & alios veteres Scriptores, in Ecclesia tradunt. Peccatum originis, non est tantum imputatio, qua posterius Adae propter ipsius delictum rei sunt, sine naturae corruptione. Sed est etiam corruptio naturae secuta lapsus Adae, qua vires animae & corporis, ita viciatae sunt, ne per se verè obedire, & satisfacere legi Dei possint. Nam originalis iustitia fuit, non tantum imputatio atque approbatio hominis, sed etiam integritas virium, qua anima & corpus verè obedire legi dei poterat. Sed post Adae lapsum natura humana spoliata est illa integritate. Hanc despoliationem secuta est corruptio, qua fit, ut natura humana per se, nunc

COMMENT. PHIL. MEL.

neq; verè credere Deo, nec verè timere, nec verè diligere Deum possit. Sed intelligat, & amet bona subiecta sensui, ignoret & contemnet Deum, fugiat & odio habeat iudicium Dei, confidat præsentibus rebus, non confidat Deo & c. Hi morbi non sunt extenuandi, nec sunt leuis quædam imbecillitas. Sed sūt horribiles impetus animæ et corporis contra legē Dei. Et procreauit Adā spoliatus integritate naturali morbos viciosos qualis iam ipsius natura erat. Ita peccatū originis propagatione contrahitur à posteris, Proinde peccatum originis non tantum est reatus, sine naturæ corruptione. Sed etiam est naturæ humanæ corruptio qua fit, ne vires animæ, & corporis verè obedire & satisfacere legi Dei possint. Ideoq; Augustinus definit peccatum originis, concupiscentiam esse. Nec aliud voluit Anselmus, qui ait peccatum originis esse carentiam iustitiæ originis. Non enim sentit Anselmus peccatum originis tantum imputationem esse, aut defectum tantum esse. Sed sentit in ipsa natura positivè esse concupiscentiam quæ dispoliationem integritatis naturalis secuta est. Atq; ita Anselmus suam definitionem interpretatur ipse.

Teneamus igitur peccatum originis & im-

IN V. CAP. AD RAMA

imputationem, hoc est reatum, & naturæ corruptionem complecti. Deinde sciendum est hac corruptione fieri, ne legem Dei natura humana per se verè possit facere. Quāquā eni ratio, cum valeat adhuc in his quæ sensui subiecta sunt, externa & civilia opera legis facere possit, tamen interim hæret in hominibus ignorantia Dei, contemptus, & odium Dei, concupiscentia & alij morbi pugnantes cum lege Dei. Ideo Paulus hoc loco disputat de lege, non tolli lege peccatum. Quia semper accusat nos. Quare op^o est Evangelio, & gratia, hoc est gratuita remissione peccatorum. Nec satis intelligunt amplitudinem gratiæ, isti qui peccatum originis aut tollunt aut extenuant.

Pœnæ peccati originis sunt proprie, mors, & quidem mors æterna. Item seruitus quæ homines potestati diaboli subiecti sunt, qui horribiliter sævit in imbecillē naturā, terroribus, morte & omni genere calamitatum. At hæc impellit eam ad ois generis flagicia, ad blasphemias, ad hæreses, ad hypocrisin, ad cædes, ad odia, deniq; ad infinita flagicia. Idq; res ostēdit in philolophis et præstantibus viris, qui cum virtute viuere conati, tamen naturæ imbecillitate & potentia diaboli vi-

COMMENT. PHIL. MEL.

Et in uaria genera turpitudinis inciderunt.
 Pelagius tollebat peccatum originis, & sentiebat naturam sine vicio esse, & legi Dei satisfacere posse. Deinde cum obijceretur ex Paulo, peccatum per vnum hominem intrasse in mundum, interpretabatur de exemplo seu imitatione, peccatum intrasse in mundum per Adam, non quod caeteri propter ipsum essent, Sed quod homines peccandi exemplum ab eo sumpsissent, & ex posteris neminem habere peccatum, nisi admisisset aliquod actuale delictum.

Cinglius nomen peccati originis videri voluit retinere, rem sustulit. Clare enim scripsit neminem damnari morte aeterna propter peccatum originis. Postea nomen peccati originalis interpretabatur, conditione esse mortalitatis, eamque dicebat posteros Adae sustinere propter ipsius lapsum, sine proprio naturae vicio sicut nati ex ancilla seruitutem sustinent, tantum propter matris calamitatem sine vlla sua culpa.

Scholastici adeo extenuant peccatum originis vt si quis recte consideret, intelligat eos etiam re ipsa *πελαγισμῶν* Docent peccatum originis imputationem seu reatum esse. Deinde fingunt homines legi Dei verè obedire & factis

IN. V. CAP AD ROMA.

tis facere posse viribus naturalibus, Et tamen dicunt in natura hominis, morbum quendam esse, videlicet concupiscentiam, qui aliquantulum retardet rectam voluntatem. Hunc morbum vocant fomitem, & docent non esse peccatum, sed tantum poenam peccati originis.

Hi errores inde oriuntur omnes, quod ratio humana per sese non videt immundiciam naturalem, videlicet dubitationem de Dei voluntate, contemptum & odium Dei & similia vicia, quæ si cerneremus, intelligeremus naturam nostram horribiliter aduersari legi Dei. Ideo disputationem Pauli in hoc loco meminerimus, qui aperte docet concupiscentiam verè peccatum esse. Quare peccatum originis non tantum est imputatio seu reatus, sed etiam naturæ corruptio atque inobedientia. Idque docent multæ sententiæ in sacris literis Rom. octauo scriptum est. Sensus carnis legi Dei non est subditus ac ne potest quidem subdi. Ergo fomes quem sic vocant non tantum leuis imbecillitas est, & ^{ad vici} ~~ad vici~~ ^{papat} ~~papat~~, sed peccatum verè pugnans. cum lege Dei. Idem docet Propheta in Psalmo. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea. Deplo-
rat enim peccatum non matris, sed suum.
Ego

COMMENT. PHIL. MEL.

Ego cōceptus sum inquit, ita vt peccatum fuerit in illa mea massa, & meipso, cum initio formarer. Has sententias & similes opponamus istis præpostere philosophantibus, qui aut omnino tollunt peccatum originis, aut negant hominum naturam corruptam, & viciosam esse. Nolui autem colligere plura testimonia, propterea quòd disputatio Pauli, de concupiscentia, in septimo Capite copiose & clare reuellit illas hypocritarum persuasiones, qui somniant concupiscentiam non esse peccatum.

Neq; quicq; habent Scholastici, qd obijciant, nisi hoc vnum, quòd dicunt Baptismo deleri peccatum originis. Sed non intelligunt isti asini, quid sit remissio peccatorum. In Baptismo remittitur imputatio, hoc est, reatus, videlicet, vt naturæ morbus condonetur nobis, etsi re ipsa sit vicium, pugnans cum lege Dei. Manet itaq; morbus, sed ita, vt & reatus remittatur, & paulatim ex animis eiciat morbus, cum videlicet accepto Spiritu sãcto, corda iam nouos & pios motus concipiunt, timorem Dei, fiduciam Dei, &c. Planè præpostere iudicant Scholastici. Iustificatio in Euangelio, est imputatio iustitiæ, etsi hærent vicia in natura, Quia Euangelium pronunciat nos iustos,

IN. V. CAP AD ROMA.

iustos propter Christum, non propter nostras virtutes. Peccatum originis, re ipsa non est imputatio tantum, sed etiam viciū in natura, pugnat cum lege Dei. At Scholastici contra peccatum originis fingunt tantum imputationem esse, Iustitiam in Evangelio negant imputationem iustitiæ esse, ac fingunt nostras virtutes pronūciari iustitiā corā deo. Vides lector Scholasticos invertere doctrinā Evangelij & legis. Neque id tantum in hac controverſia faciūt, sed in multis alijs. Scio autē multos callidos homines irridere nostram sententiam de peccato originis, & de naturæ corruptione. Nec mihi homini minime astuto difficile esset cavillari testimonia, quæ ex Paulo & ex alijs scripturæ locis, hac de re afferunt. Sed si volumus bona fide iudicare, fateri nos oportebit, hanc esse simplicem scripturæ sententiam, de peccato originis, quæ nos sequimur. Et hæc sententia habet veterum scriptorū, & peritarū cōscientiarū testimonia. Nunc redeo ad Pauli verba, in quibus videbitur mus aprissime inter se cōferri, peccatum, legem, & gratiā. Vnde sit peccatum ortum, quid effectum, utrum lege & nostris operibus tolli possit, an tantum fiducia misericordiæ aboleatur.

Peccatum in mundum intrauit
& per

COMMENT. PHIL. MEL.

& per peccatum mors.

Quòd ait peccatum per vnum hominem intrasse in mundum. Et postea, Vni⁹ delicto omnes mortui sunt, testatur omnes homines reos esse prop^t Adæ lapsum. Est igitur quòd dam aliud peccatum præter actualia delicta. Nam si tantum actualia delicta essent, vnus quisq; tantum reus esset sui facti. Nunc cum clare dicat omnes homines reos esse propter vnus delictum, certe affirmat homines reos esse cuiusdam mali, præter actualia. Affirmat itaq; Paulus esse peccatum originis, iam vocabula hæc, peccatum & mors recte & verè intelligi debent. Peccatum non significat leuem imbecillitatem, Sed rem dignam iræ Dei, & damnatâ à Deo. Et est magna emphasis in hac particula, In mundum intrauit. Significat totum genus humanum subiectum esse peccato, in omnium animis esse horribilem cœcitatem, dei contemptum, odium, & alias infinitas pestes. Et hæc peccata iudicat & punit Deus, cum horribilibus terroribus, & æterna morte homines opprimit. Ita per peccatum mors oppressit humanum genus. Sed ratio hominum cœca, cum nō intelligat mortem esse pœnam peccati, & opus iræ diuinæ, contemnit mortē, & iudicat tantū esse quamsdam

IN V. CAP. AD RAMA

dam quasi naturæ quietem. Sed scriptura Iō-
ge aliter docet nos, Paulus enim inquit. Acu-
leus mortis peccatū est. Potentia peccati, lex.
Et Psal. lxxxix. Quia defecimus in ira tua, &
in furore tuo turbati sumus, posuisti iniqui-
tates nostras in cōspectu tuo, vitam nostrā in
illuminatione vultus tui. Est igitur mors exi-
stimanda, non tantum corporalis dissolutio
sed sensus æternæ iræ Dei. Quare qui dispu-
tant, peccato originali neminem damnari, et
si sit conditio mortalitatis, quid dicant, & qd
peccatum, quid mortem appellent, nō intelli-
gunt. Nam peccatum originis, cum sit horri-
bilis in natura impetus, pugnans cum lege
Dei, affert mortem & damnationem æternā,
nisi superetur fiducia beneficij Christi, sicut in
fra dicit, Mortem aboleri gratia.

Eo quod omnes peccauerunt.

Phrasis hebraica est, Peccauerunt. i. rei facti
sunt, seu peccatores sunt, seu habent peccatū.
Non enim intelligi debet de aliq̄ facto, quem
admodum latine, Verba præteriti temporis
intelligi solent. Estq̄ obseruanda collatio, de
peccato & morte. Dixit de causa, & de effe-
ctu peccati. Causa est Adam. Effectus mors
est. Addit autem mortem perualisse in om-
nes,

COMMENT. PHIL. MEL.

nes, id constar, quare id vsurpat quasi signū
 καὶ τὴν κήριον per quod ostendat, omnes etiam
 reos esse. Sicut & infra dicit. Vnius delictō
 multos mortuos esse. Particulam ἵνα verti-
 mus eo quòd, seu quia. Nec dubium est qui
 causam hoc modo græci efferant. Est q̄ senten-
 tia ideo mortem oppressisse omnes, quia om-
 nes rei facti sint. Intellige autē omnes habere
 re peccatum præter Christum. Nam is cum
 aboleat peccatum & mortem, sine peccato
 fuit. Quidam exponunt in quo, seu propter
 quem omnes peccauerunt. Quòd si series ora-
 tionis pateretur ἵνα exponi de persona, prop-
 ter quem, magnopere mihi arrideret ea inter-
 pretatio. Significat enim propter Adam, hoc
 est propter Adæ lapsum posteros reos esse.
 Sed series orationis videtur postulare, ut ἵνα
 exponatur non de persona, sed pro particula
 causali connectente sententias. Omnes sunt
 obnoxij morti, quia omnes sunt rei. Iam hoc
 etiam obseruandum est, cum dicat, omnes ha-
 bere peccatum, necesse est hæc intelligi de pecc-
 ato originis. Nam si tantū propter actualia
 delicta damnaremur, non posset dici, omnes
 reos esse. Infantes enim non dicuntur verè del-
 icta actualia habere.

IN V. CAP. AD ROMA.

Vsq̄ue ad legem peccatum erat in mundo.

Non debet intelligi exclusiue, post legem datam desisse peccatum, sed inclusiue quòd etiam tunc cum lex lata esset, tamen manserit peccatum, id est ne lex quidem aboleuit peccatum. Vt si quis dicat, vsq̄ue ad decimum annum bellatum est ad Troiam, id accipitur inclusiue, pro eo quod est, etiam decimo anno bellatum est. Ita hic paulus sentit lege non esse abolitum peccatum. Atq̄ hoc agit præcipue. Hoc est totius huius sententia κεφαλαιον. lege non tolli peccatum. Id enim vult efficere Paulus. Euangelio & misericordia opus esse quia lege nostris operibus peccatum non possit tolli.

Quare igitur lata est lex? Ad quid profuit lex? Id postea copiose dicit. sed nunc breuiter admonet, legis, hunc usum esse vt peccatum accuset. Vbi non est lex, non reputatur peccatum. Intelligi debet de iudicio nostræ conscientia, vbi non est lex ibi conscientia non agnoscit non accusat peccatū. Lata est igitur lex vt conscientia agnoscat peccatum, accusetur & perterrefiat & damnetur. Sicut supra dixit. Per legem agnitio peccati. Iam si lex tantū accusat

COMMENT. PHILIP MEL.

cusat peccatum, certe non abolet, sed exulcerat, vt nos perterrefaciat, iudicet, damnet, & ad desperationem & mortem adigat. Recte igitur dictum est, vsq; ad legem mansisse peccatum, id est, ne lege quidem abolutum esse peccatum.

Mors regnauit ab Adam vsq; ad Mosen.

Sicut antea de peccato dixit, Peccatum vsq; ad legem mansisse, hoc est, ne lege quidem abolutum esse peccatum. Ita hic addit de morte eandem sententiam, Sicut enim lex confertur cum peccato, ita cum morte conferri oportet, Quia mors est poena peccati. Et ex hoc effectum declarat, lege non aboleri peccatum. Constat enim lege non esse abolutam mortem. Igitur neq; peccatum est lege abolutum. Nam si peccatum esset abolutum, mors etiam aboluta esset. Est igitur & hæc sententia inclusiue accipienda. Regnauit mors ab Adam vsque ad Mosen. Id est, ne quidem lata lege mors est aboluta, manet enim mors sicut constat, & lex non consolatur, non viuificat conscientias luctantes cum morte, sed potius opprimit infinitis terroribus. Contra Christus resurgens aboluit mortem. Itaq; Euangelium abolet mortem, quia nobis quoq; certo promittit resurrectionem.

IN V. CAP. AD ROMA.

nem, et si paulisper expectanda est. Interim tamen liberat nos à terroribus mortis, & inferorum, quæ est verè mors, & erigit, consolatur, & viuificat mentes. Ea'q; consolatio verè est vita æterna.

Hæc verba, etiam in hos qui non peccauerunt iuxta similitudinem transgressiõis Adæ significant mortem opprimere, etiam infantes, tametsi nõ habeant actualia delicta. Nam similitudinem transgressionis vocat actualia delicta. Est'q; sententia. Sicut mors peruasit in omnes, ita peccatum quoddam peruasit in omnes, etiam in hos qui nõ habent actualia delicta. Rei sunt & infantes, etiam si non habent actuale delictum. Ergo est aliud quoddam peccatum, scz viciu originis.

DE GRATIA.

Qui est forma futuri, Sed non sicut delictum sic & donum.

Supra dixit de peccato, de peccati causa, propagatione, & effectu. Breviter etiam de lege admonet, peccatum non tolli lege, sicut nec mors lege tollitur. Sed de Lege infra copiosius disputabit. Cum em̄ instituerit,

P ij   quasi

COMMENT. PHIL. MEL.

quasi quādam collationem, seu potius ^{veritatem}
^{et} hic opponit peccato gratiam. Ac primum
orditur de causa, Confert Adam & Christū.
Porro nihil necesse est omnia similia esse in
collatione. Adam est exemplum Christi alij
qua ex parte, scilicet. Sicut propter Adam alij
rei sunt, ita propter Christum alij pronuncian-
tur iusti. Ita propemodum confertur modus
meriti. Vterq; meruit alijs. Adā meruit alijs
reatum, Christus meruit alijs reconcilia-
tionem.

Ac Paulus ipse inserit correctionem, vt ad-
moneat non omnia similia esse in collatione
Christi & Adæ. Nam hæc est sententia horū
verborum, Sed non licet delictum, sic & do-
num quasi dicat. Non omnia similia sunt in
hac collatione. Primum res sunt diuersissime
reatus & venia. Mors æterna & vita æterna.
Deinde plurimum interest in modo propa-
gandi. Ab Adam propagatur natura rea, via
ciosa & morti obnoxia, Et propagatur genes-
ratione carnali, Ecōtra à Christo donatur reco-
ciliatio. Hæc non propagatur carnali generati-
one, sed accipitur fide. Sicut Ioānis primo scri-
ptum est. Dedit eis potestatem filios dei fieri,
his qui credunt in nomine eius, qui non ex
sanguinibus neq; ex voluntate carnis, neq;
ex

IN . V CAP. AD ROMA:

ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Item
 Ioannis tertio . Nisi quis renatus fuerit & c.
 Hæc dissimilitudo propagationis diligenter
 obseruanda est ad refutandos Anabaptistas
 qui hunc Pauli locum scelestè corrumpunt ,
 ac somniant homines ante Christi resurrectio-
 nem natos, reos fuisse originalis culpæ. Sed
 nunc post resurrectionem Christi, neminem
 nasci reum. Fingunt & alias multas prodigi-
 osas ineptias. Somniant aliam nunc propaga-
 tionem esse carnalis naturæ, quam qualis fuit
 ante resuscitatum Christum. Aduersus huius
 modi fanaticas opiniones satis munit nos Ia-
 annes in illis locis quos citauî. Vbiq; docet
 scriptura beneficium Christi fide accipi. Sicut
 & ad Galatas scriptum est. Conclufit scriptu-
 ra omnes sub peccatum vt promissio ex fide
 Iesu Christi detur credentibus. Sed quid dicat
 Anabaptistæ non attendunt. Verè enim sunt
 furiosi & à diabolo agitantur, ita vt sensum
 communem etiam amittant. Si nũc homines
 non nascerentur rei, necesse esset naturam hu-
 manam, si quidem integra esset, etiam à mor-
 te immunem esse. Facile igitur intelligi potest
 beneficium Christi non propagari carnali ge-
 neratione, Atq; hæc dixi non tam rixandi cau-
 sa cum Anabaptistis, quibus diabolus iudicium

COMMENT. PHIL. MEL.

dicium omne ac mentem humanam eripuit,
 q̄; vt bonos iuuenes admonerem, vt pruden-
 tiam adhibeant in his disputationibus, iudicia
 dis. Nam iidem errores subinde repullulant,
 & feruntur ab alijs alio prætextu & alia spe-
 cie, sed agnosci facile possunt ab his, qui pia
 dogmata perfecte didicerunt, & dogmatum
 fontes norunt.

Si enim vnus delicto multi mor-
 tui sūt, multo magis gratia dei. &c.

Post correctionem redit ad collationem.
 Sicut propter vnus delictū alij facti sunt rei,
 ita è regione propter vnum Christum, alij re-
 conciliantur Deo, & fiunt accepti Deo. Hæc
 est sententia collationis, quæ valde perspicue
 ostendit, nos non nostro merito, sed alieno ac-
 ceptos esse.

Sed hic locus proprie postulat enarrari vo-
 cabulum Gratia, de quo etsi sæpe iam dixi-
 mus quid significet, tamen iterum hic admo-
 nendus est lector, quid proprie gratiam Pau-
 lus intelligi velit. Nam ad præsens institua-
 tum præcipue pertinet eius vocabuli inter-
 pretatio. Neq; vero inanem *λογουχίαν* hic
 mouemus. Maximam ruinam maximarum
 rerum in doctrina Christiana trahit hoc vo-
 cabulū

IN . V CAP. AD ROMA:

cabulum, non recte intellectum. Non enim possunt teneræ conscientiæ placere Deo assidue, nisi gratia intelligatur esse continua acceptatio. Porrò nisi sciamus nos Deo placere assidue, nunquam erunt certæ conscientiæ, nunquam verè & ex fide inuocabunt, quæ, quantum habeant mali, facile intelligi potest. Itaq; procul hinc remoueamus insulas, & intempestiuas enarrationes, quæ sunt apud Scholasticos, qui gratiam interpretantur habitum quendam, seu virtutē in nobis. Planè dant pœnas contemptæ grammatices. Nam Gratia significat Hebraïca consuetudine, seu veniam, seu misericordiam, seu fauorem, seu placere, seu (vt ita dicam) gratuitam acceptationem. Id enim videtur proxime & verissime interpretari vocabulum Gratia. Quare gratia relatiue intelligi debet, de acceptatione, seu de misericordia & beneuolentia Dei erga nos, Non debet intelligi de qualitate, seu virtute nostra erga Deum. Et conplectitur Gratia hæc duo, Remissionem peccatorum, & imputationem iustitiæ. Donum per Gratiam significat donationem Spiritus sancti, & vitæ æternæ. Nam Euangelium simul offert in remissione peccatorum, Spiritū sanctum, qui qdem fide accipit, et dum erigit

COMMENT. PHILIP MEL.

& consolatur conscientiam, parit novos motus, & nouam vitam. Quanquam enim gratiam necessario intelligimus relatiue, tamen sentimus fide accipi Spiritum sanctum, qui novos & sanctos motus parit in animis. Nō enim probo opiniones quorundam phanas, qui disputant homines sine Spiritu sancto renasci, & vincere mortem, deinde Spiritum sanctum ciuilitate interpretantur, de bonis motibus quos parit ratio suis viribus. Hæc opiniones procul debent abesse à Christianis. Quia certe mors æterna non vincitur viribus naturalibus rationis. Sed cum fide erigimus nos, adiuuamur à Spiritu sancto. sicut Paulus testatur, cum ait infra, sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum per quem clamamus Abba pater. Et intelligit Spiritum sanctum non motus naturales rationis, sed Deum viuificantem & consolantem nos.

Quare autem tantopere refert gratiam intelligi relatiue de acceptatione? quia sciendum est nos Deo acceptos esse, non propter illam nostram nouitatem. Sed certò propter misericordiam, propter Christum. Alioquin enim conscientia semper esset incerta, vtrum haberent Deum propiciam, si res penderet ex modo nostrarum virtutum & nouitatis.

IN V. CAP. AD ROMA

uitatis. Nam hæc nouitas est immunda & im-
 perfecta. Imò in asperimis certaminibus con-
 scientiæ, & in ipsa morte cernimus indignita-
 tem nostram & horribilia vicia naturæ no-
 stræ digna ira Dei. Hic frustra iræ Dei opponi-
 tur nouitas & nostrarum virtutū dignitas,
 sed opponi necesse est promissam misericor-
 diam Christi. Ita semper statuendum est nos
 certò iustos, id est, acceptos esse propter aliud
 extra nos, scilicet propter Christum per mise-
 ricordiam. Et quidem statuendum est hanc
 misericordiam certam esse. Ideoq; Paulus di-
 serte separat gratiam, hoc est acceptationem à
 dono, testatur nos habere propter Christum,
 non modo donum, sed etiam gratiam &
 quidem non propter nostram perfectionem,
 sed propter aliud scilicet Christum. Itaq; etsi
 renouari nos necesse est, tamen qualecunq;
 sit donum, interim teneamus gratiam, hoc est
 statuamus nos acceptos esse propter Christū,
 eamq; gratiam hoc est acceptationem pende-
 re ex promissione Christi de qua nullo mo-
 do dubitandum est, non pendere ex modo
 doni nostri. Et hæc doctrina egregiam conso-
 lationem affert, Quam Paulus infra copiose
 explicabit. vbi clare docet, nos certò placere
 propter Christum, etsi adhuc hereat in nobis

COMMENT. PHIL. MEL.

peccatum. Ideo dicit cap. octauo. Nulla nunc
condemnatio est his qui sunt in Christo Iesu.
Item, Quis accusabit electos Dei? Deus est
qui iustificat eos.

Nec ita se habet donum, sicut per vni
us delictum. Iudicium enim ex vno ad
condemnationem, At donum ex mul
tis delictis affert iustificationem.

Diligentiam & prudentiam summam ad
hibet in docendo, sed oratio est subobscura
propter breuitatem, aut certe propter compo
sitionis negligentiam. Vide enim æconomis
am. Supra fecit Antithesin peccati & gratiæ,
dixit vnde ortum sit peccatum, vnde orta
gratia, dixit de effectu peccati de morte. dix
it etiam de dono quod affert gratia, videli
cet de vita æterna, nunc addit aliam antithes
in ac dissimilitudinem, quam maxime oport
uit tradi, videlicet, quod gratia sit vberior
& efficacior peccato, seu quod gratia super
ret peccatum. Hic locus nullo modo fuit pre
tereundus quia si parem vim haberent pecca
tum & gratia, gratia ita certaret cum peccato
tanquam cum pare, non superaret peccatum,
non

IN V. CAP. AD ROMA.

non aboleret mortem. Duo regna confert.
 Regnum peccati & diaboli, & regnum grati-
 aë, ac Christi. Hic necesse est ostendi vtrum
 sit potentius. Quorsum enim attineret regnũ
 Christi anteferre, nisi potentius esset. Pruden-
 ter igitur Paulus addit hic alteram dissimili-
 tudinem. cuius hæc summa est Gratia abolet
 peccatum, & mortem. Regnum Christi po-
 tentius est regno diaboli. Itaq; à peccato & à
 morte ita liberamur, cum credimus Christo.
 Structura orationis apud Paulum non est
 absoluta, ac propemodum sic absolui potest
 Non ita se habet donum, sicut se habet pecca-
 tum, quod per vnum peccatẽ Perdidit ho-
 mines. Deinde sequitur explicatio dissimili-
 tudinis. Vnum peccatorum attulit exitium
 & condemnationẽ vniuersæ posteritati. Ad
 gratia abolet multa peccata, scilicet originale
 & actualia, radicem & fructus. Ita primum
 opponit gratiam peccato, & docet gratia vin-
 ci peccatum. Deinde etiam effectus confert,
 Mortem & vitam. Si vnus delicto mors rea-
 gnauit, quãto magis regnabit vita per lesum
 Christum. est autem sententia. Cum gratia a-
 boleat peccatum, abolet etiam mortem. Sicut
 enim peccatum affert terrores & mortem, ita
 e contra cognitio misericordiæ, cũ cõsolatur
 & eris

COMMENT. PHIL. MEL.

erigit perterrefactas mentes, liberat à morte æterna, & affert vitam, sicut supra dictū est. Iustus ex fide viuet. Item, iustificati fide pacē habemus. Item, Hæc est vita æterna, vt agnoscant te Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Item, Qui credit in filium, habet vitam æternam. Et huiusmodi testimonia sanctorum multa vbiq; sunt obuia, quæ docent homines consequi vitam æternā, non lege, aut operibus, sed fide, hoc est fiducia misericordiæ promissæ, propter Christum. Idq; hic præcipue docet Paulus, quòd propter Christum gratia & vita donentur, hoc est, quòd non propter legem, aut nostra opera, aut impletionem legis, sed propter Christum certò consequamur remissionem peccatorum, imputationem suauitatis, & vitam æternam. Facile igitur intelligi potest regnum Christi potentius, & gratiam efficaciorē esse, q̄ regnum diaboli, & peccatum, quia peccatum remittitur, & superatur mors, cognitione gratiæ, hoc est misericordiæ Christi. Et ita vincit Christus, vt propter eum iusti pronunciemur, et si simus indigni, & consequamur certò vitam æternā propter ipsum.

Exuberantiam gratiæ.

Sæpe repetit hanc sententiam, quòd gratia superet

IN V . CAP. AD ROMA.

superet peccatū. Necessē em̄ est hoc inculcare,
 vt certō sciam⁹ Christi regnū potētius esse rea-
 gno diaboli & regno peccati Et facilius hui⁹
 grauissimæ sentētix vis intelligi potest, cū ad
 vsū transfertur, in certamine conscientix. Si
 cut enim Cain dicit, maius esse peccatum su-
 um, q̄ vt veniam consequi possit, Ita conscia
 entix sæpe in aliquod certum peccatum incū-
 bunt, quod ita amplificat, vt veniam spera-
 re non possint, oppressi magnitudine illi⁹ pec-
 cati. Contra hanc tentationem muniam⁹ nos
 hoc loco, & erigamus nos his testimonijs, in
 quibus toties hæc sententia inculcatur, quod
 gratia sit amplior atq; vberior peccatis, quod
 Christus qui sedet ad dexteram patris, poten-
 tior sit omnibus peccatis, & toto regno dia-
 boli. Blasphemia igitur est in Christum, sin-
 gere aliquod esse maius peccatum, q̄ vt con-
 donari possit, aut tolli à Christo. Est & hoc
 nomine vberior gratia, quia etsi adhuc hæret
 in natura nostra peccatum, tamen propter Ch-
 ristum pronunciamur iusti, modo vt confis-
 damus misericordia eius. Adeo potentius est
 Christi regnum peccato, vt gratia etiam præ-
 sens peccatum obruat, sicut infra copiosius di-
 cet, renouatos pronunciarī iustos, non pro p̄-
 legis impletionē, sed prop̄ Christum, etsi na-
 tura

COMMENT. PHIL. MEL.

tura adhuc viciosa sit. Sic igitur verè intelligem⁹ vim hui⁹ encomij gratiæ si trāsferemus ad vsum cū cupimus habere placatum. Deū, & tamen aut magnitudine peccati aut presenti imbecillitate naturæ absterremur. Hic nobis inculcemus hoc Euangelium. Gratia exuberat supra peccatum, Christus longe maior ac potentior est vniuerso regno peccati.

Pingit etiam vtriusq; partis vim in verbo regnandi. Mors regnavit, inquit, hoc est, non poterat tolli lege, aut vllis humanis operib⁹ aut iustitia humana Conscientiæ non possunt non opprimi peccato & æterna ira, ac æternis terroribus, si non erigantur cognitione gratiæ id est misericordiæ Christi, Frustra opponitur iræ Dei iustitia humana, monachus, & quidquid est operum humanorum. Hoc significat, cum vtitur verbo regnandi. Et eodē tra dicit regnare gratiam. Etsi enim peccatum adhuc hæret in natura, etsi natura adhuc obnoxia est mortī, tamen peccatum & mors non regnant. Sed vincuntur cum apprehendimus gratiam hoc est misericordiam propter Christum promissam. Sicut & infra inquit. Peccatum nō dominabitur vobis, id est. Etsi adest peccatū, tamen nunc nō opprimit vos, nō adiget ad desperationem, non cōdemnabit vos. Etsi

IN V. CAP. AD ROMA

Esti estis immundi, tamen accepti estis propter Christum. Non .n. estis sub lege, sed sub gratia & c.

Igitur sicut per vnus delictum, omnes homines condemnati sunt,

Conclusio est collationis hactenus tractatæ in qua satis perspicue repetit summam rei, vti delictet quod propter Adam rei sumus hoc est quod habeamus peccatū originis, quòd natura humana non possit se ipsa liberare à peccato & à morte sed per Christum liberetur à peccato & à morte. Ac efficit Paulus aptas antitheses peccati & iustitiæ, mortis & vitæ. Sicut propter vnus inobedientiam reliqui sūt rei ac peccatores, ita propter vnus obedientiam alij sūt iusti, id est accepti. Peccati comes est mors: Iustitiæ comes est vita æterna. Itaq; sicut propter vnus Adæ delictum mors irrogata est omnibus, ita propter vnus Christi iustitiam offertur vita omnibus. Hæc sunt satis plana & perspicua. Cum alios homines reos esse propter Adæ delictum affirmat homines nō tantū habere actualia peccata propria, sed etia reos esse propter alienū delictū.

Itaq;

COMMENT. PHIL. MEL.

Itaq; sentit Paulus habere homines peccatum originis, si modo hæc ipsius verba simpliciter & dextre intrepertamur. Et econtra docet peccatum & mortem non posse tolli, nisi per Christum, ubi testatur nos iustos pronuciari si dicitur misericordiae Christi, non propter legem aut benefacta, aut virtutes nostras. Accollatio multum lucis affert in hac causa, ut intelligamus nos alieno merito pronuciari iustos scilicet propter Christum, non propter nostras virtutes. Sicut enim propter Adam alij rei sunt, ita propter Christum alij sunt accepti.

DE LEGE.

Lex autem simul accessit, ut abundet delictum.

Nihil vitæ hominum ac moribus perniciosius est, quam de legum dignitate detrahere, & reuerentiam earum minuere. Itaq; hæc voces Pauli, in quibus dicit legi augeri peccatum, nos non esse sub lege, & similes haud dubie multis prudentibus viris, qui non intelligebant, quo pertinerent, vitæ sunt absurdissimæ & indignissimæ bono viro, ac planè sediciose ac tribunitiæ quædam faces esse, ad dissol-

uendâ

IN .V. CAP. AD ROMA.

uendam disciplinam, & ad corruptelā pu-
 blicorum morum emissæ. Proinde in tam
 absurde dictis necesse est, in aditu huius lo-
 ci, de lege præmonere lectores, quod agat Pau-
 lus, quo pertineant hæ nouæ sententiæ, quæ
 profecto valde abhorrent à ciuilibus opinio-
 nibus, & nisi recte intelligantur, publice &
 priuatim moribus officiant, Cuius rei facile
 possum multa exempla commemorare. Inia-
 tio igitur sciendum est, has sententias Pauli
 prorsus nihil pertinere ad vitam exteriorē,
 & ciuilem, sed ad conscientiam, cum Deo a-
 gentem, & luctantem cū iudicio Dei, & que
 ut habeat Deum propitium & fauentem. In
 hac re proprie versat Euangelium, in hac causa
 versat Pauli disputatio, nihil pertinet ad ciu-
 ilem vitam, seu ad vitam, quæ versatur in o-
 peribus. Ideoque supra dixi duo esse legis offi-
 cia. Alterum politicū est, coercere homines
 externa disciplina, de qua non solum omnes
 libri sapientum, omnes Poetæ, omnes Philo-
 sophi, omnes Legumlatores præcipiunt, sed
 Deus etiam præcipit, iuxta illud Pauli. Lex
 est iniustis posita. Item, Roma. i. Morte digni
 sunt, non solum qui talia faciunt, sed etiā qui
 facientibus consentiunt. Sed cum talis disci-
 plina

COMMENT. PHIL. MEL.

plina non satisfaciât Dei, non pronunciantur homines iusti coram Deo propter eam quia, interim corda hominum sunt viciosa, nec satis timēt Deum nec satis credunt Deo. Et ratio men Deus requirit disciplinam illam & nullo modo concedit licentiam externæ disciplinæ violandæ. Philosophi eam merito summis laudibus vehunt, quia verissimū est nulum bonum in humana natura prestantius esse quàm hanc rationem & curam honeste viuendi. Et vt sine cibo, potu, & similibus naturæ beneficijs tueri vitam nō possumus, ita sine legibus, & disciplina defendi & conseruari vita hominum non potest. Sed nulla grauior comendatio excogitari potest quàm quòd Deus & præcipit hanc disciplinam, & addidit pœnas & premia. Nam externa iustitia meretur in hac vita, corporalia premia iuxta illud. Honora patrem & matrem, vt sis longæuus super terram. Habet in pijs etiam sua præmia post hanc vitam. Et rursus punit Deus violatione disciplinæ grauissimis pœnis in hac vita & post hanc vitam. Hæc diligenter inculcanda sunt hominibus, primum vt meminerint hæc quæ de legis effectu & abrogatione hoc loco dicuntur, non pertinere ad exteriorē vitam, sed tantū ad certamen conscientie in iudicio Dei. Deinde vt discant legem

IN V CA.P.AD RONA.

gem in tota vita exteriori ac politica vereri et
 venerari. Tota enim vita exterior ad legem
 pertinet, lege regitur atq; continetur. Et hanc
 externam disciplinam humana ratio aliquo
 modo suis virib. præstare potest. Sicut enim
 assuescere ratio potest ad artes percipiēdas, ita
 potest ad honestas actiones in moribus assue-
 sceri. Et sicut non possunt artes percipi sine do-
 ctina & exercitatione, ita nec sine doctrina
 & disciplina honeste agendi consuetudinem
 consequi homines possunt. Non enim possunt
 curari ac mansuescere sine magno negotio,
 quare & legibus & disciplina & multis vin-
 culis opus est, quibus cupiditates humanæ as-
 stringantur & regantur. Voco autem hic le-
 gem, decalogum de externis operibus præci-
 pientem, Item leges ciuitatum de moribus,
 Item vniuersam philosophiam de moribus,
 quatenus rectam rationem sequitur. Ac recte
 quidem senserunt summi viri qui aut resp.
 constituerunt, aut leges tulerunt, aut de phi-
 losophia scripserunt, leges de moribus diuini-
 tus traditas aut ostensas esse humano generi.
 Nā iudiciū naturale de morib⁹, quod peperit
 leges & vniuersam philosophiam, diuinitus
 inditum est mentibus hominum, non aliter
 atq; lumen diuinitus inditum est oculis.

COMMENT. PHIL. MEL.

Cum igitur notitiæ illæ diuinit⁹ scriptæ sint
 in mentibus hominum, non minus sunt lex
 Dei quàm decalogus in saxo diuinitus scrip-
 tus, qui quidem planè easdē leges continet,
 quas Deus antea mentibus hominum inscrip-
 serat, sed postea promulgauit eas sua voce, et
 vt haberemus testimoniū, quòd doceret nos
 has naturales notitias, legem & voluntatem
 Dei esse, & vt quædam leges extarent magis
 explicatæ. Itaq; encomia legum aut philoso-
 fophiæ quæ passim extant in grauissimis
 scriptoribus vera sunt. Sunt enim encomia le-
 gis diuinæ & decalogi. Demosthenes recte
 vocat legem inuentum & donum Deorum.
 Est enim Dei sapientia humano generi diuini-
 tus ostensa. Præclare Aristoteles, qui inquit
 δ τὸν νόμον κελύειν ἀρχὴν, δὲ πᾶσι κελύειν ἀρχὴν τῶν ἀγαθῶν
 καὶ τῶν κακῶν. Huiusmodi multa sunt vbiq;
 obuia apud omnes bonos autores. Cicerō
 philosophiam appellat vitæ ducem & expul-
 tricem viciorū, Hæc recte & verè dicuntur,
 sed sciendum est hæc dicta pertinere ad vitam
 quæ versatur in operibus seu ad politicam
 vitam. Et huiusmodi sententias inculcemus
 nobis, vt honorifice de legibus sentire discā-
 mus. Non enim prodest assuefacere imperia-
 tos ad legum contemptum, id quod fit cum
 hæc

IN V CA.P. AD ROMA.

hæc Pauli doctrina de effectu aut abrogatione legis non recte, aut non satis explicatur. Ac vulgus planè hæc peruertit. Euangelium pertinet ad conscientiam cum Deo agentem. Lex ad opera in vita exterior. Vulgus contra transformat Euangelium in quandam conscientiam in vita exteriori. Interim habet conscientiam lege oppressam & condemnatam. Hæc necesse fuit hoc in loco, de politico officio legis præfari, vt qua de re Paulus disputet recte & proprie intelligi possit.

Alterum officium legis est spirituale, scilicet ostendere peccata, accusare & terrere conscientias in iudicio Dei. Ac tantū de hoc effectu legis loquitur hic Paulus, & docet non aboleri peccatum lege, sed magis augeri. Hic primum scire oportet neminem legi dei satisfacere. quia nemo timet, nemo diligit deum toto corde, nemo confidit Deo ex toto corde, Sicut infra clare dicitur ca. viij. Sensus carnis inimicitia est aduersus Deum. Legi Dei non est subditus, ac ne quidem subdi potest. Cū autem legi non satisfacimus manifeste sequitur conscientias semper reas esse semper accusari à lege. Idè in experientia deprehenditur, cum mens perterrefacta quærit Deum, & cupit habere Deum placatum & propitium.

COMMENT. PHIL. MEL.

semper absterret conscientiam lex, quæ accusat, quæ pronunciat nos indignos esse, nos esse reos, iræ Dei & mortis æternæ. nos a Deo reiectos esse. Ita lex non solum non consolatur nos, non reconciliat nobis Deum, sed condemnat nos & ad desperationem adigit. Ita lex auget peccatum, id est facit ut peccatum fiat efficax, terreat & occidat nos. Sicut ad Corinthios scriptum est. Aculeus mortis peccati est, potentia peccati lex. Et in his terroribus conscientia non potest illis operibus erigi & sanari, quia donec conscientia iudicat se esse ream iræ Dei, & mortis æternæ quantum libet operetur, tamen sentit illa opera non sufficere ad placandum Deum. Imo sentit semper adesse peccatum & opera ipsa imunda esse, fugit & odit iudicium Dei, iræ scitur Deo. Ideo sentit adesse impietatem. In hanc sententiam declarat postea Paulus propositionem de lege hic positam.

Nunc ad textum Pauli venio, Brevis propositio est in qua docet quid in conscientia lex efficiat. Lex accedens non sustulit peccatum, sed simul mansit cum peccato, & auxit peccatum. Et hanc propositionem infra in cap. vii. copiose interpretatur proponens suum exemplum. Sed ini

IN .V. CAP. AD ROMA.

in initio iterum admonendus est lector de consilio Pauli, & de genere orationis. De consilio hoc meminisse lectorem oportet, Nihil hic dici de civili vita, & de civili usu legis. Nam ea res non pertinet proprie ad Euangelium, tantum illud traditur quid efficiat lex, in conscientia agente cum Deo. Nam quod ad civilem vitam attinet. Lex certe coerceset externa peccata, magistratus metu coerceset homines doctrina & disciplina, reddit ingenia mansuetiora. Ideo lex in vita civili non auget peccata, sed reprimit. At tunc cum conscientia luctatur cum iudicio Dei, & conatur placare Deum & abolere peccatum, hic sentit se neque caeremoniis, neque ullis operibus moralibus posse iram Dei placare, sentit enim se nullo modo satisfacere legi. Ibi lex auget peccatum, hoc est eddit efficaciam ut homines ad desperationem adigat & occidat. Secundo sciendum est & hoc, Paulum complecti totam legem nec tantum loqui de caeremoniis sed praecipue de ipso decalogo. Nam decalogus maxime accusat conscientiam. Ideoque Paulus infra sumpsit exemplum ex decalogo. Non concupisces. Augere peccatum non hoc proprie significat numerum augere sed vim & efficaciam, videlicet, Lex dum accusat facit ut peccatum

COMMENT. PHIL. MEL.

casu terreat, & terrore illo occidat homines.
 Sic enim infra Cap. viij. interpretatur hæc, &
 ad Corinthios ait, Aculeus mortis peccatum
 potentia peccati lex. Dicit autem disertè, Lex
 subintravit, hoc est, iuxta peccatum, & manè
 te peccato accessit lex, & iustata est lex cū pec-
 cato. Homines conati sunt lege tollere peccat-
 um, Sed lex potius armat peccatū cōtra nos,
 Quia decalogus semper accusat nos. Nemo
 enim tantum timet aut diligit Deum, aut tan-
 tum credit Deo, quantum oportuit. Nemo
 exiit omnes malos affectus. Ideo nemo satis
 facit his legibus, Diligas Dominum Deum
 tuum ex toto corde. Item, non concupisces.
 Item, quando conscientia sentit se ream esse,
 & conatur cæremonijs, aut alijs operibus
 placare iram dei, hic experimur conscientiam
 non posse reddi pacatā operibus, & quia con-
 scientia sentit hæc opera immunda esse, & quia
 manet dubitatio tantisper, donec per Euange-
 lium erigimur, in quo offertur remissio pec-
 catorum, & reconciliatio, sine cōditiōe legis.
 Ita & decalogus, & aliæ legis partes, augent
 peccatum. Lex enim accusat reos, nusq; pro-
 mittit gratis remissionem peccatorum. Non
 potest autem remissio certa esse, nisi claro testi-
 monio, & verbo Dei offeratur, & quidē pe-
 nitentiæ

IN. V. CAP AD ROMA.

promittat gratis, sine cōditione nostræ digni-
tatis.

Vbi abundauit peccatum, super
abundauit gratia, &c.

Postea sequitur suauissima sententia. Vbi
abundauit peccatum, superabundauit gratia.
Hic quoq; discamus præferre gratiã peccatis,
præferre regnũ Christi regno peccati, & mor-
tis. Quamlibet magna habemus peccata, ta-
men sciamus gratiam, hoc est, misericordiam
vberiore esse, non sinam⁹ magnitudine pec-
cati opprimi, ac vinci gloriam misericordiæ
Christi, Non imitemur vocẽ Cain, qui inqt,
Maius est peccatũ meum, q̃s vt veniam conse-
qui possit. Sed opponamus hanc sententiam,
Vbi abundauit peccatum, ibi superabunda-
uit gratia.

Vt sicut regnauit peccatum.

Postea addit consolationem de effectu. Si-
cut peccatum occidit, ita gratia regnat per ius-
titiam, ad vitam æternã, per Iesum Christũ.
Aufer hic imaginationes de qualitatibus, &
intellige gratiam, misericordiam, in Christo
promissam, Hæc regnat per iustitiam, id est,
iustificat, hoc est, prop̃t hãc sumus accepti, &

COMMENT. PHIL. MEL.

dem sumus accepti, non propter nostras
 qualitates, sed propter Christum. Ideo q; ad
 iecit, Gratia regnat per iustitiam, per IESVM
 Christum. Gratia regnat per iustitiam ad vi-
 tam æternam, id est, per misericordiam simul
 iusti reputamur, & donamur vita æterna, nō
 propter nostras virtutes, sed propter Christū.
 Vides hic clare coniungi iustificationem, &
 vitam æternam, vt sciamus certò donari vi-
 tam æternam, cum remissiōe peccatorum, &
 vtrumq; donari, non propter nostram digni-
 tatem, seu merita, sed propter Christum, nam
 id tenere necesse est. Si enim sentiendum esset
 vitam æternam cōtingere propter nostra me-
 rita, statim ruerent conscientiæ, sentientes me-
 rita deesse, aut non sufficere merita. Ideo à me
 vt statuatur certò propter Christum,
 dari vitam æternam. Sicut

Ioannes inquit, Qui
 credit in Filium,
 habet vitam
 æternam.

CAPVT VI.

IN VI CAP. AD ROMA

Hic vero ingens tumultus quæstio-
 num oritur, Si non sum⁹ iusti le-
 ge & operibus nostris, sed per mi-
 sericordiam prop^t Christū, quor-
 sum opus est bene operari. Si lex nec iustifi-
 cat, nec affert vitam æternam, quorsum opus
 est lege, quorsum attinet coercere cupidita-
 tes. Hæc absurda non hic primum in fine dis-
 putationis obstrepunt Paulo, Sed inde vsq;
 ab initio obstrepebant concionanti de iustitia
 fidei, quòd homines pronuncientur iusti, per
 misericordiam, non propter benefacta, Verū
 distulit responsionem in hunc locum, vbi
 prolixam disputationem de legis effectu in-
 stituit. Ac vide quàm sollicitè doceat. Post
 quàm in fine proximi capitis cepit de lege dis-
 putare, priusquàm pertexat illum locum,
 hic se interpellat ipse vt offensionib⁹ illis me-
 deatur in tempore, quæ præcipue videban-
 tur officere causæ. Postea redit ad disputatio-
 nem de legis effectu in Capite viij. Ac profes-
 sio diligenter hic considerari debet. Oecon-
 omia operis, Quare has absurdas quæstiones
 proponi atq; agitari oporteat, & qua occasio-
 ne hic agitentur. Sed non est obscurum
 vnde existant hæc absurda, modo vt lōgam
 illam disputatiōem, tot iam paginis tractatā,
 de iusti

COMMENT. PHIL. MEL.

de iustitia fidei, lector recte teneat. Hoc seculo postquam hæc doctrina renouata est, quod certò fiducia misericordiæ iusti pronūciemur non propter opera, nihil est hac ipsa calumnia vsit atius. Accusant nos passim libelli Syco- phantici, Cochlei, & similibus Sophistarum quòd doceamus nihil op⁹ esse bonis operib⁹. Nuper etiam prodijt in hoc theatrum Mustel la qui tropheum pinxit in vestibulo libri in quo gloriatur à se totum Lutheranismum prostratum esse, cum quidem nihil attulerit noui præter quædam conuicia, & si dijs placet, græca, vocat Misergos, hos qui de fiducia misericordiæ docent. Ex hoc nostri temporis exemplo intelligi potest, vnde quæstiones istæ apud Paulum orientur. Et cum has ipsas calumnias refutet Paulus, facile intelligi pos- test cum in eadem versari causa, quam nos de- fendimus, Nisi. n. sentiret homines pronūci- ari iustos fiducia misericordiæ, non propter opera, non esset locus huic quæstioni. Quorsū opus sit operibus, Non esset locus his absur- dis & calumnijs, permanebimus in peccatis. Sed doctrina de fiducia misericordiæ parit has quæstiones. Cū. n. imperiti homines audi- unt, nos per misericordiam pronūciari ius- tos, non propter opera, statim incipiunt que- rere

IN V. CAP. AD RAMA

rere, quorsum opus sit benefacere, si bene facta non mereantur ut Deo placeamus, ut simus filij dei. Nonnulli etiam religiosi queruntur debilitari studium et diligentiam bene operandi. Ac profecto tanta est naturæ humanæ segnicies, non solum in impijs, sed etiam in pijs, ut plerique boni, tamen audito hoc Gesnere doctrinæ de misericordia, segniores fiât ad bene operandum, cum quidem hæc misericordiæ agnitio multipliciter excitet studiû bene operandi. Quæ. n. ratio magis accendere pios potest, quàm quòd conscientijs exempta est dubitatio. Tunc. n. ærumnosum esset bene operari, si conscientia nunquam sciret verum Deo placeret hic noster labor. at postquam ex hac doctrina de fide didicit, quòd opera nostra certò placeant Deo. quòd sint gratissimi cultus, propterea quia personæ sût acceptæ propter Christum, etsi ipsa opera non satisfaciunt legi. Hæc certitudo vel maxime excitare nos debebat. Ac Paulus hic in textu inter cæteras causas bene operandi hæc quoque prudentissime posuit. Hæc prefari volui ut quid agat Paulus, qua de re loquatur, perspicui melius posit. Omnia. n. fiunt planiora monstraris occasionib. ex quib. oriuntur hæc questiones, quæ hic quasi interpellant Paulum.

Illud

COMMENT. PHIL. MEL.

Illud etiam obseruet lector, qua occasiōe proprie in hoc loco interrumpat seriem institutæ disputationis, de effectu legis. Cum enim dixisset, non solum nō tolli peccatum lege, Sed multo magis augeri, hoc est armari, vt fiat potentius, vt nos terreat, atq; occidat, hoc est, nō posse conscientias reddi pacatas operibus, sed tantum reddi pacatas cognitione misericordiæ. Hic reclamant omnes hypocritæ. Si lex, si opera nostra non merentur vt placeam⁹ deo, quorsum igitur op⁹ est bene operari. Dignetur igitur in hanc quæstionē, & cum supra per totam Epistolam, de fiducia misericordiæ docuerit, nunc tandem aliquando concionari de bonis operibus. Et vt lectorem præparemus, hoc quoq; admonere visum est. Discernantur opus & persona. Etiam cum habet aliquis ingenia benefacta, tamen nō potest affirmare, qd persona Deo placeat, propter illa benefacta. Ideo vt sit certus, qd persona placeat, necesse est rem non pendere ex nostra dignitate, sed ex sola promissione, & veritate Dei. Quare conscientia non metiatur dignitatem operum, sed statuatur certò se placere Deo, tantum propter promissam misericordiam in Christo. Hæc distinctio operū & personæ, plurimū lucis affert huic negotio, & admonet fidē ad personam

IN. VI. CAP AD ROMA.

nam referri debere. Certe em̄ cōscientia pertet
refacta non potest operib⁹ erigi, nō potest sta-
tuere, q̄ p̄sona placeat, etiā siquid adest bono
rū operū, Quia in illo certamine opprimitur
conspēctū viciōrum nostrorum. Et facile est
diabolo accusare, & deformare bona opera.

Quid igitur dicemus? Num perse-
uerabimus in peccato, vt magis exu-
beret gratia. Nequaquā.

Aduersarij obijciunt. An nihil refert quo
modo operemur, Siquidem nō merent̄ bene-
facta remissionem peccatorum, & vt iusti res-
putemur, hoc est accepti. Respondet Paulus.
Imō necessario bene operādū esse. Et addit ra-
tiones tres, sumptas ex pprijs atq̄ intimis lo-
cis huic negotio. Prima sumpta est, ex poenitē-
tia, quia sine ea non existat fides. Secunda
continet consolationē, & locum à facili. Tera-
tia, ex sine reconciliationis, seu ex debito, &
ex causa formali.

Qui mortui sumus peccato, quo
modo viuemus in eo.

Dixi primam rationem sūptam esse ex
poenitentia, sine qua non existit fides, nec con-
tingit iustificatio, Est q̄ hęc sūma argumenti
Iustificatio

COMMENT. PHIL. MEL.

Iustificatio non contingit sine poenitentia. Effi-
 enim peccata remittuntur per misericordiam
 non prop̄t nostri doloris, aut operū dignitas-
 tem, tamen hi, qui securi iudicium & irā dei
 contemnunt, nec querunt misericordiam, cer-
 te non habent fiduriam misericordiæ. Ideo ne-
 cesse est perterrefieri conscientias agnitis pecca-
 tis, necesse est peccata displicere, ac rursus be-
 ne operari. Constat enim in Euangelio prædi-
 cari poenitentiam. Et Christus ait. Spiritus^{san-}
 ctus arguet mundum de peccato, iustitia, &
 iudicio. Quare non dubium est, quin necesse
 sit improbare & vitare peccata, & rursus be-
 nefacere. Hæc est sententia primi argumen-
 ti. Nam q̄d Paulus hic dicit de mortificatio-
 ne & viuificatiōe, simplicissime intelligi poe-
 nitentia debet. Ergo cum ait. Qui baptizamur
 in Christum Iesum, in mortem eius baptizamur,
 ut sicut resurrexit Christus, ita & nos ef-
 ficiamur noui, &c. Item, In similitudini mortis eius, &c. Item, Vetus noster
 homo simul crucifixus est, ut aboleatur corpus
 peccati, id est, natura viciosa, planissimū
 est in his figuris nihil aliud intelligi debere, q̄
 q̄d simpliciter dicitur, in Euangelio prædica-
 ri poenitentiam & remissionem peccatorum.
 Nam hæc vocabula, mortificatio & viuificatio
 mīstrō

IN. VI CAP. AD ROMA:

tio simplicissime hoc significant, quod vfitatio dicimus pœnitentiam, Voco autem pœnitentiam Ecclesiastico more conuersionem impono, eiusq; cōuersionis præcipuas partes duas Contritionē & fidem. Atq; hic rursus à grammaticis peto, vt sinant me vti his appellationibus Ecclesiastico more, quæ quia sunt vfitatæ, facile intelliguntur, & declarant alia vocabula, quæ aut figurata sunt, aut ab vfu longius recesserunt. Et cum in omni sermone nouitatis affectatio inepta est, tū vero ī sacris literis præcipue cēseo vfitatā loquēdi formā, quantum fieri potest, retinendam esse. Hic n. verissimum illud est, quod Græci sapienter dixerunt ἡ ἐπιτετριμμένη οὐδὲ ἀσφαλὲς ἀτὴ.

Consistit igitur pœnitentia in his duabus partibus, in mortificatione. Et vt τὰ καὶ κείνα dicam κοινῶς mortificat significat contritionem, hoc est, veros terrores conscientiaē, qui existunt agnito peccato. Non significat tantum externam disciplinam atq; continentiam de qua Philosophi præcipiunt, non significat hypocrisin monachorum, Ieiunia, Vigilias, & similia exercitia instituta ad docendos ac frenandos ferocios adolescentes.

Plato, quia amat figuratum dicendi

R genus

COMMENT. PHIL. MEL.

genus, dicit alicubi philosophiam esse meditationem mortis. Sed intelligit ociosas speculationes, de humanis miserijs, & studiū moderandarum cupiditatum in tantis vitæ periculis, & in tanta fortunæ inconstantia. Aliud significat mortificatio apud Paulum, videlicet, veros terrores, in quibus conscientia lætatur cum iudicio, atq; ira Dei, Nec est meta phora morum, mutationem tantum significans. Sed hi terrores opprimerent, atq; occiderent nos, nisi sustentarentur, atq; erigerentur animi, promissione Christi. Ita Paulus proprie appellat mortificationem, terrores, qui mortem afferunt, nisi Euangelio erigatur animus.

Viuificatio è regione significat fidem, hoc est, fidutiã misericordiæ, qua certò statuimus nobis remitti peccata propter Christum, non propter nostram contritionem, aut bona opera. Non enim potest opponi iræ Dei dignitas nostrorum operum. Et stultissimum est, quod dicunt Scholastici, imperiti homines, propter contritionem remitti peccata, cum dolores illi contritionis, verè extinguerent & perderent homines, nisi accederet fidutiã misericordiæ. Neq; verò est metaphora in verbo viuificationis, ad mores pertinens, Sed fidutiã illa, de qua

IN VI CAP. AD ROMA

qua toties dicim⁹, verè liberat à morte, & red-
dit vitam, & quia Spiritū sanctū affert, simul
conciunt pectora spiritualem vitā, & mor-
tus legi dei consentientes. Nec tantum semel
fieri mortificatio & viuificatio debēt, Sed du-
rare hoc certamen debet, donec aboletur hoc
viciosum corpus.

Hæc descriptio pœnitentiæ plana & perspi-
cua est, qua cognita, facile intelligi potest sum-
ma doctrinæ Christianæ. Et hæc duo opera
Dei erga nos præcipua sunt, de quibus docet
nos scriptura, Mortificare & viuificare, Iudici-
cat Deus peccatum per legem, In Euangelio
autem offert remissionem peccatorum, & cō-
solatur perterrefactas mentes.

Hæc vult Paulus hic in summa, cum lo-
quitur de mortificatione & viuificatione. Ar-
gumentatur in hanc sententiam de pœnitenti-
a. Cum reconciliamur Deo, necesse est pec-
catum argui, & mortificari, hoc est, perterre-
sceri peccatricem naturam. Igitur Euange-
lium non concedit obsequi prauis affecti-
bus. Sunt autem Syllogismi duo, sumpti
ex causis efficientibus, describunt enim quas
& qualia renati efficiamus. In altero nega-

R ij siue

COMMENT. PHIL. MEL.

tiue dicit oportere priorē naturam reprimi
In altero affirmatiue ait, debere concipi nouā
vitam.

Syllogismus Neg.

Mortua natura non debet esse efficax.
Necesse est in nobis veterem ac viciolam
naturam terrorib. oppressam mortificari.
Igitur vetus ac viciola natura non debet esse
efficax, nec debemus ei obsequi cum danti
nari & terrorib. opprimi debeat.

Syllogismus Affir.

Viua natura debet esse efficax
Nos concipimus nouam vitam cum fides
erigit & consolatur conscientiam, & iam ve
re Deum agnoscit cognita eius misericordia.
Ideo hæc noua vita debet habere opera cō
sentanea, scilicet obedientiā erga Deū, quem
iam in hac noua vita incipimus agnoscere.

Qui baptisati sumus in Christum
Iesum, in mortem eius baptisati
sumus.

Et si hæc sententia, & similes quæ sequuntur,
vt insiti sumus similitudini mortis eius,
de poenitentia loquuntur, & significant oportere
in nobis perterrefieri & aboleri viciolam
naturam

IN .VI. CAP. AD ROMA.

naturam, tamen sciendum est eas non tantum
valere ad terrendas conscientias, sed etiam va
lere ad erigendas & consolandas perterrefa
ctas mentes. Et si. n. Euangelium predicat pœ
nitentiam, tamen sciendum est Christum nō
esse ministrum mortis, sed autorem & dona
torem vitæ. Ita vult nos terreri, vt fiducia mi
sericordiæ quam ipse offert iterū erigamur,
et seruemur. Ideo Paulus hic quoties de mor
te Christi loquitur statim atexit Resurrecti
onē, vt admoneat nos, ne territi desperemus,
sed sciamus Christum resurrexisse hoc est re
gnare vt nos quoq; seruet ac viuificet. Nam
resurrectio Christi non debet ociose intelli
tantū de historia, Sed de regno, scilicet quod
Christus resuscitatus regnet, quod verè sit ef
ficax, quod verè exaudiat nos, verè velit pre
stare promissa

Hoc scientes quod vetus noster
homo,

Vetus homo non significat tantum partem
hominis, scilicet appetitiones sensuum quia
non solum sensus nobiscum nascuntur, sed
etiam ratio. Cum. n. veterem hominem ap
pellet, totam illam hominis naturam quæ
nobiscum nascitur, necesse est veterem homi

COMMENT. PHIL. MEL.

nem intelligi totum hominem, rationem & sensus. Nec solum appetitiones sensuum pugnant cū lege Dei, sed multo magis appetitiones, quæ comitantur rationem: videlicet, cōtemptus Dei, qui existit, cum ratio secura nō videt iram Dei. Item amor & fiducia rerum, ac honorum præsentium, contra mandatum Dei. Item odium Dei, quod existit cum ratio in pœna sentit irā Dei. Item desperatio & blasphemia. Talia enim vicia testatur Paul⁹ hærere in tota natura hominis, cum ait. Animaalis homo non percipit ea quæ sunt spirit⁹ dei. Et Psalm⁹ inquit. Dixit insipiens in corde suo non est Deus. Item, Omnis homo mendax, id est, nō recte sentiens de Deo, nec satis timens Deum, nec satis Deo confidens. Itaq; mortificatio intelligi debet, non tantum disciplina, qua ciuilitate cohercentur externa membra, ne prauis cupiditatibus sensuum obtemperent, Sed præcipue intelligi debet de terroribus, q̄ in ratione impias opiniones, & impios motus ostendunt & damnant.

E regione, Nouus homo dicitur quatenus habet fiduciam Dei, agnoscit & inuocat Deum. Nam fiducia illa, quam excitat Spiritus sanctus per Euangeliū in perterrefactis mentibus, verè est noua vita, & gustus æternæ vitæ.

IN VI. CAP. AD ROMA.

vitæ. Parit igitur nouos & pios motus. De hac nouitate loquitur Paulus in secunda Epistola ad Corinthios, Capite tertio. Nunc reuoluita facie gloriam Domini intuentes in eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à domini spiritu. Hoc est, hi qui tantum legem audiunt, non possunt intueri Deum, fugiunt iudicium, & iram Dei, aut certe velata facie intuentur, hoc est, afferentes cultus suos & opera, colunt & inuocant cum dubitatione. At postquam ostendit nobis deus misericordiam in Euangelio, cum agnito peccato, rursus erigimur per Euangelium, fiducia misericordiam, tum demum verè agnoscimus Deum. Nam fiducia illa est vera notitia dei, qua statuimus Deum misericordem esse, nos Deo curæ esse, nos exaudiri à Deo. Et hanc notitiam seu fidutiam, Paulus vocat hic imaginem Dei. In hac enim notitia cernitur & refulget Deus, quæ cum in nobis lucet, sumus & ipsi imago dei. Itaque nouitas est vera notitia Dei, seu fidutia erga Deum & similes motus, quos concipimus per verbum impulsæ à Spiritu sancto. Nec significat nouitas, cogitationes & motus rationis, sine Spiritu sancto. Et sicut veterem hominem intelligimus totum hominem qualis nascitur,

R iiii   ita cum

COMMENT. PHIL. MEL.

ita cum Paulus nominat Corpus peccati nō tantum intelligatur Physico more uita sensitiua, sed intelligi tota natura hominis debet, anima corpus, Ratio & sensus, sic & caro significat & totam naturam hominis, Rationem & Sensus. Opponit. n. Spiritui hæc pariter, veterem hominem, Corpus peccati, Carnem. At spiritus significat spiritum sanctum Dei, & motus ab eo excitatos. Econtra igitur uetus homo, corpus & caro significant naturam & motus sine spiritu sancto. Ita Christus apud Ioannem inter se opponit carnem et spiritum, & quidem damnat naturam non renatam. Quod natū est ex carne, caro est, Quod natum est ex spiritu, spiritus est. Ebraismus est corp^o peccati, pro corpore uicioso, seu potius pro natura uiciosa & destinata ad mortem.

Qui mortuus est, iustificatus est a peccato

Gnome est, quæ syllogismo rite disposito, sic prima syllogismi propositio, quam ego supra his uerbis posui Mortua natura non est efficax. Et Phrasis in uerbo iustificatus obseruari debet. Non est enim sententia mortuum deinceps iustum esse. Loquitur hic Paulus de

IN VI. CAP. AD ROMA

de operū iustitia ideoq; est vsus sentētia ciuili
 de opib⁹, Fur la que ostrāgulat⁹, desinit fura
 ri. Et sicut græci dicunt *υεκροσ' ου' δ'ακνυι* Ita dicit
 mortuum esse iustificatum à peccato, hoc est
 liberatum, vacuum à malis operibus. Illa au
 tē est iustitia operum, vt & iuris consulti de
 finiunt, neminem ledere. Satis apparet Pauli
 dictum hoc modo ciuilit̄ intellectum, ni
 hil habere incommodi. Itaq; nihil opus est
 procul querere subtiliorem interpretationē.
 Si quis tamen volet argute interpretari, fo
 rensi more iustificatum exponat pro punito.
 Ita impij mortui sūt iustificati à peccato id est
 sustinent pœnā peccati. Et quidem impij ma
 nent in pœna & morte æterna. Sed in pijs et
 si natura viciosa mortificatur, tamen interim
 ipsi fide eriguntur & liberantur ex pœna &
 morte æterna. Sed hac arguta interpretatio
 ne nihil opus est. Satius est gnomen ciuilit̄
 intelligi, præsertim cum hic de ciuili iustitia,
 videlicet de iustitia operum dicatur.

Non igitur regnet peccatum.

Conclusio est superioris argumenti. q. d.
 Et si nondum in vobis penitus extincta est vi
 ciosa natura, tamē cū mortificari ceperit, non
 debet

COMMENT. PHIL. MEL.

debet regnare, non debetis obsequi prauis cupiditatibus. Deinde attexit secundum rationem. quæ continet grauissimam, consolationem peccatum vobis non dominabitur.

Peccatum vobis non dominabitur.

Consolatio & promissio est, q. d. Exhortatur vos indignitas vestra ad dubitationem et ad desperationem, tamen erigite vos fide, & statuite Christum potentiorum esse peccato, certò sentiatís vos placere Deo, non propter vestram puritatem, sed propter Christum. Ne fas est de Christi promissione dubitare, vocare in dubium, & accusare mendacij promissionem Christi. At Christus pollicitus est nobis remissionem peccatorum, pronunciat nos esse filios Dei, etiam si indigni simus, modo vt confidamus ipsius misericordia. Hanc promissionem Christi multo plurius facere debemus quam nostram indignitatem. Et diligenter inculcemus nobis hanc ipsam promissionem. Peccatum vobis non dominabitur, eamque opponam dubitationi nostræ, et erigam nos fide ac statuamus nos certò placere Deo propter Christum, etiam si sentimus nos indignos esse. hanc fidem in inuocatione exercere & exercere debemus in omnibus negotiis ac periculis.

IN. VI. CAP AD ROMA.

riculis. Quod autem hæc verba Pauli debent
ant de promissione intelligi testatur *κατ'ολογία*
quæ sequitur.

Non. n. estis sub lege sed sub
gratia.

Dixi supra, hanc doctrinam Pauli de legis
abrogatione pertinere ad certamen conscien-
tiæ luctantis cum iudicio Dei, non abrogare
leges politicas, aut dissoluere obedientiã po-
liticam. Planè tribunitia & seditiosa hæc vox
esset, Non estis sub lege, si dissolueret politis-
cam obedientiam, de qua infra præcipit ac su-
bicit etiam pios magistratib, atq; ita subicit,
vt iubeat obedire non solum propter poenã,
sed etiam propter conscientiam. Sed hoc loco
docet quomodo conscientia coram Deo con-
solanda sit, & liberanda à terrorib, & æterna
morte.

Esse sub lege, est querere iustificationem in
lege, & esse reum legis. Esse sub gratia, est cer-
tò placere Deo propter Christum. Nam
gratia non significat qualitates aut virtutes
nostras, sed significat misericordiam propter
Christum promissam, Nec aliud volunt
hæc verba, Estis sub gratia, quam quod su-
pra dictum est, Iustificati ex fide pacem habes-
mus. Item, per hunc habemus accessum fide,
In

COMMENT. PHIL. MEL.

In his sententijs prorsus idem docet, quòd hic agit, scz certò statuendum esse, q̄ prop̄ Christum placeamus Deo, per misericordiam, nò propter legem, non propter legis impletionem, non propter virtutes nostras, non propter dignitatem nostram.

Et quoniam hic locus continet doctrinam de legis abrogatione, & de libertate Christiana, exponam, quomodo proprie & principaliter intelligi legis abrogatio debeat, & quid sit verè Christiana & Euāgelica libertas. Hæc valebunt omnia ad hanc sententiã declarandam, Non estis sub lege, sed sub gratia.

DE LEGIS ABROGATIONE.

Toties dixi hæc quæ de legis abrogatione hic dicunt, nò tollere politicã obediẽtiã. Sicut enim Euangeliũ nò corrumpit naturæ bona, sed recreat & sanat, non aufert lumen oculis, nò aufert artes menti, arithmaticam, facultatem loquendi, ita nec aufert menti iudiciũ de moribus & ciuili vita, de rerum diuisione, de contractibus de tranquillitate generis humani custodiẽda per magistratũ, iudicia, supplicia, bella. Deniq; non aufert Euangelium ex animis ius naturæ, quod est lumen diuinitus in
litum

IN VI. CAP. AD ROMA.

litum mentib. quod docet hanc corporale vi-
tam non posse conseruari sine reb. politicis,
ac præcipit legibus politicis obtemperare.
Præterea cū Paulus dicit, Lex est iniustis po-
sita, docet lege coercendos esse homines car-
nales, Quare Euangelium non abolet legem
in politica seu corporali vita, sicut infra co-
piosius dicendum erit.

Verum proprie ac principaliter sic debet in-
telligi legis abrogatio, quod alia res propo-
sita sit ad querendam iustificationem, quam
lex. Videlicet quod propter Christum donen-
tur remissio peccatorum & imputatio iusti-
tiæ, non propter decalogum, aut cæremoni-
as, aut vllam legis partem. Si, n. ex dignitate
nostrorum operum penderet recõciliatio vt
supra dixi, esset incerta, hoc sentit Paul⁹ cū ait
ad Galatas. Christus nos redemit de maledi-
ctõ legis, factus pro nobis maledictum. Quo
in loco non hoc tantum vult à cæremonijs et
politia Moisi nos liberatos esse, sed à maledi-
ctõ totius legis. Decalogus autem præcipue
nos condemnat. Nemo. n. satisfacit decalogo
Quare necesse est nos etiam à decalogo libe-
ratos esse, videlicet, à maledictõ decalogi, ab
ira Dei,

COMMENT. PHIL. MEL.

ira Dei, à morte æterna, ita vt querenda sit iustificatio non per decalogum, sed per fidutiã misericordiæ in Christo promissæ. Et hic iterum coniungantur remissio peccatorum, & imputatio iustitiæ, & donatio vitæ æternæ. Accipimus. n. remissionem peccatorum, propter Christum, non propter decalogum. Et postea reconciliati placemus Deo propter Christum, non propter legis impletionem, quia necq; renouati satisfacimus legi. Huc pertinet sententia hoc in loco posita. Non estis sub lege, sed sub gratia, hoc est. Et si hæc misera hominum natura procul abest à perfectione legis, & lex accusat & horribiliter perterrefacit conscientias, tamẽ sciatis vos placere Deo propter Christum, modo vt confidatis in misericordia propter Christum promissa. Nam illi demum sunt sub gratia, qui habent fidutiã misericordiæ propter Christum promissæ. E contra sub lege sunt, hoc est rei legis sũt omnes impij atq; Hypocritæ, qui aut securi contemnunt iudicium & iram Dei aduersus peccata, aut perterrefacti in iudicio Dei, conãtur se erigere & placare iram Dei operibus, sicut Saul, nec concipiũt fidutiã misericordiæ Christi, sed oppressi terroribus ruunt in desperatione

IN VI CAP. AD. RONA.

desperationem Porro cū in hac sententiā Pau-
 li haud dubie gratia significet misericordiā,
 falso interpretantur quidam pro eo quod est
 esse sub lege morali. Nam decalogus multo
 magis accusat ac damnat, quā vllæ cære-
 moniæ. Nos simpliciter & proprie intelliga-
 mus gratiā, pro misericordiā in Christo pro-
 missa, quam & alibi significat. Ac teneamus
 hanc consolationē, vt in omni inuocatione,
 in omnib. negotijs verè possimus nos erige-
 re ac confidere, quod etiā sumus indigni, pla-
 ceamus tamen Deo propter Christum. Et de
 hac liberatione conscientiæ loquitur Christ⁹
 cum ait. Si vos filius liberauerit verè liberi es-
 ritis. Est igitur libertas Christiana, gratis pro-
 pter Christum certò accipere remissionē pec-
 catorum, non propter legem. Item gratis pro-
 pter Christum certo per misericordiam pro-
 nunciari iustū, nō propter impletionē legis.

Sed querat aliquis. Si abrogatio de tota le-
 ge intelligi debet, quare licet omittere cære-
 monias & politica Moisi, verum opera decal-
 ologi non licet omittere. Breuis et plana respō-
 sio est. Cum procul absumus à perfectione le-
 gis, satis constat non fieri integra decalogi o-
 pera.

Nemo enim satis timet Deum,
 nemo satis confidit Deo. Et ob hanc causam

COMMENT. PHILIP MEL.

iam dictum est, statuendum esse, quod iusti-
simus propter Christum, non propter imple-
tionem decalogi.

Et tamen subiicit nos Euangelium obedi-
entiæ erga Deum. Docet fidutia misericordiæ,
certo acceptam esse personam. Postea subiicit
nos obedientiæ erga Deum. & vult nos bene
operari. Discernam *ἀγαθὴν ἰσχυρὰν ἀμὲν σαρξὶς ἰσχυρὰ, ἐκ*
si fortassis aliqui acuti reprehendent. Mihi ta-
men hæc distinctio nihil incommodi videtur
habere, & simplices planè docet. Liberi sumus
à decalogo quòd attinet ad iustificationem,
sed quòd ad obedientiam attinet, manet lex
moralis, presertim cum sit scripta in mentibus
humanis. Ac populus Dei debet habere ope-
ra Deo placentia & cultum aliquem, videlicet
timorem Dei, fidutiam, dilectionem Dei,
laudes, gratiarum actionem, confessionem,
et docendi studium, dilectionem proximi, et
similia opera. Interim tamen sciendum est per-
sonam Deo placere per misericordiam, non
propter cultum dignitatem. Alij hæc dicunt.
Abrogata damnatione & ira, efficimur filij
Dei, & donamur Spiritu sancto. Excitat autè
spiritus sanctus motus legi Dei cõsentientes
Item cum Euangelium inchoet in nobis nova
uam & æternam vitam damnat viciosa
turã,

IN. VI CAP. AD ROMAS

ram, prædicat pœnitentiam, & vult mortificari viciosam naturam, & reprimi concupiscentiam, vt crescere vera dei notitia ac fiducia possit. Necessè est igitur fieri bona opera, cum & prauos affectus reprimi necessè sit, & notitiam Dei crescere, quæ parit timorem Dei, inuocationem, & alios bonos motus, legi Dei consentientes. Hoc modo argumentatus est Paulus initio sexti capitis.

Cæterum de politia Mosaica, & cæremonijs, quare omitti possint, ratio in promptu est, quia etsi Euangelium non dissoluit politias, tamen non requirit vnã aliquã certã politix formam, sed concedit singulis gentibus vti sua politia, sicut concedit singulis vti suo quodam vestitu. Quia Euangelium docet de iustitia & vita æterna. Et quidem omnes gentes docet, nec affert nouam politiam, Ideo non mutat politias Gentium. Tantum docet Gentes de rebus æternis ac spiritualib⁹. Itaq; non necessarium est retinere politiam Mosaicam, sed suæ gentis politia singuli vti debent.

De cæremonijs Leuiticis etiam facile iudicium est, *παιδαγωγία* fuit tantum istius populi, & sic instituta, vt cessaret tunc, cum Euangelium spargeretur in omnes gentes. Præterea,

COMMENT. PHIL. MEL.

cum accedit persuasio, quod per caeremonias istas mereantur homines remissionem peccatorum, & propter eas pronuncientur iusti, obzruunt & obscurant beneficium Christi. Haec causa est, ut Paulus tam vehementer pugnet aliquoties, ne Ecclesijs imponantur aut Leuiticae caeremoniae, aut alij ritus ab hominibus excogitati, ne scilicet obrepat superstitiosa opinio, quod pendeant ex conditione legis, remissio peccatorum, ac iustificatio. Quae opinio occupauit animos, non potest intelligi beneficium Christi, & conscientijs excutitur certitudo de reconciliatione. Nam cum pendet ex conditione legis, statim fit incerta. Necessesse est itaque in Ecclesia extare doctrinam claram, de beneficio Christi. Quod si fiat, Paulus contendit vsum caeremoniarum & traditionum humanarum, liberum esse relinquendum. Sed de hoc toto negocio, videlicet de politicis rebus, & de caeremonijs ac traditionibus infra in capite .xiiij. dicendum erit copiosius.

Postremo hoc admonendus est lector, Cōsolatio in hoc loco proposita, Nō estis sub lege, sed sub gratia, Continet etiam adhortationem, ad bene operandum. Estque argumentū à facili, Miserrimū est, imò impossibile sustinere labores, pericula, afflictiones, si dubitamus

IN VI CAP. AD ROMA

mus, vtrum placeat Deo labor noster. Tunc autem scim⁹ cum Deo placere, quādo ex Euāgelio didicimus, personam certò acceptā esse, fidutia Christi, & opera, & afflictiones placere Deo, postq̄ persona placet. Cum igitur exempta est dubitatio, cū certò scit cōscientia nostra officia, nostrum cultum Deo placere, tūc iuuat suscipere labores, & pericula prop̄ deum. Tunc audet mens petere, & expectare auxilium à Deo, cum scit placere nostros labores. Atq̄ hæc quidem consolatio q̄ necessaria sit in sustinendis ærumnis, facile intelligi potest, præsertim cum id quoq̄ necesse sit scire, q̄ Deus non velit coli cum dubitatione. At hypocritæ qui defendunt doctrinam, q̄ propter opera simus iusti, versantur in perpetua dubitatione, quæ verè debilitat studium bene operandi, ac ne potest quidem vllos cult⁹ deo exhibere, quia non vult Deus cum dubitatione coli.

Quid igitur, peccabimus? quia non sumus sub lege.

Postq̄ inseruit consolationem valde necessaria, eāq̄ breuissime indicauit ac perstrinxit, statim redit ad causas bene operandi. Facile autem intelligi potest, qua occasione repetat

S ij   quæstio

COMMENT. PHIL. MEL.

questionem supra propositam Peccabimus
 ne: Cum enim dixisset credentes non esse sub
 gratia, quid aliud intelligerent homines pro
 phani, abrogata lege, quam concedi licentiam
 omnium scelerum. Huic offensioni statim me
 detur, & negat concedi licentiam peccandi.
 Sumit argumentum ex loco proprio & prae
 cipuo, scilicet, Ex causa finali reconciliationis.
 Christus apparuit ut abolet peccatum. &
 mortem, ac restituat vitam aeternam, & obedi
 entem Deo. Ergo hoc sine reconciliati estis,
 ut peccatum iam desinat, & ut facti filii Dei,
 vitam agatis qualis est uita quam Christus re
 stituit, videlicet coelestis & obediens Deo.
 Satis apparet hoc argumentum proprium
 esse huic negotio, sumptum ex causa fini
 tali, & ex debito, fit. n. reconciliatio ut dein
 ceps Deo obediamus, Et iustitia bonorum o
 perum sequi debet fidem & agnitionem mi
 sericordiae Dei. Estque haec sententia argumenti
 in utraque similitudine, de seruitute, & de mu
 liere quae liberata a marito mortuo, deinde
 alteri nupsit. Hoc. n. vult, nos hoc sine recon
 ciliatos esse, ut iam agamus nouam vitam o
 bedientem Deo, Sed disponam membra argu
 mentorum dialectico more. Ita. n. facilius
 conspici sententia poterit.

IN. VI. CAP. AD ROMA.

Vnusquisq; obedit illi cuius est seruus,
Vos ideo estis recōciliati, ne sitis amplius ser-
uū peccati, sed iustitiæ.
Ideo non debetis seruire peccato, Sed debetis
seruire iustitiæ.

Hic quia est abusus similitudine seruitutis
cū appellat seruos iustitiæ, cū hæc proprie nō
sit seruitus, sed potius libertas. Nam in iustifi-
catione liberamur à terrorib. peccati, ab ira
Dei, à morte æterna, à potestate diaboli. Hæc
victoria, vera est libertas. Ideo addit
^{πρωσιτάληρον}, ait se humano more loqui, hoc est
crassius & pinguius, vt similitudine quadã
pingat obedientiam Deo debitam.

Idem argumentum accommodari ad cau-
sam formalem potest, Formam enim solet fi-
nis comitari, vt sanitate comitantur sanæ a-
ctiōnes.

Iustificati debent habere iusta opera.

Vos estis iustificati.

Igitur debetis habere iusta opera.

Certe n. iusti debent habere iustitiam virtu-
tem, quæ, vt eruditi definiunt cū de iustitia le-
gis & operum loquuntur, est obedientia et-
ga leges omnes. Ac vocatur à Philosophis iu-
stitia vniuersalis. Sed hic admonendus est le-
ctor, vt obseruet iustificationem hic relative,

significare acceptationem, & iustū acceptū, & nos pronuntiari iustos, non propter qualitatē nostram, ac iusticiam in nobis hārentē. sed propter aliud extra nos, scilicet propter Christum per misericordiam, quam tamen oportet fide apprehendi, vt sæpe dixi. Et tamen hoc quoq; fieri necesse est, vt iustificati incipiant etiam nouas qualitates ac virtutes, nouā iusticiam hoc est obedientiam erga Deū habere. Ita legis iustitia sequitur iustificationē & recōciliationē de qua loquitur Euangelistū, cū docet nos propter Christū iustos hoc est acceptos esse. Paulus vocat sanctificationē, virtutes illas quæ in renascentibus efficiuntur.

CAP. VII.

An ignoratis fratres.

175

Altera similitudo est in qua iterū pingit causā finalē, quod recōciliati simus ideo, vt iam Deo obediamus. Habet autē duas partes similitudo, scilicet collationem seruitutis sub lege, & nouæ obedientiæ. Sicut mulier donec viuuit maritus, subiecta est ei. Ita nos, donec viuuit caro, legi subiecti sumus, accusamur & damna

IN VII. CAP. AD ROMA.

damnamur à lege, nec possum⁹ esse filij Dei.
Item. Sicut mulier liberata à marito mortuo
recte potest alteri nubere, & nupta nouo ma-
rito debet obedire. Ita nos liberati à lege, cum
desinit nos lex accusare & damnare, facti iam
sumus liberatoris, facti iam sumus filij Dei,
debemus igitur Deo obedire.

Hæc est simplicissima accomodatio huius
similitudinis, cuius prior pars de seruitute lo-
quit, quòd donec lex nos accusat & damnat
non sumus filij Dei nec obediamus Deo, sed
sumus captiui legis velut crudelis mariti. Al-
tera pars loquit de liberatis à lege. Postquã
à lege liberati sumus, quasi mortua lege ac
Tyranno marito vna cum carnali natura, ex-
empti ex priore seruitute ac tyrannide, nō iam
damnamur, non reijcimus à Deo, sed ab eo
recepti sumus. Igitur Deo iam obediamus.
Pleriq; valde sudant in hac similitudine acco-
modanda, sed accomodatio est facilis, si con-
sideretur qua de re agat Paulus. Origenes de-
torquet hæc tantum ad cæremonias. Ac Pau-
lus intelligit seruitutem legis, qua tota lex ter-
ret nos reos, hoc est accusat, damnat, perterre-
facit. Et conscientia versatur in dubitatione ac
pauore tantisper donec solã legem audit, &
putat querendam esse iustificationẽ per legẽ.

COMMENT. PHIL. MEL.

Proinde donec legem solam audit, & illa dubitatione versatur, non sentit se exaudiri, fugit & odit Deum, & à Deo rejicitur. Ab hac seruitute dicit nos liberari, cum cognoscimus misericordiam Christi. Et liberati illa dubitatione & terroribus, iam agnoscimus Deum, sentimus nos iterum à deo recipi in gratiam, sentimus nos exaudiri, inuocamus & diligimus Deum. Ita dicit liberatos fieri iam eius, à quo recepti sunt in gratiam, proinde obedi- re ei debent.

Vxor	Maritus tyrannus.
Conscientia dubitans.	Lex
Sponsa, mortuo marito tyranno	Sponsus nouus,
Cōscientia liberata	Deus recipiēs con-
cognoscens miser-	scientiā liberatā à
cordiam Dei.	peccato & dānatiōe.

Itaq; fratres mei & vos mortui.

Conclusio est argumenti, in qua similitudinem ad præsens negotium accommodat. Nec aliud dicit, q̄ qd iam recitauimus. Mortui estis legi per corpus Christi, id est, liberati estis à lege, p̄ mortem Christi, qui fuit hostia, & satisfecit legi pro nobis. Nunc verò sumus liberae

IN VII. CAP. AD ROMA

liberatoris. Et hanc ipsam sententiam repetit
 Paulus mutatis verbis. Prius fuimus capti-
 ui legis, Nunc liberati à lege seruiamus deo,
 in nouitate spiritus. Quòd autem dicit affe-
 ctus peccatorum per legem excitatos, effica-
 ces fuisse in membris nostris, intelligit de dus-
 bitatione, indignatione aduersus Deum, des-
 peratione, Et in hac dubitatione non sentiunt
 homines se exaudiri à Deo, quare fugiunt &
 oderunt Deum. Verustas literæ significat in-
 uocationem, & opera cum dubitatione. Nos-
 uitas spiritus est cum renouati Spiritu sancto
 veram fidutiam misericordiæ Christi conce-
 pimus, & statuimus certò Deum nobis pro-
 pitium esse. Et cum hac fidutia inuocam⁹ De-
 um.

Quid igitur dicemus, Num lex
 peccatum est? Absit.

Hicredit ex digressione ad effectus
 legis. Profecto enim mirum vi-
 deri potest, quare lex lata sit, si nõ
 iustificat. Hic igitur copiose, vt
 nusquam aliàs docet de effectu legis, quòd
 videlicet lex tantum terreat, quòd accuset cõ-
 scientias. Et quia conscientia, cum non est
 S v   pacata,

COMMENT. PHIL. MEL.

pacata, fugit iram & iudicium Dei, ideo certe lex non iustificat, non affert vitam aeternam, quia affert horribiles dolores, desperationem & odium Dei. Cæterum supra admonuimus, Paulum hic non loqui de civili usu legis.

Querit itaque Paulus, Si lex tantum occidit utrum sit res mala, & causa peccati. An tradita sit ad hoc, ut magis peccemus. Respondet per translationem, scz quod imputandum sit peccato, hoc est, vitio naturæ non legi, quod lex occidit, quia in tali natura non potest meliorem effectum habere. Transfert ergo rem a lege ad naturæ vitium. Primum igitur ponit proprium finem legis, videlicet ostendere peccatum, quem deinde sequitur alius finis, scz occidere. Sed id non sit legis vitio, sed propter peccatum. Et hos fines ordine exponit Paulus proponens exemplum, quomodo in sua persona hæc acciderint, ac profecto laudanda est hic, & fides doctoris & prudentia. Nam ille demum in primis vtiliter docet, qui ostendere potest, quomodo ista gerantur, & ad usum transferantur, de quibus disputat, & ad imprimis in rebus spiritualibus prodest Sanctorum experientiam nosse, ut ex eorum exemplis agnoscamus vim verbi, & opera Dei.

IN. VII. CAP AD ROMA.

Dei.

Est ergo hæc propositio huius totius loci, præcipua. Lex ostendit peccatum, & agnitio peccati terret corda, Adigit ad desperationem, & occidit, & conscientia dum fugit iram & iudicium Dei, vicissim irascitur Deo & odit eum. Ita cognitio peccati intelligenda est, non speculatiue, Sed de cognitione, in qua cernitur & sentitur ira Dei, aduersus peccatum, Ideo Paulus dicit, Peccatum occasio nem accipiens per legem, id est, agnitum per legem terret, & præterea commouet concupiscentiam aduersus Deum, vt fugiat iudicium Dei, & irascatur Deo.

Deinde instituit exemplum, vt intelligi possit, quomodo hæc accidant, & nos declarandi causa tres hominum gradus ponem⁹, aut certe triplicem statum. Primus gradus illorum est, qui habent conscientias securas, quorum alij etiam in apertis delictis nihil dolent, non verè timent iudicium Dei. Alij propter hypocritisim iustitiæ operum securi sunt, sicut Paulus ante conuersionem securus erat, cum arbitraretur se iustum esse, & legem dei implere. Tales dicuntur esse sine lege, quia lex nondū

COMMENT. PHIL. MEL.

nondum terret eos, nondum accusat eos, Lex enim tunc verè lex est cum iudicat & terret, non cum est in parietibus scripta. Ita Paulus hic dicit se sine lege vixisse, hoc est. Se fuisse securum cum arbitraret se legi satisfacere, quia habebat hypocrisin externorum operum, Et peccatum erat mortuum inquit, scilicet, quia, nondum videbat magnitudinem peccati in natura, nondum terrebatur conscientia. Ita quod peccatum nondum occidebat, nondum incutebat terrores mortis.

Sine lege peccatum est mortuum, id est peccatum non terret nisi per legem ostensum & reuelatum & nisi arguatur lege.

Secundus gradus est horum qui iam per terrefacti sentiunt se a lege accusari & condemnari, Talis est Paulus cum perterrefcit, cum ait ubi venit lex, peccatum reuixit, & ego mortuus sum, id est cū lex perterrefecit me, & ostendit mihi impietatem cordis aduersus Deū, & ego sensi me damnari, horribiliter percuratus sum & natura mea cepit irasci iudicio Dei. Ita re ipsa comperi me non posse ex lege consolationem capere, aut, consequi, vt iustus pronunciarer Sed mihi opus esse misericordiam.

Addit autem postremo conclusionem
transa

IN VII. CAP. AD ROMA.

translationi. Ita'q; Lex sancta, id est quòd lex occidit vicio naturæ humanæ imputandum est, non legi. Lex ipsa quidem bona est, sed in tali materia non potest meliorem effectū habere, Verbum Dei quidem vita est, sed natura humana dissentit à lege, non obtemperat legi. Ideo lex non iustificat naturam humanam.

Quòd ait, vt peccatum fiat excellenter peccatum per legem. Idem est quod antea dixit, quòd lex ideo iudicet & condemnet vt appareat peccatum esse peccatum, id est vt cernatur ira Dei aduersus peccatum cū sentit̄ quantum displiceat Deo, vt Dauidis adulterium nondum erat excellenter peccatum id est nondum apparebat peccati magnitudo et ira dei. antequàm Nathan arguit peccatum per legē, cum videlicet Dauid adhuc securo animo nō videret quantopere Deus irascitur peccato. Cain cum occideret fratrem, etsi intelligebat se male facere, tamen non verè apud se staturat Deum offendi sed cōtemnebat iudicium Dei, Iudas cū proderet Christū, etsi sciebat se male facere, tamen non norat Deum, non sentiebat Deum offendi. At in definitione peccati hæc

COMMENT. PHIL. MEL.

ti hæc particula præcipua est, peccatum id esse quo Deus offenditur. Igitur tum demum peccatum intelligitur verè esse peccatum, cum lenemus Deum offensum esse, Deum irasci, & pœnas minari. Quosdam offendit figura sermone, *αμαρτωλος ἢ αμαρτια*, sed græce est eleganter dictum, Nam *αμαρτωλος* non tantum significat peccatorem substantiue sed etiam adiectiue rem viciosam seu noxiã, ut sit hic vel peccatum valde viciosum vel peccatum valde nocens ac sæuiens, & occidens homines per legem. Adiectiue enim usurpat hanc vocem, Aristoteles cum ait. ἢ. Ethicorum de viciosis *ἐκ τῶν ἀκρῶν τὸ μὲν εἶναι αμαρτωλοτέρη τὸ εἶναι ἢ τῶν.*

Tertius gradus est horum qui in terroribus eriguntur & consolationem concipiunt per fidem, Hi iam sunt iusti & reconciliati & placent deo non propter impletionem legis sed propter Christum & accipiunt Spiritum Sanctum qui bonos motus & bona opera in eis parit & c.

Scimus enim quod lex est spiritualis,

Paulus addit rationem per occupationem quare lex occidat Nam aliquis obijcere poterit.
 Lege

IN VII. CAP. AD. ROMA.

Lege non occidi homines, sed potius, Seruari, & si enim non omnes honeste viuant, tamen aliquos obtemperantes legibus honeste viuere, qui beneficio legū videantur esse tuti. Paulus respondet se non loqui de politica, Sed de lege spirituali. hoc est, quæ arguit & iudicat affectus cordis erga Deum. Spiritus enim significat motus et affectus. Est ergo sententia. Lex est spiritualis, hoc est, non tantum est politica, non tantum requirit ciuilia opera. Sed requirit notitiam Dei in corde. Timorem Dei, fidutiam, dilectionem obedientiam erga Deum in omnibus operibus diuinis, in morte et omnibus afflictionibus, Item vetat concupiscentiam. Clare igitur hic reprehenditur error istorum qui fingunt legem Dei tantum externa & ciuilia opera præcipere. Non enim satisfacit legi Dei Pomponius Atticus, et si viuit honestissime. Nec satisfacit legi Dei Phariseus in Luca, tamen si diligenter præstat opera legis, Corda enim sunt vacua metu Dei, fidutia erga Deum, dilectione Dei & similibus affectibus. Errat igitur Origenes, et scholastici, qui putant legi Dei satisfieri per externa opera, & deinde quia vident illa politica opera ratione effici posse, Ideo fingunt homines proprijs viribus & operibus iustificari posse,

COMMENT. PHILIP MEL.

posse, Ita Christum & Spiritum sanctum re-
 ſiciunt, ac sequuntur hac in re naturale iudici-
 um rationis de lege. Ratio enim nō videt im-
 pietatem cordiū erga Deum, ideo nihil am-
 plius requirit, nisi politica opera. Sic intelli-
 gere legem, est legem politice seu carnaliter in-
 telligere, hoc est, de carnali & rationali disci-
 plina. Mōsi facies scribitur fuisse tecta velo,
 quia Iudæi non poterāt fulgorem ferre, illud
 velum interpretatur Paulus ad Corinthios,
 esse hāc opinionem rationis de lege, q̄ lex ni-
 hil requirat nisi politica opera, sicut autē hoc
 velo, id est, hac opinione ait arceri Iudæos, ne
 videant suam impietatem, ne querant aliā iu-
 stitiam, præter legis iustitiam. Ita omnibus
 temporibus, omnes impij hac opinione capti
 sunt, & somniant iustitiam nihil aliud esse, ni-
 si illa politica opera. At prima tabula aperte
 redarguit eos, quæ præcipit de dilectiōe Dei,
 de timore & similibus motibus. Igitur occi-
 dit lex, quia iudicat immundiciem cordium
 nostrorum, & impietatem aduersus Deum,
 & ita hæret in natura carnali, vt non possim⁹
 obedire legi Dei, diligere Deum ex toto cor-
 de, &c.

Origenes interpretat̄, Lex est Spūalis, id
 est, allegorica. Hæc interpretatio q̄ sit interna
 pectina

IN VII. CAP. AD ROMA.

peſtiua hinc intelligi poteſt quod ſupra cita-
uit Paulus exemplum ex decalogo qui certe
non eſt in allegorias transformand⁹. Et in hac
tota diſputatione loquitur non de interpreta-
tione allegorica legis, ſed de impletiōe, de o-
bedientia noſtra, ſcilicet, quod legi non ſatis-
faciamus, quod lex non ſufficiat ad tollendū
peccatum, ſiue exponatur hiſtorice, ſiue alle-
gorice.

Et ſe dicit eſſe carnalem non
quia legis allegorias non intelligat, ſed quia
non poſſit & ſatisfacere, quia repugnet le-
gi, & quidem de ea lege loquitur, quæ non
recipit aliam metamorphoſin interpretatio-
num. videlicet Non concupiſces. Item
diliges Dominum Deum tuum ex toto cor-
de. Quare illas ineptias Origenis miſſas facia-
mus, & Paulum de maximis rebus docen-
tem, ſcilicet de immundicie noſtræ naturæ, et
de beneficio Chriſti, & magnitudine miſeri-
cordiæ, prudenter intelligamus, nec patia-
mur doctrinam grauiffimam & Eccleſiæ ne-
ceſſariam corrumpi aut obſcurari.

Ego autem carnalis ſum venunda-
tus ſub peccatum.

Quod dicit ego autem carnalis, confert na-
turam hominis cum lege, vt oſtendat legem
ideo

COMMENT. PHIL. MEL.

ideo occidere, quia natura dissentit. Lex requirit notitiam Dei, timorem Dei, obedientiam erga Deum, in omnibus operibus diuinis, in morte, & alijs afflictionibus. At natura nostra carnalis est, hoc est, carnalia tantum intelligens, tantum appetens carnalia, hoc est quærens presidia vitæ rationi subiecta, Collocans fiduciam in proprijs viribus sapientiæ aut iustitiæ, aut aliarum rerum præsentium, cõtemnens Deum, odio habens iudicium Dei, talis est natura carnalis, seu humana per se.

Deinde declarat Paulus quomodo cū peccato etiam nūc luctetur, vt ostendat peccatū hære in natura, vt nec renati semel exuant vniuersum peccatum, nec sancti legi Dei satis faciant Non enim timent Sancti quantum debent, non diligunt Deum quantum debent. Habent aliquam fiduciam præsidiorum carnalium, interdum diffidunt promissionibus diuinis. Interdum indignantur, nec satis obedienter tolerant afflictiones. Interdum penè succumbunt, penè moriuntur per desperationem, sicut hic ait Paulus se captiuari a lege, id est se ita perterrefieri, vt vix erigere fide se possit. Loquitur enim Paulus hic de se qualis nūc erat post conuersionem. Nam ante conuersionem certamen illud nō erat. Impius enim nō

vult

IN VIII. CAP. AD ROMA

vult ex corde ea quæ lex præcipit, Nec mente
te seruit impius legi Dei, sed potius mente cõ
temnit aut odit iuditiũ Dei, At Paulus hic
ait se mente seruire legi Dei. Necesse est igitur
hoc certamen intelligi post conuersionem. Ita
docet Paulus quomodo in Sanctis reliquũ
sit peccatum, quod tamen propter Christum
eis nõ imputatur. si credant sibi propter Chri
stum, ignosci, si credant se iustos reputari pro
pter Christum, non propter propriam imple
tionem legis. Falsò igitur scholastici doctores
quod legi Dei satisfaciant, quòd plus etiam
faciant, quòd habeant merita super erogatiõis
quod nostra dilectio, nostra impletio legis,
nostra opera sint digna gratia
& vita æterna, nec indi
geant remissione
peccato
rum.

CAPVT. VIII,

Nulla igitur nunc condemna
tio his qui in Christo Iesu
sunt.

T ñ

HACTE

COMMENT. PHIL. MEL.

H ACTENVS de effectu legis dixit. **Q**
 lex tantū accuset & terreat cōscientias.
 Ostendit etiam quomodo peccatū in
 natura hæreat, Nunc addit de gratia. Nulla
 nunc condemnatio his qui sunt in Christo les
 su, &c. Hic proponit quid sit gratia. Nulla
 autem intelligi debet gratia pro favore seu ac
 ceptatione gratuita seu imputatione iustitiæ.
 Sed addēdum est, Deum cum fauet & misere
 tur, donare etiam Spiritum sanctum, Inde ac
 cidit quòd recentiores Theologi nomine gra
 tiæ abusi sunt pro donis Spiritus Sancti, viz
 delictet pro dilectione, sed est periculosa Cata
 chresis. Hic gratiam negatiue descripsit, nulla
 condemnatio est inquit his qui sunt in Chris
 to Iesu, id est, quanq̄ habeant peccatum hi q̄
 credunt, tamen quia credunt in Christum sūt
 in gratia, id est habent Deum propiciū. &
 non est eis condemnatio. Non enim dixit, nō
 est peccatum in his qui credunt. Sed nō est cō
 demnatio vt significet peccatum quod adest,
 remitti & non reputari propter Christum, et
 reputari credentes iustos non propter propiā
 impletionē legis (hæret enim adhuc peccatū
 in carne) Sed propter Christum.

Dixit autem, his qui ambulant secundum
 Spiritum

IN VIII. CAP. AD ROMA

Spiritum non secundum carnem, vt ostendat quòd verè credere in Christum sit opus non rationis, Sed Spiritus Sancti in nobis. Sequitur ratio seu expositio propositionis de gratia, quare non sit condemnatio his qui credunt Christo, quia inquit lex Spiritus vitæ in Christo Iesu liberauit me à lege peccati & mortis. In vocabulo legis est metalepsis, sumitur enim hic pro gubernatiõe vel motu quasi diceret, gubernatio Spiritus quæ viuificat apprehenso Christo, id est, fides in Christum, liberat me à lege peccati & mortis, vici terrores vici terrores peccati & mortis, vici terrores conscientiaë & rursus concepì consolationem & vitam, quia nunc credo me iustum reputari propter Christum. & non propter meam impletionem legis, & me habere statuo propitium Deum propter Christum, & si hæret in me peccatum. Ita describit quomodo iustificemur & quomodo liberemur a peccato & morte per fidem in Christum, sicut supra dixit iustificati ex fide pacem habemus.

Nam quod erat impossibile legi.

Addit expolitionem huius rationis de causa gratiaë, videlicet de meritis Christi. & quia hic Grammatica Sintaxis nonnihil habet incòmodi, primum ita construamus verbã. Quia

T in cum

COMMENT. PHIL. MEL.

cum impossibile esset legi scilicet tollere peccatum, eo quòd per carnem lex non poterat fieri, Deus misit filium suum in similitudine carnis peccari, ac damnauit per peccatum, peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur.

Hæc perìodus multa continet. Nam prima pars loquitur de nostra imbecillitate, altera pars de meritis Christi. Ac primum aperte dicit quòd impossibile sit per legem iustificari. Tollit igitur opinionem monachorū, qui fingunt se corā Deo iustos reputari propter sua opera siue de congruo, siue de condigno, & addit quòd lex fuerit infirmata per carnem, id est violata. Est enim hebraismus. Carnem autem vocat totam naturam humanam, rationem, et sensum, sicut in Ioanne scriptum est. Quod de carne natum est Caro est, ac significat quòd ipsa ratio, si conetur hæc legem facere Diliges dominum Deum tuum, nō possit eam facere, hæret enim in natura cōtemptus Dei, odium Dei & similia. Hoc est quod dicit, Lex est infirmata per carnem, id est non potuit per carnalem naturam, per humanam naturam fieri.

Per peccatum damnauit peccatum
in carne.

Postea

IN VIII. CAP. AD. ROMA.

Postea dicit Christum factum esse hostiam et nobis promeritum esse reconciliationem, vocatur enim hostia quæ subit poenam peccati, eamque persoluit, & satisfacit pro peccato, & conciliat Deum. At solus Christus talis hostia est. verum hostiæ in lege tantum similitudine quadam sic appellabantur, quia significabant Christum venturum, nec satisfaciebant pro peccato, nec merebantur remissionem peccatorum, nec reconciliabant Deum. Hæc enim competunt vni Christo. Et consequentur pñ in populo remissionem peccatorum, non propter illas suas cæremonias ex opere operato, sed propter Christum, per fidem in illū. Norant enī eum promissū esse, vt per eum reconciliaretur Deus. Interim utebantur his cæremonijs, nō vt precio pro peccatis, sed vt spectaculis quæ admonebāt eos de vltimo Christo. Vritur itaq; Paulus hic quadā figura verborum sumpta à cæremonijs Leuiticis. Nam cum ait, per peccatum damnauit peccatum in carne, Vocabulum peccati non idem significat vtroque loco, sed priore loco significat hostiam pro nostris peccatis, posteriore loco accipi debet pro culpa. Nam ad eūdem modum in Leuiticis ritibus hostiæ vocabantur אֲדָמָה & דָּוָן quæ alioq; peccatū

COMMENT. PHIL. MEL.

& culpam significant, ibi *κατα μτρονυία* significat mulctam & satisfactionem pro culpa. Si licet hic vti exēplis latinis & græcis. Sicut Latini piaculum dixerunt, aut Græci *νόθαμα*, ita hic peccatum vsurpatur. Est igitur sententia, Per peccatum, id est, per hostiam Christi, damnauit peccatum in carne, id est, aboleuit peccatum in hominibus, dicit autem diserte, damnauit, vt significet ius peccati sublatum esse, hoc est reatum, videlicet ne accuset, ne irroget pœnam mortis & inferni. Vt si quis dicat tyrannum damnatum esse, hoc est, ius & potentiam ei ademptum esse ne nocere possit. Est autem damnatum & abolitum ius peccati, per hostiam Christum, quia hic sustinuit pro nobis pœnam peccati, mortem, iram Dei, & terrores inferni. Oportuit enim esse precium aliquod, quo redimeremur. Id precium Christus est, factus pro nobis victima, sicut & Iosannes ait. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Sicut autem Paulus hic Christum appellat peccatum, Ita ad Galatas, maledictum appellat, id est, talem, qui sustinuerit maledictionem, hoc est, pœnam peccati, iram Dei, mortem, & terrores inferorum, secundæ Corinthiis orum quinto, Eum qui non nouerat peccatum

IN VIII. CAP. AD ROMA.

tum, pro nobis fecit peccatum, id est, hostiam quæ sustineret pœnam peccati, quam lex irrogabat nobis, videlicet mortem & infernum. Sic & Esaias locutus est cum ait, Quia ponit animam suam pro peccato, id est, hostiam pro peccato, Videbit semen longæuum, hoc est, consequetur regnum perpetuum, & dabit suis vitam æternam, & regnum æternum.

Quanta autem sit emphasis in his verbis, cum Christus vocatur maledictum & peccatum, copiose exponit Lutherus, in enarratione Psalmi vigelimi primi. Illud autem maxime refert, vt cum horum verborum emphasim consideramus, transferamus tales locos ad alendam fidem, & consolandam cōscientiam, contra terrores peccati. Si enim Christus est hostia, precium & satisfactio pro nostris peccatis, longe pluris faciamus id precium, quam vlla peccata, quamlibet atrocissima. Non iudicemus talem hostiam nobis inutilis esse. Ego interpretor more aliorum, Per peccatum damnauit peccatum, Græce legitur *περι αμαρτίας*, quod si quis exponet, propter peccatum, planius erit, Dicit enim, peccatum in nobis abolitum esse, propter peccatum, id est propter hostiam Christum. Hæc ipsa phra-

COMMENT. PHIL. MEL.

sis sumpta est ex Leuitico, vbi id quod hebraice est **נִדְּחָה** verterunt *περι ἀμαρτίας*. Vulgarius nihil hoc loco dicit, quòd ad rem faciat. Sed Originem ipsa phrasís Leuitici deduxit, in hanc sententiam, vt *περι ἀμαρτίας* intellexerit de hostia, Vidi qui sic ordinabat verba, Qui pro peccato, videlicet nostro, peccatum scilicet hostiam Christum, damnauit, hoc est, morti destinauit, subiecit pœnis peccati. Hæc enarratio habet eandem sententiam, quam superior. Ego autem propter nouitatem, hæc posteriore nolui vti, etsi hic mollior est constructio, quàm in superiore.

Vt impleretur iustificatio legis in nobis.

Sic intelligunt, Christum sua morte pro merito esse, vt detur nobis Spiritus sanctus, vt postea legem facere possimus. Hoc verè, sed non in loco dicitur. Etsi enim datur Spiritus sanctus, vt legem faciamus, tamen non propterea legi satisfacit, nec iusti sumus illa legis impletionem, quæ sequitur regenerationem. Quare sic accipiendus est Paulus. Christum pro nobis datum esse, vt per eum reputemur satisfacisse legi, vt propter eum reputemur iusti, etiam si ipsi non satisfacimus legi, sed alia

na im-

IN VIII. CAP. AD ROMA.

na impletio donatur & imputatur nobis. Ita
lex impletur in nobis, vt ita dicam, imputati
ue, sicut infra dicit. Finis legis est Christus ad
iustitiam omni credenti. Id est, qui Christum
habet, iustus est, reputatur legi satisfacisse, ha-
bet hoc imputatiue, quòd lex requirit. Non
enim accusat, non condemnat lex, hos qui fide
deprehendunt misericordiam, donatam
propter Christum. Hi enim iam reputantur
iusti, non propter impletionem legis, sed pro-
pter Christum, qui propositus est nobis, vt
propter eum habeamus patrem propiciam,
& reputemur iusti.

Qui enim secundum carnem
ambulant.

Hic instituitur Antithesis virium naturæ
hominis, & fidei, quam Spiritus sanctus pa-
rit in cordibus credentium. Secundum car-
nem esse, est non habere Spiritum sanctum, sed
tantum vt naturalibus viribus, non solum
sensu, sed etiam ratione. Sapere secundum car-
nem, significat non solum appetitum sensitiu-
um, seu beluinum, sed etiam superiora, vi-
delicet cogitationem rationis, & appetitum
rationale. Cōplectit̃ enī Paul⁹ λόγον καὶ δρῆσιν,
notitiā

COMMENT. PHIL. MEL.

noticiam & appetitum. Tres autem gradus sunt bonorum, quæ ratio intelligit & appetit, videlicet bona honesta, hoc est, civiles virtutes. Deinde utilia, vt diuitiæ, imperia, opes &c. Postremus gradus est voluptatum sensus. Hæc tria appetunt homines secundum naturam sine spiritu sancto. Nec intelligunt spiritualia, nec appetunt spiritualia, id est non verè norunt Deum, hoc est non statuunt quòd Deus nos respiciat, quòd irascatur peccatis, quòd misereatur. Item non verè timent Deum, non verè confidunt Deo, non verè expectant bona à Deo, sicut alibi inquit Paulus, Animalis homo non percipit ea quæ Dei sunt.

Sensus carnis mors est, intelligi debet de cognitione seu iudicio rationis & de effectibus omnibus, qui in natura humana existunt sine Spiritu sancto. Complectitur enim Paulus, vt antea dixi, λογικὴ καὶ δρῶν ῥησιν rationem, sensum et appetitum. Et significat quòd neque cogitatio rationis, neque vllus humanus conatus aut affectus viuificet cor aduersus iram & iudicium Dei. Philosophia, leges publicæ, imò ipsa lex dei mors est, id est non viuificat cor aduersus iram & iudicium Dei, cum ratio hæc tenet, cogitat & conatur facere. Neque sequitur philo-

IN. VIII CAP. AD ROMA:

philosophiam aut leges mala esse. Sed philosophia et leges seruiunt corporali vitæ, et moriuntur cū corporali vita, sicut medicina aut aliæ artes vitæ necessariæ, de his etiã dici posset quòd sint mors, id est quòd sint res quæ non viuificant coram Deo. Verum Paulus hic intelligi debet de illis cogitatibus & motib⁹, quos natura humana habet erga Deum sine Spiritu sancto & sine fide. Hi motus omnes sunt mors & verè peccata.

Sensus Spiritus uita est et pax, id est Fides quam in corde efficit Spiritus sanctus, viuificat & consolatur cor in iudicio Dei. Sicut & Christus, docet, Qui credit in me nō moriet̃. Item Hæc est uita æterna ut te cognoscant deum uerum, & quem misisti Iesum Christū.

Sensus carnis inimicitia est aduersus deum. Hæc sunt clare sētentiæ quæ testantur quòd non possimus legem Dei facere, & Deum diligere uiribus naturalibus sine Spiritu sancto. Ait enim sensus carnis, hoc est quidquid natura humana sine Spiritu sancto de Deo statuit, est odium Dei, licet res ipsa loquitur quòd homines securi contemnūt iram & iudiciū Dei, Deinde cum sētunt homines iram & iudiciū Dei, indignatur hanc miseram naturam lege, morte & infinitis calamitatibus onerata. sc,

COMMENT. PHIL. MEL.

se. & accusant Deum crudelitatis. Itaq; homi-
 nes secundum naturam non possunt diligere
 deum, & obedire Deo ex corde in afflictioni
 b^o, &c. Ideo addit. Legi Dei non est subditus
 sensus carnis, ac ne potest quidem subijci, id
 est, humana natura sine Spiritu sancto nō po-
 test legem Dei facere, hoc est, non potest De-
 um diligere, verè obedire Deo, &c. Nam
 cum Paulus negat homines sine Spiritu sanc-
 to legem Dei facere posse, loquitur non de
 ciuilibus operibus, Sed de prima tabula, &
 motibus cordis erga Deum, de timore, de fir-
 duria.

Addit Paulus in eandem sententiā, Qui
 in carne sunt, Deo placere non possunt, id est,
 quanq; faciunt homines ciuilia opera, tamen
 non placent Deo sine fide, & Spiritu sancto.
 Docet igitur clare, q; legem Dei non possim⁹
 sine Spiritu sancto facere.

Sequentes sententiæ testantur, q; caro signi-
 ficet totam naturam hominis, hoc est, sensum
 & rationem, & q; Spiritus sanctus significet
 non aliquam partem rationis, vt quidem Epi-
 curei interpretantur, sed Spiritum sanctū De-
 um, & affectus eius in nobis. Paulus em̄ tūc
 dicit eos non esse in carne, si habeant spiritum
 Dei. Et addit negatiuam, qd̄ illi non sunt filij
 Dei

IN VIII CAP. AD ROMA

Dei, qui non habent Spiritum Christi. Ex hac definitione sequitur, omnes qui nō hunc Spiritū Dei habent, in carne esse. Caro igitur est quidquid nascentes nobiscū afferimus, scilicet sensus & ratio. Et quia infra testatur se loquitur de Spiritu quem accipiunt homines, ostendit Spiritum sanctum non esse partem rationis, quæ nobiscum nascitur.

Vos autem in carne non estis.

Hactenus dixit de gratia & effectibus gratiæ, atq; ita absoluit totam illam methodum, in qua confert peccatum, legem & gratiam.

Nūc addit adhortationem et consolationem, Nam hos locos plerūq; adhibemus in perorationibus. Primum autem facit παρακλήσιν,

in qua viam sibi facit ad adhortationem. Incipit autem hic perorationē, vos autem in carne non estis &c. & est ἀποτροφή qua admonet,

eos de Spiritu sancto, vt inde ratiocinetur quod debeant bene operari & sustinere afflictiones quia Spiritus sanctus nō sit ociosus, sed mortificet carnem &c.

Si Christus in nobis est, corpus mortuū est, id est, Si Christus per Spiritum sanctū in nobis est, corpus mortuum est id est mortificat.

Intelligendum est enim quod ceperit mori, non quod prorsus sit defunctum morte. &

mortu

COMMENT. PHILIP MEL.

mortificatio intelligi debet de serijs terroribus
 & doloribus, videlicet, de vera poenitentia,
 & de veris afflictionibus. Nec mortificatio
 vocanda est diligentia coercendi corpus, qua
 praestat ratio, Sicut etiam Philosophi & Mo-
 nachi quandam abstinentiam praestant, in ex-
 tero vsu voluptatum moderando. Sed haec
 abstinentia non est mors, quia est certum opus
 rationis. At mortificatio est passio, & talis af-
 flictio, quae naturam extingueret, nisi susten-
 taremur consolatione Spiritus sancti, per ver-
 bum Dei. Docet autem hic locus, quare sana-
 cti affligantur, videlicet propter praesens pecca-
 tum mortificandum. Scholastici fingunt de
 satisfactionibus, quod post remissionem culpa
 necesse sit imponi certas poenas ad puniendum
 peccatum. Allegant poenam David post remissa-
 tum adulterium, quamquam autem interdum
 exempli causa Deus imponit poenas, nunc quod
 tamen tales poenae, neque imponi, neque remitti
 ab hominibus possunt. Ideo nec ad potestatem
 clauium pertinent, neque compensantur satisfac-
 tionibus canonicis. Caeterum generaliter de
 afflictionibus sanctorum sentiendum est, im-
 poni eas propter praesens peccatum, videlicet
 ut in periculis agnoscant corda immunditiam
 suam, & diffidentiam, & alia peccata haerens
 in

IN VIII. CAP. AD ROMA.

tia in natura, & rursus erigantur & concipi-
ant fidem & alios motus spirituales, sicut ad
Corinth. scriptum est. Etsi exterior noster ho-
mo corrumpitur, tamen interior renouatur
de die in diem.

Ergo fratres debitores sumus non
carni.

Sequitur adhortatio cuius propositio est,
Debitores sumus non carni vt secundum car-
nem viuamus, sed secundum spiritum. Est
autem emphasis in verbo debitores, Signifi-
cat enim necessarium esse bene operari. Pri-
ma ratio à poenis & præmijs sumitur. Si secū-
dum carnem vixeritis moriemini. Est autē se-
cundum carnem viuere obsequi cupiditatis
bus carnalibus. Id vocāt peccare mortaliter.
Si spiritu actiones carnis mortificabitis, viue-
tis. Hic fatetur Paulus in sanctis esse actiones
carnis & malos motus, sed tamen sanctos nō
obsequi illis motibus. Atq; hinc sumi potest
quæ peccata venialia, quæ mortalia dicantur.

Additur ratio à causa efficiente. Filij Dei
aguntur Spiritu sancto, vos estis facti filij ac-
cepto Spiritu sancto. Igitur oportebit vos a-
gi & gubernari à Spiritu sancto. Paulus enim
ponit maiorem & minorem, quibus positus
V prudens

COMMENT. PHIL. MEL.

prudens lector facile potest attexere conclusi-
onem.

Spiritum seruitutis vocat ipsos terrores,
sicut lex terret conscientias, significat autē pau-
lus nouum verbum traditum esse quod libe-
berat nos ab illis terroribus, quia remittit pec-
cata. Ideo q̄ cum illo verbo datur Spiritus sā-
ct̄, q̄ consolatur & liberat corda à terrorib̄.

Deinde docet de testimonio Spiritus sancti,
et quales sint motus Spiritus sancti, vide
licet quòd per spiritum sanctum agnosca-
mus Deum & verè inuocemus. Id autem fit
quando corda in terroribus & periculis erigunt
se fide & recipiunt consolationem et vi-
tam. Et id vocat testimonium Spiritus sancti.

Cohæredes autem Christi si vna pa-
timur.

Superior pars perorationis consumitur in
adhortatione. Nunc instituit consolationem,
eamq̄ multis grauissimis argumentis & sen-
tentijs auget atq̄ ornat. Est autem propositio
consolationis in his verbis, sumus cohæres
des Christi, siquidem vna patimur. Est enim
sententia oportet nos pati, quoniam & Chris-
tus passus est, & ad hanc propositionem gra-
datione peruenit. si sumus filij Dei, sumus &
hæredes

IN VIII. CP. AD ROMA

hæredes. Et si sumus cohæredes, glorificamur cum ipso. Hic additur modus seu via ad glorificationem, si quidem passi fuerimus quem admodum & ipse passus est.

Existimo enim quod non sint dignæ afflictiones.

Deinde addit consolationem ut hortetur ad tolerandas afflictiones & muniat nos contra desperationem. Primum argumentum ductum est à præmijs, & ab exitu afflictionum, quasi dicat ne desperetis, quia non erunt perpetuæ afflictiones. Imò parient vobis maxima præmia. Neque enim vlllo modo respondēt præsentibus afflictiones magnitudini præmiorum. Hic nihil est opus longa interpretatione, Quis enim non intelligit valere in consolando hunc locum de exitu afflictionum et præmijs.

Expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat

Secundum argumentum sumptum est ab exemplo vniuersitatis rerum. Est autem velut occupatio quædam. Hoc horribiliter cruciat sanctos, quod cum à morte, à peccato liberari se cupiant, cum ecclesiam liberari cupiant

COMMENT. PHIL. MEL³

piant à periculis in quæ subinde vident eam
 conijci, differtur tamen liberatio, nec mos-
 dum prævident, qua pateat exitus priuas-
 torum periculorum. Sicut Moyses non
 vidit quomodo euasurus esset cum à tergo
 instaret Pharaos, & vndiq; inclusi essent Israe-
 litæ montibus, ac mari, sicut nunc non vider-
 mus exitum præsentium motuum Ecclesiæ.
 Boni doctores interficiuntur, principes & re-
 fanatici doctores, vulgi licentia etiam spectat
 ad excidium ecclesiæ, quod hoc agit vt pro-
 fus solvatur omnibus vinculis religionis.
 Ad hæc deferuntur studia, bona ingenia ab-
 sterrentur à doctrina religionis, magnitudine
 periculorum. Multi etiam delectantur nouo
 quodam doctrine genere, ex quo profusus fra-
 unt à d. 101. Grassantur in ecclesiã & externi ho-
 stes Turcæ. Inter hæc mala quæ nulla vox hu-
 mana pro magnitudine exponere potest, peni-
 tus videtur interitura Ecclesia. Hæc pericula
 si quis consideret, nõ poterit non horribiliter
 perturbari Christus videtur in nauicula dor-
 mire, ac deseruisse ecclesiã in vniuersã, Cru-
 pitulatur ecclesiæ Christus, aut saltem quod
 nõ ostendit modum quo velit instaurare Eca-
 clesiam

IN VIII. CAP. AD ROMA

lesiam. Paulus igitur hic proponit exemplū
ipsam vniuersitatem rerum, & iubet consi-
derare quòd sicut rerum vniuersitas expectat
liberationē & perfert hanc moram, ita & nos
expectare debeamus: sic enim argumentatur,
Mundus conditus est non ad abusum impio-
rum, sed vt Deo seruiat. Nunc diabolus &
impij tota creatura abutuntur contra sanctos,
abutuntur opibus & imperijs ad omnia fla-
gitia. Præterea etiam ad perdēdos sanctos, er-
go necesse est aliquando finem rerum fore,
& liberato mundo impios dare pænas. Ad-
dit autem grauissimum *pænas* cum mūdo sen-
sum tribuit, quòd doleat se in hoc abusu cap-
tiuum teneri & quòd enitatur vt exoneretur
impijs.

Vide autem quomodo diuersa argumenta
ex eadem re sumunt humana ratio & Spiritus
sanctus. Epicurei sic argumentantur, Quia im-
pij bene habent & mundo etiam magis vtun-
tur quam pijs, ergo Deus non curat huma-
na Paulus diuersum ratiocinatur. Nō est pos-
sibile totam rerum naturam ad abusum con-
ditam esse. Impij nunc abutuntur mundo,
igitur impij aliquando dabunt pænas libera-
to mundo, Hoc vocat Paulus mun-
dum vanitati subiectum esse, quod subie-
tus

COMMENT. PHIL. MEL.

Quis est abufui impiorū & corrupetur propter abufum impiorum, vt exoneretur impijs, & vt impij puniantur. Ac renouabitur vt glorificentur filij Dei, & ipfe mundus transferatur ad alium vsum, videlicet ad laudem Dei. Sicut igitur tota vniuerfitas rerum expectat liberationem, nec mora frangitur, ita nos sustineamus sæuitiam & iniurias diaboli, nec desperemus propter moram. Sed sciamus fore, ut liberemur, & si neque modum neque tempus, quo id fiet præuidemus, sicut nec mundus præuidet. Hæc est summa secundi argumenti.

Et nos ipsi qui primitias.

Tertium argumentum sumptum est ab exēplo Apostolorum. Nos quoque & si maiora dona habemus, tamen affligimur & luctamur cum conscientia nostrorum peccatorum, cum terroribus diaboli, cum conscientia scandalorum, & expectamus donec liberemur. Ideo vobis quoque patiendum erit, Ac mihi quidem primitias spiritus collatiue posuisse videtur pro maioribus donis. Si quis autem extenuatiue positum putat, intelligat primitias spiritus de donis omnium sanctorum, videlicet quod sint primitiæ & inchoatio, non decimæ seu perfectio.

IN VIII. CAP. AD. ROMA.

Spe Salui.

Quartum argumentum sumptum est ex causa formali, videlicet à modo saluationis, quòd scilicet ideo tolerare afflictiones debeamus, quia ita salui facti sum⁹ acceptis promissionibus per fidem, vt tamen adhuc expectetur liberatio & euentus promissionum. Est autem hic integer sillogismus. Spes est earū rerū quæ nō vident⁹, spe salui facti sum⁹, ergo ita sumus salui, vt nondum appareat res, sed sit expectanda. Hoc est, etiam si adhuc sentim⁹ nos habere peccatū, etiam si adhuc vexamur terroribus peccati, mundi & diaboli, etiam si morte et alijs afflictionib⁹ opprēssi sum⁹ tamē sentire oportet quòd placeamus deo propter Christum, & quòd propter illa mala non sumus perituri. In hanc sententiā inquit ad Gal. Nos spiritu ex fide spem iustitiæ expectamus in Christo Iesu, quasi dicat. Non accepimus integram nouitatem. Sed expectam⁹ eam. & interim fide iusti reputamur, nō in nobis, sed in Christo Iesu, idest propter Christū, non propter nostram mundiciem.

Hic igitur egregie consolatur nos ne desperemus, etiam si sentimus in nobis hærere peccatum, & simul docet nos de iustitia fidei,

COMMENT. PHIL. MEL.

vt non intueamur nostram mundiciem, Sed
 promissionem Christi, & propter Christum,
 sentiamus nos reputari iustos, etiamsi adhuc
 in nobis hærent naturæ vicia, quæ grauatim
 obedit Deo, magno impetu fugit crucem, ac
 mortem, expetit bona carnalia, confidit bo-
 nis carnalibus, oppugnatur diffidentia & va-
 rijs terroribus. Inter hæc tamen retinenda est
 spes, & statuendum, qd Deus certò sit nobis
 propicius, & certò expectanda est noua & æ-
 terna vita, ac iustitia.

Hic necesse est docere de spe, Primum de
 præcepto, quòd præceptum Dei sit sperare sa-
 lutem, deinde etiam qd hæc spem oporteat esse
 certam, non ambigentem, quin Deus sit nos
 seruaturus. Ac de præcepto constat. Nam qui
 non sperat, qui non expectat promissa, is pro-
 fecto negat Deum veracem esse. Ideo scriptu-
 ra sæpe concionatur de spe, & quidem speras-
 re præcipit. Psal. iij. Sacrificate sacrificium ius-
 titiæ, & sperate in domino. Hic spem ipsam,
 vocat sacrificium iustum, & grati Deo, Psal-
 mo. xxiiij. Vniuersi qui expectant te, non con-
 fundentur.

Sic autem erit certa spes, Primum, si cogita-
 bimus de spe præceptum esse, & huic præcep-
 to obediendum esse, siue adsint merita, siue
 non

IN VIII. CAP. AD ROMA.

non ad sint merita. Non em̄ abolet Deus hoc
præceptū, p̄pterea, quia desint nobis merita,
vt maxime cætera præcepta antea violaueri-
mus, tamen non debemus cumulare illa pec-
cata nouo peccato, violatione huius præcepti
de spe.

Sed dicat aliquis, Quid si mādatum de spe
requirit conditionem nostræ dignitatis. Qd̄
si ita est, cum desunt merita, cum sumus indig-
ni, frustra videbimur sperare. Ad hæc respō-
deo. Hoc ipsum agit Paulus, vt hęc dubitati-
onem nobis eximat, vt doceat certò sperandū
esse, Et vt certò sperare possim⁹, docet causam
spei esse, nō dignitatem nostrā, sed solam pro-
missionē misericordiæ. Hac sustētari, erigi, &
confirmari mens debet, vt certò expectet vitā
æternā. Non debet disputare de p̄pria digni-
tate aut indignitate. Non pendet p̄missio dei
ex conditione nostræ dignitatis, sicut paulo
post dicit. Quis accusabit electos Dei? Deus
est qui iustificat, Quis cōdemnabit? Christus
interpellat pro nobis. Est q̄ scopus huius gra-
uissimæ cōsolationis, munire perterrefactos,
qui agnoscūt immundiciā & imbecillitatem
suam, vt certo statuunt se Deo placere p̄pter
Christum, non propter dignitatem propriam
aut legis impletionem. Tales qui sentiunt se

COMMENT. PHIL. MEL.

indignos esse, iubet sperare. Quare non oportet spem ex conditione nostræ dignitatis pendere. Atque ita sunt in Psalmis accipiendæ sententiæ de spe, præcipientes vt discamus eâ pendere ex sola promissione misericordiæ, nõ ex cõditione nostræ dignitatis, vt Psal. xli. Quare tristis es anima mea, & quare cõturbas me? Spera in Deo, quia adhuc confitebor ei. Angitur enim Dauid, & luctatur cum desperatione, propter indignitatem suam. Sed erigit se fiducia solius misericordiæ contra indignitatem suam, & sese hortatur ad sperandum. Sic in Psalmo. cxxix. initio confitetur peccatum. Si iniquitates obseruaueris, Domine quis sustinebit? Postea quanquàm confessus sit, se indignum esse, & habere peccatum, tamen erigit se promissione misericordiæ, dicens. Sustinuit anima mea in verbo ei⁹, sperauit anima mea in domino. Quia apud Dominum misericordia. Discamus igitur certò sperandũ esse. Non est enim spes, quæ dubitat, discamus erigere nos in omnibus periculis, & in omni inuocatione, cõtra dubitationẽ. Displicet em̃ deo dubitatio, quare neque coli, neque inuocari cum dubitatione potest, Discamus & hoc, quomodo à dubitatione liberentur cõscientiæ, si videret, sciant spei causam esse debere solam dei
 proa

IN VIII. CAP. AD ROMA.

promissionē, nō nostra benefacta, aut nostras
 virtutes. Sed non sine maximo atq; acerrimo
 certamine abducit mens ab hac opinioē, quæ
 iudicat sperandum esse ppter dignitatem nos-
 tram: Hæret em̄ hæc opinio naturalit̄ in men-
 tibus hominum. Est q; ipsa legis doctrina, ac
 sententia. Ideo singuli experimur, q̄ tenuiter
 speremus & expectemus bona à Deo. Recla-
 mat enim chirographū illud in corde, q; pro-
 nunciat nos indignos esse, Quare iubet spem
 abicere. Sed Euangelium hoc proprie agit,
 vt illud chirographum deleat, vt illā natura-
 lem opinionē, ac sententiā legis ex animis tol-
 lat, & inscribat aliam de Deo opinionē, vide-
 licet, q; gratis velit esse propicius, q̄ indignos
 velit exaudire, ac saluare. Non possum hoc
 negocium pro sua magnitudine explicare,
 quod tamen ita demum recte intelligetur, si
 hanc doctrinam ad vsum transferemus. Nul-
 lum peccatum in mundo communius est hac
 dubitatione, Et est obscurum viciū, quod
 non potest iudicari, atq; agnoscī sine experien-
 tia. Ideo diligenter admonendi sunt homi-
 nes, & vt ipsam viciū magnitudinem, intel-
 ligere discant, & se contra hanc pestem eri-
 gant, et fidē exerceant. Aduersarij nostri vo-
 ciferantur de bonis operibus, atque interim
 tantum

COMMENT. PHIL. MEL.

tantum docent externa & politica opera. De his conscientiae certaminibus magnum apud eos silentium est. Ita tantum opprimunt doctrinam horum operum quae sunt propria Christianorum, scilicet, vera exercitia fidei, luctantis cum dubitatione, in omnibus periculis, in omni inuocatione, Denique cum alant atque augeant dubitationem, funditus evertunt cultum & inuocationem Dei.

Similiter autem et spiritus adiuvat infirmitates nostras.

Quintum argumentum sumptum est ab auxilio. Nam & hic locus valet in consolando, cum auxilium in periculis ostenditur. Testatur autem Paulus, Deum spiritu sancto confirmare & corroborare pios in afflictionibus ne deficient. Sicut & Christus pollicetur. Non relinqua vos orphanos. veniam ad vos. Non turbetur cor vestrum & c. Hae sententiae pollicentur auxilium, et simul docent dari spiritum sanctum. Proinde in omnibus periculis experiamur has promissiones, et petamus auxilium à Deo, nec dubitemus, quin Deus praestiturus sit promissum. Porro hic Paulus anathemam ponit nostrae imbecillitatis, et auxilij diuini, Natura nostra aegre obtemperat Deo
in mora

IN. VIII CAP. AD ROMA:

in morte & alijs afflictionibus. Cruciatur eti-
 am expectatione liberationis, cupit statim aut
 eripi ex periculis, aut certa prospicere quomo-
 do simus euasuri. Ideo dicit, nos nescire quid
 oremus, quia aliud petit natura carnalis, quam
 quod vult Deus. Deinde opponit remediū
 huius imbecillitatis. Interim tamen spiritus sanctus
 etus interpellat pro nobis, gemitu inenarrabi-
 li, id est spiritus vincit imbecillitatem carnis, ef-
 ficat ut aliqua ex parte volentes obediamus
 Deo, & petamus atque expectemus liberatio-
 nem secundum voluntatem Dei, sicut Chris-
 tus ait, veruntamen non sicut ego volo, sed
 sicut tu vis. Porro spiritus sanctus ita susten-
 tat, quando verbo erigit cor. Sicut in Psal-
 mis ostendunt exempla. Verbo tuo viuifica-
 sti me. Et hanc obedientiam atque inuocationē
 vocat Paulus gemitum inenarrabilem, non
 vocat actus elicitos aut frigidas et ociosas cogi-
 tationes. Loquitur enim Paulus de vero exercitio fi-
 dei in maximis periculis & asperrimis afflic-
 tionibus & veris contritionibus. Ibi se fides
 verè exerit quum nos consolatur & à morte
 æterna liberat. Et cum talis fiducia liberet à mor-
 te æterna, et verè afferat vitam æternam, stultum est
 fingere fidem effici solius rationis humanæ
 viribus. Paulus hic clare dicit nos adiuuari à
 spiritu

COMMENT. PHIL. MEL.

spiritu sancto, &c.

Scimus. n. quod diligentibus Deū
omnia cooperantur ad bonum.

Sextum argumentum ab exitu sumptum est. Valet. n. & hic locus in consolando, & ad locum à facili, aut à possibili pertinet, cū ostēdimus non fore perpetuam afflictionem, sed κατὰσφοδὴν lætam futuram esse. Item cum apparet nos non affligi vt perdamur, Sed per hæc mala iter esse ad salutem. Estq; hoc Enihymema, Afflictiones habebūt lætos exitus, Et sūt via ad salutem, Igitur tolerate eas tātisper æquis animis. Antecedens probat, pposita imagine Christi, & deinde attextit de exitu. Hic modus inquit, hæc via est ad salutē. Nō potestis glorificari, nisi prius affligamini. Quia q̄s elegit, eosdem fieri vult similes imaginis Christi. Christus autem horribiles afflictiones perpassus est. Igitur existimetis vos quoq; affligi oportere. Deinde addit de exitu, Et qui sic vocantur, iustificātur, iustificati verò, etiā glorificabuntur. Ergo profunt nobis afflictiones, & habebunt lætos exitus.

Inest in hoc ipso loco & hæc cōsolatio sumpta ab obiecto, & causa pauoris, disputam⁹ enim in afflictionibus, vtrum à Deo diligamur,

IN VIII CAP. AD ROMA

mur, vtrum Deus iratus abiecerit nos. Huic tentationi occurrit cum proponit imaginem Christi Christus sic afflictus est. Et pater vult nos fieri similes filij. Igitur non affligit, vt perdat, sicut nec filium afflixit vt perderet. Et hanc præcipuam consolationem sumptam à voluntate Dei, hic in fine copiosissime atq; ornatissime exaggerat.

Quid igitur dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos?

Septimum argumentum sumptum est, ex præcipuo loco, videlicet, ex obiecto & causa pauoris. Nam causa pauoris & desperationis est, quod inter afflictiones etiam terret nos cōspectus nostrorum peccatorum, & iudicam⁹ Deum nobis irasci. Huic errori medetur hic Paulus, & ostendit aliud obiectum. Negat affligi nos ideo, quia Deus nos abiecerit, aut irascatur nobis.

Quid dicemus ad hæc? id est. Quid dicemus amplius? Quid maius, quid ad cōsolationem efficacius requiri aut dici potest, q̄ hoc, q̄ Deum habemus ppiciam, fauentem & tuentem nos? Deus pro nobis est, id est, ppicius est nobis, curat, tuet nos. Quare nulla vis tanta est, quæ perdere nos possit. Non diabolus,
non

COMMENT. PHILIP MEL.

non terrores peccati, non mors, non *sæuitia*
mundi. Addit signum amoris certum, Quia
filium pro nobis dedit. Hoc beneficium ama-
plificat. Omnia nobis cum eo donabit, id est,
victoriam aduersus peccatum, mortem & di-
abolum. Cum enim dederit filium vt nos re-
dimeret, profecto non voluit id beneficiū ina-
ne esse. Non sinet nos perire, non parietur libe-
ratoris gloriā obrui terroribus peccati, aut
diaboli tyrannide. Et quia interim consciētia
vrgetur conspectu viciorum, & abterretur
ne ausit affirmare Deum propiciū esse, dia-
luit hoc argumentū obiter. Etiam si terret con-
scientiam peccati magnitudo, etiā si vides via-
tia in natura hærere, tamē statuas certò te pla-
cere deo. Quis accusabit, inquit, Deus est qui
iustificat, id est, iustum & acceptum pronun-
ciat, seu reputat. Et quidem deus approbat te,
quasi dicat. Cum Deus pmiserit se nobis vel
le propiciū ac placatum esse, tribuamus ei
laudē veritatis, etiā si nos indigni videmur,
Deus est, inquit, qui pollicitus est, ne iudice-
mus irritam esse diuinam promissionem. Et
hanc ipsam sententiā amplificat addita men-
tione mediatoris. Quis condemnabit. Chris-
tus pontifex interpellat pro nobis. Huius sa-
crificium non est inutile. Preces nō sūt inanes.
Ac

IN VIII. CAP. AD ROMA

Ac meminit mortis Christi, vt de sacrificio nos admoneret. Contumelia autem esset sacrificij Christi, si nos iudicaremus aliquod peccatum esse nostrum maius, quàm vt aboleri illo sacrificio possit. Deinde meminit resurrectionis, & quòd sedeat Christus ad dextram Dei, vt admoneret nos de regno ac potentia Christi. Nā sedere ad dextram Dei, est regnare cum Deo, & diuina potentia. Itaq; vincet Christus nec sinet nos perire. Et quoniam regnat cum Deo, cum interpellat pro nobis ac vult nos seruari, haud dubie idem vult et patet. Idq; testantur promissiones de hoc sacerdotio quòd pater filium exaudiat, quòd filij preces non sint irritæ. Nulla autem consolatio dici aut cogitari suauior potest, quàm quæ sumitur ex sacerdotio Christi. Ibi n. proponit Christ⁹ simplicit̃ tanquam placator. Ipse fit victima fit pōifex. Et prelator nō tm̃ semel. Sed perpetuo. Certum est autem hunc pontificem exaudiri, certū est nos ei curæ esse, postquam scriptura testatur eum perpetuo interpellare, certum est remissionem peccatorum propositam esse, cum ipse perpetuo intercedat pro nobis, iuxta illam sententiam. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec.

Et Epistola ad Ebreos hortatur nos

COMMENT. PHIL. MEL.

tur nos vt freti hoc sacerdotio erigamus nos
 & credamus nobis remitti peccata. Sic .n. in
 quit. Habetes ergo pontificem magnum, qui
 penetrauit coelos Iesum filium Dei, teneam^{us}
 confessionem. Non. n. habemus pontificem
 qui non possit compati infirmitatib. nostris,
 sed tentatum per omnia secundum similitu-
 dinem, absq; peccato. Adeamus ergo cum fi-
 ducia ad thronum gratiae, vt misericordiam
 consequamur & gratiam inueniamus in au-
 xilio opportuno, Quid dici efficacius potest
 ad consolandas imbecilles mentes, quam qd
 iubet accedere cum fiducia, ad pontificem pla-
 catorem, quem vocat thronum gratiae, id est
 certum pignus misericordiae promissae. Pater
 enim ideo constituit pontificem Christum, vt
 testaretur se velle nostri misereri, vt nos qua-
 si vadem haberemus misericordiae. Ideo Pau-
 lus & in hoc loco opponit acerrimis pericu-
 lis Christum interpellatorem et sacerdotem,
 vt sciamus nos placere Deo, exaudiri, serua-
 ri a Deo, Propter hunc Pontificem, etiamsi ip-
 si indigni sumus, etiamsi terroribus peccato-
 rum nostrorum acerrime oppugnamur. Disce-
 camus igitur hoc modo & intelligere Chris-
 sti sacerdotium, & querere in eo firmam consola-
 tionem aduersus peccata & mortem aeterna.
 Quo

IN VIII. CP. AD ROMA

Quis nos separabit à dilectione
Dei.

Conclusio est proximi argumenti. Cum
Deus tantopere diligit nos, nullo modo de
serturus est nos in vlllo certamine aut pericu-
lo spirituali vel corporali. Cum haud dubie
diligat nos, nihil dubitem⁹ qui seruetur⁹ nos
sit, etiamsi oppugnamur & exercemur om-
ni genere afflictionum. Hæc est meo iudicio
simplex sententia. Nā dilectionē Dei vocat q̄
Deus nos diligit. Cum hanc dilectionem ag-
noscimus, cū opponim⁹ eam peccati terrorib⁹,
mortem & omnes afflictiones vincimus. Ita
loquitur in genere de credentibus, qui fidu-
tia huius dilectionis se sustentant. Nec op⁹ est
hic disputatione de predestinatione. Tantisper
enim vincimus, dum hanc dilectionem Dei
agnoscimus, et opponimus peccati terrorib⁹,
Tantisper dum fidutiam hanc tenemus, quòd
propter Christum accepti simus patri. Deus
diligat ac seruat nos. Postremo illud ònino
ineptum est, quòd quidam illiterati hic inter-
pretantur dilectionem qua nos Deum diligi-
mus, & disputant an hoc voluerit Pau-
lus, Iustificatos non posse iterum amittē-
tere suas virtutes, & labi in vitia.

COMMENT. PHIL. MEL.

Has insulas & male grammaticas interpreta-
 tiones, & intempestiuas quæstiões, cum suis
 magistris mittamus in *νεφέλο-σκαυτάρι* Aristos-
 phanis. Nam præterq̄ quòd sunt ineptæ, etiã
 obscurant doctrinam de fide. Paulus satis cla-
 re ostendit, quid velit, cum ait. Vincimus per
 eum qui dilexit nos, id est, cum agnoscimus
 nos à Deo diligì, & opponimus terroribus
 peccati, ac sæuitiæ diaboli hanc Dei beneuo-
 lentiam erga nos, nō solum vincimus,
 sed *ὕπερμακρόν* inquit, hoc est, glorio-
 ose vincimus, ac longe super-
 ramus hostes, sicut Mo-
 ses gloriose vicit
 Pharaonem.

CAPVT. IX

Absoluit totam disputationem, &
 methodum, de iustificatiõe, ac po-
 terat iam delinere, nisi Iudæis sa-
 tisfacere cogeretur, de quæstione
 grauissima. Nō fuit leuis offensio, quòd tam
 pauci ex Iudæis crediderunt, Sicut hoc tem-
 pore non est leuis offensio, paucitas recte sensu-
 tiens

IN IX. CAP. AD ROMA.

nientium. Reliqua multitudo, opponit his,
 Ecclesiæ nomen, allegat promissiones Eccle-
 siæ factas. Portæ inferorum non præualebunt
 aduersus eas. Ero vobiscum vsq; ad consum-
 mationem sæculi, & similes. Ita Iudæi dispu-
 tabant promissiones de Christo, ad vniuersum
 populum pertinere. Quare necesse esset
 Christum, si quando appareret, sibi adiungere,
 & cumulare promissis bonis maximam,
 & præcipuam populi partem, Pontifices, Sa-
 cerdotes, Principes, & alios præstantes vi-
 ros. Idcirco propter merita & opera legis. Pos-
 tea disputabant hunc, quem prædicarent Apo-
 stoli, non esse Christum, Quia nullo mo-
 do videbatur euentus, tam magnificis pro-
 missionibus respondere. Non solum præci-
 pua populi pars perijt, sed tota Respublica Iu-
 dæorum ruere cepit, post Euangelij prædica-
 tionem. Et hi non sunt seruati, qui maxime
 videbantur meriti operibus legis, vt promif-
 sa acciperet, quasi præmia suorum laborum,
 quos exhauterant in docendo, regendo, ac de-
 fendendo populo Dei. Disputabant paucos
 quosdam, qui gloriarentur se adeptos esse,
 promissa, prætextu Messicæ seditionem moue-
 re aduersus populum Dei, aduersus Ecclesi-
 am, aduersus catholicam congregationem,

COMMENT. PHIL. MEL.

Nomen populi Dei obiiciebatur Apostolis, non secus atq; nunc obiicitur recte sentientibus nomen Ecclesiæ. Negabant fieri posse ut maxima & præcipua pars populi erraret, & abiceretur a Deo. Ideo contendebant hunc non esse Christum, qui præcipuæ populi parti ignotus esset, qui vniuersæ reipublicæ Iudæorum boni nihil attulisset, &c. Neq; hæc offensiones leuiter mouebant animos. Multum vsitatæ persuasiones, multum autoritas Pontificum & principum valebat. Nouam igitur disputationem hic instituit Paulus, & illa argumenta, quæ recitauit, diluit. Iudæi disputabant se esse populum Dei, se esse Ecclesiam, & ad se pertinere promissiones, Quia id ipsi mererentur suis operibus. Paulus contra docet, quis sit verè populus Dei, quæ sit verè Ecclesia. Quòd electi per misericordiam verè sint populus Dei, quòd Israel propter operum dignitatem non fuerit verè Ecclesia Dei, quòd operibus non sint meriti promissiones noui Testamenti. Postquam ostendit Iudæos non esse verè populum, sed electos filios Dei & Ecclesiam futuros esse, facile est ad cætera respondere, scilicet, Quare pauci seruati sint, quare Gentes receptæ sint. Itaq; postea de his postremis locis citat testimonia ex Prophetis.

Hæc

IN IX. CAP. AD. ROMA.

Hæc est meo iudicio occasio harum disputationum apud Paulum, qua animaduersa, facilius intelligi potest, quo consilio ingressus sit in hunc locum de prædestinatione, vt vocât, quam quidem breuiter attigit, non vt sereret quæstiones inutiles, sed vt consolaretur pios, quos necesse est scire, aliud esse verâ Ecclesiã, aliud multitudinẽ impiorũ, quæ titulũ Ecclesiæ sibi arrogat. Vera Ecclesia non solũ multitudine vincit ab impijs, sed etiã illis maximis dotib⁹ humana sapientia, humana iustitia, imperijs. Multi extiterũt in Synagoga præstâtes viri, sapietia et religioe, qui Euãgeliũ nõ p̄baban̄. Ab his difficillimũ fuisset Apostolis dissentire, si Ecclesiam humana sapientia, & iustitia pareret. Iam inter Gentes quales viri extiterunt, q̄ res maximas atq; vtilissimas humano generi gesserũt, qui resp. cõstituerunt diuina ope. Neq; enim tantæ res perfici, nisi Deo gubernante, poterant, qui sapientia et iustitia excelluerunt, Quales fuerunt Solon, Themistocles, Aristides, Fabij, Scipiones, Alexander, C. Cæsar, Augustus, Cicero, Papinianus, Vlpianus, & similes.

Ad hunc modum vincitur Ecclesia omnibus ætatibus, multitudine & maximis virtutib⁹, tum ecclesiæ hypocritarũ, tũ etiã gentiũ.

COMMENT. PHILIP MEL.

Ac difficillimum esset dissentire ab illis iudicijs, si Ecclesiā humana sapientia & iustitia pareret. Itaq; ne vel multitudo impiorum vel autoritas perturbet et euertat pios, scire eos oportet quod Ecclesiam nec naturalis propagatio, nec multitudo, nec humana sapientia ac iustitia, sed diuina electio parit per misericordiam, atq; ita pariat propolita promissione reconciliationis. Hoc cum satis esset scire, tamē hic non resistit humana curiositas, sed incipit querere causas electiōis, quod nihil opus est. Quorsum enim nobis opus est de Dei consilio disputare? Et cū Paulus de electione nos admonuerit vt nos grauissime consolaretur, corrumpitur hæc consolatio curiosis disputationibus cum causam electionis scrutamur, & præpostero ordine pri^o volumus scire vtrum ipsi sim⁹ electi, quā obedire verbo Dei. Ego igitur omissa illa disputatione de causis electionis, hic colligam rationes quibus recte & vtiliter munitur mens, contra tentationē illam de prædestinatione seu electione.

Primum hoc sciendum est quod querere de voluntate Dei sine verbo Dei & contra verbum dei impium est. quia Deus neq; vult neq; potest cognosci nisi per verbum ab ipso, propo-

IN. IX CAP. AD ROMA:

propositum, sicut ubiq; nos docet scriptura. Paulus ad Corinthios ait, Mundus non novit Deum in sapientia per sapientiam, sed per Evangelium agnoscitur Deus. Quare cum de voluntate Dei querimus, necessario debemus ordiri à verbo suo. Quoties igitur disputat mens & angitur de electione, recurrat ad verbum Dei, sciat ab Evangelio nos ordiri oportere, nec Deum sine Evangelio cerni, intelligi, aut apprehendi.

Deinde hoc consideremus, præcipue oriri hanc tentationem ex falsa opinione de iustitia legis scilicet quòd saluet propter legem, ideoq; disputamus causam electionis esse, iustitiam nostram. Et quia in veris certaminibus deprehendimus nos indignos esse, iudicamus nos reiectos esse. At hic cõsciẽtia debebat Evangelium intueri, & videre quid ibi proponat Deus. Porrò Evangelium pollicetur omnibus remissionem peccatorum & vitam æternam, & gratis pollicetur propter Christum, non propter legem, modo ut huic promissio ni credamus. Cum autem promissio sit universalis, quid aliud est querere de electione quàm promissionem in dubium vocare? id autem verè est abrogare Evangelium, et Deum accusare mendacii, Tantum mali habet hæc curi

COMMENT. PHIL. MEL.

fitas, scrutatur Deum sine verbo. Postea vocat in dubium promissionem diuinam, ita et abijcit Euangelium & accusat Deum mendacij. Quodcumq; igitur de prædestinatione angimur, respiciamus ad Euangelium & promissionem quæ & vniuersalis est, & gratis offert salutem omnib. modo vt credant promissioni. Nec reuocemus in dubium hanc promissionem. statuamus certò velut à posteriori, omnes electos esse qui huic promissioni credunt, neq; fiduciam hanc ad extremum abijciunt. Et sciamus Deum in primis hoc postulare, vt huic promissioni credamus. Scimus enim mandatum patris. Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacitum est. Hunc audite, Audiamus igitur Christum promittentem, et quidem gratis ac omnib. salutem. Hic prodest tenere sententias vniuersales in quibus promittitur vita æterna. Colligam igitur aliquot, vt in omnibus negocijs & omni inuocatione simus instructiores.

Matthæi. II. Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis & ego reficiam vos.
Ioha. III. Vt omnis qui credit in ipsum nõ pereat sed habeat vitam æternam.

Actuum. X. Huic omnes prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere

IN IX. CAP. AD ROMA.

accipere per nomē ei⁹, omnes qui credunt in eum.

Actuum .XIII. In hoc omnis qui credit, iustificatur.

Rom III. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes & super omnes. Vides repeti vniuersalē particulā ne quis putet ei casu, aut *ἀλλήθως* excidisse.

Rom. X Omnis qui credit in illum non confundet. Non est. n. discrimen, Iudei & græci. Nā IDEM DOMINVS OMNIVM, DIVES IN OMNES, qui inuocant eum. Omnis. n. qui inuocauerit nomen domini, saluus erit.

Rom. II. Cōclufit Deus omnia sub incredulitatem vt omnium misereatur.

In summa. Certum est in Euangelio omnibus offerri remissionem peccatorum, & gratis offerri. In hanc vniuersalem singuli nos includamus, & ab hoc verbo ordiamur cū querimus de Dei voluntate, ac verè statuanus Euangelium ad nos quoq; pertinere. Valent in hāc sententiā et hęc dicta, Deus vult omnes homines saluos facere. Item Apud Deum nō est *προσωποπία*. Cū itaq; à verbo ordientes, non à nostris supputationibus Euangelio credes

COMMENT. PHIL. MEL.

credemus, sciamus nos certò filios dei esse, lu-
 lio credunt, & hanc fidutiam non abijciunt,
 ad extremum, electos esse. Scriptores veteres
 omnes, præter vnum Augustinum, ponunt
 aliquam causam electionis in nobis esse. Et
 recentiores *μάλα βεβηλῶς* affirmare audent rem
 totam pendere ex meritis nostris, & dignitate
 nostra, quod ideo falsum esse, necesse est, quia
 neque iustificamur, neque saluamur propter
 dignitatem nostram, aut impletionem legis.
 Et in hunc errorem inciderunt, propterea, quia
 non animaduertunt discrimen Legis & Eu-
 uangelij, & quomodo iusti pronunciemur.
 Verecundius est, quòd aliquamdiu placuit
 Augustino, misericordiam Dei verè causam
 electionis esse, Sed tamen eatenus aliquam cau-
 sam in accipiente esse, quatenus promissio-
 nem oblatam non repudiat, Quia malum ex
 nobis est. Sed neque accipi promissio miseri-
 cordiæ, neque concipi fidutia potest, nisi Spi-
 ritu sancto, per verbum mouente corda, iux-
 ta illud, Nemo venit ad me nisi quem Pa-
 ter traxerit. Præterea vt maxime ageret alia
 quid humana voluntas, tamen non esset sen-
 tiendum, salutem ex modo & dignitate no-
 stræ actionis pendere, sed ex promissione, ne
 detraheretur

IN IX. CAP. AD ROMA.

dehabetur iustificatio fidutiæ misericordiæ.
 Augustinus solam misericordiam facit causam electionis, Atq; ita dicit, hoc ideo tradi, ut homo discat spem in Deū collocare. Quare detrahit dignitatem nostris actionibus. Docet item sine auxilio spiritus sancti non effici fidutiam misericordiæ Dei, et alios pios affectus. Sicut Paulus dicit. Qui spiritu Dei aguntur, filij Dei sunt.

Illud etiam monere necesse est quandam dici generalem actionem Dei, qua videlicet cōstituta conseruat & agitatur assidue. Non enim intelligi debet Deus, deseruisse res à se cōditas, sicut faber domū ædificatam reliquit et commendat hero. Deus enim adest vniuersæ naturæ, conseruat & agitatur res. verè succūdat terram, verè impertit vitā animantibus, sicut ipsi quotidie confitemur in precatōne dōminica, cum à Deo petimus panem quotidianū.

Et extant in scripturis plurima huius rei testimonia. In actis. In ipso viuim⁹, mouemur & sumus. Et Paulus ait. Ex ipso & per ipsum et in ipsum sunt omnia. Item. Ferens omnia verbo potentiæ suæ. Et Christus ait in Euāgelio. Duo passerēs asse uenunt, neq; tamen cadūt super terram sine uoluntate patris. Et Psalmi copiose describunt hanc Dei præsentiam.

Quod

COMMENT. PHIL. MEL.

Quod aliat omnia inquit. Dante te escam col-
 ligent. Et prophetæ pleni sunt huiusmodi p̄-
 conijs beneficiorum Dei. Nam hæc generalis
 actio Dei, non est intelligenda sicut quidam
 doctores Scholastici somniant, quasi nõ verè
 agitet Deus creaturas, sed postq̄ motus semel
 inditus est rebus, nũc moueri, gigni et existere
 eas sine auxilio Dei, sicut lapis semel impul-
 sus, postea per se fert deorsum. Sed non est sic
 remouendus à creaturis Deus, Verum sciens
 dum est, Deum verè adesse rebus, p̄petuo im-
 pertiri, ac distribuere vires singulis, pro sua
 conditione, Sicut Paulus ad Timotheum vo-
 cat, Deum omnia viuificãtem. Et hæc p̄sentia
 Dei in rebus fide cernitur. Et ad exercendam
 fidem in hac tota vita, prodest hæc doctrinã te-
 nere, q̄ Deus regat vires naturæ atq̄ hominũ
 quòd verè suppeditet vitam, victum, vires,
 &c.

Sed hic existunt acerrimæ disputatiões de
 contingentia, si Deus non solum præuideret om-
 nia, sed suppeditat vires, & determinat con-
 tingentia, nihil videtur contingenter fieri. Ego
 dixi fide præsentiam Dei cernendam esse. Inte-
 rim tamen dico nihil opus esse illis Chrysi-
 peis disputationib⁹ de necessitate. Quãquã
 Deus verè condit & conseruat res, præuideret
 & deo

*Contra Lutherum
 de seruo arbitrio*

IN IX. CAP. AD ROMA

& determinat contingentiā, tamen cum ipse
 ita condiderit rationales naturas, vt habeant
 aliquem delectum & libertatem. autor est si
 cut libere, ita contingenter aliqua fieri. Et pro
 fecto scriptura aliqua ex parte tribuit homi
 ni delectum & libertatem in his quæ iudicio
 rationis subiecta sunt, quia iubet eum lege re
 gi & coherceri, vocat aliquam sapientiā et iu
 stitiam carnis. Neq; ego ignoro hæc disputa
 ri subtilius sed illa *πολυπραγμοσύνη* multa collie
 git inexplicabilia quæ imperitos & iuvenes
 valde perturbant. Itaq; hic visum est resistere
 ac præcidere reliquas de hac re disputationes.
 Fas est quædam ignorare homines, Et perspicere
 qualis sit diuina gubernatio in rebus, est
 intelligere creationem. Id autem tantum diu
 næ sapientiæ est. Et tamen per verbum Dei fi
 des aliquo modo cernit Deum adesse & tue
 ri res.

Meminerint hic etiam studiosi vulgatum
 discrimē, necessitatis, alia vocatur Necessitas
 absoluta, seu consequentis, qualis est. Deum
 esse necesse est. Alia vocatur necessitas conse
 quentiæ, qualis est, oportet vinci Pompeiū,
 oportuit euertere Ierosolimam, non quòd hoc
 sua natura necessariū fuerit, sed vel quia deo ita
 determinat, vel quia sequitur propter præcedentes cau
 sas, Ita

COMMENT. PHIL. MEL.

per irides lusing
de libris arbitrio

Ita è natura contingentia fiunt necessaria, necessitate consequentiæ. Hæc breuiter dixi vt studiosos admonerẽ de vulgatis doctorum sententijs, ne in tam obscuris questionib. si à publica via discedant magis absurda & inexplicabilia de quibus tamen non habeant satis firmas rationes, colligant.

Est & alia questio de causa peccati quæ nõ minus exercuit ingenia, quàm superior questio de contingentia. Christus inquit diabolũ esse patrem mendacij & ex proprijs loqui mendacium, Paulus ait. Per hominem peccatum introisse in mundum. Ita etiam Deus impertit vitam malis, tamen Deus non est causa peccati sed volũtas ipsa in malis in diabolo et homine, transferens agitationem ad obiectũ prohibitorum à Deo, est causa peccati. Hæc sententia & iuta & vera est, ac sacris literis consentanea. Quod autem in scripturis legitur. Ego indurabo cor pharaonis licet iradidit eos in cupiditates cordium suorum & similia, hæc figura sermonis facile potest explicari, si quis obseruet naturam Ebraici sermonis. Certum est enim has figuras Ebraicis habere quandam significationem permittendi. Tradidit in desideria et c. non significat positiuè Deum efficaciter seu proprio quodam motu rapere animos

ἡ ἀρετὴ ἐστὶν ὁ
ἐπιλοχισμὸς τῶν
ἐπιθυμιῶν

IN. IX CAP. AD ROMA:

mos ad explendas cupiditates, Sed significas
 desertionem. Deus deserit impios & linat eos
 furere, non cohibet eorum furorem. Ego in
 durabo cor Pharaonis, id est sinam indurari,
 non flectam genuinam impij cordis duritiã.
 Cum autem huius desertionis mentionem fa-
 cit, poenam significat qua punit impios. Hæc
 est verè grammatica interpretatio. & nihil ha-
 bet absurdi. Quanquam autem multæ que-
 stiones adhuc hærent in hoc negotio, ramen
 vt dixi, fas sit aliqua nescire homines. Et pro-
 fecto modus ac finis aliquis disputationum
 esse debet, Et multo faci⁹ est exerceri animos
 timore & fide, quàm speculationibus sapien-
 tiæ Dei, cum ideo Christus nobis propositus
 sit vt peccata nostra, & ipsius misericordiam
 consideremus, nec scrutemur alia.

Præter generalem actionẽ Dei, est alia, quæ
 vocatur specialis. Cum videlicet supra natu-
 ram & generalem actionem datur Spiritus
 sanctus credentib⁹, qui renati sũt nouæ crea-
 turæ. De hac speciali actione concionatur pro-
 prie Euāgelium, Nam per Euāgelium pro-
 mittit⁹ spirit⁹ sanctus, vt nouam & æternam
 vitam, nouã Dei notitiã fidutiã Dei, nouã iu-
 stitiam in credentib⁹ inchoet. Et sæpe iam dixi
 dari spiritum sanctum per verbum cum cor

COMMENT. PHIL. MEL.

da concipiunt fidutiam & consolationē per
Euangelium. Hæc præfari volui, vt præpara
rem lectorem ad Pauli disputationem.

Veritatem dico in Christo.

Orditur à grauissima querela & deplorat
interitum gētis suæ. Est enim responsurus ad
argumētum quod obijciebāt Iudei, se esse po
pulum, cur promissiones non contigissent
vniuerso populo. Cum autem nemo nostrū
sine summo dolore videre possit Ecclesiæ dif
sipationem, perniciosos errores, & alia multa,
quæ minantur in posterum vastitatem Ecc
lesijs, dubium nō est, quin acerbissimos do
lores attulerit Christo, Paulo & similib. inte
ritus illius gentis, quæ tot habuerat præroga
tiuas, quas Paulus hic breuiter coaceruans,
dolorē suū aliquo modo expressit. Cū præla
ti fuerint Israelitæ omnib. Gen. cum sola hæc
gens habuerit verbum Dei et promissiones,
qua prærogatiua nihil cogitari aut dici glo
riosius potest. miserabile est eos nunc à Deo
reijci, ac funditus deleri. Quis hoc cogitare
prudens sine summa acerbitate doloris potu
it? omittam autē hic alia, quæ obiter hic dici
solent, tantum hoc monebo lectorem, vt exē
plum consideret, quid de gentib. futurū sit,
cum deus tam horribiliter puniuerit ingrati
suda

IN IX. CP. AD ROMA

tudinem sui populi, cui promissiones peculi-
ariter factæ erant, in quo extiterunt tot patres
Deo carissimi. Quâquam videmus et nostrâ
ingratitude horribiliter puniri, Nam Ec-
clesia in oriente penè tota deleta est per Maho-
metistas. In occidente oppressa est maximis er-
roribus. Et videtur impendere subinde calamitates
maiores, quas vt mitiget Christus, præ-
cari omnes debemus.

Non autem dico tanquam irritum
sit verbum Dei.

Querelæ statim adiecit correctionem. Cum
deploro gentis interitum, non existimetis me
dehortari Iudeos, quo minus credant. Non enim
hoc sentio, neminem ex Iudeis seruari posse.
Imò promissio ad nos pertinet, nec est irrita.
Vtinam promissioni credatis, quòd quicum-
q; secerint, salui erunt. Vide autem quomodo
reuocat eos ad promissionem, Iubet hanc
apprehendere, non iubet arcanum consilium
predestinationis inquirere. Ita præmunit le-
ctorem proposita promissione, antequàm ac-
cedit ad disputationem de electione.

Non enim omnes isti sunt Israel
qui sunt ex Israel.

Y ſ

Hæc

COMMENT. PHIL. MEL.

Hæc est propositio in qua respondet ad obiectionem, de populo Cum disputabant Iudei se esse populū dei, se esse Ecclesiam, ad se pertinere promissiones. Respondet Paulus promissiones pertinere ad electos, et discernit verè populū, ab his qui titulum habēt. Ita semper oportet pios in Ecclesia scire aliam esse verè Ecclesiam, aliam esse Ecclesiam quæ sibi arrogat titulum. Oportet scire quòd promissiones pertineant ad veram Ecclesiam, non ad regnum quod sibi falso arrogat Ecclesie nomen. Et propositionem Paulus clare tradit. Filij Dei fiunt non propagatione carnali, nō naturalibus donis, aut meritis. Sed electione Dei

Probatio prima.

Ille est filius, quē Deus sua promissione sibi elegit, & segregavit à reliquis filiis Abraham. Ergo filij Dei fiunt electione Dei. Si. n. naturalibus aut meritis fierent filij, nihil opus fuisset Deo segregare filium suæ promissionis à reliquis. Chaldaei, Aegyptij nō erant inferiores donis aut meritis naturalibus quam Isaac. Alexander Macedo. Augustus, Fabius, Scipio, magis instructi fuerunt donis & meritis naturalibus quam nos. Et tamen non habebant Evangelium. Itaque Ecclesia fit electione & per misericordiam, non propter naturalia dona aut merita.

IN IX. CAP. AD ROMA:

rita. Nam hanc conclusionem recitatis tribus
argumentis subiiciet. Non est volentis, neq;
currentis, sed miserentis Dei,

Secunda probatio.

Jacob fit filius, nō propter opera, sed pro
ptervocantem, Igitur filij dei fiunt electione,
non donis aut meritis naturalibus. Ita Pau-
lus dum ab illis primorū patrum exēplis or-
ditur, admonet nos quōd Deus inde vsq; ab
initio segregarit Ecclesiam, sua electione & p-
missionibus à reliquo mundo, quare nō sūt
natura filij Dei aut naturalibus meritis.

Num iniustitia est apud Deum.

Sed videt Paul⁹ hęc abhorrere à iudicio ra-
tionis humanæ, quare ipse se interpellat, et ar-
gumentum commune, quod sanis omnibus
in hac causa necesse est in mētem venire, pro-
ponit ac diluit. Si Jacob & Esau sunt pares.
Deus debebat vtrumq; pariter aut eligere,
aut p̄dere, quia iudicem decet paria paribus
reddere Deus nō reddit paria paribus, igitur
iniquus.

Paulus diluit hoc modo. cum soluitur de-
bitum paria paribus reddi debent. In donati-
one, vel cum agitur per misericordiam, nihil
opus est paria reddere paribus, Proinde ma-
ior est vera de debito, Iudicem decet reddere

COMMENT. PHIL. MEL.

paria paribus, scz cum debitum soluendum est. Sed in donando seruire æqualitatem nihil opus est, sicut & Christus in parabola de conductis in vineam docet. Minor loquitur de misericordia. Deus non reddit paria paribus Esau & Iacob, Dauidi & Sauli, quia Iacob & Dauid eliguntur per misericordiam. Ideo recitat sententiã, Misereor cuius misereor, id est, cuius mihi visum est misereri. Et vrget *ἰσχυρῶς* verbi misereor, vt in Conclusione apparet. Non est volentis, neq; currentis, sed Dei miserentis. Hæc sententiã clare testatur eligi homines per misericordiam, non propter dignitatem nostrorum operum. Deinde addit aliud testimonium, ex quo oritur questio durior, ad quam non respõdet, sed iubet Deo iudicium relinquere.

Non solum ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus.

Deinde transit Paulus ad alteram partem institutæ disputationis de scandalo, quòd videlicet Iudæi disputabãt non pertinere promissiones ad Gentes, sed ad filios Abrahæ. Item, disputabant nondum apparuisse Christum, quia populus nondum esset consecutus illas magnificas promissiones iustitiæ & salutis.

Nans

IN IX. CAP. AD. ROMA.

Nam maxima & præcipua pars populi, principes & pontifices, non acceperant Spiritum sanctum, tantum pauci quidam, veluti sediciosi & hæretici iactabant se adeptos esse iustitiam & salutem, Cum istic catholica congregatio non videretur promissiones adeptos esse.

Sicut in Osea dicit. Vocabo non populum meum, populum meum. Primum igitur ex dicto Osee probat gentes etiam vocandos esse, & electos ex gentibus esse filios Abrahamæ. Semper autem quando in scripturis fit mentio vocationis Gentium, debemus inde colligere consolationem, quod Deus velit hos etiam saluos facere, qui non habent merita, si tamen fide apprehendant hanc consolationem.

Verbum consummans & abbrevians in iustitia.

Deinde citat Esaiam aduersus scandalum defectionis Iudæorum, & inquit, paucos ex Irahel saluos fore. Est enim sententia Esaiæ, Etiam si magna fuerit multitudo populi, sicut arena maris, tamen pauci erunt salui. Nam reliquæ significant paucos & infirmos, qui ex clade aliqua sunt superstites. Et addit Esaias,

COMMENT. PHIL. MEL.

consummatio abbreviata inundabit iustitia.
 Consummationem & abbreviationem facia
 et Dominus & c. Sed Paulus ex græca ver
 sione citat. Varie autem interpretati sunt. Sed
 hæc sententia est simplicissima, consummatio
 significat finem populi, & sæpe pro magna
 clade accipitur. Sed Deus ita minatur exitiū
 populo, vt simul addat consolationem. Hæc
 consummatio inquit, erat abbreviata. id est
 impedita seu mitigata, ne omnes perdat, qua
 si dicat, Sic delebo populum, ne tamen om
 nes pereant. & tunc exundabit iustitia, id est,
 copiose reuelabitur iustitia promissa.
 Veniet Christus sicut ait Daniel, & peccat
 tum auferetur & iustitia sempiterna reuelabi
 tur & c.

Item repetit Esaias. Quia Dominus faciet
 consummationem et abbreviationem, id est.
 Ita delebit populum, vt tamen mitiget cladē,
 & aliquos eripiat. Hoc modo solet Deus pu
 nire, vt in diluuiō & alibi apparet. Ideo hæc
 verba aliquoties repetuntur in Prophetis,
 qui addunt comminationi consolationem.
 Facile est autem interpretationem Septuagint
 ta ad hanc sententiam accomodare. Verbum
 consumans id est res consumans erit, id est cō
 sumatio erit & abbreviatio.

IN IX. .CAP. AD ROMA

Alij exponunt verbum consummans & ab
breuians de abrogatione legis, quòd Euang-
gelium sit breue verbum, quia promittat ius-
ticiam credenti in Christum sine lege seu o-
peribus, seu meritis, Hæc sententia, & si vera
est, tamen hoc loco videtur intempestiua.

Vult enim Paulus ratiocinari ex Esaia, quòd
populus sit periturus, vult munire pios ad-
uersus hoc scandalum, quòd maxima popu-
li pars non recipit Christum. Ideo citat dictũ
de consummatione, & consummatio signifi-
cat interitum seu excidium, Atq; ibi addit p-
pheta, tunc venturum esse Christum & exhi-
biturum iustitiam & salutem, quare necesse
est sequi, quòd populus ita periturus sit, vt tas-
men aliqui eripiantur & saluentur.

Alij sic interpretantur, consummatio certa seu
constituta inundabit iustitiam. Hæc lectio ha-
bet eandem sententiam, quòd populus certò
periturus sit, & tamen tunc iustitia exubera-
tura sit. videlicet, quia Christus tunc venturus
est & reuelaturus remissionem peccatorũ &
vitam æternam. Porrò si tunc exuberabit ius-
titia, ergo aliq in interitu populi erũt salui.

Iustitia exuberabit.

Dicit autem iustitiam exuberaturam esse,
quia reuelabitur non iustitia legis, sed alia ius-
titia

COMMENT. PHIL. MEL.

iustitia. Videlicet, q̄ gratis propter Christum Deo accepti simus, habeamus remissionem peccatorum, & vitam æternam gratis propter Christum. Alij sic interpretantur. perfecta sententia, inundabit iustitiam, quasi dicat propheta, Iustus iudex iustam sententiam ferat. Hæc interpretatio prorsus intempestiva est.

Quid igitur dicemus? Gentes, quæ non sectabantur iustitiam.

Hic addit præcipuam causam, quare Iudei defecerint, videlicet, absterriti scandalo. disputabant enim iniustum & absurdum esse id, q̄ in Euangelio docebatur, non reputari iustos homines propter cultus legis, & contra, homines reputari iustos propter Christum, fide, non propter bona opera. Videbatur esse impietas aduersus Deum detrahere cultibus legis iustificationem, & existimationem de cultibus minuere, ratiocinabantur, etiam hæc doctrina dissipari vniuersam politiam, quia doceret non esse necessarios cultus legis ad iustificationem. Hæc scandala nunc quoq̄ absterrent homines ab Euangelio. Manet enim iudicium rationis, manent ijdem errores omnibus temporibus. Nam pleriq̄ homines politici nunc aduersantur Euangelio, primum quia iu

IN IX. CAP. AD ROMA.

quia iudicant impietatem esse aduersus Deum
 cultus Ecclesiasticos, & merita operum exte-
 nuare. Deinde quia putant dissipari politias,
 cum audiunt homines, quod cultus illi non
 iustificent, nec sint necessarij ad remissionem
 peccatorum promerendam. Ita hæc duæ res
 pariunt summam odij acerbitem, videlicet
 quod doctrina videtur esse aduersus Deum
 impia, & seditiosa aduersus politicum statu,
 Nos autem muniamus nos aduersus hæc scã
 dala testimonijs scripturæ. Paulus hic di-
 cit aperte, Iudæos sectando legem non perue-
 nisse ad iustitiam. Quia senserunt quod De-
 us propter opera reputaret eos iustos. Hæbe-
 mus igitur hic manifestum testimonium, quod
 Deus non reputat homines iustos propter o-
 pera. Neque enim possunt opera pacare consci-
 entiam aduersus iram & iudicium Dei. Sed
 fides, quæ apprehendit misericordiam pro-
 missam in Christo, erigit & consolatur cons-
 cientiam.

Rursus igitur dicit Paulus, Gentes sine me-
 ritis consecutas esse iustificatiõem per fidem.
 Habemus igitur testimonium planum & per-
 spicuum, & grauissimam consolationem, quod
 sine meritis reputemur iusti, si credamus in
 Christum.

Idem

COMMENT. PHIL. MEL.

Idem docet sententia ex Esaia. Omnis qui credit in eum, non confundetur, Id est nō pua defiet, non damnabitur, non reñcietur à Deo ad perpetuam ignominiam. Significat enim confusio iudicium conscientiae, in quo cernimus turpitudinem peccati, & pudet peccati, et sentimus nos damnari & reñci à Deo. Hoc iudicium, hñ terrores vincuntur fide. Sicut inquit alibi Paulus iustificati fide pacem habemus.

Ecce pono in Sion lapidem offensionis.

Altera pars sententiae Esaiae citatur ad hoc, vt probet populum defecturum esse, & sub indicet causam quòd Christus sit futurus lapis offensionis, quòd homines offensi absurditate Euangelij defecturi sint à Christo, et aduersaturi Euangelio. Nam hæc absurda offēdebant Iudeos quòd Christus nō occupabat regnum mundi. cum ipsi Messiam expectarent, qui potiturus esset imperio mundi. Item quod cultus legis dicebantur non esse necessarii ad iustificationem, quòd reputarentur iusti homines propter Christū non propter merita, si tamē crederent. Hæc etiam nū offendit hypocritas, qui aduersant̄ Euangelio.

CAPVT.

IN X. CAP. AD ROMA.

CAPVT. X.

Fratres ex corde bene volo Isra-
elitis & pro eis deprecor ad salu-
tem.

NIL noui instituit Paulus sed cō-
moratur in eo loco, quem paulo
ante inchoauit, quòd populus de-
fecturus sit, & quòd ideo deficiat
propter scandalum extenuatæ iu-
stitiæ legis. Nā infra addet plura testimonia
de defectione populi. Ac initio addidit affe-
ctum. Neq; enim fieri potuit quin acerbissi-
mum dolorem ei interitus gentis suæ attule-
rit. Sicut nunc non sine maximo dolore dissi-
pationem Ecclesiarum videmus. Reperit au-
tem causam defectionis, videlicet scandalū,
& dicit Iudeos errore peccare, quia habeant
Zelum hoc est studium pietatis, sed sine iudici-
o, quia errent de vsu legis. Putant enim le-
gem traditam esse vt iustificet. Nūc igitur ab-
sterrentur ab Euangelio, quia Euangeliū do-
cet homines reputari iustos propter Christū,
non propter cultus legis & opera. In
hanc sententiam, inquit Paulus, quòd igno-
rent

COMMENT. PHIL. MEL.

ignorent iustitiam Dei, id est quam Deus approbat, & quòd suam iustitiam velint defendere. hoc est, quòd defendant iustos pronunciarum homines propter cultus & opera legis. Clare igitur exposuit Paulus, quæ res præcipue Iudeos offenderit, Iterum autem opponit claram sententiam de iustificatione.

Christus est finis legis ad iustitiam omni credenti.

Hæc sententia sic debet accipi simpliciter, Christus est finis, id est consummatio seu impletio legis, credenti, id est Is, qui habet Christum seu qui credit Christo, est iustus, & hoc quod lex postulat habet imputatiue, hoc est reputatur iustus, etsi re ipsa non satisfecit legi. Quidam exponunt effectiue, Christus est consummatio legis, id est dat Spiritum sanctum ad faciendam legem. Hæc interpretatio, et si vera est, tamen hic est intempestiua, quia non reputamur iusti propterea quòd legem faciamus, sed propter Christum, fide. Paulus autem hoc loco id agit vt doceat quomodo reputemur iusti. Ait igitur Christum esse consummationem legis, credenti, quia lex non accusat credentes in Christum. Reputantur igitur iusti, propter Christum, tanquam legi satis fecissent.

Mois

IN X. CAP. AD ROMA

Moyses describit iustitiam quæ est
ex lege.

Deinde addit Paulus collationem iustitiæ
fidei. Vt clarius ostēdat quid sit iustitia fidei,
Iustitiam legis sic describit inquit, Moyses
describit iustitiā legis, qui fecerit ea viuet i eis,
Quidam in hac sententiā se torquent, & præ-
cipue agitant particulam, Viuet in eis, quòd
lex habeat præmia corporalia, & quòd Pau-
lus discernat iustitiam legis & iustitiam fidei
penes præmia, videlicet quòd opera ratiōis,
& sine Spiritu sancto, habeant præmia corpo-
ralia, At bona opera facta per Spiritū sanctū
habeant præmia æterna. Hæc tota interpreta-
tio hic intempestiua & periculosa est. Nā sum-
ma collationis est in verbis Facere & Crede-
re. Nec fit collatio præmiorum, sed disputa-
tio hic est de ipsa forma seu causa formali, nō
de fine seu de causa finali, Et docet qd sit iusti-
tia legis formaliter, & quid sit iustitia fidei.
Non igitur de premijs, nec refert vtrum hæc
sententiā ciuilitè de corporalibus premijs æ-
ternis intelligatur. Nam lex debet vtroq; mo-
do intelligi, politice de externis operibus. &
theologice de operibus verè & ex corde factis
in renatis. Qui legi obtemperat ciuilitè,
habet

COMMENT. PHILIP MEL.

habet præmia corporalia, & si lex perfecte fieret in corde, haberet æterna præmia, verum nemo satisfacit legi.

Ita q̄ meminerint lectores, omnio hic intempestiuam esse disputationem de particula, viz uet in eis. Altera particula, Qui fecerit, est consideranda. & est hæc sententia. Iustitia legis est facere legem, nostra opera perfecta & munda totius legis deo reddere & persoluere, & toto pectore ardere dilectione Dei, timere Deū, ab eo bona expectare & petere, gratias ei agere, & prædicare eius beneficia, sine concupiscentia esse, & pure diligere proximum. Ita docet Paulus quòd iustitia legis sit hæc opera seu legem perfecte facere. Verum humana mēs ne quidem intelligit ista opera, quare nemo iustus est coram deo, propter legis implementationem, cum nemo impleat. Nemo uiuit propter legis implementationem, cum nemo impleat.

Iustitia quæ est ex fide, sic dicit.

Sequitur descriptio alterius nembrī, scilicet iustitiæ fidei, Ne dixeris in corde tuo &c. Est autem sententia quòd iustitia fidei querat & apprehendat misericordiam & sentiat nos reputari iustos non propter aliquod nostrum opus, non propter aliquam qualitatem in nobis

IN X. .CAP. AD ROMA

his, sed gratis propter Christum, Ex quo satis apparet quòd plurimum referat distingui fidem à dilectione. Item quare fides iustificet, non dilectio. Fides enim ideo iustificat, non quia est qualitas & nouitas quædã in nobis, sed tantum quia accipit misericordiam propter Christum. Sed illi qui docent homines reputari iustos dilectione, sentiunt eos propter suam qualitatem reputari iustos, non accipiendo misericordiam propter Christum.

Ne dixeris Quis ascendet in cœlum.

Paulus hic egregie depingit naturam fidei sumptis verbis ex Deutero. in quibus est antithesis incredulitatis & fidei. Et Moyses in genere loquitur de verbo & fide. Paulus autem applicat generale dictum de verbo & fide ad hoc verbum de Christo, & fide in Christum. Moyses sic dicit, Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cœlum: Id est Ne sis Epicureus, nec cogites Deum latere, nec curare humana, nec que exaudire homines. Item ne dicas, Quis transfretabit mare, id est ne cogites voluntatem Dei nusquam inueniri posse, nusquam apprehendi posse, nusquam inueniri Deum posse ubi exaudiat. Deinde addit. Sed prope est verbum id est certo statuas per hoc verbum dei, deum in hoc verbo inueniri.

COMMENT. PHIL. MEL.

si, scias ei placere hunc cultum, qui in hoc verbo tibi traditur, scias quòd exauditurus sit te per misericordiam. Ita Moises in his verbis fidem requirit, ac docet. Et aptissimis figuris taxat impietatem humani cordis quod non potest affirmare quòd Deus curet nos, aut miseretur nostri, & somniat ea quæ de Deo dicuntur fabulosa esse, & interim conatur Deum ratione querere, sicut Icaro menippus in fabulis subuolat in cœlum quesitur⁹ quales sint dii.

Quantum autem de eadem fide Moises et Paulus doceant, uterque enim requirit ut credamus non modo esse Deum, sed etiam deum velle misereri, exaudire, & saluare, tamē paulus addit de Christo, videlicet quòd gratis propter Christum exaudiamur, reputemur iusti & saluemur. Nam Moises in eo loco non secit mentionem mediatoris, & dictum generaliter effertur, At Paulus transfert dictum ad verbum Euangelij, in quo clare fit mentio mediatoris, & clare ponit promissio de gratuita iustificatione.

Sic igitur inquit. Ne dicas in corde tuo quod ascendet in cœlum, id est primū ne sis Epicureus, Deinde ne dubites quin hæc sit voluntas Dei, quòd velit nos saluare propter Christum

IN X. CP. AD ROMA

stum. Si non credis quòd velit nos saluare
Deus propter Christum, detrahis eum de cœ
lo, id est negas eū regnare, Ideo enim regnat
Christ⁹, vt nos saluet.

Item ne dicas quis descendet in abyssū, id
est ne cogites Epicuri more post mortem non
restare aliam vitam. Deinde ne dubites de res
missione peccatorum. Ne dubites quim ho
mines à peccato & morte eripiantur per Chri
stū. Quòd si dubitabis vtrum homines per
Christum eripiantur à peccato & morte, ne
gabis Christū resurrexisse, hoc est finges Chri
stum non esse victorem mortis & peccati.

Ad hunc modum in his figuris depicta est
incredulitas humana, quæ dubitat non solū
vtrū Deus curet humana, sed multo magis q̄
modo Deus velit ignoscere aut saluare, po
stea conatur Deum operibus placare. Aduer
sus has dubitationes opponit Paul⁹ hæc ver
ba de Christo, Qui dubitat vtrum Deus ve
lit saluare propter Christū, negat Christū res
gnare, quia Christus ideo regnat vt saluet.
Qui dubitat remitti peccata, negat Christum
victorem esse mortis. Ostendit igitur quòd
non sit querenda salus aut reputatio iustitiæ
propter nostra opera vel qualitatem nos
stram

COMMENT. PHIL. MEL.

stram, sed propter Christum. Deinde postquam depinxit incredulitatem, subiicit de fide. & iubet apprehendere verbum, offert reputationem iustitiæ, & salutem propter Christum.

Antithesis est harum partium, facere & credere. Facere significat non solum opus nostrum, sed etiam qualitatem in nobis. E contra credere seu apprehendere verbum, est accipere misericordiam, quæ offertur propter Christum, hoc est, est sentire quod accepti simus non propter aliquam nostram qualitatem aut opus, sed per misericordiam propter Christum.

Corde creditur ad iustitiam.

Ac sic accipi debent hæ particule, Verbum in ore, & corde credere, ut distinguantur contra particulam supra positam scilicet facere, ne intelligatur quod ideo fide iustificamur, quia sit qualitas in nobis, sed quia apprehendit misericordiam. Sic ergo sentit Paulus, homines iustos reputari, si apprehendant verbum. Et addit diserte quale verbum sit apprehendum, videlicet Euangelium de Christo, in quo offertur remissio peccatorum, iustificatio, vita æterna gratis propter Christum mediatorem, Ideo inquit, si confessus fueris Iesum esse dominum, hoc est mediatorem, victor
rem

IN. X. CAP. AD ROMA.

rem mortis & peccati, quòd propter ipsum, habeamus patrem propiciam &c. Est enim in voce domini emphasis. Sæpe autem hoc loco eadem sententia repetitur, Quare cum multa testimonia hic coaceruata sint, diligenter meminimus hunc locum, vt certius statuere possimus de Pauli sententia, quòd hoc ipsum agat quod nos defendimus, videlicet homines reputari iustos, nò propter impletionem legis, sed per misericordiam propter Christum, modo vt apprehendant illam misericordiam fide.

Illud etiam memineris de verbo vocali quod Moises & Paulus de illo ipso verbo quod per homines sonat, loquuntur. Sic enim ait Moises, Prope est verbum in ore tuo. Et Paulus inquit, quod prædicamus. Quare in tentationibus. nullum aliud verbum, nulla alia reuelatio querenda est, sed conscientia debet confugere ad hoc verbum quod in scripturis reuelatum & propositum & iam per homines prædicatum est. et debet certò statuere hanc verè esse voluntatem Dei. quæ in eo verbo ostenditur. Præterea ornat hic locus, & comendat nobis ministerium verbi, vt sciamus non dari Spiritum sanctum sine verbo Dei,

COMMENT. PHIL. MEL.

Ore fit confessio ad salutem!

Ex his verbis, corde creditur ad iustitiam, ore fit confessio ad salutem, Quidam disputant, opera tamen si non mereantur remissionem peccatorum, mereri tamen vitam æternam, quia dictum sit, Ore fit confessio ad salutem. Ad hoc respondendum est, Paulum certè hoc non velle, quod Confessio sit opus dignum vita æterna, quia tantum eam Confessionem probat, quæ fit cum fide. Fides autem sentit nullum opus esse dignum vita æterna, & accipit certò vitam æternam propter Christum. Si enim vita æterna propter opera nostra daretur, conscientia nuncquàm esset pacata, nuncquàm inueniret opus sufficiens, & dignum re tanta. Ita necesse esset eam tandem desperare. Ideo sicut oportet sentire, quod propter Christum iusti reputentur, per misericordiam, ita necesse est sentire, quod propter Christum detur vita æterna, per misericordiam. Sicut scriptum est. Qui credit in Filium, non habet vitam æternam. Facile igitur ad omnia loca de operibus hoc modo responderi potest, quod non probentur opera, nisi cum fide. Iam fides sentit nullum opus dignum esse vita æterna, sed accipit vitam æternam, per misericordiam, non propter Christum. Ideo contradictio est si quis, vel tribuere fidem alii,

IN .X. CAP. AD ROMA.

cui, & sentire, q̄ opera digna sint vita æterna.
Paulus autem ideo sic loquitur, Ore fit con-
fessio ad salutem, vt testetur se requirere non
hypocritism fidei, sed vitam & firmam fidem

**Omnis qui credit in eum, non
pudesciet.**

Omnis qui credit in eum, non pudesciet. In-
telligitur credere semper eodem modo, sicut
supra, pro eo, qd̄ est accipere misericordiam
promissam, seu sentire, qd̄ per misericordiam
propter Christum gratis sit nobis Deus pro-
picius.

**Non est enim distinctio Iudæi,
vel Græci.**

Hic redit ad disputationem supra instituta
tam, de recipiendis Gentibus, & addit senten-
tias ex Prophetis, quæ testantur paucos ex Iu-
dæis credituros esse.

**Omnis qui inuocauerit, nomen
Domini, saluus erit.**

Inserit gradationem, in qua exponit ordi-
nem, quomodo consequamur beneficiū Euā-
gelij, vt iusti reputeur, scz per ministerium
Euangelij. Ac primum docet de inuocatiōe,
quod non profit sine fide. Hic locus diligens

COMMENT. PHILIP MEL.

ter obseruandus est contra impios cultus, in quibus fit inuocatio sine fide, sicut aduersarij nostri de missa & alijs cultibus docent, quod profint ex opere operato sine fide. Sed hanc impiam opinionem reprehendit hic locus, Quo modo inuocabunt in quem non crediderunt. Item Iohannis. iij. Adorabunt patrem in spira ritu & veritate, id est vero corde. Necessaria igitur est fides in oratione seu inuocatione, quae credit quod propter Christum pontificem ex audiamur.

Deinde quomodo credent si non audierint, Et infra, Fides ex auditu est, auditus per verbum Dei. Hic clare testatur fidem concipi ex predicatione Euangelij. Nam Spiritus sanctus mouet et impellit corda per verbum, quia Deus creat & operatur verbo. sicut Psalm, inquit. Dixit & facta sunt. Et testimonia haec citata ex Esaia & psalm, loquuntur de vocali predicatione. Ergo et auditus hic de auditu vocis externae intelligi debet. Nec est amphibologia facienda vocabuli auditus, Est & hoc obseruandum quod improbat humanos & factiosos cultus, cum improbat inuocationem sine fide, et de fide requirit verbum Dei, cum ait. Quo modo credent nisi audierint: quomodo praedicabunt, nisi missi fuerint, hoc est nisi a Deo verbum

IN. X. CAP. AD ROMA:

verbum eis traditum fuerit: Quare cultus
sine verbo Dei, instituti sunt sine fide.

Quam speciosi pedes:

Locus Esaiæ extat in Capite. li. Vbi va-
ticinatur de prædicatione Euangelij. Citatur
autem ad probandum quòd Deus missurus
sit nouum verbum. Nam impij Iudei regnũ
Christi nõ de nouo verbo intelligebãt, sed tm̃
de occupando Imperio mundano. Ideo neces-
se est prophetas docere, quòd regnum Christi
allaturum sit nouum quoddam verbũ, præ-
ter legem & extra legem. Ideo inquit, specio-
si pedes, vt significet nuncios, adferentes ver-
bum, non gerentes imperium ciuile aut mu-
tantes imperia mundi, sed docet nũcios fore,
hoc est ministros verbi. Et addit quale verbũ
prædicaturi sint, Euãgelizantiũ pacẽ, hoc est
remissionem peccatorum, & reconciliationẽ
eum Deo. Hoc igitur est nouũ verbum per
Christum reuelatum & per apostolos prædi-
catum. Sicut & Ioannes ait, Lex per Moysen
data est, gratia & veritas per Christum & c.
q. d. Lex est prædicatio iræ & terroris, arguit
peccata, & requirit nostram perfectionem.
Sed Euangelium adfert remissionem peccato-
rum, & docet nos iustos reputari per miseris-
cordiã propter Christum, non propter legẽ.

COMMENT. PHIL. MEL.

Hæc vox consolatur & erigit afflictas mentes. Ideo verè sunt grati, iucundi, speciosi pedes annunciantium pacem &c. Nam mūdo, qui odit Euangelium, hī pedes maxime odent. Nullius doctrinæ genus magis exécratur mundus, quàm Euangelium. Alij iudicant doctrinam impiam esse. Alij irriscent tanquam extremam stultitiam. Ita q̄ nullum hominum genus maiori in odio est, quam hī nunciij qui hanc doctrinam adserunt.

Commendat autem & hic locus ministerium verbi, quia loquitur de nuncijs. Et ornat pedes insigni epitheto, significant enim nuncios pedes. Quam speciosi pedes inquit. Porro hīs qui ministerium verbi contemnunt, hī pedes seu nunciij etiam contemnuntur. Nos autem sciamus hos pedes amandos esse, & vitam quærendam esse. Et quia hic traditur ordo quomodo fides concepiatur, habemus testimonium aduersus fanaticos Spiritus qui contempto ministerio verbi, volunt sanctificari per alias quasdam illuminationes &c. Admonemur etiam vt in terroribus ac periculis sentiamus hoc ipsum verbum, quod legimus

IN XI. CAP. AD. ROMA.

gimus, quod audimus ad nos pertinere, in hoc verbo nobis offerri consolationem, nõ quæramus novas illuminationes.

CAP. XI.

Num reiecit populum suum deus?
Nequaquam, Ego enim Israelita sum.

RATIO ab exemplo. Ego sum Israelita, & tamen credidi, & consecutus sum remissionem peccatorum, & Spiritum sanctum, igitur populus non est abiectus. Secunda ratio ab exemplo temporum Helix sumpta est. Sicut Helix temporibus supererant electi quidam, ita & nunc supererunt quidam electi. Promissiones enim non sunt irritæ, constat autem promissiones factas esse filiis Abrahamæ.

Si autem ex gratia, iam non ex operibus,

Addit amplificationem seu potius occupationem

COMMENT. PHIL. MEL.

tionem de causa electionis. Ne quis putaret illos esse populum, qui habeant merita & opera legis. Et clare dicit, misericordiam esse causam electionis. ut hoc quod supra dictum est teneamus, misericordiam certam esse, et saluari homines si misericordiam fide apprehendant. Deinde de reliquis loquitur, qui misericordiam aspernantur & requirunt merita, & opera. Hos inquit habere spiritum compunctionis, hoc est, Animum iratum et exacerbatum odio Dei atque Euangelij. Quia enim vident hypocritae iustitiam legis extenuari, cum Euangelium docet homines non reputari iustos lege, Primum iudicant ledi gloriam Dei, quia extenuetur cultus Dei. Deinde iudicant & politiam iudaicam dissipari neglectis cultibus. Sicut nunc acerbissime oderunt Euangelium hypocritae, vociferantur extenuari Missam, & alia opera. Vociferantur dissipari res publicas, quia ordinationes, cultuum mutantur. Ita accusant Euangelium impietatis & seditionis, quae sunt duo summa crimina. Et haec falsa persuasio inflammat animos magnorum hominum, qui non norunt Euangelium, ut acerbissime oderint. Id odium hic vocat spiritum compunctionis.

Oculos

IN X. CAP. AD ROMA.

Oculos ne videant.

Deinde addit pœnam impietatis, nempe cœcitatē, ne possint resipiscere. Et quòd ait, Fiat mensa eorum in laqueum. Mensa significat doctrinam ipsorum, in qua querunt consolationem. Est enim sententia, Doctrinam eorum & opinionem eorum fore ipsis laqueum, hoc est fore eis occasionem pertinaciæ & exitij. Id in Iudæis accidit, qui confisi iustitia legis, non querebant Christum, quare condēnati sunt, postea etiam ob eādem causam corporaliter perierunt. Quia enim iudicabant se populum Dei esse propter legem, hac opinione confisi libertatem & regnum sperabant, et bellum mouebant aduersus Romanos. Fuit igitur eis exitio, hæc persuasio sumpta ex lege, quod essent populus Dei. Ad hunc modum exitio sunt impijs doctrina & opiniones eorum. Et hæc comminationes nos quoque mouent, ne Euangelium contemnamus, quod qui contemnunt magis magisque exœcantur, ut postea ruant corporaliter & spiritualiter.

Nunquid sic offenderunt ut caderent? Absit.

Propositio repetitur, Non ita impegerrunt Iudæi,

COMMENT. PHIL. MEL.

Iudæi, vt tota gens periret. Ratio est argutissi-
me cogitata, quæ etsi sententiã habet facilem
& planam, Tamen interpretes eam propter
breuitatem sermonis, non satis assecuti sunt.
Est autem hæc argumenti summa. Cõfirmat
Iudæos non esse prorsus reiectos. Et sumit
argumentum ex causa finali receptionis Gen-
tium, hoc modo.

Gentes receptæ sunt, vt Iudæi prouocentur
ad credendum, cum viderint Euangeliz-
um in Gentibus esse efficax. Igitur necesse est
aliquos esse reliquos inter Iudæos, qui credi-
turi sunt. Quorsum enim opus esset prouo-
care Iudæos: si nulli credituri essent.

Cum ruina eorum fuerit diuitiæ
mundi, & lapsus eorum diuitiæ
Gentium, quanto magis incolu-
mitas eorum profuit.

Postquam argumentum à causa finali
sumptum, posuit, iam addit correctionem,
quali dicat, & si Iudæorum defectio occasio
fuit, per quã Gentes receptæ sunt, tñ causa ve-
rè fuit illa, quòd aliqui electi inter Iudæos re-
reliqui sunt. Vt si quis dicat, Etsi morbus oc-
casio

IN XI. CAP. AD ROMA

ratio est curationis, tamen spes sanitatis verè
 causa finalis est curationis. Quis enim postu-
 let se curari, si nulla spes sit reliqua salutis. vo-
 cat igitur *πρόσωπον* incolumitatem, quòd vi-
 delicet quædam gentis pars adhuc incolumis
 est, hoc est, quæ etsi lapsa est in præsentia, ta-
 men ad Euangelium reditura est. Huius pro-
 uocatio inquit est causa finalis, quare Gentes
 receptæ sunt. Iam si qui sunt prouocandi. Era-
 go non est existimandum totam gentem per-
 ruisse. Hæc interpretatio apposita, simplex, &
 plana est, ac cætera, quæ sequunt, ad eam apte
 quadrant.

Vobis enim dico gentibus quoniam
 Apostolus sum Gentium.

Rationi sumptæ ex causa finali addit ex-
 emplum suum. Ego inquit, hoc magis labo-
 ro apud Gentes, vt prouocem Iudæos ad cre-
 dendum. Cum enim viderit Euangelium in-
 ter Gentes efficax esse, inuitabuntur aliqui, vt
 credant & ipsi. Hoc est quòd ait, Glorifico
 ministerium, id est, doceo Euangelium fide-
 liter, & cum magna gloria Dei, vt carnem
 meam prouocem, id est, Iudæos. Et applicat
 exemplum ad rationem supra positam. Non
 profuit gentib⁹ ruina Iudæorum, sed magis
 hoc

COMMENT. PHIL. MEL.

hoc profuit, quòd aliqui Iudei reliqui, erant
 prouocandi ad fidẽ, Hoc est quod ait, si reie-
 ctio Iudeorum esset reconciliatio mundi, per
 inde esset ac si quis diceret mortem esse causa
 sam vitæ, hæc enim Ironice sunt accipienda,
 qua si diceret, Absurdum est dicere, quòd in-
 teritus Iudeorum alios reconciliauerit Deo.
 Sicut absurdum est dicere, mortem esse causa
 sam vitæ, cum nihil magis pugnet cum vita
 quam mors, Ita cum interitus Iudeorum sit
 res mala, non fuit verè causa quare gentes re-
 ciperentur. Sed illa potius fuit causa, quòd a-
 liqui Iudei reliqui erant prouocandi, vt crede-
 rent Euangelio. | Hæc interpretatio plana &
 facilis est, & intelligi potest. Alij sic enarrant
 vt vix diuinari possit quid velint.

Cum primitiæ sanctæ sint, massa
 etiam sancta est, & cum radix
 sancta sit, rami quoque sancti
 sint.

Secundum argumentum, quòd gens Iude-
 orum non sit reiecta, Quia radix est sancta, er-
 go et rami. Id est promissio est facta patribus,
 quæ est immutabilis, ergo ad stirpem & po-
 steros pertinet. Etiam quidam non credunt,
 tamen aliqui consequentur promissionem.

IN XI. CAP. AD ROMA

Ne superbias contra ramos.

Deinde addit apostrophem, & adhortationem ad Gentes, ne insolescant aut glorientur contra Iudæos carnali fiducia, freti suis operibus aut meritis, quæ iam sint populus Dei, Sicut impij Pontifices solent iactare se esse Ecclesiam, & hæc fiducia freti, somniant se non posse perire, Hanc fiduciam damnat Paulus, & vaticinatur de ruina Ecclesiæ Gentium, quam constat primum horribiliter dissipatam esse per hæreticos. Postea in oriente penè totam deletam per Mahometum & Turcas, In occidente iacet Ecclesia oppressa impijs doctrinis & impijs cultibus, videlicet horribili & sacrilega prophanatione missæ, per quam promittunt hominibus salutem ex opere operato, abiecta in totum doctrina de fide, & iustitia fidei, in Christum. Ac nos quoque inter hæc scandala, consolari debemus, sicut hic Iudæos Paulus consolatur, quod tamen oporteat aliquam esse Ecclesiam inter Gentes, Quia promissio est immutabilis, in qua Christus pollicetur Ecclesiam semper futuram esse.

Non enim volo vos ignorare fratres, misterium hoc.

Addit & vaticinium de conversione Iudæorum

COMMENT. PHIL. MEL.

orum, q̄ vsq̄ ad finem mūdi subinde aliqui
conuerti debeant. Et citat Elaiam, qui testatur
Iudæos non esse abiectos, sed aliquos esse res
liquos, qui consequuturi sint remissionē pec-
catorum. Est enim hoc dictum propterea ma-
xime obseruandum, quia clare dicit in nouo
Testamento prædicandum esse, remissionem
peccatorum.

Secundum Euangelium inimici
propter vos.

Conclusio est, Iudæi sunt inimici Dei, qua-
tenus in præsentia persequuntur Euangelium.
Transfert autem rhetorice causam in Gentes.
Propter vos inquit, id est, vt sit occasio recipi-
endarum Gentium. Et tamen quia in populo
aliqui sunt electi, non est repudiata gens, Sed
adhuc sunt amici propter Patres, propter pro-
missiones factas patribus. Addit rationem ex
generali sententiã, quia vocatio & dona Dei,
id est promissiones Dei sunt immutabiles.
Porro Iudæi habent promissiones Dei, habet
igitur aliquos electos.

Conclufit Deus omnia in incre-
dulitatem, vt omnium misereas-
tur.

Epiphonema, Conclufit Deus omnia in in-
credulã

IN XII. CP. AD ROMA

credulitatem, vt omnium misereatur. Hic vtriusque partis causas exequat, detrahit vtriusque fiduciam operum & merita, & ingentem consolationem proponit, quod nulli alio modo nisi per misericordiam saluentur. Ergo sola fides saluat, quia sola fides apprehendit misericordiam, non propter merita nostra, sed propter Christum. Præterea est & hæc consolatio terroribus peccati opponenda, quod peccatum cum alioqui sit signum iræ Dei, transfert ad significandam misericordiam. Atque ideo detrahit nobis meritum, vt misericordia fiat certa. Quia si misericordia ex nostris meritis penderet, esset incerta. Quare ait, Concluserit nos, non vt perdat, sed vt nostri misereatur. Proinde detrahit nobis merita, ne fiducia meritorum nostrorum freti, non quæramus misericordiam, aut ne amittamus misericordiam, cum in iudicio Dei experimur merita nostra non sufficere.

O altitudo diuitiarum sapientiæ
& scientiæ Dei.

Addit exclamationem, quæ continet admirationem, videlicet, quod mirabiliter Deus gubernet Ecclesiam suam, contra iudicium rationis, paucos nec sapientia, nec potentia

COMMENT. PHIL. MEL.

tentia, nec iustitia præstantes vocet ad Euangeli-
 um. Et ecclesiam ita abscondat, vt nulli
 minus videantur esse populus dei, quã
 qui verè sunt. Significat enim Ap-
 postolus non esse quærendas
 causas horum arcano-
 rum, sed verbo dei
 obediendum
 esse.

CAPVT. XII

Hæc tamen tradidit Paulus doctrinã
 Euangelij, quod propter Christum fide
 de reputeur iusti coram Deo,
 non propter dilectionem nostram,
 aut opera. Atque hic est præcipuus et proprius
 Euangelij locus, qui nobis semper in conspe-
 ctu esse debet, qui gloriam & officium Chris-
 ti nobis ostendit, & pauidas conscientias eri-
 git, & cõsolatur. Nam alij, qui docent homi-
 nes reputari iustos propter opera, relinquit con-
 scientias incertas, vtrum Deo placeant nec ne.
 Hæc dubitatio est vera desperatio, & impie-
 tas. At hæc sola doctrina Pauli de fide, certas
 reddit conscientias, quod certò placeant propter
 Christum, non propter propriam qualitatem
 aut ope

IN. XII. CAP. AD ROMA.

aut opera, si modo credant, q̄ propter Christum Deo placeamus. Adfert igitur firmam, & certam consolationem.

Nonnulli tantum hanc extremam pagellā Pauli, quæ continet præcepta de bonis moribus, seu doctrinam legis, censent his temporibus lectu dignam esse, superiora omnia, iudicant esse ^{etiam} & nihil pertinentia ad Ecclesiā horum temporum, quia nihil contineant nisi ritus de iudaicis cæremonijs, sed lōge ab hac opinione abducendi sunt animi piorum. Nā hi qui nihil quærunt in Euangelio nisi leges, & præcepta de bonis moribus, non satis perspicunt, quid sit Euangelium, Lex per Moysen reuelata est, inquit Iohannes. At hæc in ipsis hominum mentib⁹ diuinitus scripta est. Norant igitur & Gentes legem, norant præcepta de bonis moribus. Habebant sapientissimos legum latores, Solonem, Decemuiros, & alios magnos ac præstantes Principes, qui constituerunt republicas, & societatem humanam optimis atq; honestissimis legib⁹ deuinxerunt, ac munierunt. Habebāt Poetas ac Philosophos, qui & honesta præcepta traderunt, & in natura causas illorum præceptorum ostenderunt. Quare non ob hanc causam præcipue venit Christus, vt traderet præcepta

COMMENT. PHIL. MEL.

cepta de moribus, nec Apostoli ob hanc causam præcipue missi sunt ad docendas gentes, sed ideo venit Christus, ut hostia fieret pro nobis, & doceret remitti nobis peccata, & reconciliari Deum, nos reputari iustos, nobis donari vitam æternam propter ipsum. non propter nostra opera. Hoc Euangelium spargunt in mundum Apostoli. Et sicut hoc Euangelium ad Ecclesiam omnium ætatum pertinet. Ita superior Epistolæ pars ad Ecclesiam omnium temporum pertinere iudicanda est. Nam ille locus Euangelij proprius ac præcipuus ibi illustratur, Id enim proprium Apostoli munus est, patefacere atq; illustrare hunc locum qui in doctrina noui testamenti præcipuus est, quem etsi prophetae complexi sunt, tamè Christus & apostoli magis perspicue docent. Nec disputat Paulus tantum de Iudaicis caeremonijs, sed in genere docet quòd fide per misericordiam iusti reputemur, non propter opera,

Et de hac doctrinæ parte nihil suspicari ratio hominis potest. Lex autem de ciuilibus moribus rationi nota est. Ideo in legibus ethnicorum, & apud poetas ac philosophos extant præcepta similia horum, quæ reperiuntur in Apostolorum scriptis, docent enim Apostoli
etiam

IN. XII. CAP. AD ROMA.

etiam legem, sed non solam legem, nec præceptue missi sūt ad legem docendam, sed ad docendum Euāgelium de Christo, quod humanae rationi ignotum est. Ac, dicam enim pace quorundā supersticiosorū. Philosophi et legum latores multo aptius et clarius descripserunt præcepta omnium civilium officiorū, quàm Apostoli. Tradiderunt enim methodos, quesierunt fontes & causas præceptorum in natura, distribuerunt ordine virtutū genera, affinia, & pugnancia, vt non sit mirū hos, qui in Euangelio nihil tradi iudicant, nē si præcepta morum, longe præferre philosophorum libros Euāgelio, in quo illa neq; ordine, neq; satis distincte tradi videntur. Sed philosophi sunt artifices harum disputationū de moribus, Apostoli aliud maius negotiū tractant, videlicet, Euangelium de beneficijs Christi. Et tamen quia etiam legem docere coguntur, incurrunt sæpe in eadem præcepta, quæ apud poetas & philosophos reperiunt. Nam honesta præcepta apud poetas & philosophos, pars sunt diuinæ legis de civilibus moribus, quam ob causam venerari & amare ea debemus, etiamsi legantur apud ethnicos.

Nec enim Apostoli, cum præter
 a iij   Euangelium

COMMENT. PHILIP MEL.

Euangelium tradunt legem de moribus, aliam legem docent quam quæ reperitur etiam apud ethnicos. Vna est enim lex Dei de moribus quæ et in decalogo per scripta est. et traditur à magistratibus & philosophis. Imò leges ciuitatum, & libri philosophorum verè sunt commentarij decalogi, secundæ tabulæ.

Sed hoc interest inter Apostolos & philosophos, primum quòd philosophi non docent Euangelium, Secundo interest etiam quòd ad legem attinet. Nam philosophi nihil docent de prima tabula decalogi, hoc est de vero cultu Dei, de cruce de fiducia auxilij diuini, de inuocatione Dei, tantum tradunt officia ciuilia secundæ tabulæ. Hæc duxi hoc loco admonendos esse imperitos, si qui forte mirantur, quare Apostolorum scripta sic veneremur, cum virtutes aptius apud philosophos descriptæ legantur, ut sciant & aliud genus doctrinæ ab Apostolis requirendum esse quàm præceptis morum, & philosophorum doctrinam de præceptis morum non aspernandam esse, verum et ipsam, quandam legis diuinæ partem esse, nec improbari ab Apostolis, Imò ex eadè diuina lege Apostolos multas sententiâs sumere philosophicarum similes.

Supra autem dictum est, hos etiam qui

IN. XII. CAP. AD ROMA:

qui in Christo renati sunt, legem habere, non
 vt per opera legis quærant iustificationem
 coram Deo, sed vt faciant legem, reddituri
 Deo cultum aliquem, postquam fide facti
 sunt filij ac populus Dei. Ideo incipit hic
 Paulus concionari de operibus, de vero cul-
 tu, atq; hostijs Christianorum. Illud aus-
 tem meminerit lector, quòd sæpe iam dixis-
 mus, renatos in Christo reputari iustos non
 propter illam legis impletionem, quæ sequit-
 tur renouationem, sed propter Christum fi-
 de. Neq; enim Christo detrahendus est honos
 mediatoris. Et conscientia sanctorum nun-
 quam essent tranquillæ, si sentire deberent se
 oportere per sua opera, seu impletionem le-
 gis mereri, vt iusti reputentur, cum enim le-
 gi nunquam satisfacimus, futurum esse, vt
 nunquam sentirent se habere Deum propitiũ
 Sed de hac re supra copiose dictum est in Cap.
 iij. nunc tantum admonere lectorem vo-
 lui.

Addendum & hoc est, cum illa fidus
 tia misericordia sit præcipuus cultus Dei.
 Vult enim pater coli hoc honore, vt credam^s
 in filium, semper in omni vita crescere debet,
 Et omnes afflictiones, omnia opera Christiano-
 rum debent huius fidei & exercitia esse.

COMMENT. PHIL. MEL.

et cōfessio, vt inter hæc exercitia crescat, & erigat se fides, & consolationem & vitam æternam fide concipiamus. Ideo Apostoli ita tradunt legem, vt simul admoneant de fide. Id in his præceptis Pauli clare apparet.

Methodus præceptorum.

Prodest autem docendi causa methodum præceptorum quærere, vt omnia complecti discentes possint, sicut in alijs artibus methodus traditur, vt summa cuiusq; artis comprehendi possit. Quanquam autem philosophi virtutum methodos erudite informauerunt, tamen cum de externis operibus ac ciuilibus tantum disputent, nos sumemus decalogum, qui profecto est aptissima methodus virtutum vtriusq; generis, videlicet & harum quæ continent affectus erga Deum, & illarum quæ ciuilia officia gubernant. Vbi cum igitur legimus præcepta vel apud Apostolos, vel apud philosophos ac poetas, mēnerint adolescentes, ea ad decalogum referenda esse. Hic fons est omnium legum, omnium honestorum præceptorum, & omnium virtutum. Ita facile totam doctrinam bonorum operum ac bonorum morum complecti animo poterunt.

Nec Paulus hoc loco temere congeffit præcepta

IN XII. CAP. AD. ROMA.

cepta, id quod ordo ostendit. primū enim tradit præcepta privatae vitæ in Capite duodecimo. In xiiij tradit præcepta vitæ politicæ, in xiiij docet de vsu cæremoniarum. Quare caput duodecimum τα ἠθικά Christianorum continet. Caput. xiiij. πολιτικά. Caput xiiij. ἱερατικά Facile autem intellectu est hæc tria summa esse operum genera, ad quæ actiones omnes in vita referri possunt. Porro inter enarrandum ostendam, quæ sententiæ, ad quem decalogi locum pertineant.

Obsecro autem vos fratres, propter misericordiam dei vt exhibeatis corpora vestra, hostias viuas.

Initio proponit Paulus vt hostias offeramus corpora nostra. Quod autem vsus est hac figura, vt hostias offeramus apparet eadem præcepta aliter philosophos, aliter Apostolos tradere. Quia philosophi nõ docent de cultu Dei, Apostoli autem addunt primam tabulam omnibus præceptis operum, & docent opera ad gloriam Dei facienda esse, & simul de timore Dei, & de fiducia erga Deum docent. Populus Dei debet habere sacerdotium, & sacrificia seu cultus Dei. Quia oportet esse certa opera per quæ agamus gratias

COMMENT. PHIL. MEL.

gratis Deo. Oportet & extare manifesta testimonia & signa fidei nostrae coram mundo, ut & alij ad credendum Deo inuitentur. Cuiusmodi igitur Christiani sint populus Dei. Paulus inquit admonet eos qualia habeant sacrificia, quales cultus, Sicut & petrus inquit, quod sacerdotes facti sumus, & addit qualia sacrificia habere debeamus, cum ait, Vos estis genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus proprius, ut virtutes eius annuncietis, & vos ex tenebris vocauit ad admirabile lumen. Hoc tribuit nobis sacrificium, ut virtutes dei annunciemus, hoc est, ut praedicemus Euangelium et potentiam Euangelij, & nostrae fidei testimonio, et exemplis inuitemus alios ad Euangelium. Ita & hic Paulus tribuit nobis sacrificium videlicet afflictiones et bona opera. Haec enim comprehendit cum ait, prebete corpora vestra hostiam, hoc est, Sustinete afflictiones, et facite bona opera. Sed haec ita fieri postulat, ut sint sacrificia, Tunc autem sunt sacrificia cum accedunt hi fines, ut Deo reddatur gratia, ut confessionis exemplum ostendatur, ut nostro exemplo alij commonefacti, inuitemur ad timorem Dei, et ad credendum Deo, Hi fines ex operibus efficiunt sacrificia. Porro Confessio et gratiarum actio pertinent ad secundum

IN XII. CAP. AD ROMA.

cundum præceptum decalogi. Sed vt intelligi possit, qualia debeant esse sacrificia Christianorum, quædam hic addemus.

Valde prodest tenere discrimen sacramenti et sacrificij. Nec fingimus ipsi inter hæc discrimen, sine autoritate scripturæ. Necesse est enim discernere opera Dei erga nos, quibus Deus nobis aliquid offert. & quæ sunt signa promissionum, Et opera nostra erga Deum, cum non offert Deus nobis, sed nos potius Deo offerimus. Sit igitur Gen⁹ cæremonia vel actio, Species sacramentum & sacrificium. Sacramentum est opus Dei, quo offert Deus nobis remissionem peccatorum. Sicut baptism⁹ opus Dei est, quo nos Deus baptizat, videlicet minister vice Dei, & offert remissionem peccatorum, & iustificationem. Sic in cæna Domini exhibet nobis Christus corpus & sanguinem suum, vt testetur se pro nobis datum esse, vt propter ipsum habeamus remissionem peccatorum, & reputemur iusti. In his cæremonijs satis apparet Deum agere, nos pati. Deum offerre promissa, nos accipere. Nihil autem profunt hæc cæremonix nobis nisi fide accipiamus promissa. Nam hæc cæremonix sunt signa promissionum, promissio autem requirit fidem.

Econtra

COMMENT. PHIL. MEL.

Econtra, sacrificium est opus, quod nos Deo reddimus seu offerimus ut eo opere honorem ei habeamus, hoc est, testemur nos eum agnoscere tanquam Deum. Duæ autem primæ species sacrificij sunt, nec sunt plures. Una species, Sacrificium propiciatorium. Altera, Sacrificium laudis, seu ἱερατικόν. Et in has duas species, tanquam in classes certas, distribui possunt omnia sacrificia Levitica, ut propiciatoria vocantur hæc, Sacrificium pro peccato, Sacrificium pro delicto, holocaustum. Illa verò erant ἱερατικὰ, oblatio, libatio, retributiones, primitiæ decimæ.

Sacrificium propiciatorium est opus quod meretur alijs remissionem peccatorum, seu quod est satisfactio pro peccatis aliorum, & precium propter quod Deus certò remittit culpam & poenam.

Sacrificium ἱερατικόν est opus, quod nos reddimus Deo, ut eum honore afficiamus, hoc est, ut testemur nos agnoscere eum, tanquam Deum, ut pro beneficijs agamus gratias, id est non meretur reconciliationem, Quia tantum fit à reconciliatis, qui iam accepto beneficio gratias agunt.

Quantum autem in lege quædam dicuntur propiæ

IN XII. CAP. AD ROMA

propiciatoria, propter significationem, norat enim futuram propiciationem, scilicet mortem Christi. Ideoque similitudine quadam erant propiciatoria, videlicet, quia redimebant iustitiam legis, hoc est, Ne is qui peccauerat, excluderetur ex pollicita Moysi, seu quia reconciliabant populo, non Deo. Tamen reuera non erant propiciatoria, ad promerendam remissionem peccatorum coram Deo. Sed tantum unicum in mundo fuit sacrificium propiciatorium coram Deo, videlicet passio & mors Christi. Hoc copiose probat Epistola ad Hebraeos, & addit. Impossibile est sanguinem taurorum aut vitulorum auferre peccata. Et paulo post de Christo. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis eius. Et Esaias interpretatur sacrificia legis, & clare dicit restare aliam hostiam pro peccatis, ut significet caeremonias legis non tollere peccata. Sic enim ait, Postquam posuerit animam suam hostiam pro delictis, videbit semen Iogaui. Docet igitur aliam hostiam pro peccatis restare, ut intelligerent homines non tolli peccata caeremonijs legis. Item ut Deum intelligerent reconciliari non propter nostra merita, sed propter aliena merita, videlicet propter venturam hostiam. Sancti autem in populo his utebantur

caerem

COMMENT. PHIL. MEL.

ceremonijs in lege, tanq̄ Sacramentis, hoc est
 signis venturi Christi in fide, aut certe cultus
 illos præstabant tanq̄ sacrificia ^{in christiana}

Cum autem tantum sit vnicum sacrificiū
 propiciatorium, necesse est reliqua omnia eius
 charistica esse, hoc est, non satisfactiones præses
 rentes remissionem peccatorum, sed opera fa
 cienda à reconciliatis ad gratiarum actionem
 & confessionem fidei. Ideo seculste errant isti,
 qui fingunt Missam esse sacrificium propicia
 torium, hoc est, mereri remissionem peccato
 rum facienti, & alijs ex opere operato, hoc est
 sine motu bono vrentis. Hanc pharisaicā opi
 nionem, & damnatam in Prophetis, & alijs
 scripturis, procul fugiamus, & sic iudicemus
 nullum esse sacrificium propiciatorium, hoc
 est, q̄ mereatur remissionem peccatorum alijs,
 præter vnam mortem Christi, tum in Nouo
 Testamento, tum Veteri. Deinde nullum esse
 sacrificium noui Testamenti sciamus, q̄ ex o
 pere operato, sine bono motu vrentis valeat,
 Quia Christus dicit, Veri adoratores adora
 bunt patrem in spiritu & veritate. Et Psalmo
 xlix. repudiatis victimis & externis cultibus
 alijs requirit inuocationem, Nunquid mans
 ducabo carnes taurorū, Inuoca me in die tri
 bulationis, &c. Hic docet hunc esse verū cul
 tum

IN XII .CAP. AD ROMA

tum, verum honorem, ex corde inuocare. Itē
 Psalmo. xxxiij. Sacrificium & oblationem
 noluiti, Aures autem aperuisti mihi, id est,
 verbum mihi proposuisti, quod audirem,
 & requiris, vt corde credam verbo tuo, &
 promissionibus tuis, quòd verè velis misere
 ri, opitulari, &c. Psal. l. Holocaustis non de
 lectaberis. Sacrificium Deo spiritus contribu
 latus, &c. Item Psalmo. iij. Sacrificate sacri
 ficiū iustitiæ, & sperate in Domino. Iubet
 sperare, & dicit id esse iustum sacrificium, si
 gnificans cætera sacrificia non esse vera & ius
 ta sacrificia, sed tantum signa. Et Psalmo. cxv.
 Sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domi
 ni inuocabo. Vocat inuocationem, hostiam
 laudis. Hæc testimonia clare docent, quòd
 sacrificia ex opere operato, Hoc est, Sine fide
 non placeant Deo. Nullum igitur noui Testa
 menti sacrificium est ex opere operato.

Quæ sunt igitur sacrificia noui Testamen
 ti: Sola Christi mors est propiciatorium sa
 crificium semel oblatum. Aliorum sanctorū
 opera omnia, & afflictiones, sunt sacrificia eu
 charistica. Sed nemo potest Deo exhibere sa
 crificia eucharistica, nisi prius habeat Deum
 placatum, Ideo Sanctis primum opus est Sa
 crificio

COMMENT. PHIL. MEL.

crificio Christi quod semel factum valet omnibus temporibus. Sicut dicit textus. Una oblatione consummauit eis in perpetuum & sanctificantur. Id igitur sancti fide apprehendere debent, & scire quod fructus seu effectus eius sacrificij ad nos pertineat. Hoc modo sancti placent Deo, non suo sacrificio, sed sacrificio Christi, si apprehendant fide fructum eius sacrificij. Postea valent sacrificia eucharistica. Sic vtuntur sancti sacrificio Christi, postea propria sacrificia faciunt fiducia pontificis Christi.

Habet igitur omnes sancti duplex sacrificium. alienum videlicet Christi sacrificium quod per fidem applicatur sanctis, hoc est fructus eis communicatur, quasi ipsi sacrificassent ac precium aliquod Deo pro peccatis obtulissent. Hæc sententia mirifice consolatur pias mentes. Habent & propria sacrificia, scilicet ^{in christo} quæ tamen etiam per Christum pontificem offerunt videlicet fiducia misericordie Dei, gaudent se exaudiri ac respici propter Christum, iuxta illud. Quidquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Exaudimur enim non propter nostram dignitatem, sed propter Christum. Hinc intelligi potest, quomodo

IN XII. CP. AD ROMA

modo & Christus sit sacerdos, & sancti omnes propter Christum sint sacerdotes. Significat enim sacerdos hic, nō ministrum Ecclesiæ publice administrantem sacramenta & doctentem, sed significat omnes qui hoc ius placandi Dei habent, orandi Deum, & offerendi Deo. Item qui ius etiã habent tractãdi verbi Dei, etiã si non omnes simul habeant administrationem publicam. Nemo enĩ debet administrationem publicam vsurpare nisi rite vocatus. Christus habet per se ius placandi & offerendi Deo à patre datum, & habet sacrificium videlicet suam mortẽ, quo sacrificio satisfecit pro omnium peccatis et placavit iram Dei pro alijs.

Reliqui sancti habent ius placandi non propter sua sacrificia, sed propter Christum. Accipiũt enim effectus sacrificij Christi, quãdo credunt sacrificio Christi iram Dei placatam esse. Hoc modo placant Deum alieno sacrificio. Est igitur Christus pontifex qui, p re alijs sacerdotibus intercedit, & communiat eis sui sacrificij fructus. Itaq; sicut sancti habent placatum Deum per Christum Ita orãt et offerunt sacrificia sua, fiducia pontificis Christi, hoc est fiducia misericordiæ, qđ ppter Chrĩm exaudiant preces, et ppter eum placent

COMMENT. PHIL. MEL.

Sacrificia Nemo enim potest orare, nisi certus sit se exaudiri. Non possemus autem esse certi, si sentiendum esset, nos propter nostram dignitatem aut munditiam exaudiri. Ideo pontifex Christus propositus est, quem exaudiri certum est, Vt & nos certi simus nos exaudiri propter dignitatem pontificis nostri, non propter nostram munditiam,

Sunt autem sacrificia noui testamenti non victimæ pecuinæ, aut aliæ cærimonix, sed opera spiritualia cordis, & affectus spiritus sancti in corde, videlicet omnia opera Decalogi, Timor Dei, credere Deo, inuocatio, gratiarum actio, confessio, patientia in afflictionibus, obedientia erga magistratus, castitas, elemosinæ, & similia, quia nouum testamentum adfert iustitiam spiritus & vitam eternam. Ideo requirit spiritualia sacrificia, hoc est non pecudes, non cærimonias, non vllum opus valiturum ex opere operato, sine timore Dei et fide, sed motus cordis in quibus crescit iustitia & vita spiritus. Crescit enim vita spiritus per hos motus spirituales, timorem, inuocationem, fidem, mortificationem carnis, patientiam, dilectionem &c.

Nunc ad Paulum redeo, qui præcipit vt bene

IN. XII. CAP. AD ROMA.

bene operemur, & toleremus afflictiones,
& intertextit locum communem de hostijs,
quod opera nostra & afflictiones debeant es-
se hostiæ, vt significet, primum causam im-
pulsiuam, quare debeamus bene operari, Se-
cundo causam finalem, quis debeat operum
in sanctis, esse finis, seu qualis debeat esse intē-
tio, vt vocant, Tertio causam formalem, &
modo opera fieri debeant.

Prima causa impulsiva est, quia enim su-
mus populus Dei & sacerdotes, debemus ha-
bere sacrificia & cultum, quo in corde reddas-
mus honorem Deo, & foris signa ostenda-
mus quæ alios ad credendum inuident. Nisi
enim popul⁹ Dei habeat aliquem cultū Dei,
nullum erit discrimen inter populum Dei et
impios.

Secundo finis operum in sanctis, alius esse
debet quàm in impijs. Nam impiorum ope-
ra non fiunt vt reddatur honos Deo aut au-
geatur gloria Dei. Sed sanctorum opera spe-
ctare debent ad hos fines, hoc est, vt Deo aga-
m⁹ grās, et vt alios doctrina nostra et exēplo
inuitem⁹ et cōfirmem⁹ vt credāt Euangelio.

Tertio comprehendit & causam formale
cum hostias nominat, hoc est quomodo fieri
debeant opera, Requirit enim fidem in operi-
bus

COMMENT. PHIL. MEL.

bus, hoc est, ut opera fiant fiducia misericordiae & pontificis Christi, ut credamus quod Deus exaudiat nos, & approbet cultum & opera nostra per misericordiam propter Christum, Sine hac fide nihil valent opera, sine hac fide non sufficiunt causa impulsiva & intentio. In his omnibus cerni potest aliter Apostolos, aliter philosophos docere de virtutibus. Philosophi enim nihil docent neque docere possunt de fide in Christum necessaria in operibus. Praeterea nihil aedicunt de his finibus virtutum quos recensui.

Cæterum emphasis in vocabulo hostiarum ostendit quam late pateat hoc præceptum. Atque ut eam emphasis intelligamus, imaginem sacrificij nobis proponamus, ad quam sæpe alludunt scripturae, ut in Psalmo. Propter te mactamur quotidie, reputamur velut oves destinatae ad caedem. Ita concipiamus animo nos quotidie velut ad aram stare mactandos sicut in sacrificijs mactabantur pecudes. Certe enim mactatio pecudum significabat precipue mortem Christi, deinde & afflictiones piorum. Cum igitur Paulus iubet nos hostias fieri intelligamus ferri sententiam de nobis, quod Deus requirat haec sacrificia, videlicet ut toleremus afflictiones ordinaria, cruciatus in hac vita, in qua diabolus
sumus

IN. XII. CAP. AD ROMA.

Summis viribus oppugnat Euangelium, & crudeliter sævit in Ecclesiam, & mundum incitat ad delendum Christi nomen. Itaq; in his ærumnis meminerimus nos factos esse hostias, ac victimas, quæ velut ad arã stantes subinde trucidentur, & sciamus nos ad tale sacerdotiũ vocatos esse à Christo, non vt fruamur hic mundi gloria, & delicijs. Tota hæc res erit illustrior si humanas victimas animo intueamur, qualis fuit Isaac cum impositus aræ patri cervicem feriendam porrexit. Ad hunc modum existimemus nos semper ad aram victos ac victis coronatos stare, & porrigere cervices hostibus qui nos feriunt. Sed vt sæpe dictum est, hæc afflictiones ira sunt sacrificia, non cum ipsi nos ledimus, aut perdimus, sed cum alij nos iniuria afficiunt. Non enim probat Deus sacrificia illa qualia fuerunt Manasse, qui filios mactabat, aut qualia apud ethnicos fuerunt, imolatio Iphigeniæ, & Polyxenæ. & deuotiones Deciorum. Lacerabant corpora sua & sacerdotes Baal. & audio hunc morem hodie sarracenicis sacerdotibus esse. Et monachi quidam ante hæc tempora inedia, flagellis, frigore & alijs, sordibus necabant se ipsi. Porro satis constat in Euangelio damnari

COMMENT. PHILIP MEL.

cultus omnes qui fiunt contra mandata Dei, aut etiam sine mandato Dei. Quare hic non vtar ethnicis exemplis, etsi emphasis in vocabulo hostiæ valde clare conspici potest, cum illa tragica exempla humanarum victimarum quæ leguntur in historijs aut poematis, incurrun-
 runt in oculos. In his enim clare apparet, hostiam dictam, quæ tota morti destinata est. Itaque Origenes frigide interpretatur Hinc Pauli locum, de sola castitate, cum Paulus hic voluerit nos subijcere omnibus afflictionum generibus in tota vita, & complecti omnia bona opera, & omnes ærumnas in confessione perferendas

Tam appellatione hostiæ, & hæc duo continentur. Primum est, debitum, quod videlicet Deus à nobis hunc cultum requirit. Alterum est, approbatio diuina, Cum enim requirat Deus à nobis tolerantiam afflictionum, certum est Deo placere hunc cultum. Vtrumque autem affert consolationem grauissimam. Necessitas & diuina approbatio. Cum enim sciunt pii necessario hunc cultum prestandum esse, & requiri à Deo, gaudent obedire Deo, et quia sciunt Deo placere hoc munus, læti perferunt omnes ærumnas. Quid enim potest accidere optabilius homini, quam habere opus, quod

IN. XII. CAP. AD ROMA:

quod certò sciat Deo placere, Quod tantū facit
Deus, vt per id opus atq; officium, pronun-
tiet honore se affici.

Hostiam viuam.

Addit, prebete vos hostias viuas, sanctas,
placentes Deo, rationalem cultum vestrum.
Hæc omnia dicuntur non solum ad excludē-
das hostias pecuinas, sed in genere ad excludē-
dam persuasionem humanam de opere ope-
rato, hoc est, ne fingamus, sicut monachi et a-
nabaptistæ, quòd castigationes & opera sint
sacrificia ex ope opato, hoc est, quòd p se sine
timore Dei, & sine fide misericordiæ in Chri-
stum sint sacrificia, seu quòd placeamus Deo
propter ipsa opera, non per misericordiam p-
pter Christum. In lege mactabantur pecudes
ideo, vt significarent hanc carnem destinam
esse morti propter peccata, & nos à morte li-
berandos esse per victimam Christum. Nūc
igitur cum in nouo testamento reuelata et da-
ta sit vita æterna, requiruntur viuæ & perpe-
tuæ hostiæ. Nos enim efficimur viui & per-
petui sacerdotes & cultores Dei. Ideo necesse
est ita mactare carnem, vt vita spiritualis cres-
cat, hoc est vt cum affligimur, concipiamus
fidem, & viuificemur spiritu sancto. Ideo q;
requirit Paulus viuas hostias, vt significet se

COMMENT. PHIL. MEL.

tales requirere, vbi fide viuificemur in afflictionibus. Nam afflictio sine fide perinde est mors, vt maectatio pecudum.

Sanctam.

Sanctum est, quod ad vsus Dei destinatum est. Ideo castigationes philosophicæ aut moraliticæ, quæ à ratione proficiuntur, sine mandato Dei, item castigationes, quæ etiam si habent mandatum Dei, fiunt tamen sine timore Dei, & sine fide misericordiæ Dei, non sunt sanctæ, sed sunt humana & prophana opera.

Placentem Deo.

Placens Deo, quod fit cum fide misericordiæ, de qua supra dictum est. Nam hæc pars tucula maxime necessaria est in omnibus operibus & afflictionibus, vt verè statuamus nos placere Deo, per misericordiam, propter Christum, non propter operum ipsorum dignitatem.

Rationalem cultum.

Rationalis, opponitur non solum cultui, qui exhibetur per pecudum lanienam, sed etiam opponitur omnibus cultibus, in quibus non intelligitur Deus, hoc est qui exhibentur sine timore Dei, & sine fide misericordiæ. Est enim

IN XII. CAP. AD. ROMA.

enim rationalis cultus, cultus mentis, qui des-
 um intelligit seu cernit per verbum, Hoc est,
 quæ habet timorem, & fide erigitur. Nam
 vtriusq; verbi emphasis consideranda est cultus
 mentis. Colere est cum Deo agere, men-
 te colere, est apprehendere verbum, timere de-
 um, & fide erigi inter terrores. Damnat igitur
 hic Paulus omnes cultus institutos sine
 verbo Dei. Item qui finguntur valere ex ope-
 re operato, sine bono motu vrentis. Non em̄
 sunt cultus mentis, sed externa spectacula,
 Missa, lectio, cantus sine bono motu vrentis,
 castigatio monastica, cucullus, cingulum, li-
 gnei calcei, & quidquid est huiusmodi exter-
 narum pomparum, sunt bruti, seu ἀλογοι cul-
 tus, quorum mens est sine Deo, Hoc est, sine
 noticia Dei, sine timore, sine fide. Requirit igitur
 Paulus, vt exhibeamus λογικὴν λατρίαν, in
 qua mens habeat verbum Dei, nec sine ver-
 bo fingat novos cultus, Et quidem vt habeat
 notitiam Dei, hoc est, timorem & fidem. Et
 hoc modo Petrus rationale lac nominat ver-
 bum, quòd mētem pascit. Exponatur igitur,
 λογικὴ λατρία, pro cultu mentis.

Et non imitemini hunc mundum.

Cōmoratur in præcepto, quod instituit, vt
 sustineamus afflictiones, & faciam⁹ bona ope-
 ra. Et

COMMENT. PHIL. MEL.

ra. Et hæc posterior particula, quæ sequitur, magis proprie pertinet ad bona opera. Dicit enim eleganter, Ne habeatis gestus similes mundanorum. Sunt autem gestus mundani de quibus hic loquitur, motus animorum impiorum, & vicia quæ sequuntur illos motus. Si quis volet in summa complecti, colligat vicia pugnantia cum decalogo, ut gestus mundi: hoc est, impiorum, sunt contemnere Deum, diffidere Deo, confidere rebus præsentibus, non inuocare Deum, fugere crucem, impios cultus, impiam doctrinam probare, in gratiam Tyrannorum. Hæc pugnant proprie cum prima tabula. Deinde cum secunda pugnant contemptus Magistratum & legum, seditiones, odia, cædes, voluptates, libidines, furta, rapinæ, mendacia. Hæc esse gestus mundi, omnia poemata, omnes hystoriæ testantur. Sicut & Horatius de summa Iliados dicit, Stultorum regum & populorum continet æstus, Seditione dolis, scelere atq; libidine & ira. Iliacos intra muros peccatur & extra.

Iubet igitur Paulus exuere affectus mundi, & renouari mente, hoc est concipere veras opiniones de Deo, quod verè irascatur peccato, quod verè ignoscat credentibus, iubet concipere timorem & fidem, Quia non tantum
 illa

IN XII. CAP. AD ROMA.

illa mūdi vicia, quæ cum secunda tabula pugnant, iubet exuere. Sed etiam vicia pugnantia cum prima tabula.

Per renouationem mentis vestræ.

Iubet autem renouari mente, vt significet humanam naturam sine Spiritu sancto nō habere hos affectus, verum timorem Dei, verā fidem & similes.

Vt probetis quæ sit volūtas Dei bona, bene placens, & perfecta.

Simplicissima erit sententia, si intelligatur de voluntate Dei in præceptis, quasi dicat, ita renouamini, vt discatis quid velit, quid præcipiat Deus, quid placeat Deo. Nam renouatio mentis est noua Dei notitia, qua statuis mus Deum verè respicere nos, irasci peccato, & ignoscere credentibus, & exaudire inuocantes ipsum. Itaq; cum renouamur discimus timere Deum, & credere Deo, inuocare Deum in afflictionibus. Hæc enim præcipit, his cultibus delectatur. Atq; hæc præcepta non intelligit mens, nisi renouata, quid sit timor, quid sit fides, quid sit inuocatio. Alij sic interpretantur, non de voluntate in præceptis, sed de euen

COMMENT. PHIL. MEL.

de euentu, ac voluntate Dei erga nos. Quasi dicat, vt experiamini quòd Deus vicissim vobis bene velit, vos exaudiat in afflictionibus. Nam cum in afflictionibus experimur nos exaudiri, nos erigi & adiuuari, intelligimus nos Deo curæ esse, Deum nobis bene velle. Sicut in Psalmis sæpe testatur Propheta, se in afflictione verè experiri, quòd Deo curæ sit, quòd Deus ipsum exaudiat, Vt Psal. cxvij. De tribulatione inuocaui Dominum, & exaudiuit me. Psalmo. iij. Dominus exaudiet me, cum clamauero ad eum. Hæc interpretatio non procul abest à superiore. Iubet enim vt fides crescat, & subinde magis magisque statuamus, Deo nos curæ esse, nos exaudiri à Deo. Hoc cum fit, crescit notitia Dei, & verius intelliguntur præcepta Dei, seu quid sit timor, quid sit fides, & quomodo Deus colli velit.

Atq; hæc præcepta hætenus tradita, vt hostiæ siamus, vt discamus volūtatem Dei, pertinent ad primam tabulam. Nam Confessio, inuocatio, hostiæ, afflictiones, quæ fiunt propter confessionem, & gratiarum actionem, pertinent ad secundum præceptum decalogi, quod requirit tales cultus, veram inuocationem, confessionem, gratiarum actionem. Nunc transit

IN XII. CAP. AD ROMA

transit ad secundam tabulam, in qua primum de vocatione, & usu donorum erga proximum præcipit.

Præcipio autem per gratiam mihi datam, omnibus apud vos, ne sentiant de se, supra quod oporteat sentire.

Hoc est. Ne arroganter de vobis sentiatis. Arrogantes autem sunt, tum qui in alienas vocationes irrumpunt, tum qui modum sui doni non vident, sed arrogant sibi iudicium de his quæ non intelligunt. Vtrumque igitur hic complexus est vocationem, & usum doni.

Ac in primo genere prohibetur πολυπραγμοσύνη, quæ sicut rebus publicis perniciosissima est, cum homines privati ingerunt se negotijs & multa mouent in rebus publicis. Ita nocet etiam Ecclesiæ, cum homines vehementes, et stulto Zelo incitati multa in Ecclesia ordinare, mutare et reformare conantur, aut novos cultus excogitant, Hi primum hoc peccant, quod proprii officij obliuiscuntur. Deinde excitant etiam schismata, & perturbant alienas conscientias.

Alterum genus sciolorum est, qui non vident
modo dū

COMMENT. PHIL. MEL.

modum doni sui, quales hoc tempore multi sunt, qui recte tradita ab alijs, corrumpunt. Hi aut falsa persuasione doctrinæ, aut opinione sanctitatis, infatuati omnes, suas cogitationes novas admirantur, tanq̃ prophetias, nec se continent quo minus erumpant, serunt noua dogmata, & hæreses. Valde igitur necessarium præceptum est vtrumq̃, & vt suæ vocationi quisq̃ seruiat, sua contentus sparsa, vt dicitur, quàm diligenter ornet, & vt sui doni modum norit, nec temere iudicet, aut pronunciet de dogmatibus, aut alijs magnis rebus suscipiendis. Paulus mensuram fidei vocat mensuram doni. Argumentatur autem à similitudine humani corporis. Vbi singula membra habent suum officium.

Siue prophetiam, iuxta proportionem fidei.

Postq̃ in genere proposuit, vt vnusquisq̃ suum faciat officium, Nunc enumerat quædam officia per distributionem. Qui habet prophetiam, propheter secundum analogiam fidei, Qui habet ministerium, seruiat in eo ministerio, Qui præest, diligenter præsit. Ad hunc modum distribuit officia, & iubet vnumquemq̃ in suo officio seruire, id enim ad pacem &

IN XII .CAP. AD ROMA

cem & tranquillitatem maxime necessarium est. Ideoque Paulus statim initio hoc præceptum proposuit, quod quidem in secunda tabula primū est. Quia non potest existere pax publica sublata obedientia, perturbato ordine officiorum, aut si alius in alterius officiū irumpat.

Prophetia duo significat, Reuelationes de futuris, & interpretationem scripturæ. Vtrūque autem sic vocatur, quia vtrumque constat diuina reuelatione. Nam intelligere quid sit fides, & iudicare de doctrina Euangelij, sine reuelatione diuina, nemo potest. Egregium autem præceptum hic traditur, Obseruandū esse, vt doctrina habeat analogiam fidei, id est vt sit conueniens fidei, ne fidem in Christum extinguat, ne dissentiat ab Euangelio. Sicut interpretatio Scripturæ, quæ docet homines coram Deo iustos reputari, propter opera, obruit fidem in Christum. Interpretatio Scripturæ, vbi detorquetur ad Missam, quidquid de Sacrificio passim legitur, non habet analogiam fidei, quia tribuit operi sacerdotis hoc quod proprie ad passionem Christi pertinet, & abolet iustitiam fidei, quia docet homines reputari iustos propter illud opus, non fide in Christum.

COMMENT. PHEL. ML.

tio prophana & calumniosa Arrij, & similia
 um, qui negant Christum esse verè, & natu-
 ra Deum, non habet analogiam fidei, & quia
 pugnat cum apertis verbis Euāgelij, & quia
 detrahit Christo potentiam liberandi à mor-
 te, largiendi vitam & Spiritum sanctum. Id
 autem est negare Christum saluatorem esse.
 Monachorum & Anabaptistarum fabulæ,
 non habent analogiam fidei, qui fingunt per-
 fectionem Christianam esse, non vti politicis
 ordinationibus, non habere proprium, non
 gerere Magistratus, non habere coniugē. Pri-
 mum, quia fingunt hæc opera perfectiora &
 meliora esse, quàm opera in Decalogo præcepta,
 videlicet, quàm timere Deum, quàm credere Deo, quàm
 diligere Deum. Deinde quia fingunt homi-
 nes reputari iustos propter tales hypocriticas
 obseruationes, non propter Christum. Ita si-
 dutia Christi obruitur. Non habent analogi-
 am fidei mortuorum postulata, si qui redimi
 se per Missam petiuerunt, Quia sidutia in Ch-
 ristum extinguitur, cum alieno opere Missæ
 saluari homines putantur. Non habent ana-
 logiam fidei reuelationes, quæ docuerūt Sā-
 ctos inuocare. Ex his exemplis potest intelli-
 gi, quod late pateat vsus præcepti huius, quod si
 obseruatum fuisset, non irrepissent in Ecclesi-
 am tam

IN XII. CP. AD ROMA

am tam multæ prauæ & impiæ opiniones. Nos igitur meminerimus huius præcepti, nec recipiamus aut reuelationes, aut interpretationes, nisi habeant analogiam fidei, id est, nisi sint conuenientes fidei & verbo Dei. Postea congerit Paulus varia præcepta, quæ non ad modum obscura sunt, & facile poterit lector iudicare, quæ ad quam Decalogi partem referri debeant.

Non vosmetipsos vlciscentes,

In fine huius Capituli prohibetur vindicta, Vbi hanc regulam meminisse oportet, quam sæpe tradidimus, videlicet tales locos, qui prohibent vindictam, semper intelligendos esse, de priuata vindicta. Quia vindictam quam exercet Magistratus ex officio, paulo post aperte probat Paulus, Ergo necesse est illa dicta Pauli aut Christi, quæ prohibent vindictam, intelligi tantum de priuata vindicta. Est autem priuata vindicta, quæ fit à priuatis hominibus, non ab ipsis Magistratibus, aut quæ fit priuato affectu contra leges. Præcipiunt igitur hæc dicta, ne priuati homines, aduersus Magistratus, aut ciues excitent seditiones, ne quis arma capiat sine autoritate Magistratus. Ideo & Christus ait, qui gladium acceperit, gladio peribit, Accipere gladium, est non

COMMENT. PHIL. MEL.

tenere datum à magistratibus & legibus sed per se inuadere & occupare etiam si neq; magistratus neq; lege; porrigant. De his ait Christus, Qui gladiū acceperit gladio peribit, id est sediciosus gladio peribit. Nam qui gladiū acceperit non datum a magistratibus aut legibus, sediciosus est.

Mihi vindictam, ego retribuam.

Quod autem hic citatur mihi vindictam & ego retribuam, non tollit vindictam magistratum, quia vindicta magistratum est vindicta diuina, hoc est à Deo mandata, & instituta. Ideo recte conuenit etiā vindicta magistratum, quam exercent, tanquam vicarij Dei, ad hanc sententiam, Mihi vindictam. Deus enim exercet vindictam illam per magistratum. Veteres miris modis torserunt se in his locis de vindicta, non discernentes publicam vindictam à priuata, Nec potuerunt apte respondere ethnicis, qui Euangelium calumniabantur quod prohiberet vindictam. Disputabant tolli magistratus & omnia munimenta societatis humanæ, si quidem prohiberet coherceri improbos. Ad hæc ita respondendum erit, Euangelium nō ferre nouas leges, nec abolere res politicas, sed vindictam magistratum maxime approbare, sicut & legē

IN. XII. CAP. AD ROMA.

legem approbat, & vult lege coerceri homi-
 nes, & non aliam ob causam prohiberi vinda-
 dictam priuatam, nisi propter hanc, vt præse-
 ctum magistratuū authoritas stabiliatur, vi-
 delicet ne sentiant Christiani se debere magis-
 tratus præsentibus, si aduersentur Euangelio,
 eijcere e republica & noua imperia constitu-
 re, quemadmodum Iudei somniabant futu-
 rum esse vt Messias imperium mundi occupa-
 ret. Valde igitur prodest tenere hoc discrimen
 publicæ & priuatæ vindictæ, vt sciamus
 magistratum & res ciuiles non improbari in
 Euangelio, sed maxime probari atq; ornari.
 Et muniamus nos aduersus sediciosas et pha-
 naticas opiniones, quæ obscurant iustitiam
 fidei, & collocant iustitiam in contemptu re-
 rum ciuiliū, & perturbant respublicas. Nā
 Christianus procul debet discernere regnum
 Christi à regno ciuili, & scire quòd regnum
 Christi sit in corde et habeat motus spirituales
 & æternam iustitiam. Interim verò foris sicut
 vita corporali utimur, ita utamur & re-
 gno ciuili politicis rebus omnibus, sicut
 alij ciues. Ita versabantur inter gentes
 Ioseph, Daniel et similes sancti
 principes. Sed de hac re in
 fra dicendum erit.

COMMENT. PHIL. MEL.
CAPVT. XIII.

SV PRA proposuit p̄cepta de pri-
uatis morib⁹ ac velut Ethicen tras-
didit, nunc addit p̄cepta de vita
politica. Quanquā em̄ non perti-
neat ad Euangelium, sed ad iuditiū rationis
& consiliū magistratus, leges ferre de ciui-
libus & forensibus negotiis, de contractib⁹,
de successionibus, de actionibus, de poenis,
de bello & similibus rebus, sicut ad rationis
iuditiū pertinet Architectonica aut ars me-
dicorum, tamen in genere de vsu istarum ar-
tium aliquid docet Euangelium. Oportet em̄
habere testimonium verbi Dei, quod sint res
bonæ, quibus vti liceat Christianis, & hoc
vnum in genere hic traditur. Nullam enim si-
bi nouam politicen fingere Christiani debēt.
Eruditi quidam irrident Euangeliū, proptes-
rea quod eum putent esse traditum tanquam
ethicum aut politicum librum, vident tamē
multo diligentius scripsisse philosophos &
iurisconsultos de ciuilibus moribus, de regē-
dis ciuitatibus. Neq; verò possunt huiusmo-
di homines bene de Euangelio sentire, dum
putant Euangelium proponi tanquam ethi-
cum aut politicum librum, Sed vt sæpe alias
dixi

IN. XIII. CAP. AD ROMA.

diximus Christianos scire oportet Euangelium docere de voluntate Dei erga nos, & de remissione peccatorum, quæ fide accipitur, Cæterum præcepta de moribus & politis rebus pertinere ad rationem, Sicut ars medicorum aut architectonica ad rationem pertinet. Itaque his qui versant in republica omnino prodest legere philosophorum aut iurisperitorum libros. Ac prudentia maxime necessaria est homini Christiano, intelligere quòd Euangelium non constituat novas politias, sed iubeat præsentis politias & magistratus venerari, ac maxime prohibeat illam *καλυπτικὴν* impiorum hominum, qui prætextu Euangelij civilem statum mutare aut corrigere conantur.

Hæc est igitur politia Euangelij, scire quòd Euangelium approbet præsentis magistratus & politias & horum authoritatem confirmet, nec cõstituat novas politias. Ideo sic præcipit Paulus

Omnia anima potestatibus, quæ præfunt, subdita sit.

Præceptum est perspicuum. Omnia anima hebraice dictum est pro omnibus hominibus

COMMENT. PHILIP MELI^r

b⁹ Iubet. n. ònes pios, impios, pfectos impfe-
ctos obedire magistratibus. Nec est ociose ad-
ditum sublimioribus, Significat enim quòd
suo quisq; magistratui parere debet. Ideo ego
exposui potestatibus, quæ præfunt, eaq; vis
est verbi apud græcos. Atq; idem præceptũ
de obedientia erga leges, intelligi debet, vt
singuli pareant legibus suorũ magistratũ,
Saxones vtantur suo iure, Galli suis legibus
& c.

Non est enim potestas, nisi à Deo.

Postea addit Paulus rationem de dignitas
re magistratũ, quam præcipue scire oportet
Christianos. Euangelium enim docet de vos-
luntate Dei, Quare hic etiam admonet vtrũ
Deus approbet magistratus. Clare autem di-
cit magistratus à Deo esse, & quidem à Deo
ordinatos esse. Est autem ita intelligend⁹ Pau-
lus qd ipsa politia, hoc est ordinatio, vt mula-
tudo pareat magistratibus, & leges ipsæ,
sint res bonæ quas Deus condiderit ac confer-
uet inter homines quarum vsus licitus sit, sicut
licet vti alijs bonis Dei creaturis. Nec ita
sunt à Deo leges & politicæ ordinationes, sicut
mala De⁹ tolerat, sed sicut res bonæ, quas
verè Deus condit & conseruat ipse. Sicut
enim Deus verè condidit leges motuum
coele

IN. XIII. CAP. AD ROMA:

cœlestium, & conseruat eas quasi quandam
politiam, ita Deus verè inter homines, et ostē
dit leges, et omnes politicas res, distinctiōem
dominorū supplicia facinorosorum & similia
conseruat Neq; enim possent res tantæ ad
pacem necessariæ retineri, nisi De⁹ eas aduersus
diaboli sæuitiam tueretur. |

Nihil vsquam apud philosophos reperit̃
dictum honorificentius de magistratibus, his
encomijs magistratus, quæ leguntur in sacris
litteris. Ideo autem Spiritus sanctus admonet
ista, quia humana ratio longe aliter iudicat.
Cum enim videt p̃cipum vicia, cum videt
in administratione infinita peccata, quorum
plurima sunt eiusmodi, vt nec diligens nec
sapiens magistratus cauere ea possit, cum videt
infinitas mutationes imperiorum, nō po
test iudicare imperia esse opus Dei aut conser
uari à Deo, sed iudicat ea, causa aut cōsilijs
hominū sine Deo cōstitui ac teneri, imò ius
dicat imperia, iniustam vim ac tyrannidem
seu Iatrociniū esse, tum propter infinita er
rata, quæ in administratione existunt, tū quia
interdum Tyranni rapiunt imperia ambitio
ne aut alijs cupiditatibus incitati. Sicut piras
ta quidam captus ab Alexandro, cum inter
rogaretur, quare in mari prædaretur. Res

spondit Alexandro, Qui minus mihi licet in mari prædari, quàm tibi in terra? Sed hæc est prædonis vox, nō est moderati ciuis dictum. Aliter enim de legitimis potestatibus sentientum est. Porro animi occupati falsis illis persuasionibus, de magistratu, oderūt magistratus & grauatim parent eis & facile commouentur ad vim contra eos suscipiendam.

Itaq; scriptura munit nos aduersus falsas et seditiosas opiniones de magistratibus, & docet hunc ordinem, scilicet vt populus regatur certis magistratibus, vt ij qui præsumunt, impudent, & subditi obediant, esse opus à Deo institutum atq; conditum. Sicut diuinitus ordinati sunt syderum motus aut institutæ viæ ces temporum. Et hanc propositionem seu doctrinam continet hic locus Pauli. diserte enī dicit Paulus magistratum esse ordinationem Dei, item ministrū Dei. Quare necesse est hoc ita accipi, magistrat⁹ esse res bonas, nec à Deo sic esse, sicut vitia Deus tolerat. Nam peccata, vt latrocinium, adulterium, & similia vitia nec sunt ordinationes Dei, sed res contrariæ ordinationi Dei, nec sūt ministeria Dei, Quare magistratus sic à Deo sunt, tanquam res bonæ, verè à Deo conditæ, & quas verè Deus conseruat.

IN XIII. CAP. AD. ROMA.

Sed queramus testimonia etiam ex alijs locis scripturæ. Nam hic articulus continet totam politicam vitam. Psal. xli. Ego dixi dñ estis et filij excelsi omnes. Hic clare inquit Deus se dicere, hoc est ordinare & mundare vt magistratus sint Dij. Id est, gerentes officia diuina Quæ sunt, res diuinas, pacem, iustitiam et disciplinam conseruare, punire delicta, defendere innocentes &c. Iam quòd dicit & mandat Deus, nō est peccatum. ij paralip. xx. Nō hominis exercetis iudicium sed domini. Hic aperte dicit exercere iudicia esse diuinum officium, & magistratus vicarios dei esse. Est igitur bonum officium.

Prouerb. viij. Per me reges regnant. Hic Salomon de sapientia Dei loquitur, qua dicit gubernari & teneri regna. Ergo regnum est res ordinata per sapientiam Dei.

Prouerbiorum. xvi. Libra & pondus iudicia domini sunt, & opera eius omnes calculi libræ, id est ordinationes politicæ, leges, iudicia, contractus, sunt res diuinitus ordinatæ.

Sed quid opus est querere multa testimonia. Sicut lex est op⁹ & ordinatio Dei, ita magistrat⁹

COMMENT. PHIL. MEL.

Magistratus est opus & ordinatio Dei. Nam magistratus est præcipua pars legis, imò est uis uia lex, seu legis defensor. Porro Euangelium non abolet legem de ciuili vita. Nam Euangelium docet nos de vita æterna, nõ de ciuili vita, & ostendit nos coram Deo reputari iustos, & in iudicio Dei uiuificari, nõ per legem, sed per misericordiam, cum credimus nobis propter Christum ignosci. Interim subiicit corporalem vitam totam legi. sicut Paulus inquit, Lex est iniustis posita. Atq; hæc lex de ciuili vita est scripta in natura diuinitus, sicut lumen oculis nostris inditum est diuinitus.

Constat autem Euangelio non tolli naturam, Quare nec notitias illas diuinitus impressas menti humanæ, de moribus, ac ciuili vita, tollit. Accessit autem & testimonium diuinum, qd oporteat esse Magistratus, qui defendat societatem humanam, & puniat delicta, & coherceant homines metu poenarum. Nam Genesis .ix. præcepit Deus, Si quis fuerit sanguinem, ut sanguis eius fundatur, et addit. **PER HOMINEM.** significat enim oportere hominem constitui, qui poenas sustinet de homicidis. Atq; hæc lex ad totum genus humanum pertinet, Approbat legem naturæ

IN XIII. CAP. AD ROMA.

turæ, & lex postea Moysi data. Cum autem
 lex sit verè opus Dei, sequitur Magistratum
 esse ordinationem & opus Dei. Sicut igitur
 Christiani lege vti possunt, ita vti possunt &
 Magistratu, & omnibus rebus politicis. Cõ-
 plectitur enim lex, totam politiam, magistra-
 tus, distinctionem dominorum, iudicia, pœ-
 nas delictorum, legitima bella. His rebus om-
 nibus licet vti Christiano, Quia lex est bon-
 num opus Dei, seu bona creatura dei. Et cum
 lege vti liceat, sequitur necessario, q̃ & politi-
 cis ordinationibus vti liceat, sunt enim ex les-
 ge naturæ ortæ. Licet igitur Christiano tenere
 proprium, licet gerere Magistratus, licet exer-
 cere iudicia, licet constituere supplicia in im-
 probos, iuxta leges, licet legitima bella geres-
 re, ac militare. Quare et Ioannes approbat mi-
 litiam, cum ait, Contenti estote stipendijs ve-
 stris. Nam si stipèdia licet accipere, licet & mi-
 litare. Sed nulla ratio est firmior & clarior il-
 la vna, quam ego nunc de lege recitavi, Qd̃
 cum lex sit res bona, necesse sit & Magistratū
 bonum esse. Et cum Euangelium non aboles-
 at legem de corporali vita, impossibile sit ab-
 oleri Magistratū. Atq; hæc ratio verè est huius
 negotij ^{ὁ νόμος} vt vocant Rhetores, ac fundam-
 mentū, qua recte intellecta, facile iudicari pos-
 test,

COMMENT. PHIL. MEL.

est, quid de Magistratu, & alijs politicis rebus sentiendum sit. Accedunt & exempla Satorum, Abraham verè erat Christianus, & tamen belligerabatur. Ioseph, Daniel, maxima regna, & quidem apud ethnicos administrauerunt. Cornelius cuius mentio fit in Actis Apostolorum, erat Romanus Magistratus. Laudat Christus & Centurionis fidè, Fides autem non est in impijs. Hæ rationes quas recitauì, & hæc exempla satis clare testantur, Christianis licere Magistratus gerere.

Cum autem approbatur Magistratus, sciendum est simul approbari omnes res politicas, quarum causa Magistratus constituitur, videlicet leges, contractus, iudicia, poenas, legitima bella, militiam. Nam hæc omnia pertinent ad Magistratus officium. Et Paulus clare inquit Magistratum esse ordinationem, vt significet, Magistratum habere certas leges, rerum & personarum discrimina, & ciuilia officia ordine quodam distributa esse, Sicut & Aristoteles inquit, Ius esse ordinem quendam, inter ciues. *ἡ δίκη πολιτικὴ τῶν ὅσων*. Itaq; Magistratus non tantum significat principem, sed complectitur omnes res ciuiles ordine distributas. Iam cum audimus Magistratum, leges, iudicia, contractus, artes, militiam, Dei opera
ac do

IN XIII. CAP. AD ROMA

ac dona esse, reuerenter de eis sentire, ea'q; conseruare & ornare, ac Deo pro tantis beneficijs gratias agere debemus, quæ ad defendendam vitam corporalem cõstituta sunt. Neq; enim sine hac defensione retineri vita corporalis potest.

Collegi testimonia, quæ docent officium Magistratum, & totam politicam ordinatõnem, leges, iudicia, pœnas, bella, militiam, res esse bonas & licitas, nec aduersari Euangelio. Nunc breuiter diluam ea, quæ nonnulli hic obijciunt. Præcipuum argumentum sumitur ex dictis de non vindicando. Matthæi, v. Ego autem dico vobis, nõ resistere malo. Et Roma. xij. Non vosmetipsos defendentes, Hæc & similia multis ethnicis vise sunt absurda, qui hoc nomine, vel maxime abhoruerunt ab Euangelio, Quia hos locos non recte accipiebant, sed putabant vindictam sine exceptione prohiberi, putabant tolli Magistratus & pœnas delictorum, & concedi licentiã improbis, dissipandæ vniuersæ societatis humanæ. Ad hæc omnia breuiter ita respondendum est. In Euangelio vindictam publicam, Hoc est, Quæ exercetur à Magistratibus, & auctoritate Legum, sæpe & clare approbatur. Quia Euangelium, sicut vitam corporalem

COMMENT. PHIL. MEL.

ralem non abolet, ita nec legem & ordinatis
ones politicas abolet. Imò Paulus hic aperte
dicit vindictam, quæ à magistratibus exerce
tur, ministerium Dei esse. Ergo dicta in Euan
gelio, quæ prohibent vindictam, tantum de
priuata vindicta accipi debet, quæ sit sine au
toritate magistratum & legum.

Hic si quis dicat hanc etiam improbari
phanis legibus, videtur autem Euangelium
aliquid amplius requirere, quàm requirunt
leges imperatoris. Ad hoc respondeo. hac ip
sa imaginatione decipi imperitos, quòd pu
tant Euangelium esse legem requirentem alia
quædam externa opera in hac ciuili vita, quã
aliæ leges. Nam longe aliter sentire Christia
ni debent. Est enim Euangelium doctrina nõ
de vita corporali aut ciuili, sed de vita ætera
ua & spiritali in corde. Ideo abijcienda
est imaginatio, quòd Euangelium ferat no
uas leges dissentientes à moribus ciuilibus, &
pugnantes cum legibus imperatoris. Quare
nus igitur probant externam & legitimam
vindictam ipsæ leges magistratum, eatenus
approbat eam & Euangelium, Et in Euan
gelio ob hoc ipsum vindicta prohibetur, vt in
telligatur Euangelium esse doctrina de vita
æterna & spiritali, non de noua quadam
corpore

IN XIII. CAP. AD ROMA

corporali politia. Ideoq; prohibet vindictā, ne quis putet præsentis politias & Magistratus prætextu Euangelij tollendos esse. Sicut Iudæi arbitrabantur Messiam inuasurum esse regna mundi præsentibus Magistratibus, vi oppressis. Et hærebat hæc iudaica opinio in Apostolis. Ideo Christus hæc sententiam toties inculcat. Quare hæc ipsa dicta, quæ priuatam vindictam in Euangelio prohibent auctoritatem magistratus muniunt, non lædūt.

Hinc intelligi potest, Monachos hæc dicta non recte interpretari, qui fingunt consilium esse, de non vindicando, nō præceptum. Hæc interpretatio planè est dissipatio rerum publicarum. Quia si non esset præceptum vindicare, licebit Magistratum ommittere suum officium, Et si cuiilibet vindicare licet, licebit priuatis exercere vindictam, & inuadere alios sine auctoritate Magistratum. Vtrumq; autem seditiosum est, Ideo repudiāda est Monachorum interpretatio, & quærenda firma sententia. Vtrumq; præceptum est, non consilium. Magistratui præceptum est, vt exerceat vindictam, Priuatis præceptum est, ne exerceant vindictam, sine auctoritate Magistratum.

Secundo, Idem respondendum est, ad has sententias, Esaiæ vndecimo, Non nocebunt,

d

& non

COMMENT. PHILIP MEL.

& non occidēt in vniuerso mōre sancto meo
Et Michæ. iiii. Non discent amplius belligera
ri, simpliciter ita intelligantur, Euangelium
docet de regno æterno & spirituali, & id rea
gnum verbo constituitur & regitur, Non est
doctrina politica de regno corporali seu ciui
li, & si interim doctrinam politicam non as
bolet, quæ vite corporali necessaria est.

Tertio. Idem respondendum est ad hoc di
ctum. Reges gentium dominantur eorum.
Vos autem nō sic. Manifesta collatio est du
plicium personarum, videlicet regū et sub
ditorum seu priuatorum. Cum enim reges
in vna parte sententiæ ponit, in opposita nes
cesse est. intelligi personas relatiue oppositas
regi, videlicet homines priuatos, ne partitio
seu diuisio confundatur. Itaq; Christ⁹ hic nō
improbat imperia. Regib⁹ enim concedit im
perare cum ait. Reges gentium dominantur.
Econtra priuatis prohibet, cum ait, Vos id
est priuati non sic. Nam hoc dictum non
modo ad Apostolos & ministros verbi,
sed ad omnes priuatos pertinet. Quam
quā cum ad Apostolos proprie accom
modatur, Illud significatur ne putent se præ
103

IN. XIII. CAP. AD ROMĀ:

textu Euangelij debere inuadere regna mundi, sed sciant se mitti non vt regna mundi magistratibus & regibus eripiant, sed vt doceāt Euangelium.

Quarto, Nonnulli obijciunt, regna per la-
trocinia constituta & rapta esse. Hinc ratiocina-
nantur quòd nō sint ordinatio diuina seu res
bona. Ad hoc respondeo discerni debere rem
& personas, seu abusum magistrat⁹. Hoc est,
ipsa ordinatio bona est, abusus malus est in
persona quæ rapit aut male administrat. Si
cut coniugium est ordinatio bona, Abusus
malus est, in persona, quæ coniugio abutitur.
Siquid præterea obijcitur in hac caussa, facile
ex his quæ dixi, iudicari ac dilui potest. Ac
ferè omnibus seculis extiterunt fanatici & sea-
diciosi spiritus, qui magistratus & res publi-
cas improbauerunt, & sinxerunt Euangeliū
esse quandam platoniam seu monasticam po-
litiam. Aduersus huiusmodi errores diligen-
ter munienda sunt iuuenilia pectora. Et legunt
apud patres multa superstitione dicta, quæ
homines imperitos facile decipiunt.

Quidam veteres canones excommunicant
redeuntem ad militiam post poenitentiam.
Laudatur in Decretis communitio rerum
quali in Euangelio instituta sit. Et

COMMENT. PHIL. MEL.

in extrauagante magnifica encomia extant abdicatæ proprietatis rerum. Huiusmodi superstitiose dicta, multas perniciosas opiniones pariunt, perturbant res publicas, quia res politicas damnant, & obruunt fidem in Christum, & veros cultus Dei. Nam homines naturaliter mirantur illa prodigiosa opera, cynicam illam simulationem paupertatis, & similia. At Christianos scire oportet, cultum Dei esse in rebus à Deo præceptis, non in hypocrisis earum rerum, quæ non habent mandata Dei. Porrò vita politica, & œconomia, habent mandata Dei. Ideo sunt veri cultus dei in his, qui credunt Christo, qualia sunt, regere respublicas, exercere iudicia, bella gerere, alere & gubernare familiam. Et hæc opera vere sũt difficilia, & aspera. Illa hypocrisis monachorum, qui vanissimis titulis venditant sua exercitia, prædicant se vincere mundum, & diabolum, Quid est nisi ludus & ocium? Hos ludos conferunt cum Dauidis, & similibus periculis, & miserrimis laboribus. Ideo Patrum dicta & exempla prudenter diiudicanda sunt, ne quid recipiatur, quòd extenuet dignitatem rerum politicarum, vt obscuraret iustitiam fidei in Christum, & doctrinam de veris cultibus Dei.

IN. XIII. CAP. AD ROMA.

De communiōne rerum sciamus neq; præceptum, neq; consiliū esse in Euangelio, vt rerum proprietates deseratur, nisi cum Tyranni eripiunt, aut deserere cogunt, Quia scriptura aperte testatur aliquos Reges & Principes saluos fieri. Necesse est autem Reges & Principes tenere opes, & propriū. Sed hic non institui colligere multa testimonia, tantū admonere lectorem volui, vt sciat in his locis, qui ex Euangelio citantur, de deserēdis facultatibus, non tolli res politicas, aut iura naturæ. Et cum genus vitæ contra iura naturæ instituitur, quale est illa abdicatio proprietatis, tunc necesse est, totam rem simulatā esse, cum naturalia sint immutabilia. Manet enim proprietates & rerum diuisio, etiam si noua vocabula finguntur, ad fallendos imperitos. Ideo Euangelium neq; præcipit, neq; consilit deserre politicas ordinationes ne dissipentur res publicæ. Est autem inter politicas ordinationes, vel præcipua rerum diuisio, & domino rum distinctio.

Hic etiā quæritur de iudicijs, ex qualib; legibus iudicari res debeant, Vtrum liceat vti ethnicorum legibus, aut vtendum sit Mosais. Respondeo ex regula supra posita, Euangelium non mutat politias gentium, nec impos-

COMMENT. PHIL. MELI

nit gentibus Mosaicam politiam. Sicut Apostoli clare docent Act. xv. Ideo certissimum est leges Moysi nihil ad nos pertinere, præter eas quas natura communiter omnes homines docet. Sed quilibet iudex legibus suæ reipublicæ & suæ gentis uti debet. Sicut docet hic locus, Omnis anima potestatibus suis subdita sit. Si enim quisque magistratui suo parere debet, necesse est eum legibus sui magistratus parere. Ideo licet Christiano iudici fures suspendere, et alia nostris legibus constituere, etiam si dissentiat à lege Moysi, nec necesse est similes ubique leges esse. Sed Deus magistratibus concedit alibi duriores, alibi mitiores leges ferre, iuxta sententiam. Per me reges regnant. Et satis est leges convenire ad hanc regulam Pauli, ut sint timori malo operi, et honori bonis. Hoc est, ut vitia puniant, siue mitius id fiat siue durius, pro conditione gentium. Nam feroces & liberi populi, quales sunt Germani, durioribus supplicijs coercendi sunt.

Agitur etiam quæstio de contractibus, de qua in genere respondeo. Sicut Christiano licet uti alijs rebus politicis. Ita licet emere, vendere & uti omnibus contractibus, quos approbant publicæ leges magistratuum. Disputa

IN XIII. CAP. AD ROMA

sputatur autem præcipue de quodam con-
 tractu redemptionis, cuius tamen forma tri-
 plex est. Prima forma est quando emitur cer-
 tus fundus cum pacto de reuendendo. Secun-
 da forma est huic similis, videlicet quando e-
 mitur certus redditus in fundo certo. Hæ duæ
 formæ sunt veræ emptiones, Nam pactum
 de redimendo nõ tollit naturam emptionis.
 Atq; ita pronūciat lex, Se fundū. Codice de
 pactis inter emptorem & venditorem. Et in
 his duabus formis insunt emptionis substā-
 tialia, videlicet merx, pretium & consensus.
 Nam merx est fundus, aut ius certi redditus
 percipiendi ex certo fundo, Nec talis emptio
 est simulata, aut pignoris causa facta, vt qui-
 dam dicunt, Quia si esset oppignoratio, fun-
 dus periret oppignoranti. Nunc autem fun-
 dus perit emptori. Præterea adest hic quod est
 maxime proprium emptioni, videlicet quòd
 emptor ille nõ habet ius repetendi precij. qua-
 re cum illud ius omnino amiserit, non potest
 ibi existere mutuatio aut fœneratio, sed est
 vera emptio. Postremo etiam si qua accedit
 hypotheca, vel oppignoratio i emptione red-
 ditus, tamen non vitatur emptio, Quia op-
 pignoratio nõ aduersatur naturæ emptionis
 vt iuris consulti dicunt. Nam cum liceat vti

COMMENT. PHILIP MEL:

legibus valet certe hic iurisconsulti autoritas, nec res civiles aliunde, nisi ex legibus iudicari debent. Igitur in his negocijs Iurisconsultorum autoritas valet. iudicantur enim legibus.

Tertia forma huius contractus habet maiorem disputationem, cum redditus non constituitur in fundo certo, sed in omnibus bonis alicui⁹. Vt cū emū^r redditus constituitur in bonis alicui⁹ rei publice. Sed probāt et hūc contractum plurimi iurisconsultorum. Nam hic quoq; sūt emptionis substantialia Merx, precium & consensus. Merx est ius præcipiendi redditum, Et cum hoc ius in aliquo corpore esse debeat, corpus sūt, bona omnia fructificancia istius rei publicæ. Nam in his omnibus simul tale ius constitui potest. Sicut in alieno agro seruitus aliqua constituitur vide licet act⁹ aut iter, Placet enim mihi quod scripsit Innocentius, videndum esse in hoc contractu vt redditus constituatur in re seu ad re referatur, non ad personam vendentis, & addit Innocentius talem contractum non esse vsurarium, cum in eo sint merx & precium, & talia iura realia licitū sit vendere.

Sed addemus aliquas rationes, prima, licet donare alicui de fructibus istius corporis

ris

IN. XIII. CAP. AD ROMA:

ris partem aliquam, licet igitur vendere.

Secunda. Redditus olim constituti vendi possunt, possunt igitur & noui constitui redditus, si tamen tantū sit corpus fructificans, vt sustinere noua onera possit.

Tertia sicut in agro aut domo constitui seruitus alicui potest, ita potest aliquis vniuersa sua bona fructificantia onerare certa seruitute & pensione. Talis igitur pensio licite emi ac vendi potest.

Quarta, maxime propriū est emptioni nō habere ius repetendi pretium. Vera igitur emptio est, cum emptor, neq; ius neq; vllum certum tempus retrahendi pretium habet. Nam pretio sic trās lato necesse est vicissim ius aliquod in hunc trās latum esse tanquam mercedem.

Quōd autem aliqui obijciunt de periculo, totum periculum esse penēs venditorem. Ad hoc responder Baldus, in hac re seruandā esse æquitatem. Si perijt corpus in quo ius cōstitutum erat, sentiendum est ius illud etiam perijisse. Sicut iter perit agro absumpro per alluionem. Ita si ciuitas accepit aliquod insigne damnum pro proportione, pensiones remitti dehent. Proinde cum iurisconsulti hunc contractum approbent, idem de eo pronūcio

COMMENT. PHIL. MEL.

quod de alijs legitimis rebus ciuilibus, videtur licet quod Christianus sine peccato hoc contractu vti possit.

Est inter negociatores & hic contractus vltimus status vt vnus conferat pecuniam, alter operas, & is qui confert pecuniã habeat lucri partem saluo capitali, Hic contractus dicitur contractus societatis. Sed vt sit iusta societas debent pro proportione paria esse pericula. Quod cum non fit, Cassius dixit coire leoninam societatem. Et tamen de illa compensatione periculorum non est superstitiose iudicandum. sed lex ipsa reijcit eam ad arbitrium boni viri. Itaque si sint paria pericula pro proportione probetur societas. si vnus pecuniam, alter operas conferat. Neque hoc viciat contractum quod alter paciscitur maiorem lucri partem. Hæc satis sit in præsentia admonuisse, ne recepti contractus temere damnentur. Nec est superstitiose iudicandum de talibus ciuilibus negocijs. Sed recte dixerunt Gerson & alij præstantes viri, cauendum esse ne contractus facile pronuncientur vsurarij. Hæc regula placet mihi. Nam in politicis rebus præsertim quas publica auctoritas magistratus approbat, non sunt facile perturbandæ conscientiæ.

Illud

IN. XIII. CAP. AD ROMA:

Illud etiam prodest docere de politicis reb⁹, quod etiam si, in aliquo contractu non seruetur æqualitas exactissime, tamen si magistratus & leges probant formam aliquam, nos quoq; eam probare debemus, scire enim debemus Deum approbare vsum rerum politicarum, quia magistratum approbat, non quia hæc negotia per se habeant medium aliud quod indiuisibile. sunt enim subiecta magistratus iudicio, qui non quærit indiuisibile medium sed probabili ratione *ἢ πλοῖον* alias aliam formam eligit. Et ea forma legis iusta est propter auctoritatem magistratus, etiam si subtilis aliqua ratio discrepat, Christian⁹ autem scire debet auctoritatem magistratus habere testimonium à Deo. Quare præferri ei⁹ sententia priuatæ rationi debet, quæ non habet testimonium quòd Deus eam adprobet.

Reliqua est et hæc quæstio, vtrum liceat in iudicio repetere debitum, aut accusare aliquem. Ad hanc quæstionem simpliciter ita respondeo. Sicut licet vti defensione armati magistratus, ita licet vti auxilio magistratus togati. Et Paulus inquit magistratum esse honorem bonis. Iam si non liceret vti auxilio iudiciorum, magistratus seruiret Christianis ad peccandum vti vti⁹ eius au

COMMENT. PHIL. MEL.

auxilio. Igitur sentio licere Christiano uti auxilio iudiciorum. Breuiter sicut Euangelium non tollit leges, & politicas ordinationes, ita nec tollet hanc defensionem ciuilis societatis, videlicet accusationem & iudicia, modo videat accusaturus, ut quaerat defensionem, nec afferat in iudicium odium, fraudem, & calumnias. De reo non dubium est, quin respondere debeat, quia cogitur mandato Magistratus venire in iudicium, & certè mentiri non debet, sed si quam habet veram defensionem, proponere debet. Nec de causidico dubium est, quin liceat agere causas, seruit enim iudici, tanquam minister iudicis, Quia sine patroni voce, causae non possunt intelligi. Nec aduersantur dicta Christi nostrae sententiae. Prohibent enim tantum priuatam vindictam, hoc est odium & vindictam, quae exercetur sine autoritate Magistratus. Et Paulus ad Corinthios, cum ait. iam quidem delictum est in vobis, quia litigatis inter vos. Reprehendit non ipsas lites, seu disputationem forenses, cum concedat eam coram arbitris. Sed obiurgat partem iniustam, solet enim altera pars esse iniusta, aut certe odium & auaritiam reprehendit.

Et haec verba non sic accipi debent, ut delictum

IN XIII. CAP. AD ROMA.

ctum sit prædicatum. Quòd litigatis, delictum est. Neq; enim ita dicit Paulus, sed sicut antea cedens & consequens coniunguntur hoc modo, Litigatis, ergo sunt in vobis vicia, hoc est malæ cupiditates, auaritia, odia, & alij mali affectus. Argumentatur enim velut à signo, per hoc quòd litigant, deprehendi in eis malas cupiditates. Itaq; vocabulum delicti non designat ipsas lites, sed significat causas litigandi, videlicet viciosos, & malos affectus. Nā vis verbi apud Græcos ἄρτιμαρ significat huiusmodi imbecillitatem, qua quis succumbit affectibus, & diserte dixit, in vobis est ἄρτιμαρ, vt significet in ipsis morbos esse, qui deprehenduntur per hoc quòd litigant.

Itaq; qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt pœnam sibi acquirunt.

Postquàm dignitatem magistratuum ex causa efficiente ostendit, videlicet quòd sint res bonæ diuinitus ordinatæ, Nunc applicat hanc rationem ad propositionem quòd sit obediendum magistratui, Et argumentatur primum ex debito, Deinde à pœna. Deo debemus obedientiam, Porrò auctoritate Dei
magis

COMMENT. PHIL. MEL.

magistratus præsumunt. Igitur & magistratibus debemus obedientiam. Paulus significantius argumentatur de non obedientibus per antithesim. Magistratus est ordinatio diuina, Ergo qui resistit magistratui, Deo resistit.

Deinde addit argumentum a poena. Qui resistunt, iudicium, id est poenam sibi acquirunt. Hic sciendum est has poenas a Deo ordinatas esse, sicut & postea dicit Paulus. Minister Dei est & vindex. Itaque nemo putet sonantes aut vi aut alijs modis legum poenas effugituros esse, perinde ac si poenæ illæ tantum humano consilio irrogarentur. Deus enim conseruat suam ordinationem & elabentes retrahit ad poenam, sicut manifesta exempla in homicidis testantur. Ideo Salomon grauissime dixit in Ecclesiaste. Non superabit in die mortis, nec euadet in bello, nec liberabit in impietas impium. Id est Deus non patitur effugere hos qui delinquit contra magistratus et politicas ordinationes. Ideo magistratus timendus est, non tanquam humana potentia, sed tanquam diuina & insuperabilis potentia, Idque experientia docuit ethnicos, quorum multa in hanc sententiam dicta extant. Deum conseruare res publicas. Item Deum verè punire delicta

IN XIII. CAP. AD ROMA.

delicta. Vt Herodotus inquit *ἄλλο γὰρ δυνάμει
ὅπου ἄνθρωποι ἢ βασιλείας ἐστὶ καὶ χεῖρ ἢ πυρμυκῆσ* & alij
huiusmodi multa.

Porrò hic locus non solum nos de obediē-
tia docet, sed etiam ipsos magistratus docet,
primum de fide, consolatur enim eos vt scia-
nt & credant se diuinitus defendi. Deinde de
timore, admonet enim eos vt alienam procius
rationem recte administrent tanquam reddita
suri rationem Deo, cuius sunt vicarij.

Interim autem cum de pœna loquitur obli-
ter docet Paul⁹ magistratibus de suo officio
quòd debeant punire delicta & tueri bonos
Docet etiam hic loc⁹ quales debeant leges es-
se. videlicet tales quæ vitia puniant & recte
facta adprobent atq; ornent. Hoc satis est do-
cere Apostolū, vt sciamus turpia instituta bar-
barorū nō esse leges, vt quod multi vnam cō-
iugem eodem tempore habuerunt.

Cæterum quæ sint honesta quæ sint turpia
naturalis ratio iudicat. Et de modo pœnarū
pertinet iudicium ad magistratum, non ad E-
uangelium vt supra dixi.

Nam dei minister est, vltor ad iram
male facienti.

Postea

COMMENT. PHIL. MEL.

Postea repetit locum de dignitate magistratus, & hoc encomium est apta definitio magistratum. Magistratus est minister Dei, vindex ad iram male agentis. Hic testatur vindictam, quæ sit à magistratu, ministerium & opus Dei esse, Ideo vindicta magistratus, est diuina vindicta, & comprehenditur in hoc versu. Mihi vindictam, ego retribuam, scilicet per me ipsum & per magistratum à me ordinatum. Cæterum, vtrumque docet, & magistratum de officio, & nos de obedientia. Nam cum magistratus sit vindex & quidem Dei minister, non licet ei officium pretermittere in puniendis delictis. Debet enim facere officium diuinitus mandatum. Et quia Dei minister est, facile intelligi potest nos debere magistratibus, tanquam Dei vicarijs, parere. Id quod in proxima sententia Paulus ipse addit, quasi conclusionem ex superioribus effectam.

Qua propter oportet esse subditos, non solum Propter iram verum etiam propter conscientiam.

In fine ponitur conclusio & repetitur propositio quod necesse sit obedire, & quidem propter conscientiam, non tantum propter peccata

nam

IN XIII. CAP. AD. ROMA.

nam. Hæc exaggeratio diligenter confideranda est. Captus à latrone si potest effugere, sine culpa elabitur. Contra etiam si quis posset renūcere onera à magistratu mandata, tamē non potest ea inuito magistratu renūcere sine peccato. quia magistratibus necessario & propter conscientiam obligati sumus.

Quidam doctores disputauerunt præcepta magistratum nō obligare ad peccatum mortale, quia homo non possit infligere poenam æternam. Sed horum error aperte refellitur hoc testimonio Pauli, qui dicit, Oportere nos subiectos esse non solum propter poenā, sed & propter conscientiam, hoc est. ne conscientia polluat peccato mortali. Ergo peccatum mortale est violare edicta magistratū, videlicet quia Deus subiecit nos magistratibus, & is irrogat poenas contemnētibus magistratum, quia simul autoritas Dei contemnitur.

Hic autem cerni potest, in Euangelio magis quam in vlla doctrina, potestatem magistratum confirmari & muniri, quia nulla alia doctrina tam graui obligat homines ad obedientiā. Euangelium enim iubet obedire nō solum propter corporales aut ciuiles poenas, sed ad

COMMENT .PHIL .MEL.

ad vitandam iram Dei & pœnas æternas.
Nullum autem vinculum maius est, quàm
hæc obligatio conscientia. Ideo Iulianus &
similes iniuria affecerunt Euangelium, cum
scriberent doctrina Euangelij dissolutio-
tias.

Reddite igitur omnibus quod
debetur, cui tributum, tributum,
cui vectigal, vectigal, cui hono-
rem, honorem.

Antea de obedientia in genere dixit, nunc
addit species. Tria autem iubet reddere, vide
licet tributum, timorem & honorem.

Tributum complectitur omnia debita one
ra externa, census, vectigalia, operas, labore
militia, & similia ministeria corporis & res
rum. Non enim possunt defendi respública
nisi Principes, ciuium sumptu & laboribus
iuuentur. Ideoq; hic docet Paulus deberi tri-
butum & vectigalia, cum inquit. Ideo et tri-
butum penditis. Sunt enim ministri Dei hoc
ipso, hoc est ministerio suo, videlicet defen-
sione publica occupati. Defensio autem, &
belli & pacis temporibus, opus habet minis-
tris, ac militib; Quanc; magistrat; oranis, si
recte

IN. XIII. CAP. AD ROMA.

recte volumus æstimare, perpetuo belligera-
 tur, videlicet cum punit grassatores, fures,
 latrones, Atq; hi non possunt opprimi sine
 militibus, & sine ciuium opera. quare & ad
 præsidia alenda sumptus conferri debent, &
 cum magnitudo periculi postulat, omnes o-
 pem ferre magistratui debemus. Et sicut fidẽ
 præstare ciues debent cum mittuntur ad præ-
 hendẽdos grassatores. ita belli tempore in ob-
 sidionibus fidem præstare debent, donec pos-
 sunt tueri loca sibi commissa. In hoc officij ge-
 nere iure meret prædicari mea patria, Breta,
 quæ est in ditone Principum Palatinorum su-
 pra Spiram sita, Nam summa fide & constan-
 tia bis intra paucos annos à ciuib⁹ defensa est,
 primũ anno à nato Christo. M. D. iij. in bel-
 lo Bauarico, cũ amplius mense acerrime op-
 pugnaretur à valentissimo sueuorum exerci-
 tu, Deinde nuper anno. M. D. xxv cũ agricolæ
 passim in germania, seditione mota horribilẽ
 tumultum excitassent. Quo tempore et ciues
 mei in fide principum manserunt, & cum ses-
 ditiosi ex agro spirensi & VVirtebergensi
 vtrinq; ad oppidum conuenissent vt diriper-
 rent merces quæ ex Francofordia tunc in sue-
 uiam transuehendæ, propterea quod sedi-
 ciosi vias infestas fecerant, apud nos relictæ

COMMENT. PHIL. MEL.

& fidei ac virtuti nostrorum ciuium cōmens
datae erant. In hoc periculo vel precipue fides
& fortitudo meorum ciuium enituit. Nam
& furiosi illi ab oppido armis repulsi sunt, et
res depositae aduersus omnes iniurias summa
ma cum laude defensae sunt.

Timor & honos ad animum pertinent. Ti
mor significat obedientiam ex animo. Honos
significat non tantum externam reuerentiam,
sed animi reuerentiam. Et hic differunt Chris
tiani ab impijs. Impij tantum ciuiles poenas
timent, et hic metus facile excutitur malis. At
Christiani verè timent magistratum, quia time
ment Deum, & sciunt eum vlcisci contem
ptum magistratus. Impij tantum externa signa
reuerentiae exhibent, apud se autem pessime
sentiunt de magistratu, sicut ipsi philosopho
rum libri testantur, qui publicum statum im
periorum disputant meram tyrandidem esse.
At Christiani verè tribuunt honorem magis
tratu. Est autem honos, tribuere potentiam,
beneficentiam, sapientiam, et iustitiam. Cum
autem Christiani sciant, imperia à Deo ordina
ta esse & conseruari diuinitus, agnoscunt po
tentiam & sentiunt se debere illi potētiae cede
re ac subijci. Agnoscunt & beneficentiam,
quia vident summa corporalia beneficia per
magis

IN XIII. CP. AD ROMA

magistratus contingere humano generi, videlicet pacem, defensionem vitæ, coniugum, liberorum, tranquillitatem ad querendum vitum, ad discendam religionē & alias bonas artes. Hæc sunt summa beneficia, quibus alia maiora in rebus corporalib. nulla dici queunt. Pro his agunt Christiani gratias Deo, quod ea per magistratum concedit, & vicissim suam gratitudinem erga magistratus ostendunt, Et cum sciant imperia diuinitus regi, & hæc beneficia diuinitus dari, orant Deum pro magistratu, vt eum gubernet, vt conseruet pacem publicam. Sciunt enim non solum improbos homines, sed etiam diabolum insidiari principibus, & sine fine moliri exitium vniuerso humano generi. Est igitur hic præcipuus honor, quem soli tribuunt Christiani magistratui, videlicet gratiarum actio erga Deum & oratio pro magistratu, & de hac præcipit Hieremias, vt iudei exules orerent pro rege Babilonico & toto regno. Et Paulus in Timotheo. ij. præcipit vt pro magistratu oremus. Et profecto inter tot pericula rerum publicarum, acerrimum exercitium fidei est oratio pro publica pace. Debemus enim intelligere illa pericula, & iudicare ea ad nos pertinere.

COMMENT. PHIL. MEL.

Præterea tribuunt Christiani sapientiam et
 iustitiam magistratui, hoc est non præferunt
 priuata iudicia legibus et sententijs magistratibus
 sed obtempant eis, non cauillant, non abrogant
 leges. Et hic honos vel maxime necessarius est
 paci publicæ, non cauillari leges, non odiose in-
 pretari. Deinde huc pertinet etiam, errata legum
 & magistratum tegere, excusare & mi-
 tigare. Hæc ^{in ista} cum in priuata conuersa-
 tione necessaria sit, multo magis necessaria est
 in publica societate erga magistratum, sicut scri-
 ptum est, Dilectio omnia perfert, & dilectio
 est vinculum integritatis, hoc est ne dissoluan-
 tur res publicæ. Item omnia delicta tegit dile-
 ctio. Item obedite etiam molestis magistratibus,
 de hac re diligenter admonendi sunt homines
 imperiti, ne cauillentur, ne mutent leges
 & publica instituta. Noe pater maledicit
 filio Cham à quo nudatus & irrisus est. Ita
 sciant illi, qui cauillantur leges, qui magis-
 tratum errata odiose traducunt, maledicti si-
 bi a Deo, & pœnas se huius peccati duros
 esse, quod non habent debitum honorem legibus
 & magistratibus. Et hæc calumniosa
 reprehensio legum ideo magis vitari debet,
 quia parit horribiles motus in rebus publicis
 Sicut

IN XIII. CAP. AD ROMA

Sicut Xenophon grauissime dixit, *πῶς αὖτε ἡ πόλις καὶ πόλις ἀναίτιοι*, Et Plato inquit. Sicut desipienti patri nō est vis afferenda. Ita nec desipienti patriæ vim adferendam esse, quia impossibile sit mutationes rerum publicarum sine cæde fieri. Cæterum quando magistratus præcipiunt vt nos agamus ipsi contra præcepta Dei, non est obediendum, sed est sequenda regula. Deo magis est obediendum quàm hominibus.

Nemini quidquam debeat, nisi si hoc, vt inuicem diligatis.

Postea Paulus erudite cōfert præcepta decalogi in compendium, videlicet in præceptum de dilectione. Loquitur autem hic de præceptis secundæ tabulæ, quia de exteriori vita et civili consuetudine loquitur. Est autem hæc summa præceptorum secundæ tabulæ, proximum puro corde propter Deum debere diligere.

Qui diligit proximum, legem implet.

Quidam detorquent has sententias contra doctrinam fidei, & argumentantur hoc modo. Impletio legis est dilectio, igitur dilectio

COMMENT. PHIL. MEL.

iustificat. Nam legis impletio videtur esse iustificatio. Ad hoc breuiter ita respondendum est. Paulus non hoc dicit, quòd dilectio iustificet, sed quòd legem impleat. id verum est. Nam dilectio est ipsum opus legis, & quatenus aliquis diligit, eatenus legem facit. Sicut autem propter nostram impletionem legis non reputamur iusti, Ita nec propter dilectionem reputamur iusti, nec enim satisfacimus legi. Nunquam satis pure diligimus deum, aut proximum, ideoq; nec idem sunt legis impletio & iustificatio, quia iustificatio non ad legem, sed ad promissionem pertinet.

Alibi dicit Paulus, finis legis Christus est ad iustitiam omni credenti id est, Omnis qui credit in Christum habet summam legis, impleuit legem. Hoc igitur interest inter hæc dicta, Fides est impletio legis, & dilectio est impletio legis. Fides est impletio legis imputatiue, hoc est propter Christum reputamur iusti, perinde ac si legem implesemus, Econtra dilectio est impletio legis formaliter, hoc est ipsum opus legis est dilectio, & hoc de specie recte dicitur. Cæterum in nobis sicut dilectio nostra nunquam satis munda est, ideo nec
nos

IN XIII. CAP. AD ROMA

nos dilectione nostra legem implemus. Vt si quis dicat, canere est impletio Musices, hoc de specie recte dicitur, intelligitur enim perfecte canere, neque tamen sequitur quod cantus cuiuslibet sit impletio Musices. Quia non quilibet perfecte canit: ita et si perfecta dilectio est impletio legis, nos tamen legi non satisfacimus nostra dilectione, quia est immunda. Ideoque opus est nobis misericordia & Christo quem cum apprehendimus, Euangelium pronunciat nos iustos, quasi legi satisfaceremus. Et quidem pronunciat iustos non propter legem, sed propter Christum, quem fide apprehendimus. Fides igitur imputatiue est impletio legis, quia fide consequimur, ut Deus imputet nobis iustitiam propter Christum, et si legi non satisfacimus. Hæc est simplicissima horum dictorum interpretatio. Dilectio formaliter est impletio legis, fides autem imputatiue, quia finem legis, scilicet ut iusti pronunciemur coram Deo, consequitur per imputationem.

Alii sic dicunt, Fides est impletio legis effectiue, id est regenerat nos & affert spiritum Sanctum & est causa aliorum motuum Spirituum alium, per quos fit lex Dei. Nam doctores nec corda nostra iudicant Deum nobis irasci,

COMMENT. PHIEL. MEL.

& nos à Deo proiectos esse non diligimus Deum. irascimur enim eius iudicio. Verùm postea quàm fidem concepimus et statuimus Deum nobis placatū esse & nostri misereri, nos exaudire & iuare, tunc diligimus Deū, Nec spiritus sanctus apprehenditur aliter, nisi fiducia misericordiae propter Christum. Hæc interpretatio, in qua hoc modo fides effectiue dicitur esse impletio legis, vera quidem est, quia certe fides est opus primi præcepti, nec potest primum præceptum fieri, nisi postquam fide apprehendimus misericordiam Dei propter Christum promissam. Et Christ⁹ inquit, sine me nihil potestis facere. Sed cum de iustificatione quæritur, aptior erit interpretatio, quòd fides imputatiue sit impletio legis, vt conscientia retineat hanc cōsolationem, quòd reputemur iusti gratis propter Christum eūdem si legi non satisfacimus.

Nec ideo dicit Paulus fide hominem iustificari, quia fides sit causa bonorum operum, sed quia apprehendit misericordiam, & fiducia est alieni beneficii non nostræ nouitatis, quare si quando dicitur fidem effectiue esse impletionem legis, non sic accipi debet, quia si fides propter opera iustificet seu quasi fidei ideo

IN XIII, CAP. AD. ROMA.

ideo tribuatur iustificatio, quia sit causa bonorum operum. Hæc imaginatio plurimum habet periculi. Excutitur enim consolatio cōscientiæ, si putent ideo se fide iustificari, quia habeant opera. Nam cum opera non possint opponi iudicio Dei, sicut Psalmus dicit, Non iustificabit̄ in conspectu tuo omnis uiuens, nec illa fides quæ penderet ex conditione operum & niteretur operibus, consolaretur nos aduersus iram Dei. Quare necesse est fidem nisi sola misericordia & promissione Dei, ita demum certam consolationem affert conscientis.

Præsertim cum sciamus quod tempus sit, nos iam à somno exergisci:

Addit exhortationem à conditione temporis in hanc sententiam. Salus nunc reuelata est & offertur omnibus gentibus, igitur exergiscamur, & oblatum beneficium hoc tempore accipiamus. Hæc est sententia horum verborum, Tempus est nos ex somno exergisci, quia propior est nunc salus nostra quàm tunc cum credebamus, hoc est, quàm tempore patrum, qui crediderunt venturum esse

COMMENT. PHIL. MEL.

esse Christum, & futurum vt reuelaretur remissio peccatorum. Loquitur igitur de vera fide ante reuelationem Euangelij.

Quomodo autem propior nunc est salus? Salus intelligatur de ipso Christo & ministerio Euangelij, nō de effectu seu de saluatione, Nā eodē modo & eadē fide saluati sūt patres añ natū Christū, qua nunc q̄que iustificant & saluantur homines. Sed ideo nūc propior est Christ⁹, & propius est Euangelij, quia Christus iam exhibitus est, & mandatum remittēdi peccata reuelatum est, & spargitur in omnes gentes. Nam ante predicationem Christi, non fuit datum mandatum remittendi peccata. sed in promissionibus obscure significabatur remissio peccatorum quod aliquando promulganda esset. Neq; verò vult Paulus, nūc non credi salutem, sed dissimili modo credi significat. est enim objecti dissimilitudo. Nos scimus iam Christum exhibitū esse, & audimus Euangelium clara voce predicari, sed effectum Euangelij fidē expectamus, patres expectabant vtrumq; Christum, Euangelium, & Euangelij effectum. Cæterum hæc ipsa exhortatio egregie amplificatur in Epistola ad Hebræos, ne hoc temp⁹ negligam⁹. Ho die

IN. XIII. CAP. AD ROMA.

die si vocem eius audieritis, nolite obturare corda vestra. Item Festinemus ingredi in illam requiem. Item Accedamus cum fiducia ad thronum gratiae. Item cum violans legem puniatur, quanto magis punientur isti qui conculcant filium Dei &c.

Abijciamus igitur opera tenebrarum, & induamus arma lucis.

Induere arma lucis, est induere fidem, timorem Dei et alias virtutes, quae sunt lux, id est notitia Dei, consolatio & vita aeterna. Contra opera tenebrarum sunt, non nosse Deum & non habere consolationem &c.

Sed induamini dominum Iesum Christum.

Induite Christum Iesum metaphora est. significat enim eius ornatum induere, hoc est eius virtutes. Id autem est exemplum imitari patientiae, charitatis & aliarum virtutum. Verum haec interpretatio non satisfacit Paulo, nam Christus non tantum ut exemplum considerari debet, sed ut causa salutis & saluator et auxiliator. Hoc non habet commune cum alijs sanctis, illud habet commune cum alijs quod
exem

COMMENT. PHIL. MEL.

exemplum est. Quare sic interpretabimur. Induite Christum, hoc est noticiam Christi, fidem & spem. Nam induere metaphorice significat apprehendere. Apprehendere autem est agnoscere Christum. Agnoscitur autem fide, cum credimus quod propter ipsum habeamus Deum placatum, quod propter eum Deus nos exaudivit, iuuet, liberet à peccatis & alijs malis.

Et carnis curam ne agatis ad concupiscentiam.

Ne curate carnem ad concupiscentiam, per antithesim intelligi debet translata negatione ad posteriorem particulam hoc modo. Curate corpus ad necessitatem, non ad luxum & ad alendam concupiscentiam. Iubet igitur edere, bibere, dormire, vestire, victum & opes parare, tueri vitam ad necessitatem & ad conservandum corpus, non ad ambitionem, non ad inflammandam libidinem, aut ad certam vitia. Et hæc figura *προνοίας ποσειδά* simpliciter significat curare carnem seu curare corpus, prospicere corpori. Exempla apud Græcos ubique sunt obvia, quæ ostendunt quod *προνοίας ποσειδά* simpliciter idem sit, quod curare

IN XIII. CAP. AD ROMA

re aliquid aut rationem habere alicuius. vt **L**
 Socrates ad Philippum in panegirico, ais

ἡσ πατρίδος δίκαιον τοσάύτην σε ποιῆσαι πρό

νοιαμ ὄσσην περ τῶν γονέων

CAPVT XIII.

SVPRA propofuimus tria genera
 operū eſſe, priuata, politica et cæ
 remonias, de his ordine dixit pau
 lus. In Duodecimo capite tradit
 præcepta de ſuis cuiuſq; moribus. In tredecia
 mo præcipit de vita politica. In decimo quar
 to de cæremonijs. Eſt autem hæc ſumma do
 ctrinæ in hoc decimoquarto Capitæ traditæ,
 quòd cum Euāgelium doceat de iuſtitia cora
 dis & iuſtitia ac vita perpetua, Cæremoniæ
 autem neq; ſint iuſtitia cordis neq; ſint res pe
 petua ſeu vita æterna, non requirit Euange
 lium cæremonias Moſaicas aut ſimiles inſtitu
 tutas ab hominibus. Sed cum in hac
 vita corporali opus ſit certis ordinationi
 bus temporum atq; cæremoniæ concedit
 Euangelium, vt cæremonijs viamur, &
 ſimul

COMMENT. PHIEL. MI.

simul docet, quo modo & qua libertate eis
utendum sit. Priusquam igitur de libertate
dicemus, dicam de ipsis traditionibus quæ
sint licitæ, quæ sint illicitæ. Faciam igitur tria
genera.

Primum genus est, traditionum quæ cla-
re præcipiunt aliquid fieri contra mandata, aut
præcipiunt aliquid quod sine peccato non po-
test obseruari, qualis est traditio de celibatu,
cum his imponitur qui non sunt ad celiba-
tum idonei. De hoc genere facile est iudicare,
magis enim oportet obedire Deo, quam ho-
minibus. Quare tales traditiones auctoritate
diuina violantur.

Alterum genus est traditionum, quæ con-
stituunt de talibus quæ sua natura simplici-
ter sunt *ad ius populi*, ut de vestitu, cibis, feriis. In
his sunt considerandi fines. Si finis est politici-
cus harum obseruationum, licitæ sunt, ut cū
feriæ constituuntur aut seruantur, non quod
tale opus sit cultus ex opere operato, sed or-
dinis causa, ut populus sciat, quo tempore cō-
uenire debeat, & Euangelium discere & sa-
cramentis uti. Item cum certæ lectiones aut
cantilenæ præscribunt, ne quid tumultus ori-
atur, si in templo diuersa carmina ut sit in eis
brios singuli canant eodem tempore. Item
cum

IN. XIII. CAP. AD ROMA.

tum ieiunia præscribuntur, non quòd tale opus sit cultus, sed vt tali cæremonia, insignia s̄ dies, vt ea nota populus admonitus hystoriam facilius meminisse possit, Facilius enim meminimus hystorias quasi pictas in ritibus item vt populus sobrius & sine tumultu intersit sacris et ad discendū atq; orandum magis sit idoneus.

Et quidem opus habet populus tali pædagogia vt discat in ritibus pictas hystorias & vt assuefiat vt reuerenter sacra tractet. Et propterea de lege inquit Paulus Lex est pædagogus. Cum hoc genere traditionum pugnare, est planè cum natura hominum pugnare.

Non enim possunt humani mores carere hoc genere traditionum. Quomodo enim sciet popul⁹ quando ad discendum conuenire debeat, nisi certa tempora constituta sint doctōri & auditoribus. Et Paulus iubet omnia in ecclesijs ordine & decore fieri. Ac sæpe iam vidimus hos qui cum veterib⁹ belligerantur, tamen natura vinci, vt aut veteres mores resstuant, aut nouas ordinationes faciant, quarum nonnullæ sic satis agrestes ac barbaricæ sunt. Rari enim inter istos nouos thesmothesas vident quid in cæremonijs deceat, cum quidem maxime referat in his obseruare de-

f

corum.

COMMENT. PHIL. MEL.

eorum, Nam & elegantes cæremoniz mirificam habent gratiam, & agrestes barbaricis ritus absterrent à templis homines moderatos. Cum igitur traditiones in rebus adiaphoris habeant corporalem ac politicum vsum, sentiendum est tales traditiones licitas, esse scilicet hoc sine, videlicet propter vsu politicu, Sicut Paulus ordinat propter politicam honestatem vt mulieres sint velatæ. Item Corinthios docet vt ordinem obseruent in lectionibus in Ecclesia. Quanquam autem tales ritus tranquillitatis causa publice seruandi sint, tamen nec iustitia nec peccatum in talibus rebus poni debet. Sed quomodo seruari debeant paulo post dicam. Non enim volebant Apostoli laqueos conscientis iniuriam, nec sentiebat Paulus peccare mortaliter mulierem prodeuntem nõ velatam &c. sine scandalum.

Tertium genus traditionum est, cum hoc sine conduntur traditiones, vt sint cultus dei ex opere operato, & mereantur remissionem peccatorum. Est autem cultus, opus cuius proprius & proximus finis est, honos dei. Vt cum monachi instituunt certum genus vestitus aut cibi, & affingunt Deum hoc honore affici atq; coli, & talem cultu approbare. Hæc opus

IN XIII. CAP. AD ROMA.

opiniones de traditionibus sunt impiæ, vñ
delicet cum existimantur esse cultus & pretia
pro peccatis. Quare traditiones cum his opi-
nionibus propositæ sunt improbandæ, aut
certe hæ prauæ opinionibus abijciendæ atq; im-
probandæ sunt. Idq; docet clare vox prophe-
tæ, quam Christus repetit. Frustra colunt me
mandatis hominum. Non enim verat hæc
vox condere traditiones ad corporalem vtili-
tatem, sed docet eas irritas atq; inutiles cul-
se, et tunc improbat, cū pro cultibus proponū-
tur. Plurimum autem prodest, tenere hæc ge-
nera traditionum, ne sine discrimine impro-
bent omnes Ecclesiasticæ leges, que madmo-
dū sit ab indoctis, qua ex re, abolicis omnib⁹
legib⁹ & politica disciplina sublata, qdā pl⁹
quā scythica barbaries existere solet. Quare
obseruandum est & quatenus retinendæ ac-
probandæ sint traditiones, & quatenus Evan-
gelium eas improbet.

DE LIBERTATE
CHRISTI-
ANA.

COMMENT. PHIL. MEL.

T vt magis etiam intelligi possit
 cur traditiones, quædam impro-
 bentur, & quatenus vti alijs lice-
 at, addenda est tota descriptio Lib-
 ertatis Christianæ, cuius cognitio perneces-
 saria est Christianis omnibus. Nam qui non
 recte intelligunt eam, incidunt in multos per-
 niciosos errores, cuius rei varia extant exem-
 pla. Quam magnæ fuerunt contentiones de
 tēpore paschatis apud veteres, quia nonnulli
 somniabant Christianam iusticiam nō posse
 se existere sine cæremonijs illis feriarum, ieiun-
 niorum, & similiarum rerum. Et hæc opinio
 penitus opprimebat atq; obscurabat doctrina-
 nam de iusticia fidei. Fingebāt enim homines
 se propter tales obseruationes pronunciarī iu-
 stos, mereri se his operibus remissionem pecc-
 atorū. Non agnoscebant hanc gratis pro-
 pter Christum donari. Hic error obrepit, nisi
 de libertate Christiana recte doceantur homi-
 nes. Habet alia exempla & nostra ætas. Cum
 libertas Christiana proprie pertineat ad remis-
 sionem peccatorum & res spirituales, quidā
 indocti ac fanatici homines totā interpreta-
 bantur de rebus ciuilibus. Falso prætextu
 Christianæ libertatis abrogabant omnes pos-
 siticas leges, & vincula omnia ciuilibus societa-
 tis, quæ

IN XIII. CAP. AD ROMA

ris qua re maximi motus, magnæ cædes Agricolârũ passim in germania Anno. M. D. xxv extiterunt. Aduersus huiusmodi errores animi hominum diligenter muniendi sunt. Faciam igitur docendi causa quatuor gradus libertatis Christianæ.

Primus gradus est, quod à peccato, & à morte æterna liberamur, ita quod non propter legem aut virtutes nostras, sed gratis per misericordiam propter Christum donantur nobis remissio peccatorum, imputatio iustitiæ, & vita æterna, modo vt credamus hæc nobis contingere propter Christum. De hoc gradu concionatur in Euangelio Christus. Si vos filius liberauerit, verè liberi eritis.

Secundus gradus est, quod donatur nobis Spiritus sanctus qui nos adiuuet, vt Legi obedire possimus, qui gubernet & defendat nos aduersus insidias diaboli, Hic gradus ita cum superiore coniunctus est, vt non possit ab eo diuelli. Sed ego ita discerno, docendi causa, vt in tali enumeratione magis conspici varietas beneficiorum Christi possit. Et ad hunc gradum pertinet Pauli dictum vbi Spiritus domini, ibi libertas est. Nos autem omnes resecta facie gloriam domini intuentes in

COMMENT. PHIL. MEL.

eandem imaginem transformamur, à gloria
 in gloriam tanquam à domini Spiritu. Id est
 cum intuentes in promissionem Christi erigi
 mus & consolamur perterrefactas mentes,
 transformamur à Spiritu Sancto, adiuua
 mur contra diabolum, liberamur à morte, et
 concipimus Dei notitiam, gaudium, & vitā.
 Hæ sunt imagines diuinæ & glorioſæ, in q̄s
 transformamur. Ac de his duobus gradibus
 præcipue doceri Ecclesiæ debent. Ostendunt
 enim ingentia atq; æterna beneficia Christi,
 & afferunt necessarias & gratissimas consola
 tiones pijs mentibus. Facile hic etiam cerni po
 test Christianam libertatem, non esse politicā
 libertatem, hoc est civilium legum & societatis
 humane dissipationem. Pertinet enim non
 ad vitam externam & corporalem, Sed tan
 tum ad conscientiam agentem cum Deo.

Tertius gradus est, quod Euangelium li
 berat nos à cæremonijs & politicis legibus
 Moſi. Hic gradus aliquo modo pertinet ad
 vitam exteriorē, sed causſam habet in superi
 oribus. Ideo enim Euangelium non requirit
 cæremonias Leuiticas, quia docet nos iustos
 pronūciari non propter vllos cultus aut ope
 ra noſtra, sed fide per misericordiam propter
 Christum. Et cum Euangelium docet de iusti
 tia

IN XIII. CAP. AD ROMA

tia quadam æterna Spiritus, non requirit po-
 litiam & leges forenses Moisi, sed concedit in
 hac vita corporali, legibus vti omnium poli-
 tiarum in quibus viuimus, sicut concedit om-
 nium gentium Architectonia aut Medicina v-
 ti. Etenim non magis ad Euangelium pertinēt
 leges politicæ de rebus ciuilibus & imperijs,
 quàm artes cæteræ de rebus corporalibus, vt
 Architectonica aut Medicina. Et de hoc gradu
 libertatis necesse est admoneri homines, Vidi
 enim Caroloftadiū magna vi contendere, vt
 leges Moisi in forū reuocarent. Et magni mo-
 tus ex ea re extiterunt in Turingia, dum præ-
 textu iubilei Mosaici Struthio & Moneraria
 us concionarentur pensiones non esse soluen-
 das.

Sed hic quærat aliquis. Cum Euangelium
 abroget legem Moisi, cur non & decalogum
 abroget, præsertim cum ea pars legis difficilis-
 ma sit. Imò reliquæ partes legis videlicet Cæ-
 remoniæ, & Forenses leges, verius ludi quidam
 & Spectacula sunt quàm onera. De calo-
 gus autem verè cruciat conscientias. Ad
 hæc respondeo. Verè nos per Euangelium
 liberari à tota lege, ac præcipue à decalogo,
 quod attinet ad iustificationem. Mam
 vt supra dictum est præcipuus ac maxime
 f iij pro

COMMENT. PHILIP MEL.

proprius gradus est libertatis Christianæ, quod non propter legem, sed gratis offeruntur remissio peccatorum & imputatio iustitiæ. De hoc loco præcipue docet Euangelium. Itaque liberat Euangelium conscientias & à decalogo, quia remittit peccata, item docet nos reputari iustos, non propter legis impletionem sed per misericordiam propter Christum. Liberat igitur conscientias illo horribili onere videlicet terroribus & morte quam decalogus alioqui conscientijs irrogat. Hoc est quod Paulus ait, nos à maledictione legis liberatos esse. Vbi certe de tota lege, maximeque de decalogo loquitur, ac docet nos non accusari à decalogo, si tamen apprehendimus misericordiam oblatam per Christum. Quare hoc sciendum est, liberari nos etiam à decalogo, quod attinet ad iustificationem, hoc est offerri nobis remissionem peccatorum & imputationem iustitiæ, non propter legem, sed gratis. Nec est quærenda, iustificatio in decalogo sed sentiendum nos reputari iustos propter Christum per misericordiam. Nam si sentiendum esset nos pronuncitari iustos propter legis impletionem, conscientia cum nunquam legi satisfaciant, semper cogerentur dubitare virum Deo placeret, illa autem dubitatio desperatio

IN XIII. CAP. AD ROMA.

ratio est.

Sed cur inquiet aliquis, licet omitti cære-
monias & forenses leges Moisi, neq; tamen
licet omitti decalogum. Simpliçissime sic rea-
spondeo Euangelium abrogat decalogum
quod ad iustificationem attinet, nõ quod ad
obedientiam attinet. Requirit enim vt obedi-
amus decalogo etsi ne conscientia dubitent
de benevolentia Dei, statuere iubet nos pro-
nunciari iustos non propter legis impletio-
nem, sed per misericordiam propter Christũ.
Etenim cum Euangelium afferat vitam & iu-
sticiam spiritualem, certe requirit vt decalo-
go obediamus. Nam decalogus præcipit o-
pera non alligata certis locis & personis, qua
lia sunt cæremonia & iudicialia, sed Spiritu-
alia opera videlicet timorem, fiduciam Dei,
inuocationem, gratiarum actionem et cõfess-
ionem, dilectionem proximi, castitatẽ, mora-
tificationem concupiscentia. Hæc opera sunt
veri & proprii effectus vitæ spiritualis. Re-
quirit igitur Euangelium hanc partem legis
de vita spiritali, quod ad obedientiam atti-
net.

Cæterum de vita corporali id quoq; con-
stat Euangelio nõ aboleri naturalem seu cor-
poralem vitam ac dotes naturæ diuinitus in-

COMMENT. PHILIP MEL.

sitas, Sicut non delet Euangelium ex animis
 piorum Arithmeticam aut loquendi faculta
 tem, ita non tollit præcepta naturalia de ciui
 li & politica vita, non enim corrumpit natu
 ras hominum, sed magis sanat ac restituit. Nō
 igitur tollit ius naturæ, cū id verè sit ipsa na
 turæ ordinatio, diuinitus instituta. Comple
 ctitur autem ius naturæ hoc est naturalis ras
 tio, vniuersam politicam disciplinam. Iubet
 dominia distinguere, suum quemq; tenere,
 pacta seruare, magistratibus parere, delicta
 lege punire & c. Proinde sicut naturas homi
 num non abolet Euangelium, ita neq; res po
 liticas abolet cum sine eis existere natura ho
 minum non possit. Itaq; clara voce subiicit
 nos Paulus legibus & magistratib. cum ait
 subditi estote non solum propter metum, sed
 propter conscientiam. Ac si quis considerabit
 Euangelio non aboleri naturas hominum, fa
 cile iudicare poterit, nec politicas leges abole
 ri, cū sine politica disciplina natura hominū
 conseruari non possit. Est autem et illud scien
 dum, quòd etsi Euangelium subiicit nos po
 liticis legibus, tamen non requirit vnam aliā
 quam certam formam, videlicet Mosaicam
 politicam, sed concedit in genere vti politia
 omnium gentium quæ ratione cōstitutæ sūt.
 quia Euang

IN XIII. CAP. AD ROMA.

Quia Euāgelium docet de uita spirituali & ad hęc vocat omniū gentiū homines, nec nouā politiam gentibus de rebus ciuilib⁹ cōstituit, sed docet eas de reb⁹ æternis de uita et iustitia æterna in animis. Et ex his satis intelligi posse arbitror, quare omitti possint cæremoniæ Mosaice et leges de negocijs forensib⁹ cum tamē & decalogo obedire necesse sit, et politijs ubi cumq; uiuimus, parendum sit.

Quartus gradus libertatis Christianæ est, quòd Euangelium uetat ita condi cæremonias ab hominibus in Ecclesia, ut sint cult⁹ necessarij, uel ad remissionem peccatorum, uel ad iustificationem, sed concedit certa tempora docendi, certum ordinem lectionum & similes ritus constituere, ut in Ecclesia res ordine & sine tumultu geratur. Nec uult sentiri quòd tales obseruationes sūt cultus, aut pretia quæ mereantur remissionem peccatorū, aut quòd sit peccatum omittere illos ritus ab hominibus institutos, si tamen sine scandalo omittantur. De hoc gradu docet Paulus ad Colossos cum ait Nemo uos iudicet in cibo, potu, parte diei festi, & c. Hic non uetat simplicitē cōdere ordinationes ad tranquillitatem profuturas, sed uetat addere opinionē, quæ sint cult⁹ necessarij. Ideoq; diserte iqr, ne quis iudicet uos, hoc est, ne quis iudicet uos iustos esse

COMMENT. PHIL. MEL.

propter illas cæremonias, aut iniustos esse co-
ram Deo propter neglectam cæremoniam,
quasi sine illis cultibus fides sit inutilis, aut
quasi non contingat iustificatio sine illis ob-
seruationibus. In eandem sententiam dicit ad
Galatas. In libertate qua Christus vos libera-
uit state, nec iterum iugo seruitutis subijcia-
mini. Sed in vsu huius libertatis prudentia et
cautio quædam adhibenda est, vt scandala
vitentur, quæ sūt multiplicia. Existunt enim
priuatim & publice graues offensiones ex ab-
usu huius libertatis. Nam legibus & ritibus
Ecclesiasticis temere labefactatis, publica dis-
ciplina corrumpitur, & transferunt impe-
riti exempla libertatis ad omnes leges, & ad
omnes bonos mores, contemptum omnium
legum & bonorum morum induunt. Et in
hoc scandalo inest etiam aliud malum, quòd
boni & moderati homines absterrentur ab
Euangelio & à sana doctrina. Nam in illis
prauis exemplis male suspicantur de doctrina
ex qua talem licentiam oriri putant. Et pri-
uatim multi, cum vident negligi cæremonias,
& prophanum esse, quod extenuat cæremonias.
Et quoniam graue est sustinere consciens-
iam horum scandalorum, ideo verecunde vtendū est
libertate

IN. XIII. CAP. AD ROMA:

libertate. Cum Lyfander græcas ciuitates fen-
 uitate Athenienfium liberaffet, ac initio liber-
 rate & fuis legibus vti permetteret. Pofteaq̃,
 vt fit, impofitis præfectis ac præfidijs, crudeli-
 ter eas vexare coepiffet, dictum eft à græcis,
 Lyfandrum fimilem effe cauponibus, quòd
 velut infuso aceto dulciffimum gultum lis-
 bertatis corrupiffet. Idem profecto accidet in
 hoc negotio. Dulciffimus gultus doctrinæ
 de libertate corrumpitur, cum fcandala illa,
 conscientix obijciuntur. Quare etfi doctrina
 de libertate omnino tenenda eft, tamen pro-
 deft verecunde vti libertate. præfertim cū hic
 poftremus gradus fine primo et fecundo, nō
 fit Chriftiana libertas, fed poti⁹ Scythica quæ-
 dam & vandalica libertas ac barbaries, impa-
 tiens disciplinæ & legum. Et in primis, hac in-
 re habenda eft ratio iuuentutis, cui minime
 vtile eft alluefieri ad contemptum legum. Et
 Paulus vocat legem pædagogum, quòd ras-
 lis disciplina & pædagogia imperitis & vul-
 go neceffaria fit.

Apoftoli verò ita moderantur vsum li-
 bertatis, vt apud Iudeos feruent mores Iu-
 daicos, apud gentes nō feruent Iudaicos mo-
 res. Item apud Iudeos sæpe præbent exem-
 pla libertatis contra hoftes Euangelij, vt doc-
 trinara

COMMENT. PHIL. MEL.

eritiam libertatis non solum docendo, sed etiam exemplo asserant. Hinc iudicare facile poterimus ubi sit utendum libertate. Neque verò satis est his qui libertate utuntur vociferari quòd Episcopis non liceat traditiones condere. Nam ut maxime Episcopi non debeant onerare conscientias Ecclesiarum suis traditionibus, tamen obedire populum decet, præsertim tranquillitatis publicæ causa. Alia igitur firma ratio quærenda & tenenda est, quæ defendat exempla libertatis. Cum præcipiunt traditiones cum impijs opinionibus, tunc sine vlla dubitatione opinionès impiæ repudiandæ sunt. Et quia ea conditione ritus requiruntur, iure simul repudiantur ritus cum illis opinionibus, iuxta illud, oportet Deo magis obedire quàm hominibus. Porro aduersarij nostri sinxerunt has obseruationes ab hominibus excogitatas, cultus esse, hoc est opera, quorum finis proprius ac proxim⁹ sit Deum honore afficere, Et in hac opinione multi hærent errores. Primus, sicut in lege videt certa Ieiunia, certas cæremonias præscriptas esse, ita solum niant in nouo testamento requiri similes cæremonias, tanquam cultus necessarios, sine quibus fides sit inutilis. Secundus error. Et quia Christ⁹ nõ præscripsit tales cæremonias
 fingunt

IN XIII. CAP. AD ROMA:

fingunt Apostolis & Episcopis auctoritatem
 concessam esse, cibos, tempora, vestes præscri-
 bendi. Sic enim scribunt Christum in genere
 requirere ieiunia, tanquam cultum, ideo cū
 tempora & modum non descripserit, auctori-
 tatem Episcopis concessam esse, vt modū cō-
 stituant. Ita ex nouo testamento, quod gratis
 offert reconciliationem propter Christū fa-
 ciunt vetus testamentum. Putant enim ad eū-
 dem modum necessarios esse tales cultus, vt
 in veteri. Et cum nouum testamentum sit vis-
 ta & iustitia Spiritualis, ipsi fingunt esse ex-
 ternas obseruationes. Tertius error. Postres-
 mo hoc addunt quod maxime ledit & obrui-
 it Euangelium, quod fingunt tales obseruati-
 ones excogitatas ab hominibus mereri remis-
 sionem peccatorum. His erroribus aduersan-
 dum est. Primum enim obscuratur Iustitia fidei
 dei, cum fingitur quod remissio peccatorum
 contingat non gratis propter Christum, sed
 propter tales obseruationes. Secundo cum
 perfectio in nouo testamento sit in timore, fi-
 de et similibus motibus Spiritualibus, isti fin-
 gunt perfectionem Christianam in istis obser-
 uationibus exterioribus esse. Tertio scindit
 vnitas Ecclesiarū, Nā cū credunt hi ritus neces-
 sarij esse, existūt infinitæ cōtentiones dū suos
 quisq; ritus pertinaciter defendūt, sicut de pas-

COMMENT. PHIL. MEL.

schate accidit, & alijs multis. Quarto cōsuleti-
 dum est & pijs conscientijs, quæ si putabunt
 hos ritus necessarios esse, nunquam acquies-
 cent, quis enim vnquam obseruauit omnes
 traditiones? Ideoq; Gerson olim de hac causa
 disputare cœpit, vt mederetur bonis, & occu-
 patis mentibus quæ angebantur cum viderent
 se non vbiq; satisfacere traditionibus. Ac
 quærit Gerson legum *vnitas*, quesiuert &
 summissæ. Ac scholæ omnes theologorum
 & Canonistarum adeo in his sordibus, in col-
 ligendis & interpretandis traditionibus occu-
 cupatæ fuerunt, vt non vacarit eis attingere
 scripturam. Sed nulla ratio satis leuat conscien-
 tias, nisi hæc Paulina doctrina, q̄ vetat sen-
 tire quod tales ritus sint necessarij, tantum iu-
 bet eatenus obseruare, ne cui scandalo simus.

Ac de scandalo quidem Paulo post dice-
 mus. Porrò vt supra dixi cum traditiones cū
 illis impijs opinionibus proponuntur, cum
 defenduntur illi errores, satis excusati sunt,
 qui eas violant vt exemplum ostēdant rectæ
 doctrinæ. Sicut & Apostolos excusat Chri-
 st⁹ aduers⁹ Phariseos q̄ iungebāt illas suas
non phariseas esse cultus dei. Non tamen probo
 petulantiam illorum qui sine probabili causa
 vbiq;

IN. XIII. CAP. AD ROMA.

Ubiq; violant, seu studio nouitatis, seu quada
dam contumacia. In his enim non solum pie
tas, Sed etiam humanitas iure desiderari po
test, quid est enim inhumanius quàm asper
nari publicos mores, præsertim si videantur
disciplinæ caussa instituti. Verè enim et graui
ter inquit Regina illa in Tragœdia.

οὐδ' ἄσπον ἕνισα ὅστις ἀνθάδ' ἡς γυγὼς πικρὸς πολί
ταις ἴσιν ἀμαθίας ὑπε.

Hæc præfati sumus vt præparemus lecto
rem ad hoc caput Pauli quod sequitur de ve
su libertatis. Cōcionatur autem vtriq; parti,
Iubet hos qui intelligunt libertatem, verecū
de ea vti, ne offendant imbecilles, qui adhuc
dubitabant vtrum sine peccato cæremonia,
Moisaicæ omitti possent. Nam hi periclitat
bantur partim, quòd ab Euangelio absterres
bantur, cum putarent id prophanum quode
dam doctrinæ genus esse, partim quòd ex
empla libertatis imitantes ambigente conficiē
tia, postea incidebant in maximos dolores ac
desperationem, sicut nostra ætate vidimus ali
quoties nonnullos vehementer ang; propter
violatas traditiones, quorum animi nō satis
confirmati fuerant perfecta cognitione libera
tatis. Rursus concionatur Paulus & imbecil
libus, ne damnent hos qui libertate vtuntur,

COMMENT. MEL. PHIL.

ut quam prophanos. Hoc si seruatum esset in
Ecclesia, non excommunicassent Romani ponti-
fices graecos aut alios non videntes Romanis
caeremonijs. Ita Apostolus prudentissime con-
tulit vtrisque, & obiter multas grauissimas sen-
tentias aspergit, de regno Christi, de rebus an-
tiaphoribus, de certitudine conscientiae, &c.

Infirmum in fide assumite.

Primum concionatur doctioribus, ut ita
tractent imbecilles, ne eos in dubitationem
adducant, ne cogant eos ad exempla libertatis,
dubitante ad huc conscientia, Sed paulatim
ita erudiant & erigant eos ne conscientiae
relinquantur ambigentes. Atque hoc praecipuum
in genere valet in omni parte doctrinae Chris-
tianae, ut ita doceantur atque confirmentur ho-
mines ne de parte aliqua doctrinae Christianae
haesitent. Non enim explicari verbis potest
quantum in illa haesitatione insit mali. Nam
cum animus inquietus de aliquo articulo am-
bigit nec potest sanari, incipit odisse vniuersam
doctrinam Christianam tanquam inex-
plicabilem, confusam, & commentitiam. Sto-
machatur aduersus Deum, donec tandem pro-
sus euadat in Epicurum. Idque accidisse Iuliano
& alijs

IN. XIII. CAP. AD ROMA.

& alijs multis videtur. Quare ego quidem
consulo pijs & studiosis omnibus vt & in
discendo, & in docendo eligant ea quæ sunt
firmissima, nec quærant disputationes, quæ
plus pariunt dubitationum quàm utilitatis.

Qui comedit, non comedentem nõ
despiciat. Et qui nõ comedit, come
dentem non damnet.

Duæ propositiones sunt in quibus docet
vtrancq; partem. Cum enim ferè fiat, vt doctio
res delectentur suo dono, & præ se contem
nant inferiores sicut alibi ait, scientia inflat, præ
mum doctis præcipit, ne superbe & contumē
liose tractent imbecilliores. Valet & hoc præ
ceptum in genere, non tantum in hac causa, ne
tanquam stulti despiciantur, qui non ausint
contemnere vilitas cæremonias. Sed etiam
sæpe alias accidit, vt doctores adeo magnifi
ce de se sentiãt, vt si quis simplici animo tantum
discendi causa aliquid interroget aut superbe
derideatur, aut cum contumelia dimittatur.
Ea res sæpe deterret & debilitat animos &
studia discantium, quare non leuiter nocet p̄
sertim in Ecclesia. Econtra indocti ferè su
persticiose amant cæremonias, quare si quos
g ij viden

COMMENT. MEL. PHIL.

Vident eas negligere, hos execrantur tanquam sacrilegos & prophanos. Ideo Paulus præcipit infirmis ne damnent videntes libertate.

Deus. n. assumpsit eum, tu quis es qui iudicas alienum seruum?

Supra constituit propositiones, quæ continent præcepta. Nunc sequuntur rationes. Ac prima sumitur a persona Iudicis. Deus est Iudex. Et is approbat virosque, igitur nos non despiciamus neque damnemus alterutros. Vulgarius argute ad monet lectorem de antithesi quasi Paulus recte nolet tyrannidem doctiorum, qui volunt habere obnoxios imbecilles non secus ac seruos. Itaque dictum putat quare iudicas alienum seruum, quasi dicat. Noli contumelia afficere infirmum propter imbecillitatem, ne asperere, ne inclementer tractes eum tanquam tuum seruum, tanquam aliquid iuris in eum habeas, propter ipsius inscitiam. Meminerimus autem hic grauem consolationem nobis propositam esse, quod palam testatur Paulus infirmos etiam Deo placere. ait enim Deus eum assumpsit. Item agit Deo gratias. Et exempla in ipsa historia Euangelij innumera sunt. quoties errant, diffidunt, dubitant Apostoli

IN XIII. CAP. AD ROMA

Apostoli qui tamen placebunt Deo. Quare
nō despere mus nobis Deum propiciū esse
etiam si magnam imbecillitatē in nobis ipsis
deprehendimus.

Alius seruat vices dierum, alius
de quolibet die idem sentit, vnus
quisq; in sua mente certus sit.

Secundum præceptum, in quo docet quo
modo singuli i nostris cōsciētijs affecti esse de
bemus erga Deum. Nam superius præceptū
docuit, quomodo nos, erga proximos fortis
ores aut infirmiores gerere debemus. Nunc
repetit id quod initio monuit de cauenda du
bitatione. Et eandem sententiam ter in hoc ca
pite inculcat. Videlicet ne quid agamus du
bitante conscientia. Hoc est quod ait. Vnus
quisq; in sua mente certus sit, id est nihil agat
dubitante conscientia. Nam dubitatio peccas
tum est aduersus primum præceptum Tollit
enim timorem, & fidem, Etenim qui cum du
bitat, tamen pergit ac perrumpit, palām con
temnit Deum, & agit ex contemptu Dei. Ita
tollit dubitatio timorē, Postea dubitatio de
sperationē etiā parit, q em dubitat se Deo pla
cere, non credit se a Deo exaudiri, ideo odit
Deum, & ruit in desperationem. Ita tollit

dubitatio fidem. Quare cum in omnibus actionibus vitæ, tum verò maxime cū de doctrina pronunciamus videndum est, ne quid suscipiamus aut statuamus dubitante conscientia. Sed de hac ipsa sententia paulo post copiosius dicam. Paulus addit. Qui diem obseruat, domino obseruat &c. Hæc varie exponi solent, quidam enim arbitrantur repeti argumentum de iudicio, quasi dicat qui obseruat diem, habet dominum cui rationem reddet, non pertinet iudiciū ad nos. Sed hoc videtur mihi simplicius esse, vt referatur ad id quod prius dictum est, de conscientie incolumitate, qui obseruat, domino obseruat, & agit gratias, id est ne perturbes eius conscientiam quia quod nunc agit, non agit ex contemptu Dei aut ex desperatione, sed ex fide, & credit se Deo placere. Ideo enim addit, gratias agit Deo, id est credit Deo, non contemnit Deum, non desperat, non stomachatur aduersus Deum quod fieri solet, conscientia ad dubitationem & indignationem adducta. Ita mihi videtur dubitationi opponere has particulas, obseruat domino, edit domino, agit gratias &c. Cæterum & hoc monendus est lector cum de certitudine dicitur, hæc duo requiri & vt de nostro facto bonam conscientiam habeamus,

IN XIII. CAP. AD ROMA

habeamus & ne dissimilibus aliorum exem-
 plis perturbemur, ne offensi aliorum exem-
 plis Euangelium abijciamus. Hæc duo requi-
 rit Paulus in hac sententia. vnus quisq; in sua
 mente certus sit, hoc est, primum ipse habeat
 conscientiam incolumem, deinde ita confir-
 matus sit, ne dissimilibus exemplis perturbe-
 rur. Deinde redit Paulus ad argumentum
 de iudice. Christus est Iudex, quare nos non
 arrogemus nobis iudicium. Postremo illud
 admonere non est necessarium quod Paulus
 hic exæquat dies, cibos & similia, quod ad cul-
 tum Dei & vitam Spiritualem attinet. Non
 exæquat quod attinet ad vitam corporalem,
 videlicet si medicus seruet in curatione disci-
 mina temporum, si medicus interdicit vinum
 febricitanti, id nihil ad hanc Pauli disputa-
 tionem pertinet, qui non de physica aut astrolo-
 gica obseruatione disputat, cuius finis est, vri-
 litas corporalis, sed de ea obseruatione cuius
 finis esse putantur cultus aut placatio Dei. In
 re igitur ridetur qui huiusmodi locos apud
 Paulum detorserunt contra phisicas obserua-
 tiones.

Ne igitur damnemus nos mu-
 tuo.

COMMENT. PHIL. MEL.

Conclusio est huius admonitionis cui ad-
dit vicinum præceptum de vitandis scandā-
lis, hoc est vt caueam⁹ ne nostra exempla aut
offendant fratres, aut ledant gloriam Euange-
lij, suntq; additæ rationes grauissimæ, plenæ
eruditionis Christianæ.

Prima sumpta est ex genere operum, quòd
videlicet res per se non sint immūdæ, hoc est
prohibitæ. Scio inquit nihil esse commune
per sese. Apellat enim commune, prophanū,
illicitum, prohibitum, more iudaico, Nā cū
iudei vocentur populus Dei & sanctus, hoc
est separatus à gentibus certo cultu, appellat
sācta omnia, quorum vsus ipsis concessus es-
rat. Et quidem erant sācta, quia verbo Dei or-
dinata erant. Contra prophana, ac prohibita
vocant communia hoc est non sancta, non se-
parata ad vsum populi sancti. Sed quib⁹ vte-
bantur gentes. Sed hæc regula de externis ri-
tibus breuissimis verbis hic proposita, alias
sæpe copiosius tractatur, videlicet, quòd Eu-
angelium nō requirat cultus positos in ob-
seruationibus dierum, ciborum, vestium &
similibus externis rebus. quia Euangelium
docet nos non propter opera nostra, sed per
misericordiam iustos pronuciari ppter Ch-
ristum,

INXIII. CAP. AD. ROMA.

stum, cum id credimus. Hæc doctrina obscu-
 ratur, cum homines existimant se iustos pro-
 nunciari propter obseruationes illas. Item Eu-
 uangelium affert vitam et iustitiam æternā,
 ad quam nihil conducunt externæ obserua-
 tiones ciborum aut vestium aut similes. Ideo
 non requirit Euangelium tales obseruatio-
 nes. Sed hæc supra aliquoties dixi. & ad Col-
 lossenses Paulus copiose tractat. Nunc breui-
 ter attingi, tantum vt hunc locum notet lector
 Addit autem Paulus huic regulæ quasi appē-
 dicem Munda, hoc est licita, fieri illicita, his
 quorum conscientia iudicat ea illicita esse.
 Hic rursus admonet de dubitatione. Cibi ge-
 nus per se quidem non est illicitum, sed dubi-
 ratio est peccatum, cum videlicet dubitante
 conscientia editur. quia dubitatio pugnat cū
 timore & fide. vt supra dictum est.

Si autem propter cibum frater tuus
 contristatur.

Secūda ratio ab officio caritatis sumpta est,
 quod dilectionis officium sit, cauere ne noce-
 ant alijs exempla nostra. Intelligatur autē de
 vtrisque, doctis et indoctis, firmis et infirmis.
 Docti, ne videant exempla libertatis absterre
 g v ant ab

COMMENT. PHIEL. MEL.

ant ab Euangelio indoctos, qui hoc doctrinæ genere iudicant homines efferrari & reddi prophanos. Interdum etiam boni, cum vtrunq; libertate priusquam satis instructi sunt, incidunt postea in dubitationem & varia conscientiæ pericula. Econtra viderint infirmi ac morosi, ne fratres libertate vtentes damnent, nèue odio suo perturbent, sicut nunc non raro perturbantur pñj propter vsum libertatis, non solum ab hostibus, sed etiam ab illis ipsis qui perhiberi volunt fratres, qui quadam morositate sua duriores sunt his qui libertate vtuntur. Et Timones isti interdum etiam firmos debilitant et frangunt, & ad dubitationem adducunt. Deformant enim singulari artificio libertatem illam, et in eam omne genus scandalorum conferunt, Huiusmodi iudicia aliquando euertunt etiam illorum conscientias, qui bene confirmati fuerant. Et his telis gaudet diabolus ferire ac sauciare pias mentes, quare viderint infirmi, ne diabolū adiuuent, qui urget animos sermonibus aut iudicijs istorum labefactatos, donec profusa euertat.

Addita est amplificatio in textu. videlicet collatio cibi et mortis Christi, quasi dicat Christus tanti fecit fratres, vt pro eis mortu⁹ sit

Itaq;

INXIII. CAP. AD. ROMA.

Itaq; nō solum indignum, sed planè impium est beluinam voluptatem quam ex cibo, aut conuiuio capis, pluris facere, quàm salutem fratris, & mortem Christi, quo pretio ille redemptus est.

Ne vituperetur bonum vestrum.

Tertia ratio sumpta est à dignitate Euangelij. Ledunt autem viriq; Euangelium cum rixantur de rebus non necessarijs. Ita fit vt imperiti abhorreant ab Euangelio cum videtur parere discordias. Item abutentes libertate ledunt gloriam Euangelij, quia dissoluunt disciplinam & vulgi licentiam confirmāt. Hæc res infinitis scandalis onerat Euāgelium. Porò cum Euangelium male audit, leditur gloria Dei, & profectus hominum impeditur.

Nam regnum dei non est cibus.

Quarta ratio sumitur ex collatione necessariorum et non necessariorum, ac propemodum cōfirmatio est proximi argumenti. Cœremoniæ dierum, vestium, ciborum, non sūt necessariae ad iustificationē. Ideo cauendū est, ne aut fides, aut concordia ledatur propter has res corporales, proprie non pertinentes ad regnum spirituale & æternum.

Sumitur

COMMENT. PHIEL. MEL.

Sumitur autem argumentum ex definitione regni Christi. Nam regnum Christi, significat motus Spirituales in corde, quos excitat Spiritus Sanctus, vitam & iustitiam æternam pariens in corde. Id sentit cum ait Regnum Dei est iustitia, pax et gaudium in Spiritu sancto. Docet itaque hic locus veros cultus non esse externas observationes rituum sed Spirituales motus cordis, fidem, inuocationem, patientiam, timorem, gaudium conscientiarum, gratiarum actionem, dilectionem, & similes motus. Sicut & Christus in Iohanne concionatur apud mulierculam, quæ quidem in eodem errore erat, quod putabat in loco certo et certo ritu Deum inuocandum esse. Hunc errorem eximit ei Christus cum inquit: Veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate, id est verè & ex corde. Ex hac definitione ratio cinatur Paulus. Fides, pax, concordia, sunt necessarii cultus. Debent autem cedere necessarijs, non necessarijs. Quare nec fides nec concordia propter cæremonias dierum, ciborum, vestium aut similes, ledi debet. Est et hæc particula obseruanda, quod addit, eum qui ista quæ proprie ad regnum Christi pertinent, tenet Deo placere, & apud homines probari. seu probum duci, ac laudari. Admonet

IN XIII. CAP. AD ROMA

nec enim ut discamus vereri hominum iudicia, ac demus operam ut nostri boni mores ornent Euangelium & alios ad Euangelium inuitent, sicut scriptum est. Luceat lux vestra coram hominibus & c.

Quidquid non est ex fide, peccatum est.

Iterum repetit periculum dubitationis idemque grauissime exaggerat. & tradit regulam memorabilem & lausissime potentem. Quidquid non est ex fide, peccatum est. Hoc dictum sic interpretantur. Quidquid sit contra conscientiam, peccatum est. Hoc cum imperiti audiunt, tantum de lege intelligunt. Quidquid sit contra legem, peccatum est. Ut furtum sit contra legem, ideo peccatum est & contra conscientiam. Hæc interpretatio vera & necessaria est. Sed cum Paulus fidem nominat, requirit non solum, ne agatur contra legem, sed etiam ut opera lege mandata aut concessa, fiant in fide, hoc est, ut semper statuamus nos habere Deum propitium per misericordiam, propter Christum, nec quidquam faciamus, quod istam fidem nobis excutiat. Nam cum dicitur bonum opus in fide faciendum esse.

non

IN XIII. CAP. AD ROMA

nō tantum intelligitur fides hystorica, aut notitia legis, sed illa fides, quæ est fiducia misericordiae, quòd Deus sit nobis propitius propter Christum.

Sed quæret aliquis. Quomodo sciemus singula opera Deo placere, præsertim cum etiam bona opera contagione concupiscentiæ contaminentur. Respondeo. Vt hæc regula Pauli facilius intelligatur, fides referatur ad personam, lex ad opus. Opera quæ habent præceptum Dei, ita placent Deo, si persona sciat se habere Deum propitium non propter opus illud, sed per misericordiam propter Christum. Et quia hæc fides confidit misericordia Dei, promissa propter Christum, consequitur ut Deus approbet personam & opus

Aduersarij nostri docent homines neque debere neque posse scire, vtrum sint in gratia. Postea tamen varia signa quæerunt, vnde coniecturam iubent facere, vtrum simus in gratia. Hæc persuasio funditus tollit doctrinam de fide. Nam qui non statuit se esse in gratia, nec statuit se habere remissionem peccatorum, nec statuit se exaudiri à Deo, nec statuit se saluari. Quare illa perniciosa opinio in vniuersum
cola

COMMENT. PHIL. MEL.

tollit omnia beneficia Christi, omnem consolationem conscientiarum, exercitia fidei, inuocationem, & verum cultum Dei. Et confirmat impietatem & contemptum Dei in cordibus hominum. Quomodo enim inuocare Deum possunt hi, qui non audent statueri sibi remitti peccata, & se exaudiri. Denique affert desperationem, odium Dei & infernū. Sed inde orta est hæc præsuasio. Naturaliter hæret hæc dubitatio in omnium hominum animis, vtrum Deus sit nobis placatus, vtrū nos exaudiat. Ac naturaliter non statuunt humanae mentes certò nobis remitti peccata. Deum nobis placatum esse, nos exaudiri. Cum hanc dubitationē in animis depræhendere et scholastici doctores, affinixerūt quòd non oporteat homines statuere certò quòd sint in gratia, quòd habeant remissionem peccatorū, quòd habeant Deum propitium. Sed reclamant totum Euangeliū quòd iubet certò statuere, quòd Deus velit gratis remittere peccata propter Christum, quòd velit esse propitius, quòd velit exaudire. Et hanc certitudinem requirit Paulus supra, cum ait. Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt. Et Christus. Mathei. xij. Si habueritis fidem, & non dubitaueritis, non solum

COMMENT. PHIL. MEL.

solum hoc de sicu facietis, sed etiam si monti huic dixeritis, Cede & iactes te in mare, fiet. Et quidquid petieritis in oratione credentes, accipietis. Et Iacob. I Postulet autem in fide, nihil hæsitans. Et Paulus hoc loco. Quidquid nõ est ex fide, peccatum est. Docet enim in omni vita, omnib⁹ actionibus hanc fidem tenendam esse, quod Deus verò nobis propitius sit, propter Christum.

Sed dicat aliquis, nos magnifice prædicare de certitudine conscientie, & tamen re ipsa vnumquæq; in animo experiri quòd neq; sciat, neq; statuere possit se esse in gratia. Ad hoc respondendum est. Verum est hanc dubitationem in animis hominum naturaliter hæere. Sed cum illa dubitatione perpetuo luctandum est, & mens erigenda fide, contra eam dubitationem. Ideo enim de fide docet Euangelium vt nos contra eam dubitationem confirmet. Hi simpliciter totum Euangelium abrogant qui dubitare iubent. Quid enim tam pugnat cum fide quàm dubitatio. Porrò efficimur certi nos esse in gratia, non iudicio sensuum aut rationis, sed cum fide nos contra naturalem diffidentiam erigimus. Hoc est illud ipsum fidei exercitium, quod in omni oratione in omni inuocatione, in omni tentatione, in omni

IN. XIII. CAP. AD ROMA.

omni periculo, experiendum est. Nihil enim valet oratio cum dubitat animus, vtrum Deus exaudiat, vtrum Deus velit misereri. Imò sine hac fide orare, est ludere, & irridere Deum.

Secundo. Cum hanc certitudinem quaerimus non debem⁹ eam à nostra qualitatæ, sed à promissionē diuina sumere. Hæc est obiectū & causa certitudinis illius. Scholastic i iubēt intueri nostras qualitates, & gratiam vocant qualitatem in nobis hærentem, sicut in corpore color hæret, Sed id est docere fid utriam propriæ iustitiæ, si quis iubeat confidere propria munditia. Fides intuetur promissionem & certam misericordiam Dei, non nititur propria munditia. Sic igitur certò statuendū est quòd Deus remiserit peccata, quia certò promisit se gratis remissurum propter Christum. Sic statuendum est, quòd Deus sit propitius, quòd velit dare vitam æternam, quia id certò propter Christum gratis promisit. Impiū est autē de promissione diuina dubitare, Ideo oportet fide vinci dubitationem quæ naturaliter in nobis existit. Nam hæc certitudo profus necessaria est, Et hanc fidem experiri in certaminibus conscientiaē oportet, cuius exercen

COMMENT. MEL. PHIL.

occasione in inuocatione p̄rbenit omnis generis pericula atq; tentationes. Si quis negat sibi Deum velle ignoscere, si quis negat Deum velle exaudire, velle saluare, is negat Deum veracem esse, ac ruit in desperationem.

Postremo, cum excitatur fides, intuens in promissionem, simul accidit vt nos etiam in cordibus fidem atq; consolationem, hoc est conscientiaē tranquillitatem sentiamus. Itaq; sola quidem promissio & causa et obiectū est certitudinis. Et tamen in nobis etiam consolationem diuinam experimur, cum fide erigimur, sicut Paulus ait Spiritus Sanctus dat testimonium spiritui nostro, clamans Abba pater. Quanquam autem in afflictione consolationem experimur cum fide erigimur, tamen cum illa certitudo quæritur, non iudicemus ex nostra qualitate, seu nostris motib⁹, sed ex promissione diuina. Hanc sciamus esse causā certitudinis. Interim tamen fiet, cum promissione nos erigimus, vt fidei robur aut imbecillitatem sentiamus. Scholasticos in hac re falli nihil mirum est, primum quia gratiam intelligunt esse nostram dilectionem, non fauorem Dei erga nos in promissione ostensum. Porro dilectio nostra etiam si qua sentitur, tamen

IN. XIII. CAP. AD ROMA.

men non reddit nos certos de voluntate Dei, cum simul sentiamus hanc dilectionem procul abesse à perfectione quam lex Dei requirit, ac sentiamus in corde multas prauas cupiditates, & impios motus existere. Secundo cum promissionem remissionis peccatorum doceant conditionalem esse, ac pendere, ex conditione nostrorum operum, non possunt hanc certitudinem aut quærere, aut intelligere. quia iudicio ipsorum promissio pēdet ex conditione legis. Itaq; non docuerunt certitudinem pendere ex promissione Dei, sed ex nostra mundicie. Cum autem semper deprehendamus in nobis viciosos affectus, palam docent dubitandum esse de remissione peccatorum. Postremo neq; de hac fide, quæ sentit gratis nos propter Christum pronunciarī iustos, non propter nostram mundiciem, neq; de certitudine illa, quam fides requirit, quidquam suspicari potuerunt. Extat in quarto sententiarum quæstio, vnde sciat homo se habere remissionem peccatorum. Hic primū aperte iubent dubitare, postea tamen colligunt coniecturas ex quibus fingunt existimandum esse vtrum sim⁹ in gratia, videlicet si sentiamus nos orare ardentius, libentius largiri egentibus, iniurias æquiore animo

COMMENT. PHIL. MEL.

animo ferre & hoc genus alia quædam. Hæc
imaginationes prorsus euertunt fidem, non
enim alunt fiduciam Dei, sed nostræ puritatis
Et tamen relinquunt re ipsa mentes dubias. ac
dubitatio in tentatione parit odium Dei &
desperationem, vt supra dictum est. Nos igitur
discamus, mandatum Euangelij esse. vt
certò statuamus nobis remitti peccata. & gra-
tis remitti propter Christum, & vt hanc certis-
tudinem consequamur, ac retineamus perpe-
tuo dimicandū esse, cum ea dubitatione, quæ
naturaliter hæret in animis, & huius certis-
tudinis causam esse non nostram qualitatem
sed promissionem Dei quæ gratis, non
propter legem & opera nostra, pro-
mittit reconciliationem pro-
pter Christum.

CAPVT XV.

Debemus autem nos firmi infirmi-
tates imbecillium tolerare.

Apostro

IN XV. CAP. AD ROMA

APOSTROPHE EST AD FOR-
 tiores, in qua alteram ex superio-
 ribus propositionibus repetit. nā
 cum ante vtriq; parti concionatus
 sit, nunc docet eam partem, à qua plus pru-
 dentiaē atq; æquitatis requiritur. Videlicet do-
 ctiores. Postulat enim vt suum robur magis
 in tolerādis, q̄ perturbandis infirmis declarēt,
 sicut ad Corinthios scripsit admonens doctos,
 vt habeāt rationē indoctorū cū ait, scientia in-
 flat dilectio edifica. Apparet em̄ tūc q̄q; docti-
 ores statim in vsu libertatis, doctrinā suā ostē-
 tasse, sicut sit nostris temporibus. At Paulus
 contra fieri postulat, vt docti in orem gerant
 indoctis, & sua commoditate inuident ad Eu-
 uangelium imbecilles, & erigant atq; confir-
 ment. Nam cum vires nostras non ad nocens-
 dum, sed ad iuuandos alios conferre debeat-
 mus, quo quisq; dotes habet maiores, eo mā-
 gis operam dare debet vt profit alijs.

Addit autem particulam. Vnusquisq; nos-
 trum proximo profit ad bonum & ad ædifi-
 cationem. Hic admonet quomodo moderari
 vsu libertatis, et quæ scandala vitare debeat-
 mus. Duplex enim scandalum est, quoddam

COMMENT. PHIL. MEL.

vocant acceptum, nos pharisaicum vocabimus, cum videlicet non fratres, sed Euangelij hostes irritantur, cum aut docetur sana doctrina, ac reprehenditur impia ipsorum doctrina, aut sit aliquod bonum ac necessarium opus. vbi hypocritæ putant sibi nocere exemplum, sicut offenduntur Pharisei in Euangelio, cū Christ⁹ in sabbato medetur ægrotis. Cum autem Paulus ait, præstandum esse vt placeamus alijs ad bonum & ad ædificationem, non vult impietatem hypocritarum nostra dissimulatione confirmari, sed vel inuitis illis doctrina necessaria tradenda est, & opera à Deo mandata facienda. Exempla sunt vbiq; obuia in scripturis. In mutationibus regnorum & rerum publicarum, nihil scandalī ac mali non inest. Et tamen Moisen oportuit mādato Dei parere. Apostolos oportuit Euangelium docere etiamsi id prohiberent pontifices, & satis appareret vniuersæ illi reip. maximam mutationem allaturum esse. Aduersus hæc scandala munit conscientias nostras sententia illa. Oportet Deo magis obedire quàm hominibus. Ac in genere de doctrina sic sentiendum est, quòd & apud hostes Euangelij, & apud hos qui fratres perhiberi volunt, doctrina

IN XV. CAP. AD ROMA

etrina necessaria dissimulari non debeat propter scandala. Fides enim dilectioni anteferenda est.

Aliud scandali genus est, quod vocant datum quo fratres offenduntur. Est autem vel mala doctrina vel malum exemplum quod nocet alijs, siue quia alijs imitantur, siue quia leditur gloria Dei aut Ecclesiae. Etenim non solum hostes Euangelij, sed etiam infirmi fratres, mouentur malis exemplis ad maledicendum Ecclesiae, & Euangelio, & ipsi Christo. Ad hoc scandali genus pertinet & opus indifferens intempestiue factum, vbi nocet alijs exemplum, sicut vsus libertatis in vulgo, quod libertate efferatur, aut apud infirmos, qui cum non satis intelligant causas libertatis, absterrentur ab Euangelio ac iudicant doctrinae genus prophanum esse, aut dubitante conscientia imitantur exempla libertatis. De hoc genere proprie docet nos hoc loco Paulus. Iubet fratribus morigerari ad bonum & ad aedificationem, hoc est, iubet vt nostra commoditate inuitemus alios ad Euangelium & infirmos erigamus omnibus officijs, vt possint in Christi cognitione crescere ac proficere. Vbi videntur vsu libertatis absterreri ab Euangelio, tanisper non vtamur libertate donec

h istj isti

COMMENT. PHIL. MEL.

isti melius doceantur. Ac sunt fra-
 tres non hypocritæ, aut Epicurei, qui sanam
 doctrinam opprimunt, aut occidunt pia do-
 centes, sed qui doceri se patiuntur. Nam apud
 hostes Euangelij interdum ad confessionem
 pertinet, ostendere libertatis exemplum, quæ
 admodū Paulus se fecisse scribit ad Galatas.
 Et Christus apostolos excusat violantes tra-
 ditionem Pharisæicam Matth. xv. Nam id quod
 quod Pharisæicum scandalum est, cum hostes Eu-
 uangelij offenduntur exēplis libertatis, quæ
 sunt testimonia doctrinæ. Talibus offensionibus
 non vult nos perturbari Christus, cum
 ait, finite eos. Cæci sunt, & duces cæcorū.
 Quia enim Pharisei suas traditiones cum im-
 pijs opinionibus requirunt, iure omitti possunt.
 ut supra dictum est. Sed quoniam apud
 hostes interdum quidam sanabiles sunt, pla-
 cet mihi hic quoque mediocritas, amo enim pe-
 ripateticam doctrinam, quæ laudat in omni-
 bus externis officijs, & hac consuetudine via-
 tæ mediocritatem, videlicet ut apud hos quod
 ita moderemur vsum libertatis, ne desidera-
 ri in nobis humanitas possit, neue temere exa-
 citemus tumultus. Ac sapientissimus vir Iso-
 crates ait, cum medium ipsum attingere sit dif-
 ficillimū, satius esse in eam partem delinque-
 re, ut

IN XV. CAP. AD ROMA.

re ut, mimus auſimus quàm opus eſt, quàm
in alteram, in qua plus eſt audaciæ. quod uti
nam in hoc negotio cōſideraretur, quod peri
culi plenum eſt. Verba eius aſcribam ſi quis
forte præceptum hoc magis amabit propter
tanti viri autoritatem. *κράτις ἢ ἀκμὴ τῶν
καὶ τῶν τυχάνων ἐπιδὴ δὲ δύσκαταμάτως ἔχουσι
ἐλλείπει αἶρου μὴ μὴ πλεονάζει, αἱ γὰρ μετρίοι τῆς
μάλλον ἐν ταῖς κρίσεσιν ἢ ταῖς ὑπερβολαῖς ἰσχύουσιν.*

Quod ſi virtus verè eſt mediocritas quæ
dam iuxta proportionem geometricam, ut ſc
tit Ariſtoteles, natura nos ipſa hoc docet defe
ctum magis congruere mediocritati, quàm ex
uberantiam. Nam in proportione geometri
ca medius numerus propior eſt minimo quàm
maximo, quod attinet ad multitudinem, ut. ij.
iiij. viij. Quis enim non videt quaternarium
longi⁹ abeſſe ab octonario, quam à binario.

Et enim Chriſtus non placuit ſi
bi ipſi:

Addit præcepto rationem ab exemplo Ch
riſti ſumptam, quæ eſt ſatis perſpicua. Poſtea
commendat nobis diuinas ſcripturas, & tra
dit præceptum valde vtile de uſu ſcriptura
rum, cum iubet ut per patientiam & conſo
lationem ſcripturarum, ſpem teneamus. Ma
gnam

COMMENT. PHIEL. MEL.

gnam vim habet hoc præceptum, Si experiamur in tentationibus, Est enim sententia, non alias reuelationes, non alias illuminationes quærendas aut expectandas esse de cœlo, Sed cū angimur, ad hoc verbum quod audim⁹ aut legimus præscriptum in sacris libris respiciendum esse, et sentiendum quòd promissiones in genere credentibus propositæ, verè ad nos quoq; pertineant. Hoc verbo fides ac spes erigi debent, & sciendum est, nobis quoq; hic promissam esse consolationem, ac deū per hoc verbum efficacem esse. Quidam fanatici vociferantur nos tribuere verbis scripturæ vim quandam magicam, & ablegatis scripturis iubent quærerere voluntatem dei in alijs quibusdam cogitationibus, Sed res ostendit illos ignorare, quid sit fides, Deus enim vult in verbo suo quæri, non extra verbū in humanis imaginationibus. Nec tribuimus verbis aliquam vim magicam, sed voluntatem dei non posse cognosci nisi per verbū scētum. Itaq; in omnib⁹ afflictionibus decurrendum est ad verbum Dei, Sicut & Paulus ad Ephesios præcipit. Nam fides est cognitio voluntatis Dei, cum sit fiducia misericordiæ ac beneuolentiæ Dei.

Præterea nihil fallacius est imaginationibus

IN XV. CAP. AD. ROMA.

nibus humanis extra verbū. quod cum è cō-
spectu summotum est, mens obruitur ratio-
onibus, quæ iubent homines desperare, Ha-
bent & Iudei et Ethnici cogitationes de Deo,
& quidem prædicant eum esse bonum ac mi-
sericordem. Sed in agone conscientia obru-
untur argumētis quæ iubēt eos desperare, quæ
nō apprehendunt firmā et certā pmissionem,
in qua deus pollicet se gratis velle ignoscere.
Fanatici iactāt spiritū suū, & magnos motus
in animis effici à spiritu fingunt sine verbo
Dei. At Paul⁹ cōtra aperte ait, fides ex auditu
est, Audit⁹ p verbū dei, Quare spirit⁹ sct⁹ p
verbū efficax est. Sed q̄ sec⁹ sentiūt, ociosis ani-
mis philosophāt nec cōsiderāt, q̄mō cōsciētia
in veris certāinib⁹ erigēdæ atq; cōsolādæ sint.

Paulus coniungit patientiam & sp̄, vt si-
gnificet quid interlit inter philosophicam pa-
tientiam, & Christianam. Nam, vt discernam
planè & simpliciter, Philosophica patiētia est
sine fide & spe auxiliī diuini. Et si qua est phi-
losophica patientia, tamen in iudicio dei fran-
gitur & superatur, cum sentit æternam iram
Dei, Fortassis in alijs calamitatibus aduersus
homines aliquantulum valet. Est enim o-
bedientia qua constanter paremus rectæ ra-
tioni, ne dolore fracti aliquid contra ho-
nesta-

COMMENT. PHILIP MEL.

honestatem faciamus. At Christiana patientia duas res continet, Obedientiam erga deū, & fidem, quæ expectat & sperat auxiliū diuinum.

Deus patientiæ.

Votū seu præcatio est quæ est παρακλήσις ad conclusionem huius loci de usu cæremoniarum. præcatur enim vtrisque dari studiū pacis & concordiæ. Vocat deum patientiæ, quæ si dicat, deū patientium, hoc est respicientem patientes & consolantem, sicut sæpe alias scriptura dicit, Psal. xxxiii. ppe est dñs his qui tribulato sunt corde, & humiles Spiritu saluabit, Psalmo .x. Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. Psalmo. xij. Propter miseriam inopum & gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus. Psalmo. c. xlv. Alleuat dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos. Psalmo. l. Inuoca me in die tribulationis & eripiam te & c. Has sententias & similes nobis inculcemus, & ad nos quoque pertinere statuamus, et talibus promissionibus fidem in nobis excitemus, alamus, atque confirmemus, Nam hoc exercitiij genere fides alitur & corroboratur.

Ideo assumite vos mutuo, sicut & Christus

IN.XV. CAP. AD ROMA:

Christus assumpsit nos,

Hæc est conclusio totius loci de usu cære
 moniarum, in quo adhorratur gentes & Iu-
 deos ad concordiam, Et allegat exemplū
 Christi quod supra proposuit, qui cum sit fi-
 lius Dei, tamen amantissime nos miseros &
 indignos complexus est, sua morte nos rede-
 mit, suo beneficio seruat. Id exēplum iubet
 nos imitari, vt mutuo nos complectemur,
 nec propter dissimilitudinem rituum, trans-
 quillitatem Ecclesiæ & concordiam labesierit
 sinamus. Et quia tunc erat inter gentes ac Iu-
 deos præcipuæ hæc controuersia de ritibus,
 iterum inculcat Iudeis testimonia, quæ osten-
 dunt Euangelium etiam ad gentes pertinere,
 quare iudei non debeant aspernari gentes, sed
 velut fratres & verè populum Dei comple-
 æti. Iterum et gētēs confirmat his testimonijs,
 ne dubitent Christi beneficia ad se pertinere.
 Citat autem inter cæteros locos & sentētiam
 ex Esaia sumptam, quam suo more recitat iu-
 xta translationem septuaginta interpretum.
 Neq; tamen sententia græcæ lectionis ab He-
 braica discrepat, ac ne verbis quidem multū
 dissonat. Hebrei sic legūt. Et erit illo die radix
 Iesse, quæ stabit, vt sit signum populis, gen-
 tes eam requirent, & erit mors eius gloriosa
 Quod

COMMENT. PHIL. MEL.

Quod hic legitur, stabit vt sit signum popu-
 lis, græci verterunt, erigetur vt imperet gena-
 tibus, verbum enim Hebraicum quod hic, si-
 gnum, vertim⁹, significat vexilla et trophæa
 & similia monumenta. Intelligit enim Chris-
 stum ducem ac victorem fore, sub cuius vex-
 xillo tuti erimus, cuius præsidio tegemur ac
 defendemur aduersus summa mala, peccatū,
 iram Dei, inferos, & aduersus potentiam dia-
 aboli. Et quod Hebræ⁹ habet, gētes eam req-
 rent, idem est quod ait græcus, gentes in eo
 sperabunt. Nam qui ab aliquo auxilium et
 salutem expetunt, sperant, & expectant, con-
 currunt & confugiunt ad eum, id Hebræus
 dixit, requirent eum. Ita si quis dextre interp-
 tetur græcam lectionem, videbit sententiam
 cum Hebraica omnino congruere. Pulchre
 autem depingit hæc sententia resurrectionem
 & regnū Christi. Quòd enim dicit Erit mors
 eius gloriosa, significat eum nō periturum in
 morte, sicut alij reges cum moriuntur, amittunt
 regna. At hic rex per mortem occupabit
 regnum, & post mortem verè ac gloriose
 regnabit. Nam etiam post mortem erit si-
 gnum populis, gentes ad eum cōcurrent, au-
 xilium & salutem ab eo expectabunt. Qua-
 re reuiuifcet post mortem, nec erit ocios⁹, Sed
 defen

IN XV. CAP. AD ROMA

defendet gubernabit, & seruabit eos, qui ad
 ipsum confugient. Atque ita solent Prophetæ
 subindicare Christi resurrectionem, quia tes-
 tatur futurum ut perpetuo adorent eum ho-
 mines, ut Psalmo lxxij. Et timebunt eum do-
 nec erit sol & luna. Item. Tu es sacerdos in æ-
 ternum. Neesse enim erat Christum resuscita-
 ri ex morte, siquidem perpetuo regnaturus
 erat. Nam in hac mortali vita nullus rex per-
 petuo uiuit, aut regnat. Deinde significatur
 hoc quoque regnum Christi fore, non munda-
 num sed cœleste in quo diuinitus res geret,
 in quo Dei uoluntas ad nos perferetur. Porro
 sententia tristis esset, si tale regnum descri-
 beret, in quo tantum proponerentur minæ de
 iudicio Dei aduersus homines. Itaque longe a-
 liter hic describitur regnum Christi. Ingens
 consolatio in his uerbis suauissime proponi-
 tur. In eo gentes sperabunt. Erit igitur regnum
 Christi, non regnum exitij et perditionis, sed
 regnum spei & salutis. Venit Christus non ut
 damnet, non ut perdat, sed ut seruet ac restituat
 nos, iam ante damnatos et ad iudicatos morti.

Nam hoc regnum nouum ideo constitu-
 tum est, ut sit potētius regno peccati et legis.
 Et cū lex antea edita sit, in qua ira Dei aduer-
 sus peccatum ostēda est, non iam uenit Christus

COMMENT. PHIL. MEL.

vt legē afferat, in q̄ rursus cōdemnet nos, sed
 aduersus illā cōdemnationē affert p̄missionē
 & consolationem. Itaq; etsi terrent nos peccata
 nostra, tamen sciamus hunc Christum pro-
 positum esse vt speremus salutem. Hoc ponti-
 fice habem⁹ deū placatū. Hic dux teget nos ad-
 uers⁹ diabolū, aduersus mortē, aduersus mū-
 di s̄uitiam. Quare in omnibus afflictionib⁹
 ad hunc versiculū respiciamus. In eo gentes
 sperabunt, & sciamus auxilium & salutem
 à Christo petendam & expectandam esse. At-
 q; illud ipsum vult particula stabit vt sit si-
 gnum populis, hoc est regnabit & ad ipsum
 velut ad vexillum victoris respicient & con-
 fugient homines, & hoc duce ac victore defen-
 dentur. Iam illud etiam indicat quale sit futu-
 rum regnum Christi cum ait sperabunt. signi-
 ficat em̄ nos hic spe sustentari. Quare interim
 in hoc mundo affligimur & duriter exerce-
 mur, & tamen defendimur ac eripimur per
 Christū. Sed hic exiguus versiculus tam mul-
 ta complectitur, vt enumerare omnia difficile
 sit, tantum abest vt explicare me posse confi-
 dam. Illud etiam adiiciendū est, quòd descri-
 bit in regno Christi summus cultus esse, spe-
 rare in eum. Id egregium fidei præconiū est,
 quòd deus præcipue coli vult hac spe & fidu-
 cia.

IN. XV. CAP. AD ROMA.

tia misericordiae. & continet magnam consolationem. Cum enim hanc spem requirat aduersus iram profecto odit, & prohibet desperationem. Præterea tribuit hic versicul^o Christo diuinam potentiam, iubet inuocare Christum non regnantem visibiliter. Iubet in eum sperare. Id certe est tribuere ei diuinam potentiam quòd exaudiat, quòd sit efficax in nobis cum tamen non versetur nobiscum, visibili & mortali consuetudine. Sed non possum euoluere omnia quæ hic Esaiæ locus cõtinet. Hæc dixi vt illa præcipua particula lectorem admonerem, eamq; velut in illustriore loco ponerem quòd docet nos regnum Christi, nõ esse regnum exitij & perditionis, sed regnũ spei ac salutis.

Certus sum autem fratres mei.

Absoluto hoc toto loco de vsu cæremoniarum, quia videri poterat vehementius obiurgasse, aut certe notasse tum abutentes libertate, tum alios morosos, qui per superstitione iniquiores & asperiores erant bonis libertate vtentibus, addit excusationem qua rursum mitigat vniuersum cõrtum eius Ecclesie. §x. Nam hæc excusatio libertatis, meo iudicio

COMMENT. MEL. PHIL

iudicio proprie pertinet ad hunc locum de v
 su cæremoniæ, in quo & si breuis est ora
 tio, tamen si quis obseruabit verborum pon
 dera, sentiet non molliter vtrosq; castigari, vñ
 delictet, & præferoces illos qui vbiq; libi vo
 lunt omnia licere, & istos Timones qui cære
 monias supersticiosa quadam & Iudaica dili
 gētia obseruari postulant, vbi si quem offen
 dit, hic rursus ciuiliber placat, idq; ita facit. Cū
 beneuolētiā conciliet imprimis honorifica
 de eo, qui cum agimus, opinio, primum tria
 buit eis laudem & bonitatis, et doctrinæ, de
 inde ostendit se officio adductum, nō tam vt
 doceret eos, quā vt admoneret doctos. Nā
 verbum admonendi minus habet offēnsionis.
 Cumq; officij mentionem fecit, obiter com
 memorat quā late sparserit Euangelium, et
 vt fidem habeant, suæ doctrinæ, allegat et mi
 racula quæ comprobant doctrinam. quæ me
 minisse debemus, vt sciamus nos tuto posse
 assentiri Pauli doctrinæ, tāq; verbo dei, ac cer
 tō sciam⁹ pauli doctrinā à deo approbatā esse

Cæterum hic iterum alludit ad locum cō
 munem de sacrificio, cum ait se sacrificare Euā
 gelium & c. Dixi autem supra sacrificium es
 se opus quod nos Deo reddimus, vt eum ho
 nore afficiamus, ac fateamur eum verē Deū
 esse,

N. XIII. CAP. AD ROMA.

esse, qui nos exaudiat & c. Cum autem nouum testamentum requirat veram notitiam Dei, & iustitiam cordis. Affert enim cum vita æterna, sapientiam & iustitiam æternam, habet hostias, non mortuas pecudes, sed res viuas ac perpetuas, hoc est corda quæ offerant notitiam Dei, timorem, fidem, inuocationem, prædicationem Euangelij & beneficiorum dei, gratiarum actionem, confessionem, patientiam & similes motus obediens legi Dei. Et hæc significata sunt in cæremonijs Leuiticis. Nunc autem nouum testamentum, quia non continet umbras, sed sapientiam & iustitiam cordis, non habet cæremonias quæ sint sacrificia ex opere operato. In lege Leuitæ præparabatur hostias, & mactabant pecudes. Sacerdotes verò offerebant. Ita in nouo testamento ministri Euangelij, et offerunt ipsi, & alias hostias præparant. Cum enim docent Euangelium & prædicant misericordiam Dei, cum inuocant Deum, cum agunt gratias, verè sacrificant & offerunt Deo laudem. & fatentur eum verè esse Deum & saluatorem sicut ad Hebræos scriptum est. Per ipsum offeramus hostiam laudis semper Deo, id est fructum labiorum confessionum nomini eius. Deinde cum docent, præparant etiam alias hostias, Nam

COMMENT. PHIL. MEL.

hi qui credunt Euangelio sunt etiam hostiæ,
 mortificantur hoc est perterresunt agnito pec-
 cato, & viuificantur, eriguntur, fiducia misera-
 ricordia Dei, & agnoscunt Deum, itaque offer-
 runt ei inuocationem, gratiarum actionem,
 confessionem, patientiam & similes virtutes.
 hæ hostiæ sunt acceptæ Deo propter pontificem
 Christum, quem audito apprehendunt tanquam
 mediatorem. Hinc facile intelligi potest
 quare hac figura delectatus sit, *ἱεροϋστυίαν τῆς*
εὐαγγελίῳ, sacrificantem Euangelium, voluit
 enim admonere quæ sint veræ hostiæ noui
 testamenti. Et quod addit, ut obla-
 tio gentium fiat accepta, etsi ambigue dictum
 videtur, tamen sententiæ inter se sunt affines,
 ut Gentes oblatae pro me, hoc est præparatae tan-
 quam hostiæ, fiant acceptæ. Aut hoc modo,
 ut Gentes iam offerentes, hoc est, credentes &
 inuocantes Deum, fiant acceptæ. Nam & ip-
 sæ Gentes præparatae et ut ita dicam consecra-
 tæ offerunt suas hostias. Itaque res eodem redit
 dicit enim in summa, se ubique spargere Euangelium,
 ut Gentes agnoscat Christum, & fiant popu-
 lus Dei, & hostiæ, ac inuocent & celebrent
 Deum. Quod verò addit sanctificata in spiritu
 sancto, iterum docet in nouo testamento offi-
 cia

IN XV. CAP. AD ROMA

tia externa non esse sacrificia, nec placere deo ex opere operato. Sic enim oblatio Gentium est accepta, inquit, si sit sanctificata spiritu sancto, id est, si Gentes offerant spirituales motus, timorem Dei, & fiduciam misericordiae Dei.

Obseruemus autem hic honestissimas laudes ministerij verbi, quod videlicet Euāgelij praedicatione, enarratio, tractatio sint sacrificia necessaria noui testamenti. Id cōsolari debet et docentes et discentes Euāgelium inter tot molestias, quae vtrisque perpetiendae sunt. Doctores sciant hunc cultum Dei necessarium esse, sciant eum propter gloriam Dei praestandum esse, sciant eum Deo placere, etiamsi homines alij negligenter audiunt Euangelium, alij cōtemnunt, alij etiam persequuntur. Meminerint & hi qui discunt Euangelium, hoc studium discendi Euāgelij cultum Dei esse, quem & requirit & approbat Deus. Videmus enim quā saeuere hoc praecipiat Deus, cū ait de filio. Hunc audite. Quare hoc officium, hunc cultum Deo praestare necesse est. Proinde etiam si in alijs artibus versamur, tamen, sicut agricolae sui laboris primitias Deo consecrare in lege iubentur, ita nos partem operae ac studij consecremus Deo, & quanquā ma
 i iij gno

COMMENT. PHIL. MEL.

quo in contemptu atq; odio sunt, qui postquam
in literis humanioribus & alijs disciplinis com-
munibus mediocriter versati sunt, totos se de-
dunt studio sacrarum literarum, tamen hi quia
quod consolentur se hac ratione, quod hoc studij
genus sit necessarius cultus Dei, & ad gloria-
am Dei pertineat, modo ut pie tractetur. Quod
si considerabunt facile contemnent iudicia
istorum qui velut contagium procul fugiunt
doctrinam Christianam, vel propter contem-
ptum religionis, vel quia aliae artes magis
quæstuosae sunt, ac cæteros irrident omnia
nes, qui non abstinere à sacris literis omnino.

Nunc autem proficiscor in Ierusa-
lem ut seruiam sanctis

Cum de suo officio diceret, obiter comme-
moravit suas peregrinationes, et adiecit se Ro-
mam etiam aliquando venturum esse, postquam
ex Ierosolyma redierit, quo nunc profici-
scisci se dicit, ut eo pecuniã afferat passim col-
lectam ad iuvandos Christianos in iudea, qui-
bus fortunæ omnes ereptæ erant propter E-
uangelij professionem. Et sub Claudio Cæsa-
re, cuius temporibus hæc Epistola à Paulo scri-
pta est, fame gravissime laboratum est ferè in
toto orbe, maxime quod in oriente. Tali tempore
re

IN XV. CAP. AD ROMA

re Christiani in Iudea præcipue indigebant aliena ope, quia facultatibus suis spoliati erant. Discernit autem Paulus ab alijs eleemosinis hanc collatam, ad usus illorum qui primi docuerunt Evangelium. Nam hæc est verius merces debita doctoribus, ideo ait. Debitorum eorum sunt, si enim gentes fruuntur spiritalibus bonis istorum, debent eis vicissim carnalia bona suppeditare. Admonet itaque nos hoc loco Paulus, quid Evangelij doctoribus debeamus, qua de re sæpe concionatur in alijs Epistolis copiosissime. Cum autem ferrea quædam ætas nunc agatur in qua crudelissime tractantur hi qui docent & gubernant Ecclesias, duxi hic admonendos esse lectores, ut quid debeant gubernatoribus Ecclesiarum considerent, discant item, quã graves poenas minatus sit Deus his qui sacerdotes & doctores Ecclesiarum contemnunt, nec pro virili iuuant. Christus enim cum inquit, operarium mercede dignum esse, ostendit deberi sacerdotibus mercedem. quare hoc officium cum sit debitum magis requiritur à nobis, quàm cæteræ eleemosinæ, quæ gratis dantur. Et alio in loco addit Christus magnificam promissionem Quisquis

COMMENT. PHIL. MELI

potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine discipuli, amen dico vobis non perdet mercedem suam. Si Christo credimus, hic declaremus fidem nostram, & hac spe humanius & liberalius tractemus sacerdotes, expectantes Christum haud dubie nobis cumulate redditurum esse gratiam. Hoc officij genus meretur multa & magna premia, tum spiritualia, tum corporalia, pacem publicam, facultatum nostrarum incrementa & defensionem. sicut Paulus docet ij. Corinth. ix. Et contra huius officij præmissio punitur grauissimis poenis, vt in Haggeo scriptum est. vbi Deus ideo corruptas esse segetes inquit, & præterea alias calamitates accidisse, quia populus negligat templum & sacerdotes. Hæc enim sunt verba. Quia domus mea negligitur, & vos cumulatis vnusquisque domi suæ. Propter hoc super vos prohibiti sunt cæli, ne darent rorem, & terra prohibita est ne daret germen & c. Quid autem nunc fit sacerdotibus alibi plusquam scithica crudelitate trucidantur, alibi penè coguntur fame perire cum miseris coniugibus & paruis liberis. Populus non solum de suo nihil impertit eis, sed etiam pensiones quæ liberalitate maiorum Ecclesiarum donatæ sunt

IN XV. CAP. AD ROMA:

sunt ad alendos & doctores & scholasticos
 sacrarum literarum foede diripit. Qua in re
 duplex malum est. Nam & praesentes sacer-
 dotes fame necantur, & quia nulli de publi-
 co aluntur qui discant sacras literas, paulo
 post defuturi sunt homines idonei ad Ecclesie
 as docendas. Ea res interitum minatur uniuersam
 religionem Christianam. Quomodo enim conseruari
 religio poterit, sine literarum studiis,
 sine idoneis doctoribus? Ita sacrilegi isti, non
 solum erga praesentes sacerdotes crudeles sunt,
 sed etiam uniuersam religionem Christianam,
 quantum in ipsis est, delere conantur. Veterum
 Principum leges atrocissimas poenas in sacrilegum
 constituunt, non ut imperiti iudicant superstitio-
 ne aliqua, quasi Deus auro placari et
 coli velit, sed quod intelligebant sapientissimi
 principes ad studia doctrinae Christianae
 conseruanda, Ecclesiarum facultates retinendas
 esse. Id enim rei publicae interest, non solum
 ut praesentibus sacerdotibus curetur victus,
 sed etiam ut doctrina Christiana propagetur
 ad posteros. Id aliter fieri non potest, nisi de pu-
 blico alantur bona ingenia destinata studiis
 sacrarum literarum, ut ad posteros reliqui
 sint, qui recte docere possint. Necessae enim
 hos de publico alii, sicut milites, quia dum huic

COMMENT. PHIEL. MEL.

rei operam dant, non possunt alias quæstuo-
 sas artes discere, quare victum, nisi de publi-
 co, habere non possunt. Ideo Paulus grauissi-
 me dixit, comparans cum militibus hunc or-
 dinem, tum docentium. Nemo militat suis
 stipendijs. Significat enim publicis stipendijs
 alendos esse hos qui Ecclesiæ seruiūt. Sed hæc
 frustra declamamus his miserrimis temporis
 bus, quibus iacet oppressa multiplici tyranni-
 de religio Christiana. Boni tamen hoc magis
 admonendi sunt, ne exemplis illis adducan-
 tur, vt ipsi quoq; parum reuerenter sentiant
 de sacerdotibus. Vidimus enim quantum hæc
 exempla vulgo noceant. Quare hæc nobis ip-
 si sæpe subiiciam⁹, sæpe hæc inculcem⁹ popu-
 lo. Magna nos mereri præmia, si sacerdotes
 benigne tractemus, si liberaliter eos iuuem⁹,
 si Christi doctrinam fideliter ad posteros pro-
 pagari curemus. Et horribiles poenas Deo da-
 tuos esse istos, qui crudeles sunt in sacerdo-
 tes, qui recusant studia doctrinæ Christianæ
 iuuare. Vicissim & sui officij meminerint sa-
 cerdotes, vt recte doceant, vt conscientias ama-
 bigentes sanent, vt commoditate morum ora-
 nent Euangelium, non enim vocari sacerdo-
 tes merentur Epicurei isti, qui non solum nō
 docent Euangelium, sed suauiter irrident ora-
nes

IN XVI. CAP. AD. ROMA.

nes religiones, & interim sacra in quæstu hæ-
bent.

CAPVT XVI.

HOC caput ferè totum cõsumitur in sa-
lutationibus. Ac prodest hoc exemplũ
meminisse aduers⁹ hypocritas quosdã,
qui omnia humanitatis officia sanctis adia-
munt. cum quidem hæc comitas significatio
nem habet Christianæ dilectionis, & vel præ-
cipue deceat doctores. In fine admonet, ne ad-
mittant néue audiant perniciosos doctores, es-
ferentes doctrinam cum Euangelio pugnan-
tem. Vt enim medicus cum remedia monstra-
uit, iubet etiam cauere ea quæ videntur noci-
tura. Ita apostolus postquam supra tradidit
præcipuum locum doctrinæ Christianæ, hor-
tatur vt sint circumspecti & aduigilent, ne
qui obrepant ipsis doctores impñ. Et vt caue-
re facilius possint, artes indicat quibus impea-
ritos isti impostores circumueniunt. Des-
cipiunt inquit per *χρησολογίαις καὶ ὑπολόγισις, χηρ*
οηο

COMMENT. PHILIP MEL.

εὐλογίαι haud dubie significant blandos sermo-
 nes. Sunt autem blanditiæ & in moribus do-
 centium & in ipso genere doctrinæ. Etenim
 quod ad mores attinet, hypocritæ isti gnauis-
 ter norunt simulare comitatem, facilitatē, pa-
 tientiam, norunt apte alludere ad eorum as-
 fectus, quibus cum agūt, Huius rei exempla
 facile est reperire apud monachos. Et hoc tem-
 pore Anabaptistæ, cum quidem multa doce-
 ant non solum falsa, sed etiam absurda & pa-
 lam abhorrētia à tota natura hominum, ta-
 men animos hominum capiunt illa prodigi-
 osa simulatione patientiæ & modestiæ. Hæ-
 bet alicubi suas blanditias etiã doctrina quæ
 & ipsa figurate interdum adulatur populo,
 vt cum vulgus intempestiue leuatur oneris
 bus traditionum. Cū homines ingeniosi sola-
 uuntur vinculis dogmatum cœlestium quæ
 rationi videntur absurda.

εὐλογίαι significant græcis laudationes sed
 Paulus Hæbraico more *εὐλογίαι* vocat bene-
 dictiones, hoc est bonas imprecationes, et ma-
 gnificas promissiones. Nam hæc facillime infa-
 tuant animos spe, metu, & alijs affectibus oc-
 cupatos. vt cum Annæ cultoribus promittū-
 tur diuitiæ, cum Monachi promittunt vitam
 æternam pro suis ritibus, cum promittūt fe-
 licitatem

IN. XVI. CAP. AD ROMA:

licitatem in omnibus negocijs pro sacrificio
Missæ, Aduersus omnes huiusmodi insidias
muniri oportet animos certa & firma cogni-
tione verbi Dei. Sicut ait Petrus Benefacitis
attendentes prophetico sermone, tanquam lu-
cernæ lucenti in loco caliginoso, donec illuce-
scat dies et oriatur lucifer in cordibus vestris.
Deus itaq; gubernet corda nostra prop̄ Do-
minum nostrum Iesum Christum Spi-
ritu sancto, vt Euangelium de cœ-
lo traditum retineamus, & in
agnitione et fidutia Ch-
risti proficiamus, et
vt gloriam E-
uangelij
om-
nibus pijs officijs ornemus, et red-
dat Ecclesiæ concordiam pi-
am & perpetuam. A-
men. Deo
gratia.

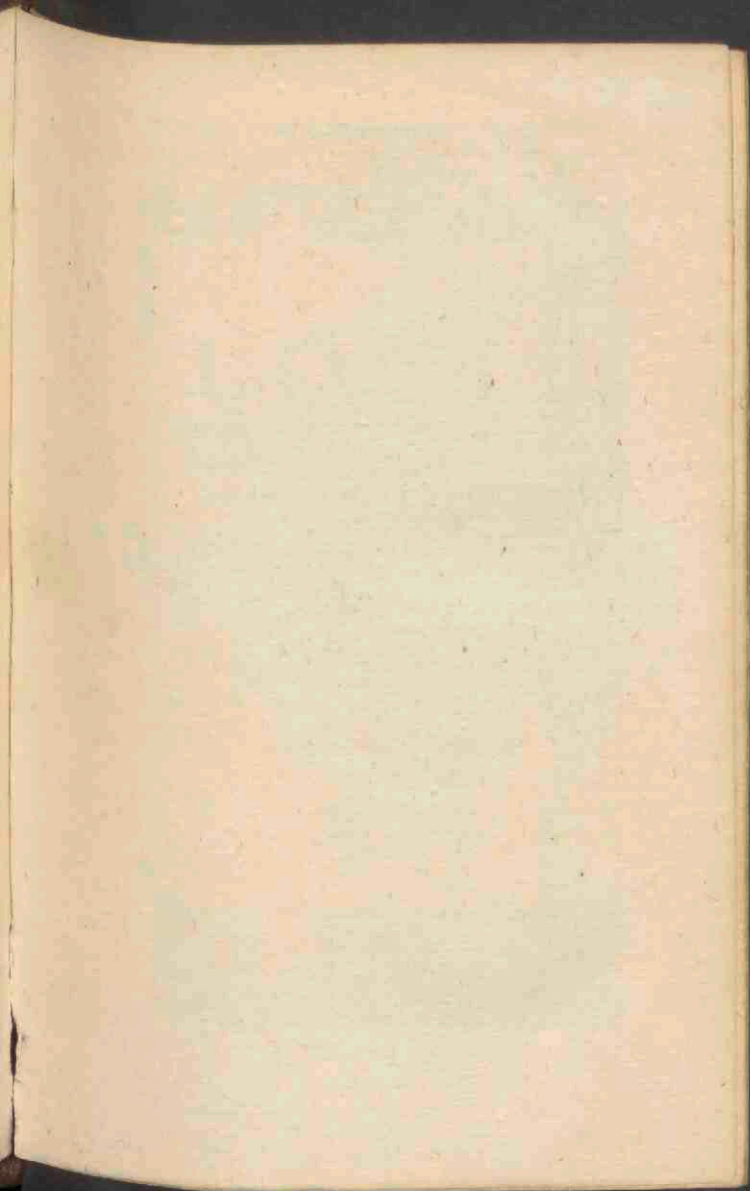
EXCVDEBAT M ARPVRGI IN
Campo Elyfio, Franciscus Rhodus, An-
no. M. D. XXXIII.

THE [illegible]

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

[Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

10 66153